
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
35 M B
51

ARN. CLAPMARIUS
De
ARCANIS
RERUM PUBLICARUM
Illustratus
A. IOAN. CORVINO IC.
Accessit
CHR. BESOLDI
De eadem materia
Discursus.

LUGDUNI BATAVORUM
Ex Officina IACOBI MARCI. A°. 1644.

ARN. CLAPMARII
DE
ARCANIS
RERUMPUBLICARUM

Libri ſex, illuſtrati
A IOAN. CORVINO IC.

Acceßit,
CHR. BESOLDI
De eadem materia diſcurſus.

NEC NON
ARNOLDI CLAPMARII
Et aliorum concluſiones de
IVRE PVBLICO.

Editio nova priore in multis locis correctior.

Lugduni Batavorum
Ex Officinâ THEOD. PALVDANI.
Apud IACOBVM MARCI.
CIↃ IↃC. XLIV.

Amplissimo, Florentissimoque

SENATVI

REIPUBLICÆ BREMENSIS

S. P. D.

Ioannes Clapmarius Med. D.

MAturanti fratri, heu quondam meo, rationes & consilia studiorum suorum, propterea quod & tarde inita, & adhuc opera quadam ad conficiendum egere videbantur, objectum est ex improviso tam atrox impedimentum, cujus impetu non illa modo, verum etiam spes omnes nostræ simul fere conciderunt. Cum enim eo properaret, idque ab ineunte ætate ageret Frater meus, ut erga Rempubl. literariam studium qualecunque extaret suum, quod an assecutus sit, pudor est mihi dicere, veruntamen, ut id aliquando posset, omni ope enixus est: id vero ipsum dum sedulo cogitabat, proh dolor! funesta febre corripitur, ex cujus sævitia & immanitate cum aliquot menses decubuisset juvenis ætate, & quod ausim dicere, ingenio florens, viribus paulatim collabentibus ex hac vita ad beatarum mentium sedem emigravit. O interemptas cogitationes! O spes inanes nostras! Parentatum est manibus tuis, mi frater, non pecudum sanguine;

sed acerbißimo interitu consiliorum tuorum. Neque tamen vos, Viri Amplißimi, fugit, quam adversa sæpe fortuna utriusque nostrum invaserit juventutem. Quo majore mihi, qui adhuc superstes sum, ope nitendum est, idque, ut hodierna sunt tempora, quo istorum supercilium, quorum injuriis aliorum modestia obnoxia est, frangere poßim; qui dum alienis obtrectationibus nominis sui laudem exædificare cupiunt, fortunamque suam ea vindictæ cupiditate consolantur, mihi tanto majorem ad majora nitendi cupiditatem conciliãt, quanto minus parcunt modestiæ atque innocentiæ meæ. Cæterum, Viri Splendidißimi, diu est, ex quo Vobis destinavit Frater meus particulam aliquam ex censu suo literario; verum nihil dum suppetiit pro splendore vestro magnum, atque auctoris expectatione dignum. Enimvero erant alia quædam præ manibus, atque, ut ita dicam, in incude, & jam vere exasciata, veluti Tractatus de Iure sacro: Commentarius de publicis Iudiciis: Libellus de vectigalibus: libri quatuor de Iure publico: Libri tres de fæderibus: Liber de Magistratu: Notæ in Politicam Aristotelis: Commentarius in C. Cornelium Tacitum, & id genus alia. Quorum quædam penes me sunt, quædam vero ab aliis dolo malo subtracta. Quod tolerabilius esset, nisi insuper bonorum Virorum famæ adeo inclementer inhi-

tirent; ut taceam eorundem ventosos, & hordeaceos terrores, contra quos, tantum abest, ut me muniam, ut potius istiusmodi hominum fumos rideam atque spernam. Sed hisce relictis, præcurrunt de Arcanis Imperiorum Libri sex, quos ego ex magnorum aliquot virorum consilio ad Amplitud. vestras mitto, adeoque in lucem do, fretus non tam dignitate rei (quæ tamen non exigua est) quam novitate materiæ. Equidem in quibusdam autor,

Avia Pieridum peragrat loca, nullius ante
Trita solo.

Qui enim de Arcanis Rerumpublicarum ex professo scripserit, scio neminem; quod ipsum Ioannes Bodinus, Vir plurimæ lectionis, Multi, inquit, graviter & copiose de serendis moribus, de sanandis populis, de Principe instituendo, de legibus stabiliendis, leviter tantum de statu, nihil de conversionibus Imperiorum, & ea quæ Aristoteles Principum σοφίσματα, seu κρύφια; Tacitus Imperii arcana vocat, ne attigerunt quidem: hæc ille. An quod periculosum erat illa imperiorum κρύφια in vulgus dare? An vero quod nescio quam deceptiunculæ speciem præ se ferunt, à qua abhorrent severioris notæ homines & caperata fronte magistri. At enim vero quantum illi nimia sua pervicacia, ne dicam superstitione, aliis antecellant, tanto harum lucubrationum Autor Reipublicæ communisque salutis

 amantior

amantior videri voluit. Malo nunc Viri Ampliss. pluribus rebus supersedere commemorandis, & maximis tamen atque pulcherrimis, quarum illustratio ex hujus operis Lectione (quod quidem per se breve est, at vero & cōpositum, & digestum, plenumque, sine ambitione dicam, publicis rebus) nemini non elucebit; magna, ut spero, tum eorum qui legerint voluptate, tum etiam non minori autoris gloria atque cōmendatione; Quo major me spes fovet Viri Ampliss. huic meæ audaciæ veniam datum iri. Equidem singularis vestra erga me benevolentia tacito quodam nutu atque imperio aliquod gratitudinis monumentum à nobis postulavit; cujus declarandæ desiderio atque testimonio hosce Fratris mei Arnoldi Clapmarii, Iuris & Historiarum Professoris quōdam in Illustri Academia Noricorum, Labores & Lucubrationes Amplis. atque Splendidißimo nomini vestro inscribere atque dedicare volui; partim pro jure nostro, quod cives uterque vestri simus, partim etiam, quod, quāvis à dignitate rei & à materia ipsa satis illustres sint, propter utriusque tamen tenuitatem ab Inclyta Rep. vestra lucem atque patrocinium aliquod mereri atque mutuari student. Deus Immortalis Remp. vestram adeoque universum Ordinem sanctissimū diu florentem & incolumē conservare velit. B. VV.

LIBRORUM ET CAPITUM secundum summaria singulis Capitibus præfixa.

LIBER PRIMUS DE IURE IMPERII.

boni

CA

LIBER

LIBER SECUNDUS, *DE* ARCANIS IMPERII *SIVE* SOPHISMATIBUS.

CA-

INDEX.

leſtiæ,

CAP. XVII.

Otium plebi auferre: discernere contumaces ab obsequiosis. Ἀντέχνοι. Contumaces. Elati supra modum hominis privati feroces, plusquam civilia agitantes. Recalcitrātes Majestati. Modesti. obsequiosi. Obsequio grassantes, Ἀρέσκοι. Placentini. Courtisans. *Hoflcute.* Et notatur ingeniorum diversitas in magnis civitatibus.

CAP. XVIII.

Arcana regia contra Patricios, ne quis sententiā dicat super comitiis. Ne comitia Magistratuum in quinquennium habeantur: Vt consul quinquennio post in provinciam eat. Ne quis proprio sumptu ludos edat. Vt præfecti prætorio sint Viri togati. Viri Principales.

CAP. XIX.

Quare Tiberius magistratus & Iurisdictiones Præsidum continuaverit: Duo hominum genera in regno. Quibus potissimum in regno magistratus demandandi sint. Fideles, *Liebe Getreuuvē, gut Keyserisch.*

CAP. XX.

Extra Romam creari posse Principem. Peregrinum creari posse Pontificem. Roma sedes Imperii æterna. Pignus Imperii auspicato condita. Terrarum domina. Fortunæ sedes. Electio in imperio. Electoris Palatini dignitas. interregnum in imperio.

CAP. XXI.

Vt certus sit successor, & hæres imperii, consortes imperii, adminicula Augusti. Munimenta imperii. Subsidia Aulæ, subsidia dominatiōis. Pacta gentilitia de mutua suc-

LIBER TERTIUS DE ARCANIS DOMINATIONIS.

strua

CAP. XIV.

Præsidiis se munire. armatum, loricatum esse. Nimia securitas Cæsaris καὶ ἀπαιδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis custodiæ,

CAP. XV.

Non omittere sedem Imperii, id est caput rerum: & discutiuntur rationes propterquas Tiberius, Antoninus, Iustinianus, Carolus rex Galliæ, Ammurates ab urbe non discesserint. Imperatoriæ Majestatis est præcise agere. Gallorum imprudentia in deserendo Mediolano.

CAP. XVI.

Imperium intra terminos coërcere. Metus pro consilio & prudentia. Limites imperii Romani sub Augusto. Difficultas retinendi imperii in remotis regionibus. Reipublicæ diu ægræ necessaria quies. Occulta caussa conjurationis Catilinariæ.

CAP. XVII.

Ne quis impune Principem, etiam hostem interficiat. Vt acta priorum Principum conserventur etiam Tyrannorum. Ne facile Princeps supplicio afficiatur.

CAP. XXII.

Arcana Dominationis Aristocraticæ: Nimiæ largitiones. Nimiæ affinitates. Ne quis munitam domum habeat. Ne Patricius in arce, aut Capitolio habitet. Ne penes alios quam Patricios auspicia sint. Ne quis impune Senatorem pulset, aut injuria afficiat. Ne Patricius facile supplicio afficiatur,

CAP. XIX,

Dictatoris creatio & potestas. Vt Patricii soli cum gladiis sint, Ciceronis Cos. Romani

LIBER

LIBER QVARTVS, DE IVRE DOMINATIONIS.

CAP. I.

DIversitas Iuris publici & privati. In illo magis dominatur vis & salus populi, quam æquitas. Ius humanū. Ius belli. belli commercia. Militaris Iurisdictionis summa lex pecunia. Quomodo juri dominationis reliqua cedant Iura.

CAP. II.

Ius Dominationis quotupliciter appelletur. Vis potestatis. Vis regni. Vis imperii. Vis principis. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. *Ragion di stato*, Exceptiones regiæ. Iura exorbitantia. Dispensationes Iuris hujus definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorum Heroum dicta.

CAP. III.

Qua in re differant Iura dominationis ab arcanis dominationis. Disjunctio honestatis & utilitatis. Inter Ius Dominationis & Ius imperii quid intersit. Ius in manu positum: καὶ ἐν χειρὸς νόμῳ. Manu gubernare. manu agere. Manu obtendere. ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

CAP. IV.

Quare tantopere hæc Iura Dominationis vapulent, & an merito? Iniquitas bono publico rependitur. Et ponuntur limites, sive possessiones hujus Iuris, Religio & fides. item quotuplicia sint hæc Iura.

INDEX.

CAP.

CAP. III.

Flagitia dominationis. regiæ. Incestus. Nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpetrare regni causa. Divortia, dispensationes Pontificum. Regio more agere sine legum metu. regia verba.

CAP. IV.

Atheismus. In fidei negotiis velificari: Sacra diripere: & per satyram. An Romani pro tempore religionem interpretati sint. Superstitio præstat Atheismo.

CAP. V.

Tarquiniana patrum decussio. Scelestum consilium Alexandri Pontif. Fratricidia Turcarum.

CAP. VI.

Privatas injurias vi Magistratus ulcisci. Discrimen personæ publicæ & privatæ. Lex Valer. de Sylla. Lex regia de Imp. Vespasiani.

CAP. VII.

Percussores & Sicarios immittere. hostẽ extra castra & exercitum interficere, arma veneno inficere, in fœminas sævire. Ars Romana. cædes Marcell. Cos. Romani. Crimen Assassinatus.

CAP. VIII.

Fidem frangere. fœdera violare. fundamentum Reip. Rom: fides. Pejuratiunculæ parasiticæ. Invitum cogere, ut quod non credit, credat tamen.

CAP. IX.

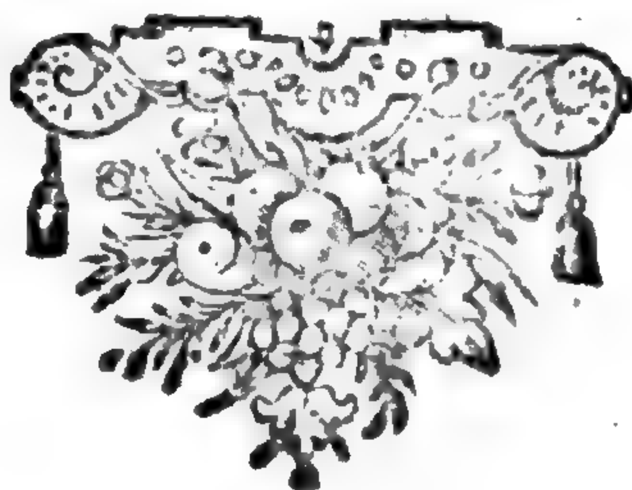
Specie colloquii imponere. Iura hospitii violare. Mors Annibalis. Commii, & Pompeii Columnæ ἀπιστία.

CAP. X.

Supplicia Eusebii, Herdinii, Dolabellæ, Vespi-

CAP.

preces

IO-

IOANNIS CORVINI IC.

BREVIARIUM,

Sex librorum

ARNOLDI CLAPMARII

De Arcanis Rerumpublicarum ſummam continens.

ARcana Rerumpublicarum, quæ,
in hiſtoricorum, aliiſque ſcriptis
ſparſim & intercise notata, laudā-
do auſu in unū comportare ſtuduit vir Cl.
Arnoldus Clapmarius, pro fine habētReip.
ſalutem. Hæc in ejuſdem diuturnitate con-
ſiſtit, & Imperantium ſecuritate. Vtraq; ut
obtineatur, in officio continendi, juxta Im-
perii avidos, qui libertatis ſunt amantes;
Non aperta quidem & regia via; ſed per te-
cta utriuſque imagine ſimulacra. Quippe
quod apud tales, ex præſentis Reipublicæ
odio, nec legū ullus ſit locus, nec rationis.
Atque inde quidem eſt, quod arcanis iſtis,
non minuſquam ſimulacris, quaſi ἐξ ἀναγ-
κης, Principes utuntur. Non tamen ſine pri-
vatorum in communi vita exemplis. Sane
talium arcanorum veſtigia in omni huma-
na reperiuntur conditione. Ea de quibus a- *cap.*
git Clapmarius noſter, ſive ab arca & arcē- 3.4.
do, (quod quæ in arcis ſunt, celata ſint &
abſcondita) ex etymo arceſſita deſcriptio-
ne, ſecreta ſunt conſilia Imperantium quæ
evulgare nefas ſit. Ex re definiuntur pleni- *cap.*

us, 5.

us, *intimæ & occultæ rationes, sive consilia, eorum qui in Republica Principatum obtinent, tum ipsorum tranquillitatis, tum etiam Reipublicæ præsentis status conservandæ, idque boni publici caussa. Occulta* dico; cum quod non facile perspiciantur, tum quod clam imponunt præsentem Reipublicæ statum odio habentibus. *Publici boni caussam* addo; quod nonnunquam speciem aliquam habēt iniquitatis & fraudis; quæ boni publici cōpēsatione toleratur. Sed & simulatio inde non in publicis modo, sed & privatis negotiis, tanquam licita defenditur. Equidē non omnis prudētia simulatio est; puta non simpliciter accepta, cujus usus est in tranquilla Repub. seu Platonis politia; sed ea quæ est in turbata, & fæce populi. Habet tamen ars simulandi suos limites; fidē, honestatē, virtutem; quos qui egreditur, næ vafri & nefarii hominis potius, quam politici nomen meretur. Habet & exinde suam difficultatem. Equidē ut à turpi, & in vitiorum confinio, ne dicā ipsas vitiorū possessiones intrante; ita & à nimis aperta, quæ se ipsam prodit, simulatione cavendum; data in eam rem opera, tum ne nimia sit, tum ut simulate tegatur.

cap. 6.

Sunt autē arcana, vel proprie sic dicta, vel improprie. Illa duorum sunt generum. Vel enim proprie spectant præsentem Reipub.

formam

formam conservandam; suntq; pro diversa Reipub.forma, vel aristocratica, vel democratica,vel regia; Et si relate ea consideras; aristocratica contra plebē vel regnū;democratica,contra Patricios & regnū;Regia,vel imperij arcana Tacito dicta,contra plebē vel patricios. Vel spectant maxime eorum qui Principē locū obtinēt securitatem, (arcana dominationis appellata) & itidē pro triplici dominatione, regia, aristocratia, populari, sunt totidem. Improprie dicta arcana,sunt quæ simulacra Imperij,dicuntur,suntq; pro varia Rerumpublicarum forma, sive secundum absolutam,sive secundum relatam earum rationē varia,puta vel regia, sive in aristocratico, sive in populari. vel aristocratica,sive in regno,sive in populari statu;vel popularia sive in regno,sive in aristocratia. Ita quidem ut quædam uni Reipublicæ formæ conveniant,quædam omnibus.

Et continet quidem ista distributio fere hujus operis περιοχήν. Agit enim noster secundū triplicē Reipublicæ formam,etiā de dominationis flagitiis; paucis de militaribus & privatis arcanis, aliisque quibusdam Reipublicæ administrandæ consiliis,ἐξ ἐπιμέτρου adjectis.

Fundamēta istorū arcanorū sunt ipsa imperii & majestatis jura,ac regni sacra. Vnde fit, ut ob istam cognationē, quo rectius ar- cap. 9, 10.

cana Rerumpublicarum cognoſcantur, pretium ſit ſcire, circa quæ iſta jura & ſacra verſentur. Ea ſunt 1. comitia, 2. Magiſtratus, 3. judicia. 4. arma & armorum uſus. Ipſa vero arcana ſunt abſtruſæ artes, per quas à jure Imperii ſeditioſi homines arceantur.

cap. 11. Differunt à jure Imperii non uno modo. Ius imperii eſt, id ipſum quod conſervandum eſt; arcana imperii conſervationis modi & rationes. Ius imperii unum eſt in omnibus Rebuſpublicis, arcana pro Reipublicæ forma varia. 3. Ius imperii purum, arcana ſimulatoria & εἰρωνικά.

Definitur jus imperii; *poteſtas abſoluta omnium earum rerum quæ ad majeſtatem regni & Reipublicæ pertinent, ſive belli titulo, ſive ſubditorum patientia acquiſitum, tale, ut aliis non facile demandetur.*

Conſiſtit vero potiſſimum in duobus, 1. ut imperium qui habet ipſe ſit ſolutus legibus, 2. ut aliis leges det, Principem dico. ſed in Regno obtinet iſta duo rex, in Republica populus, in Ariſtocratia Patricii. At vero & latius patet majeſtas. Quæ tamen ad undecim capita fere adſtringi poteſt, ordine enarranda.

cap. 12. 1. *Primum eſt*, ut dictum, legibus ſolutũ eſſe; quod in Romano Principatu principes certis legibus alios ſolverint, e.g. conjugẽ *lege Voconia, & Annaria* liberos Auguſtus. Sed & ſtante republica Dictatores

res in bellum ituri ſolvebantur ad tempus.
Alterum eſt, leges dare, nec niſi à ſummo cap.
Deo accipere. Cui accedit, leges abrogare, 13.
& ſubrogare. Equidem id ejuſdem eſt cujus
eſt leges dare. Eadem enim eſt majeſtas,
non modo ſubditis leges condere, & ut quis
eas egrediatur non permittere; ſed & ipſis
legibus imperare. *Tertium* eſt jus Comitio-
rum & ei connexum jus creandi magiſtra-
tus. Hanc enim maximam eſſe partem mu-
neris imperatorii recte Zonaras. Plane, ut
Modeſtinus, Magiſtratuum creationem
non ad favorem populi pertinere ait, ſed ad
curam Principis, Qui ſi eam aliis, puta vica- cap.
riis ſuis demandat, (ut fieri quandoque ſo- 14.
let minorum Magiſtratuum ratione) ſuf-
ficit aſſenſum creationem comitari. *Quar-* cap.
tum; jus rerum ſacrarum; ab antiquiſſimis 15.
regibus adeo cultum, ut idem rex eſſet &
ſacerdos, ut apud Romanos, primo reges,
inde iis ejectis magnus Senatus; mutata ite-
rum Republica, Imperatores ſacrorum præ-
ſides eſſent. Pontificum tantum erat ſcire
ea & adminiſtrare. Quo non contenti ho-
dierni Pontifices Romani, Imperatorum ſi-
ve lenitate, ſive religione, ſummum iſtud
jus ſibi in ſacris arrogando, imo vero & in
Reipublicæ negotia ſe immittendo, biceps
fecerunt imperium. *Quintum* jus cudendæ cap.
& ſua imagine ſignandæ monetæ. Cujus e- 16.

tiam olim Imperio Romano ſumma erat religio. Hodie in tot ferè partes quot ſunt Principatus, comitatus & civitates, eſt diſtractum. *Sextum*, jus vitæ, & necis omnium
cap. 17. civium dominium. Vnde condemnare, condemnatos â ſe abſolvere, honoribus, ordini, atque adeo in integrum plene reſtituere, delictorum veniam tribuere, commeatum, remeatum concedere, ſolus poteſt
cap. 18. qui Principatum obtinet. *Septimum* eſt jus legationis. h. e. legatos mittendi & recipiēdi; olim à Romanis conceſſum paucis; occupato Imperio à primis Imperatoribus Senatui relictum.

Octavum. Extremæ provocationis. Id à
cap. 19. primis regibus Romanis uſurpatum, ijs ejectis liber factus populus invaſit, ac pro firmo adverſus Conſules propugnaculo habuit. Auguſtus, mutata Republica, ſub Tribunitiæ poteſtatis imagine ſibi reſervavit.
cap. 20. *Nonum.* jus belli decernendi & pacis faciendæ. Vnde injuſſu Principis bella gerentes lege majeſtatis tenētur; & ducibus ſpondentibus inita pax rata non eſt, niſi Principe
cap. 21. annuente. *Decimum*; jus vectigalium. Quod ipſum aliquamdiu, acri adhuc libertate, primi Imperatores conceſſere Conſulibus & Tribunis. *Vltimum* jus eſt nundinarum. Vt à nemine, ſine indultu, conſtitui eæ poſſint, & à ſolo Imperatore impetrentur. *l. unic C. de nundin.*

Accen-

Accenſetur quidem his à nonnullis jus curſus publicos inſtituendi, dandi ciuitatẽ, muniendi & portis interdicendi; ſed dubio forte judicio. Omnino vero non accenſenda ea quæ regalia vocantur; ac in feudum aliis conceduntur; aut militare imperium. Scilicet jura Imp. majeſtatis ſunt, & Principi in modum ὑπεροχῆς reſervantur, nec facile in feudum concedũtur; regalia, ſive majora, ſive minora, facilius; non ſecus ac immobilia; nec quicquam habent majeſtatis. Ius militare, in caſtris tantũ obtinet, & extra Rempub. eſt, & penes belli duces. Qui tamen ſummum, de quo nos loquimur, imperium nunquam habuere; Vtpote quod penes Principem, à quo exercitum accepere, ſemper manſit. cap. 22.

Hactenus recenſita imperij capita, ea ſunt ex quibus arcana eruuntur. Quæ pro Rerũpublicarum varietate, & circa eam prudentia (ſecundum eorum, à quibus in ſingulis Principatum tenenti periculum eſt, conditionem metienda) variare; cum jam monuerimus, ſingula videnda ex ordine; & quidẽ primo arcana Ariſtocratica, eaq; adverſus plebem libertatis amantem. Sunt ea, *occulta conſilia per quæ in Republica plebs ita inescatur, ut putet ſe habere id quod non habet.* Verſantur, ſecundum Ariſtotelem, circa 1. Comitia. 2. Magiſtratus. 3. Iudicia. 4. Arma. Lib 1, cap. 1. cap. 2.

cap. 3. ma. 5. Armorum usum. Circa comitia arcanum est, plebi ad Magistratuũ creationẽ fenestram nec aperire, nec claudere; eam specie tenus admittendo revera ab ista creatione, sed artibus avertere: Puta sancita lege absentiæ, pœnas indicere Patriciis & divitibus, plebi remittere, ut domestica sui & suorum cura occupata satis habeat copiam Reipublicæ sibi dari, ac ultro abstinens eam solis Patriciis relinquat. cap. 4. Circa Magistratum itidem, eundem in finem, indulgenda plebi renuntiandi licentia, Patriciis & Optimatibus renuntiantibus pœna dicenda. Nec alia est ratio jurisdictionis. cap. 5. Equidem licet in ea non sit proprie summum Imperium; cum tamen jus dicentis sit amplissimum, non facile ad jurisdictionem plebs est admittenda. Vt vero sine periculo arceatur, juxta Charondæ legem, in Patricios, nisi postulanti jus dicant, severe animadvertendum; Plebeii minime, vel modo leviter puniendi. cap. 6. Arma habere plebem, cum, ob dubium ejus animum, sit periculosissimum, Optimates ut arma habeant, indicta similiter gravi pœna; plebs ut careat, concessa impunitate curandum. cap. 7. Similique ratione, ut qui primas in Republica tenent, eorumque liberi armis se exerceant, ab isto exercitio plebs abstineat, atque ita, otio & luxuria torpescente plebe, nobilium pro-

propria ſit militaris ſcientia efficiendum. Quo ſane arcano etiam in Principatu regum liberi iis exercentur quæ ad imperandum convenire videntur. Nec deſunt alia arcana à Romanis Patribus ad dementandam plebem uſurpata, Talia fuere. 1. Impetrata ab iis Tribunorum apud Collegas (ad componēdum quod inter ipſos & plebem eſſet certamen) interceſſio. Vtpote perquam ſæpe plebis fregere inſolentiam. 2. Hybernaculorum ædificatio; utpote per eam ademta plebi copia uſurpandi libertatem, & creandi Magiſtratus. 3. Belli ſæpe adornationes ad ablegandam juventutem. 4. Objectæ plebi, poſt eam exaſperatam, agrorum diviſiones, deductæ Coloniæ, aliaque. Imprimis vero, ut plebem à Magiſtratu averterēt, verterunt rem ad religionem, perſuaſeruntque ad Deos magis, quam ad ſe pertinere, non vulgari honores; ex caſu etiam objecto aliquando metu, ne, inde pollutis ſacris, clades aliqua Reipublicæ obveniret. *cap. 8.* *cap. 9.*

3. Sunt & alia Patriciorum conſilia adverſus plebem, quibus aut nulla plane, aut ſane exigua ineſt ſimulatio. Puta. 1. Iuventutis ſecundum præſentem Reip. ſtatum educatio. 2. Legum ad eam conformatio. 3. Reipublicæ, ne ſive ex progreſſu temporum, ſive Imperantium incuria, quid attra- *cap. 10.*

nat quo formam mutet, in sua principia resolutio. Denique pecuniæ publicæ, per magna exstructa ædificia, erectas Academias, similiaque in splendorem conversio.

cap. 11. Arcana aristocratica contra regnum definiuntur, *occultæ rationes ne unus aliquis in Optimatum Republica nimis potens fiat, adeóque crescat, ut spem concipiat occupandæ dominationis.* Talia sunt. 1. Crescentem potẽtia, honoris specie, in bellum ablegare, & citò pari simulatione revocare, reverso urbanos honores offerre. 2. Nemini diu magnũ Magistratum, præsertim bellicum committere. 3. Nemini bis eandem potestatem deferre. 4. Vires nimis crescentis, maximè objectis rationibus per quas à se ipso ruat, per ambages frangere. 5. Gliscentes inter viros cap. 12. magnos & principes civitatis factiones, ne serpant, ut mature, ita arte & prudentia dirimere. 6. Cavere ne plures ex una familia magnos Magistratus eodem tẽpore gerant.

Arcana Democratica contra Optimates cap. 13. eadem ferè sunt; sed ordine inversa. Nempe hic Plebs, ut ad Magistratum contẽdat, præmiis & mercede allicienda, nulla divitibus pæna constituta. 2. Curandum ut armorum usui & meditationibus vacet 3. Vt imperent qui populares sunt, & qui Reipublicæ præsentis statum amant; opibus pollentes arceantur. 4. Ratio rerum gestarnm à Magi-

Magiſtratu ſæpe petatur. 5. Leges ſint populares.6.Popularis educatio.7.Liberæ Patriciorũ accuſationes. 8. Cavendũ ne plebs penuria laboret.9.Danda opera,ut per legitimos, at occultos ſinus divites emũgantur.

Contra regnum, ſeu libidine imperiũm *cap.*
affectantes (à quibus in populari ſtatu ma- 14.
ximum eſt periculum)ſtabiliendæ libertati,
ne quis animi mobilitate novis imperiis
ſtudeat,etiam ſpecialia ſunt arcana. 1. Poſt
eam ejectis regibus partam, à Populo Romano,fuit tale arcanum,Bruti factum, quo juramento adegit populum neminem ſe paſſuros regnare, regia bona diripienda plebi dedit, domum regiam, ut area monumento eſſet oppreſſæ nefariæ ſpei, dirui juſſit. 2.Talia etiam ſunt,Lege ne quisTyranni imaginem habeat, cavere. 3. Damnare memoriam regnum affectantium, & eorum imagines frangere. 4. Non ſinere magna Imperia eſſe diuturna. Imprimis ſeditiones, ac bella civilia (tanquàm regnum parturientia) avertere.

Regia, ſeu Imperii arcana contra plebem *cap.*
ſunt. 1.Sive ex emẽtitis,aut extortis legib⁹, 15.
& SCtis occupati imperii excogitatus titulus ac color. 2.Ἀκκισμὸς ſeu tergiverſatio *cap.*
in accipiendo imperio; hoc eſt,avide expe- 16.
tita imperia& dignitates,cum demandantur
quaſi ἀκουσίως ſuſcipere. 3. Plebi per bella, *cap.*
vel 17.

vel quando iis opus non eſt, per alios labores fatigatæ conjurationum & turbarum otium auferre, 4. Civium animos diſcernere, popularitati (tanquam pro ſigno affectati regni ſemper æſtimatæ) nimium ſtudentes notare, obſequiis promtos, & quibus claritudo ſua eis protegenda, in pretio habere.

Adverſus Patricios arcana ſunt. 1. Imperia, imprimis in recenter occupato principatu (ne ad priorem ſtatum reducatur) non prorogare, ſed pluribus gratificandi occaſionem ſervare. 2. Si proroganda omnino videantur, ea non prorogare niſi τοῖς ἀρίστοις ſeu viris pietatis immobilis erga Principem. 3. Magna Imperia togatis potius, quam militaribus hominibus committere. 4. Ne extra Romam, ſeu imperii ſedem Princeps creetur. 5. Quovis tempore certus ſit imperii heres. Quod mortuo ſine herede rege, vel diſtrahatur in partes, vel in aliam Rempublicam facile mutetur Principatus. 6. Vt omnia quæ ad Majeſtatem regni pertinent ſolus adminiſtret Princeps; vel ne alius occupet principalem locum ſaltem moderetur: in conſilium tamen viros prudentes vocet, per quos ordinet quæ ad gloriam ſuam & regni beatitudinem ſpectant. 7. Cavere ne Principatus facile diſtrahatur; ſed ut omnis imperii vis penes unum maneat. 8. Ope omni niti, ut in principatu,

cap. 18. & 19.

cap. 20

cap. 21.

cap. 22.

cap. 23.

præsertim novo, amoveantur quæ Rempublicam in pristinum statum possent reducere. Tale, & imprimis quidẽ est, ne viri magni inopia premantur, providere, eos egenos vel aucto censu, vel statuta annua pecunia, & quidem servato ipsorum ordine, juvare. Puta ne ad pristinam Rempublicam recuperandam animos eorum res angusta accẽdat. Omnia vero ista arcana antecedit moderata gerbernatio, & talis per quam novi status neminem pœniteat.

Lib. III. cap. I. Arcana Rerumpublicarũ quæ imperantium securitati immediate inserviunt (proprie arcana dominationis dicta) sunt quidem à præcedentibus tanquam ipsam Rẽpublicam immediate respicientibus, diversa: iis tamen valde conjuncta, atque confinia. Nec enim potest non salvo Principe aut Proceribus, salva esse Respublica; nec esse salva Republica, non salvis iis qui principatum tenent.

Non tamen confundenda sunt ista arcana cum jure imperii. Equidem differunt. 1. Quod jura Imperii eadem sint in omni Republica; arcana dominationis pro Reipublicæ forma varia. 2. Iura Imperii omnibus sunt conspicua, arcana dominationis abscondita. 3. Iura imperii augusta, & majestatis plena; dominationis arcana multo humiliora. Vnde & in illa committens

reus

reus est majestatis, in hæc impingens minime.

cap. 2, *Est autem dominatio summa imperandi vis, iis proprie competens qui manu regia noviter imperium occuparunt, vel occupatum tenent.* Equidem legitimum quidem est imperium, sed paulo violentius: attamen necessarium in Republica, sive noviter occupata, sive seditiosorum civium plena.

Arcana dominationis totidem sunt quot arcana imperii; dominationis sc. regiæ, aristocraticæ, popularis. Regiæ dominationis cap. 3. arcana spectant securitatē regis, vel Principis adversus eos qui non tam ex regni, quā regis odio inhiant imperijs. Tale fuit 1. Lex Augusti, ne cui è Senatoribus fas esset intrare Alexandriam; Puta ne, ex opulenta, & simul seditiosa provincia, periculū crearetur cap. 4. imperiali dominationi. 2. Lex ne Senatores, vel viri illustres sive injussu, sive sine permissu Principis peregre abirēt, vel ad exercitus multo minus comearent; ob studia militum aucupandi facilem occasionem. 3. SCtum Claudianum, ne milites salutandi cap. 5. caussa domos Senatorias adirent. 4. Cursionum publicarum prohibitio. 5. Eodem consilio cautum, ne quis ad Senatū, vel exercitum publice scriberet. Equidē ut privati non est publice vel loqui, vel scribere; ita id impune audenti ad nova moliendi aditus

tus

tus aperitur. 6.Lex, ne quis Principis scri-
pturam imitetur. *l.23.ad l. Cornel. de fals.*7.
Ne acta publica penes aliū sint quam Prin-
cipē, aut ejus ἀρχείῳ præfectum. 8.Ne quis *cap.*
per ambitionem quærat studia militum.Ne *6.*
quis eos alloquatur, iis stipēdia vel præmia
decernat,præter Principem. 9.Lex Romuli
ut mænia sancta æstimētur. 10.Prohibitio, *cap.*
ne arcem extruere, civitatem mænibus cir- *7.*
cumdatis, vel alia ratione munire liceat, si-
ne indultu Principis. Scilicet ob justum ex
ista munitione insidiarum metum. 11. Ne *cap.*
quis nimis splendide ædificet,ob suspectam *8.*
civium magnificentiam : ac ne quis, quasi
ejus gloria superato principe,ad principatū
ipsum ausit grassari. 12. Talis etiam fuit
prohibitio,Ne quis cespititium tribunal, in
castris extrueret,ascenderet,ex eo verba fa-
ceret: utpote quod solius erat Principis,vel
missi ab eo Ducis.

Emanarunt vero à Principibus firmandæ
dominationi & aliæ Constitutiones. Talis
est. 1 Qua cautū,ne Consules pecunias spar-
gerēt,aut privatos carceres haberent. 2.Ne
quis privatus titulos prædiis suis,vel alienis
imponeret; vel regia vela suspenderet. 3.Ne *cap.*
quis fisci nomine aliena loca invaderet. 3. *9.*
Ne quis auratas vestes gereret,præter Prin-
cipem ; aut Principi , ejusque domui dica-
tas vestes usurparet. 4. Vt effata Impera-

toris

ratoris non lustrentur, nisi purpurea inscriptione *l.* 3. *C. divers. rescript.* Huc etiam refer insignia soli Principi tributa. Eodem spectant & hæc.

cap. 10. 1. Vt, licet intersit Reipublicæ in Principatu, ne successor sit in incerto; tamen si duobus spes sit ad imperium, neuter nuncupetur, nec heredis fiat mentio vivo

cap. 11. Principe. 2. Vt rei gestæ gloriam nemo ad se trahat, præter Principem. 3. Ne quis alterius imaginem plus, quam Principis

cap. 12. colat. 4. Vt pro solius Principis incolumite vota concipiantur. 5. Ne quis de salute

cap. 13. Principis alium consulat. Quippe quod ad Imperium multi ausi sint contendere eo solum obtentu, quod fato sibi deberi persuasum haberent. Vnde & artis divinandi, tanquam periculosæ ab Imperatorib⁹ emanata prohibitio. *l.* 1. *C. de maleficis & Mathematicis.* Tanta quidem, ut tanquam ipsam propemodum pulsans majestatem, facta ex ea sit damnabilis. *lib.* 7. *C. eod.* 6. Ne quis diu multumque cum exule versetur. 7. Ne conventus & concilia seditiosa fiant. *l.* 1. *ff.*

cap. 14. *de colleg. & corporib.* 8. Non minimum dominationis arcanum est, regalis corporis contra seditiosorum insidias custodia. Equidem parum tuta sine viribus est majestas, & armis quæsitus armis tenendus

cap. 15 principatus. 9. Simile est, Ne sedem

Imperii,

Imperii, seu urbem unde in omnia regimen, Princeps facile deserat. Scilicet ne ex ejus absentia illam occupandi conjuratorum animos intret audacia. 10. Item ut intra terminos imperium coerceatur. Ne, si nimis dilatetur, mole sua ruat; vel longe peregrinantibus armis, parta facilius amittantur. 11. Non facile aliquem regii, vel principalis sanguinis interficere; Puta ne id committendo Princeps suum ipse latus denudet. Vnde & avertendi odii caussa, interfectores tales ad supplicia principes potius traxere. *cap. 16.* *cap. 17.*

Habet Aristocratia & sua dominationis arcana. Quod & Senatum, licet immortalis videatur, nefariorum civium conjurationibus, juxta Principem obnoxium esse, vel sola Catilinaria docet. Definiuntur autem, *occulta consilia ad Patriciorum ac Nobilium in Republica tuendam salutem*, Quorum multa quidem sunt cum regiis communia; tamen alia etiam particularia. Exempla communium sunt. 1. Prohibitæ Consulum largitiones; Ne temeritatis apud plebem essent invitamenta. Item prohibiti plebis conventus; tanquam eandem ob caussam pernitiosi. 2. Prohibita item nimia in splendidis ædificiis magnificentia. 3. Iussum ut Patricii ac Senatores sancti sint ac inviolabiles. 4. Injuriarum Patricijs, *cap. 18.*

ciis, ordinisque Senatorii viris illatarum severa vindicatio. 5. Ne Patricius facile supplicio afficiatur.

Et sunt quidem hujuscemodi consilia in Aristocratica Republica iis opponenda, qui Nobilium sanguine malunt se polluere, quam eorum æquo animo ferre Imperium.

cap. 19. Sunt præter ista etiam alia, Sanè tale fuit apud Romanos, in libera Republica, post latam provocationis legem creatio Dictatoris, ad vim Tribunorum & plebis à Patribus avertendam; cum potestate quidem à qua provocare non licebat; sed ne quis ea fretus Rempublicam everteret, ad sex tantum menses durante. 1. Tale etiam est. 2. Vt Patricii muniti sint, & armati incedant. 3. Ne facile avitam sedē relinquant.
cap. 20. 4. Ne cum plebejis connubia jungant; Ne per ea ordinum turbentur discrimina, aut quæ Patriciorum sunt plebs ad se rapiat. 5. Splendidæ ac vetustæ familiæ ad inopiam si delabantur, ut ex ærario, quantum ad splendorem opus, accipiant; si extinguantur, ut novæ substituantur. Idq; ne vel ad paucos temporum successu Reipublicæ summa redigatur, vel Patriciorum potentia minuatur; 6. Vernaculæ linguæ sancta
cap. 22. observatio, & talis quidem, ut non nisi ea exterorū Principum legatos Patres audiant.

Gravitas

Gravitas à Romanis,magna cũ perseverantia, custodita, ut Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. 7.Superioribus accedit ut èRepublica arceantur litui plebem adversus Patricios animantes.

Etiam populariReipublicæ(quamvis nihil minus mortale est, quam populus) dominationis arcana accommodari possunt. Tale sanè meritò videtur edictum, ne quis civem Romanum vinctum teneret aut clausum,quominus nominis apudCoss.potestas fieret. Et illud, Ne quis militis bona donec in castris esset,possideret,aut venderet.ItemLexPortia, sæpius renovata;ne cui civem Romanum interficere liceret. cap. 23.

Arcana àTribunis plebis tuēdæ suæ dominationi usurpata sunt. 1. Quod sacrosancti fuerunt. 2. Quod extra urbem abnoctare iis non licuit. 3. Quod eos, qui plebi injuriam inferebant, prehendendi habuere potestatem. 4. Item licentiam SCtis intercedendi. 5. Prohibitio in populari statu, ne Patricii multos lictores haberent.

Sed&alia quædam arcana huc referri possent. Observandum vero imprimis in omni Republica conservandæ plurimum famæ, atque existimationi obtinendæ studendum; sive invicta animi constantia adversa ferendo, sive rebus prosperis, in accipiendis cap. 24.

diſtribuendiſque muneribus magnanimitate utendo & munificentia, aliiſque virtutibus, non ad id quod ſibi conducat, ſed ad famam præcipua rerum dirigenda. *cap. 25.* Quæ omnia arcana ſuperat eorum qui imperant, juxta pietatem & Dei cultum, clementia, & mite imperium. Equidem violenta nemo imperia continuit diu; Moderata durant.

lib. IV. cap. 1. Sed ipſum jus dominationis, cui jam expoſita arcana inſerviunt, conſiderandum; minimè à privato æſtimandum jure, à quo unius tantum, aut alterius ſalus dependeat; ſed ex publico, quod circa plurium, Regnorum, Rerumpublicarum, populorum univerſorum, ſalutem, ac utilitatem verſatur: ac adeo à privato inde eſt diverſum; ut hujus in illo parva, nonnunquam nulla habeatur ratio; imo vero ut juri civili ex ſuprema publici juris lege, hoc eſt, ipſa populi ſalute, multis modis ſit abrogatum, ipſumque ab hoc jure regni, ſeu dominationis, quaſi corrigatur ac limitetur. Vnde & *ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου* Ariſto- *cap. 2.* teli, Iuriſconſultis vero jus limitatorium dicitur, Ius regni & vis Principis aliis appellatur. Ex re definitur commodè, *ſupremum quoddam jus, ſive privilegium contra jus commune, ſeu ordinarium, ſed tamen a lege divina non alienum, bono publico, hoc eſt, ſaluti*

tuma

tum Principis, tum ipsarum Rerumpublicarum conservandæ introductum. *Privilegium* dico, privati juris ad publicum accommodatione. Scilicet quod sicut alias privilegia in jure civili sunt juris circa unius, atque alterius commodum correctio; ita jura dominationis sunt legum correctio circa salutẽ multorum, hoc est, ipsius Principis & civium. Dico *bono publici caussa*; quod ex eo, cui omnia jura, adeoque ipse Princeps cedit, sustinentur. Confunduntur quidem ista jura à multis cum ipsis dominationis arcanis; sed differunt non uno modo, Equidẽ. 1. Iura dominationis pleraque sunt contra jus commune, ita ut speciem præ se ferant iniquitatis: Arcana dominationis contra id jus non fiunt; vel saltem non ita, ut speciem iniquitatis habeant. 2. Iura dominationis sunt de facto Principis, seu ijs quæ Principi liceant: Arcana dominationis de facto civium, seu ijs quæ sint permissa, vel prohibita civibus.

Differt & jus dominationis à jure Imperij non uno modo, licet tanquam ex eo natum, planè videri possit convenire. Est equidem hoc jus dominationis earum legum, quibus Princeps est solutus, quædam limitatio. 2. Habet iniquitatis speciem, cum jus Imperii sit summa cum æquitate conjunctum. 3. Iuris Imperij usus propriè

est

ca & seditiosa; utpote in qua manu omnia gubernantur. Vnde jura Imperii ἁπλῶς & generatim; jura dominationis relatè pro forma cujusque Reipublicæ, & ex ὑποθέσεως sunt consideranda. Nempe quatenus ea ipsa ut isto jure opus sit, facit.

cap. 4. Quod attendendum quam maxime, ut occurratur iis qui id jus ex ista iniquitatis specie habent pro detestabili. Talibus duplici ratione occurrit Clapmarius. Tum quidem ex argumento necessitatis. quæ legem potius dat quam accipit; inde firmato quod nunquam politiam invenias Platonicam, sed plerasque turbulentas, vel saltem minus compositas. Tum etiam publicæ utilitatis; quod iniquitas quæ videri possit, bono publico compensata revera talis non sit; Eaque lex sit commoda, quæ majori parti, & in sũma prodest, Omnino verò vult ista jura legi divinæ non adversari: quod si fiat, non jura esse sed scelera concedens, ac duos huic juri terminos statuens, divinum numen, seu religionem; & fidem, sive pudorem: ut quibus integris liceat nonnunquam pacis caussa, à communi jure recedere. Dominationis jura iterum, secundum Rerumpublicarum formas Autor constituit; utpote cui non in principatu modò, sed & aliis locus est Rebuspublicis. Quem itaque hactenus secuti sumus ordinẽ servabimus.

Domi-

Dominationis regiæ jura ſunt quæ Principi licent contra jus ordinarium, tum conſervandæ augendæque Reipublicæ, tum ipſius ſecuritatis cauſſa: In quorum ordine veniunt. 1. Aſylorum apertio (ad quæ trium hominum genera ſolebant confugere, ſervi noxij, obærati, criminoſi) Moſis aliarumque gentium exemplis nota immunitate. *cap. 5.* 2. Edicta, ut idem jus perfugij eſſet ad Imperatorum ſtatuas fugientibus, & imagines principales geſtantibus, & aras occupantibus. *cap. 6.* Quod tamen jus ex abuſu poſtea limitatum. 3. Data gentibus hoſtilibus jura civitatis, & ordinis, contradicente Senatu; idque cum augendo populo, tum ne ex ſolis Romanis conſtitueretur Senatus, adeoque magis obſequioſi Principi & devincti intereſſent. 4. Negatorum matrimoniorum violenta conjunctio. Sane ex hoc jure Sabinarum virginum raptus argumento neceſſitatis, rei illicitæ jus ſæpe tribuentis, (nempe ne Reſpublica civibus deſtitueretur) defenditur. *cap. 7.* Qua ceſſante ex privata libidine raptus extremo ſupplicio vindicatur. 5. Conjugiorum legibus prohibitorum ex bono publico in illuſtribus perſonis permiſſio. *cap. 8.* Puta ne ſplēdor Auguſtæ domus in aliam familiam transferatur. Non fuit tamen eorum Principum minor prudentia, qui ne inceſtum committere viderentur,

rentur, ſtudioſe & ipſi caverunt non minus, quam ne imperii heredem, tanquam ex nefariis nuptiis natum, populus ſperne-
cap. ret. 6. Matrimoniorum fæminis Auguſtis
9. ademta libertas. Nempe ne ſi vel ipſæ libertatis ſint avidæ, vel talibus nubant, res novas molientibus matrimonia robur
cap. conferant. 7. Per ſpecioſas ſociorum de-
10. fenſiones, ſive prolata imperia, ſive (ho-
cap. ſtibus ne nocere poſſent averſis) defenſa. 8.
11. Cautio ut in Republica, per exſertam nimis virtutem excelſi, ſpontanea ſeceſſione, æmulationis vitent ſuſpicionem; aut honoris, legationis, ſtudiorum, amicitiæ, vel alioqui principalium miniſteriorum ſpecie, emittantur; aliiſque rationibus frangantur qui volentes nolentes plebi invisam faciunt præſentem dominationem.
cap. 9. Turbata Republica ſuſpectos affectati
12. Imperii manu militari potius in ipſa herba, quam juris ordinario proceſſu opprimere. 10. Ob rem leviculam atrocia, ex-
cap. empli ſtatuendi cauſſa, decreta ſupplicia.
13. 11. Severitas erga conjurationis in Principem ſocios; ut citius detegantur inſidiæ.
cap. 12. Criminum, ne nimiis ſuppliciis exacer-
14. bentur ſubditi, abolitio. 13. Severitas in
cap. conjuratorum ſobolem; Prætexto fine, vel
14. ut charitas liberorum parentes Reipublicæ faciat amiciores, vel ne ex vindictæ cupidine

dine liberi ad parentum exempla succrescant. Qua tamen non immerito major videatur aliorum imperatorum prudentia, qui conjuratorum liberos sibi beneficiis devinxere. 14. Privatarum rerum, urgente necessitate, in usum publicum conversio, civibus jussis à suo jure discedere, sive belli tempore, sive pacis: hoc tamen vix aliter, nisi refuso pretio. 15. Quibus adde rationem agendi census; ex qua & civium facultates in censuales tabulas relatæ innotescant, & ex earum modo vectigalia pendantur. *cap. 16.*

Equidem possunt & ista jura fere aristocraticæ dominationi accommodari. Quæ & ipsa non minus habet jura quædam peculiaria. Talia sunt. 1. Ne quis ex Optimatibus Principis alicujus vel Regis filiam in uxorem ducat. Caussam puta, sive quod talis, fultus nuptiali dignitate, animum dominandi sumat, sive quod Principem nasci in Republica periculosum est. 2. Vt ejiciantur è Reipublica libera nimis dignitatibus crescentes, Exemplo tum Ostracismi Atheniensium & Ephesiorum, tum Scipionis lubenter civitate cedentis, Scilicet ne Senatu uni civium parente, publicum inde malum fiat. 3. Vt commisso à pluribus flagitio, ob unius necem in plures animadvertatur. 4. Vt proscriptorum liberi ab honoribus ex- *cap. 17.* *cap. 18.*

 cludan-

cludantur; modo legi ſtatus civitatis cohæreat. 5. Forte etiam tolerari hoc jure poſſint in vaſtis Rebuſpublicis, ad avertenda ab honeſtis fæminis ſtupra, apud Romanos tolerata lupanaria. 6. Tyranni ante judicatam cauſſam permiſſa, lege Valeria, cædes; Vtpote quæ & ipſa ex jam notata utilitatis publicæ compenſatione defenditur.

cap. *19.*

Et populari Reipublicæ pleraq; hæc dominationis jura accommodare, ex ſuperioribus in proclivi eſt. Ea cum Autore iterare ſuperſedentes, ad hoc attendimus, dominandi hæc jura ne religionem depravent, vel pietati adverſentur. Imo vero inſervire ea contendit Clapmarius, quod efficiant, ut ſarta tecta ſit religio & rite colatur. Omnino indignum eſt juris nomine id quod divinæ legi adverſatur. Quippe majeſtas & humana potētia (ut jam monuimus) intra ipſius religionis, pudoris, & fidei terminos conſiſtunt. Vnde merito hic duo hominum genera notanda; Scilicet tum ii qui ſpecie religionis in ambitionē delapſi, abſque ulla probabili cauſſa in ea temere aliquid mutant; tum quibus religio ipſa libidini dominandi unicum eſt mantelum. Et tamen ipſa invito populo ita, ut quod non credit, credat tamen, obtrudi nequit. Equidem

cap. *20.* *cap.* *21.*

(ut

(ut Tertullianus eleganter) *ad irreligiositatis concurrit elogium, adimere religionis libertatem, & interdicere opinionem divinitatis, ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogar colere quem nolim.* Vnde non ad Reip. statum religio, sed ad religionem Reip. status ordinari debet. Ista tamen non impediunt, quo minus quædam, tum boni publici tum aliarum circumstantiarum ratione, contra jus commune liceat aliquando committere; nec sive in sacris, sive in jure civili desunt exempla. In illis Davidis exemplum est petentis & accipientis à Sacerdotibus panes propositionis; argumentum ab ipso Salvatore nostro contra Pharisæos usurpatum. In jure civili infinita exempla sunt: Puta contra legem *invitum.* 11. C. *de contrah. emtione* (quæ generaliter vetat, ne quis cogatur rem suam vendere) *Tit. C. ut nemini liceat in emtione specierum se excusare*, lex lata contraria ex necessitatis & boni publici ratione. Item quod adversus leges, rationemque naturalem receptum, ut filius, tametsi non heres, pro principali debito teneatur, atque uxor in pignore caussam habeat posteriorem *l.4.C. de primipil.* *cap. 22.*

Atque hæc quidem vidimus circa jus dominationis. Quæ cum ita media sit inter civile imperium & tyrannidem, ut *Lib. 5. cap. 1.*

de utroque aliquid ita participet, ut si omisso altero ad tyrannidē vergas; amplius nec vis sit, nec dominatio, sed dominationis flagitium, & tecto juris nomine tyrannis: & illa nobis est consideranda. Ius cruentum Ammianus vocat, & civili ac justo opponit imperio. Differt sane à jure dominationis non uno modo. 1. In flagitiis dominationis privata tantum, in jure dominationis juxta publica spectatur utilitas. 2. Illa libidinis, hæc publicæ tranquillitatis caussa fiunt. 3. In his ratio divini numinis, fidei & honestatis habetur; in illis hæc læduntur omnia. In eo solo conveniunt quod in utrisque sunt rationes occultæ firmandi augendique Imperii. Arcana domus à Tacito appellātur, vel, si mavis, aulæ arcana sunt. Domus tamē arcana à flagitiis dominationis differunt. Illa sunt proprie occulta & privata consilia, seu aulica scelera in domo Augusta; per quæ quovis modo opprimūtur ii qui præsenti dominationi obstare videntur, & in necessitudine junctos maxime committuntur: Hæc generaliora sunt, & totam fere respiciunt imperandi rationem. Exemplum illustre in Tiberio, post occupatum defuncto Augusto imperium, dominationis socium, & imperij æmulum P. Agrippam immisso centurione interfici jubente, & actum esse quod imperasset eidem nun-

cap. 8.

nuntianti, rationem facti apud Senatum reddendam respondente. Primum facinus novi principatus appellat Tacitus.

Flagitia dominationis rursus pro tripli- cap. 3.
ci Reipublicæ forma distinguenda. Regia sunt. 1. Incestas nuptias cum exercendæ libidini, tum augendæ dominationi contrahere; contractas pro libitu divortiis dissolvere. Talia (si libet huc referre) sunt & Pontificum juri divino repugnantes dispensationes. 2. Religionem pro libidine cap. 4.
in hanc vel illam sententiam torquere, & regni caussa susque deque habere. 3. Promiscuè, regni & belli prætexto jure, sacra hostium diripere & depopulari. 4. Conjurationes Principum in viros egregios, Tar- cap. 5.
quiniorum exemplo non immerito notatæ. 5. Vltio privatarum injuriarum ex vi cap. 7.
Magistratus. 6. Illorum facinus qui, quibuscum de virtute certare nequeant, per neci patrandæ subornatos sicarios interimunt. 7. Hostem extra castra & exercitum, & quidem in domo & lecto dormientem interficere. 9. Sævire in fœminas & pueros. 10. Fidem, cujus integritate cap. 8.
nihil antiquius, nullum majus fulcrum imperii, frangere. Nempe, aut non danda, aut servanda fides. 11. Spe colloquii & amici- cap. 9.
tiæ hostes circumvenire. Flagitium ex perpetrata ab Antonio in regem Armeniorum,

à Tiberio, in regem Cappadocum, &, quibus Historia abundat, similibus cædibus, non incognitum. 12. Rapere ad supplicia, ex accusatorum perfidia, tanquam indulta crudelitati licentia, suspectos modo ex rumore; eosdemque, tanquam Reipublicæ hostes, citra caussæ cognitionem interimere. Qualia apud Ammianum crebra sunt exempla. Talia etiam sunt, sine caussa indicti belli ementitæ προφάσεις. 13. Inter cives, quos mutuis bellis attritos devores, sive excitata, sive nutrita, discordia. 14. Vectigalia, sine quibus imperium nullo modo retineri potest, sublata, minuta, vel etiam ipsæ res Imperii alienatæ. 15. Ærarii, ambitione ac principalibus profusionibus exhausti, per scelera quærere supplementum. 16. Vectigalia cum turpitudine conjuncta indicere, & subditis ne supersit quem hauriant succum, exprimere. 17. Auricularios & delatores qui de Principe imprudētes sermones occeptando, ex aliis animi sententiā proferentibus tales insidiose venentur, subornare; eo fine ut talium obtentu affectati regni, vel aliarum nefandarum artium calumniæ insontibus (ut cum Ammiano loquamur) adfigi possint. Non improbandum tamen est in Republica, seditiosorum hominum plena, si Princeps per speculatores suos, scrutetur sermones & conjuratio-

cap. 10: cap. 11. cap. 12. cap. 13. cap. 14. cap. 15.

rationes eorum qui præſentem Reipublicæ ſtatum oderunt; hoc conſilio, ut ab iis notatis ſibi caveat. Legem Majeſtatis ad minima quæque & ridicula porrigere, ut Majeſtatis accuſatio omnium accuſationum ſit complementum. Huc accedit inquiſitionis fulmen Pontificium; ac referri etiam poteſt humanos affectus tollendi immaniſſima ratio. Crudelitas in Domitiano notata; cujus temporibus, non licuit propinquis ſuos cum ad ſupplicia raperentur lugere. Pertinet huc & mos cives Principum digniores ad turpiſſima quæque cogentium. *cap. 16.* *cap. 17.*

Ariſtocratica flagitia cum regiis fere ſunt eadem. Equidem talia ſunt. 1. Quando Patricii plebem exugunt oneribus, ſine ulla probabili cauſſa bella gerunt, vicinis populis bona & poſſeſſiones eripiunt, eos quorum ipſis formidoloſa eſt virtus, fraude circumveniunt, fidem datam frangunt, percuſſores, inſidioſe ſubornatos emittunt, morem Senatum conſulendi intermittunt. Nec enim in una, ſed & omni Republica à jure talia ſunt aliena, & exceſſus dominationis. Omnium tamen iſtorum flagitiorum uſus in nullo ſtatu major, quam in populari. Etenim immodica vulgi in ſævitiam eſt pronitas, & tuendæ quam inclamat ſemper libertati, hoc eſt, omnia pro libitu agendi licentiæ, effreni modo *cap. 18.* *cap. 19.*

impetu regitur. Non est quidem facile prima vox plebis, sed praeeuntem authorem è vestigio sequitur, & velut insanit contagione.

cap. 20. Atque haec quidem sunt dominationis flagitia, quibus in Republica omni ij utuntur qui principatum obtinent; sive unus is sit, sive pauci, sive multi. Secundum quam, licet accidentalem differentiam, nobis ipsarum Rerumpubl. notata distinctio. Nempe quod inde totidem existant rationes administrandi, & tales quidem, ut una circa Regnum ac Principum, altera circa Optimatum, tertia circa Vulgi naturam occupetur. Nec tamen facile puram invenias Rempublicam, ac in propriis specierum istarum formis consistentem; sed saepe partem aliquam imperii unus, partem Senatus, partem populus habet. Item vel partem Princeps & Senatus, vel Senatus & populus, mixto sive diviso jure imperii & libertatis. Vnde ut mixtae existunt Respublicae; ita & unaquaeque pars sua habet vel arcana, quae religiose servat; vel simulacra, quae alia pars alteri indulget, ut imperii libertatisque inveniant temperamentum.

Lib. IV. cap. 1. De arcanis imperii actum hactenus, actum & de flagitiis dominationis; simulacra imperii nunc videnda. Ea definivit Autor, *inania jubendi jura, quae iis indulgentur qui extra*

extra Rempublicam ſunt, & quibus aliud agitur, aliud ſimulatur. Diſtinxit ea ab arcanis, quod utraque quidem ſunt occultæ artes Reipublicæ conſervandæ; ſed iſta validæ, ſeditioſis hominibus à Reipublicæ adminiſtratione remotis, oppoſitæ; hæc inanes & caſſæ; puta jura jubendi, iis, ut diximus, qui extra Rempublicam ſunt indulta.

A jure imperii magis diſtinguuntur. quod ſimulacra hæc imperii expertes in republica modo uſurpent; jura imperii Principum ſint, nec civibus conceduntur. Nempe ſimulacris iſtis, tanquam nomini res, hoc eſt, vis imperii & potentia opponitur. Quæ ipſa per iſta ſimulacra adeo non minuitur, ut magis augeſcat. Quod dum vero imperio carentes; ſpecioſo ejus & umbratili titulo contenti ſunt, magis eminent qui illud obtinent. Reperiri in omni vita *cap. 2.* talia ſimulacra, ſupra etiam notatum. Tales quippe ſunt in converſatione civiũ, doctrina, & re literaria, Poeſi, tumidæ & ventoſæ oſtentationes, item per magnificam ac inanem ſuperbiam, ex re neglecta captata fama. In bello ſunt τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, καὶ τὰ πανικὰ, quibus ſæpe miles magis, quam juſtis formidinis cauſſis movetur.

Variant & hæc Imperii ſimulacra pro *cap. 3.* Rerumpublicarum varietate. Regia ſunt occulta veluti, ſed vana privilegia, quæ ab

iis qui imperio carent usurpantur, ut quod non habent, habere tamen videantur. Equidem ea cum in Veneta Republica, tum in hodierno Imperio maxime notanda monet autor, professus regia simulacra in veteri Repub. Romana pauca se reperire: Tale tamen in eadem esse, 1. Regis sacrificuli creationem, per quam sacerdotium Pontifici subjecere, ne nomini honos additus, aliquid officeret libertati. 2. Item duorum Consulum, & quidem annuam creationem; tanquam per eam magis introducta libertate. Authorem alia sparsim inserentem sequemur. 3. Simulacrum puta non immerito videatur, regio more non reges sepelire. 4. Regi victo, post subjectum diadema, inanes & sine re, quasi regias dignitates petenti gratiam facere. 5. Victis pristinum nomen relinquere, & victorum nomen, linguam, & habitum assumere, ne cogantur, quasi non victi essent, gratiam facere. Iunonis pro Troadibus petitione, & Iovis eidem annuentis remissione, illustre exemplum.

cap. 4.

cap. 5.

Mutata in regnum republica, aristocratica sunto simulacra, relictæ quædam libertatis imagines, eo fine, ne omnibus uno momento relictis interitum sibi Princeps (funesto Iulii Cæsaris exemplo) acceleret. Talia sunt. 1. Eadem Magistratuum

voca-

vocabula relinquere, & paulatim, quasi per veterem morem incipiendo, Principem exercere. 2. Non alios, quam in vetere Republica usitatos titulos usurpare. 3. Externam Reipublicæ formam aliquamdiu conservare. 4. Comitiorum, & aliorum quæ sunt imperii, imaginem, sub Principis arbitrio ac moderamine, Senatui relinquere. 5. Consulum renuntiatione in se translata, minorum magistratuum creationem (commendatione tamen sua interposita) ad Senatum referre. 6. Dissensiones & altercationes Senatus super concesso sibi jure, liberas relinquere, & ad eas silere. 7. Patres, cum cuncta ad Principem referunt, castigare. 8. Res novas molientem Senatui damnandum tradere. 9. Retenta Imperii vi, Senatui leviora concedere. 10. Corripere exercitibus præfectos, si de donis tribuendis militibus ad se, non ad Senatum referant; quasi illorum id jus esset, non solius Principis. 11. In majoribus negotiis Senatui adversari.

cap. 6. *cap. 7.* *cap. 8.*

Ejusdem notæ apud Romanos & alia fuere; puta. 12. Decennalia illa Imperii, eorumque petita prorogatio; quibus spe restitutionis Senatum lactavit, & produxit Augustus. 13. Provinciis imbellibus, ac minus ferocibus, Senatus administrationi relictis,

cap. 9.

relictis, potentiores administrationis suæ esse velle; atque ita, quasi translata in se belli molestia, speciose sibi arma & militem servare, & inermem Senatum facere, ac nihilominus non suum, sed Senatus exercitum appellare. 14. Vectigalium indictionem, (quæ summi est Principis) ad tempus Consulibus indulgere. Sed & aliæ ex
cap. 10. Historia Romana notantur à Clapmario nostro blanditiæ, quibus imprimis usus Tiberius, simulandi peritissimus. nos, compēdio agentes, ad Democratici imperii simulacra properamus.

Talia sunt, cum in regno, tum in aristocratia, ea quæ plebi obtruduntur, ut iis infatuata, veluti lacte, se pascat. Varia sequidē excogitavit Augustus, occupato recens Imperio, ut pristinæ libertatis adhuc memorē populum occuparet. Imprimis ludos, spectacula, aliasque voluptates. Equidem otii amans vulgus, facile voluptatibus frangitur, earumdemque immunitate, quasi libertatis imagine conservatur. 2. Tale est pro dominatione vulgus adorare. Item apud seditiosos milites, in officio ut eos cōtineas, vel eo reducas, simulatis appellationibus, laudibus, monitionibus, gratiisque quasi ob impigram militiam actis, popularitatem histrionicam exercere. 3. Majus
cap. 11. simulacrum est, lubricum linguæ plebi ita indul-

indulgere. ut in Principem dicta, vel ad cognitionem non vocentur, vel saltem (maledicis tamen notatis, ut ab iis se Princeps caveat) ad pœnam non trahantur. Ad levi- cap.
ora delicta, ne nimijs remedijs irritentur 12.
seditiones, connivere; atrociora paucorum supplicio punire; supplicii vero invidiam
in ipsos reos transferre. 5. Annonæ, in aspe- cap.
ris præsertim rebus, cura. Tanquam quæ 13.
plebi unica est ex Republica. 6. In novo, & quasi precario imperio, iniqua postulanti plebi, quasi afflictis civium fortunis consulendo, ultro potius, quam ex necessitate
concedere. 7. Consuetudinem & inanes cap.
prærogativas provincialibus servare; civi- 14.
tatum commendationes, & laudes earum non gravate audire, ferias secundum morem & consuetudinem, quæ retro obtinuit, dare. 8. Fasces & imperii insignia, ad evitandam affectati regni suspicionem, submittere. 9. Vt majora captes, minora indulgere. 10. Benignis salutationibus, alloquiis, invitationibus, aliisque blanditijs plebis animum inducere. Istius generis plura sunt, quæ, ut recte Clapmarius, omnia referre, otiosa esset παρεργεία.

Lubet Clapmario Aristotelica quædam cap
alia magni momenti subnotare. Talia sunt, 15.
in populari statu, consultores ex divitibus constituere; iisdem quantum pote parcere;

com-

communicare tamen etiam divitibus & Patriciis ex omnibus rebus; ſed ita ut ſummum penes populum, vel pauperes remaneat imperium. In Ariſtocratico hæc; plebeiis ſeu pauperibus magiſtratus, ex quibus rem faciant, commendare; ex iis quoſdam ad deliberationes vocare; creare ex plebeiis, juxta ac Patriciis, qui de iis rebus diſceptent, de quibus poſtea pauci Patricii pro ſuo ſtatuant arbitrio; ante ab Optimatibus decreta ſciſcendi poteſtatem populo committere; Inſuper plebi poteſtatem leges de non magnis rebus ferendi relinquere; cives qui non ſunt, tales nominare; in tali imprimis Republica in qua omnes ſunt capaces ſuffragiorum; eo fine, ut, iſta contenti appellatione, quieſcant, & res ſuas agant.

Et eſt quidem iſtorum omnium, ſimiliumque ſimulacrorum ea vis, ut, pro Rerumpublicarum varietate, gubernandi modum non nihil varient, efficiantque ut propter varia ſimulacra una magis videatur vel minus popularis, vel magis ariſtocratica, vel regia; ipſum tamen Reipublicæ ſtatum nec conſtituunt, nec mutant. Sic equidem accipiendum; rationē quidem gubernandi nonnunquam in iſtis ſimulacris. at Reipub. formam in ipſa vi Imperii conſiſtere. Vnde & iſta à jure imperii diligēter diſtinguēda, merito ſupra monuit Clapmar. noſter.

Sed

Sed majoris momenti est; non in pacis tantum, sed & bellicis negotiis hujus doctrinæ usum esse maximum. Vt jura; sic arcana & simulacra, ut & flagitia militaria, enarrandi, ac exemplis illustrandi labore supersedet Autor; eo obtentu, quod obvia sint. Recēset vero obiter, tanquam belli jura; jura spoliorum, depopulationes agrorū, vastarum urbium expugnationes, & eversiones. Pro flagitio militari; sævitiam in muros & mænia. Pro arcanis; exercitui signum dare, cespititium tribunal erigere, milites è tribunali alloqui; aquilas corripere & alio transferre, consilia bellica inire; ut pote quæ solius essent Ducis. Pro simulacris quibus in officio milites cōtineantur; gloriam victoriarum militibus adscribere; eos sibi pares facere; singulos suppliciter alloqui; se coram ipsis, excitandæ miserationi, prosternere; fugientes, quasi ad pugnam properantes hortari ad fortitudinem; similibusque blanditiis potius, quam severa nuncupatione in militum animos induere; ut incussus pudor pœnitentiam adferat, & deserendi officii mutans consilium, extinctam denuo incendat virtutem. cap. 16.

Istis quasi per transennam notatis, id quod initio de communis vitæ arcanis strictim monuit Autor repetens, talia esse docet ea, quibus multi se, vel cap. 17.

contra

contra inimicorum injurias defendunt modo, vel iis suppressis emergunt. Pro flagitiis vita quæ & communis habet, notat, cum alter alterum per invidiam, sive subsidium sui supplantare conatur; vel per excusationes callide aliis sua vitia exprobrando, similique ratione, ex alieni nominis jactura, sibi laudem quærit. Arcanum vero civilis vitæ non è minimis est, oblatum casum in omni eventu ilico, & quidem aliud agendo, ad consilium flectere, καὶ ὅδε εἰς ἀναβολὴν πράττειν; Dare operam ut ne videaris intelligere id quod intelligis; Minus dicere quam sentire, similiaque. Simulacra sunt; blanditiæ, quibus non deteriorem quidem aliquem facias, sed amiciorem. Nec enim hæc vita hominum aliud est quam simulatio, speciosæ modo amicitiæ, odia clandestina, & fucata omnis conversatio.

Post explicata pleraque quæ à scriptoribus arcanorum nomine sunt comprehensa, observandum. *cap. 18.* Vt pleræque Reipublicæ sunt mixtæ; ita & ipsis accommodari quidem ista arcana posse; prudentia tamen opus esse, ne detegantur, aut detectæ fallant authorem. Scilicet coloribus imbuenda sunt, ac variis formis adumbranda, & vera falsis sic miscenda,

Primo ne medium medio ne discrepet imum.

Nec

Nec nimis multa plebi concedēda, ne ad majora, imo ad iniquissima, petenda audentiorem facias. Et invenient quidem prudentes Rerumpublicarū Rectores alia, quibus præcaveant, ne ex falsis bonis verum malum, procedente tempore, eveniat. *cap.* 19.

Ἐξ ἐπιμέτρου quædam Imperii Germanici, Turcici & Reipublicæ Venetæ arcana, modo attingere, quia libuit Autori, ita habendum; compagem Imperii quidem Germanici (quod juxta alia plura mixtum esse, ante dixit Clapmarius) conservari mutuo Principum metu & respectu, Imperatoris in reliquos Ordines speciosa Majestate, religionis libertate, de pace publica constitutione, & de violata pœnali sanctione; quatuor, post Imperatorem, summis Imperii culminibus, & in iis eligendis Bohemi Regis prærogativa; inter membra omnia, Ordinesque Imperii συμφωνία, supremo Imperii judicio.

Turcico Imperio stabiliendo arcana facit, violentam gubernationem; plebis, per maximas superstitiones incusso metu, inductionem; bellicorum modo consiliorum agitationem, & inde bella continua, filios & heredes Imperii in custodia detentos; magna Bassis & Visieris indulta simulacra, plebem affinitatibus ornatam, & mercatura, aliisque rebus bellicis occupatam; Denique *cap.* 20.

preces

preces devictis gentibus pro salute Principis in templis prohibitas. In Republica Veneta notat, speciem & simulacra Imperii penes Ducem, vim ipsam penes Senatum esse, lenta bella, neutralitatis studium, missa sociis auxilia, humiliora plebi permissa &c. Nempe ἀκριβολογεῖν, aut singularum Rerumpublicarum arcana prodere, Clapmario minime fuit propositum. De arcanis Imperii γενικῶς agens, ut exemplis doceret, ad veteris Romanæ Reipublicæ variatas formas εἰδικῶς attendit.

cap. 21. Et hujus quidem doctrinæ usum Rebuspublicis in statu suo conservandis, avertendisque earum mutationibus, esse amplissimum, (quod jam monuit Autor) nemo ibit inficias. Vna hæc restat Autoris observatio; ad istorum arcanorum πρᾶξιν non omnes esse idoneos. Equidem non ingenia modo æstimanda, sed & vultus. Ingenium promptum sit oportet & versatile; non abscissum, quod negotiorum modum præcisè terminet; sed catum, aptumque ex re & tempore, pro ut casus ferunt, consilia capere: Vultus constans & exercitatus ut sive ad severitatem, sive ad blanditias componendus sit, pro ut fert simulationis necessitas, id constanter faciat. Nec enim hic sufficit in scientiis tractandis ætatem trivisse, leges, & civilia privati juris didicisse

se præcepta, eaque accumulare posse. Parum ea sæpe habent ponderis in præruptis negotiis. Omnis hic ratio juris publici est, & omnia utilitate publica pendendi cognitio ac prudentia requiritur. Sane nec lex Censoria in publicis rebus spectatur; sed negotii conficiendi commoditas & molestiæ liberatio. Ad quæ cum sæpe pecuniæ potius valeant, quam jura; & avarus ab his abesse debet animus. Denique ut negari minime potest, præter ingenium & scientiam, in omni negotio multum ad res gerendas valere exercitium; optime hac observatione concludit noster, eorum qui in foro dominantur, & res negotiaque publica tractantium distincta esse debere officia. Dicto huic calculum adiicimus. Sed nec ad cætera de fide Authoris quicquam derogamus. Operis Summarium modo damus; non alio animo, quam, ut post ejusdem ἀκολουθίαν nude monstratam minore doctrina dignissimum percipi possit argumentum. Benevoli Lectoris erit studium suum ad nostram accommodare intentionem.

FINIS.

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUM PUBLICARUM, LIBER PRIMUS.

Qui est de jure Imperii.

CAPUT I.

Occulta & abstrusæ artes Reipublicæ constituendæ atque conservandæ: Rationes & leges quid apud plebem poßint: Simulacra Deorum.

DUO sunt potissimum, quæ in consideratiouem veniunt in omni Republica componenda, conservandaque. *Primum* non est unius generis, sed spectat tum securitatem eorum, penes quos est, ut ait Aristoteles, πολίτευμα, id est, *summum Imperii Ius.* tum etiam pertinet ad præsentem Reip. statum confirmandum atque conroborandum. Nam præterquam quod, ut D. Augustus olim dicebat, *cum omnia quæ præclara sunt, tum inprimis summum Imperium cum invidia conjunctum est*; permulti, vel satietate præsentis Reipublicæ, vel animi mobilitate novis Imperiis student, qui facile, nisi illis obex aliquis opponatur, frenumpue injlciatur, Rempubl. occupabunt, & iis qui principatum

Salus Reip. consistit in duobus. Primo in securitate eorum qui imperant, præsentisque Reip. diuturnitate.

Cap. I.

parum in Republica obtinent, violentas manus adferent.

Quæ causa est propter quam nonnunquam quibusdam institutis opus est, quæ & Iuri communi derogant, & speciem quandam iniquitatis repræsentant; ad quam tamen connivendum est boni publici causa. Quod ait Cassius apud Tacitum 14. *Annal. Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur:* & Iason ille apud Plutarchũ in Polit. *ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ, τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. A justitia in parvis negotiis nonnunquam deflectas, si usurpatum eam voles in magnis.*

Secundo in quiete & patientia populi.

Alterum est, ut iis, quibus fenestra ad imperium atq; dignitates occlusa est, obtrudantur tamẽ imagines, sive simulacra quædam cum Imperii, tum libertatis, quorum specie sese nutrientes, & veluti lactantes, ab ipsa imperii vi ac dominatione abstineant. Quæ simulacra, si speciosa sunt immane quantum plebis oculos mentemque perstringunt, Nam ut eos qui libertatis amantes sunt, vel Imperii avidi, in officio contineas aperta ac regia via, frustra es. Quippe apud quos nullus locus est rationis, nullus aut legum, aut philosophicorum præceptorum usus. Quem cum inepte ac ridicule apud plebem quæreret Musonius quidam, studia philosophica & placita Stoicorum sectatus, periculo & cachinnis se exposuit. *Venerant*, inquit Historicus 3. *Histor. Legati ad milites seditiosos de pace: Ibi Musonius, (erat enim equestris ordinis)*

rationes & præcepta legum parum valent in populo.

Musonii ἀκαιρία.

ordinis) se Legatis miscere, permixtus manipulis, bona pacis ac belli discrimina disserere, armatos monere: verum id plerisque ludibrio fuit, pluribus tædio. Nec defuere qui eum propellerent proculcarentque, nisi admonitu modestißimi cujusque, & aliis minitantibus omisisset intempestivam sapientiam.

Etenim ἐν αἰνιγμοῖς, & veluti per ambages atque simulacra plebs tractanda est: quæ ubi libertatis, aut imperii imagine seguntur, majorem speciem præ se ferunt, quam reipsa habent. Quo consilio antiqui Scriptores simulacra Deorum & φάσματα illa ultra modum humanum descripserunt, terriculamenti causa. Plinius: *Offertur ei*, inquit, *mulieris figura, humana grandior:* & Satyricus, *Ideo per simulacra tractandus.*

Tua sacra & major imago
Humana turbat pavidũ, cogitq; fateri.

Hinc Virgilius. *Simulacra modis pallentia miris.* Quod etiam de voce usurpat Livius lib. 5. *In nova via vocem noctis silentio audivisse clariorem humana:* De primoribus Romanorum ibid. *Galli*, inquit, *venerabundi intuebãtur in ædium vestibulis sedentes viros, præter ornatum habitumq; humano augustiorẽ; majestate etiam, quam vultus gravitasque oris præ se ferebat similimos Diis; ad eos veluti simulacra versi cũ starent, &c.* Eadem fuit ratio eorum, qui malas expandebant, dentibusque collisis crepitabant. Vnde Manduci dicebantur: Græcis Μορμολυκεῖον. de quo Iuvenalis:

Tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans.

Quæ si arcana, solida sunt.

Cæterum sunt hæc simulacra inania, cassa, fumosa, ac veluti hordeacea, ut Cœlii verbo utar: Illa vero arcana, occulta & valida Imperii fundamenta, &, ut Curtius ait *lib.* 9. ex solido. Quibus convenit illud Poëtæ:

Sit solidum, quodcunque subest, nec inania subtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.

CAPUT II.

Variarum scientiarū atque artium arcana, sive σοφίσματα. σοφίσματα τῶν χρωμάτων. Belli commenta. ἐνδόμυχον. Doli Medicorum. χωρισμοί. Fictiones Iuris. Arcana parietum, Dialecticorum σοφίσματα. Peccare in Republ. cum beneficio.

Arcanorum vestigia in omni reperiuntur scientia & rerū humanarum conditione.

Theologia, Iurisprudentia, Mercatura, Pictoria arte, Re bellica.

AC nescio an ulla sit scientia, ullave in rebus humanis conditio, in qua non hujusmodi reperiātur vestigia. Hinc Niceph. Greg. 11. Histor. *arcana* vocat *Theologiæ, quibus inhiat vulgus, ut herbis & pascuis armenta.* Et Iustinianus: *Legitimis*, inquit, *arcanis Iurisprudentiæ reseratis*: & in *l.* 5. *C. ad leg. Iul. Maj. Consiliorum arcana.* Sic in mercatura sive contractibus, sunt doli, quibus aliud agitur, aliud simulatur agi, ut ait Servius *l.* 1. *ff. de dolo.* Ars pictoria habet sua σοφίσματα τῶν χρωμάτων ἐνδόμυχον, sive *colorum fucos*, quorum in adumbratione, sive obfuscatione usus est. In rebus bellicis sunt stratagemata circumveniendi hostis excogitata. Vnde ab Ammiano appellantur *belli commenta*: à Tacito *meditamenta*, & à M. Tullio

lio & Livio lib. 4. omnium magnificentissime *consilia atque artes Imperatoriæ.* Quam calliditatis partem Valerius Maximus egregiã vocat, & ab omni reprehensione procul remotam; veluti, suspicionem fugæ inducere, hostis agros intactos relinquere. & id genus plura. Sic in re domestica est ἐνδόμυχον, id est, *arcanum de re familiari*, de quo Cicero *ad Att. Epistol.* 14. *lib.* 5. Medici (qui, ut ait Plato, Reipublicæ imago sunt) suos habent dolos, quibus ægros circumveniunt valetudinis restituendæ causa. Ideo *pueris*, ut canit elegantissimus Lucretius, *Domestica Medicina.*

Absinthia tetra medentes:
Cum dare conantur, prius oras pocula circũ
Contingunt mellis dulci flavoque liquore:
Vt puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Absinthi laticem, deceptaq; non capiatur.

Et Plinius in Epistolis. *Nam si Medici salubres, sed voluptate carentes cibos blandiorib. alloquiis prosequuntur, &c.* Sic Horatius *lib.* 1. *Serm,*

Vt pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.

Eodem fere modo stipendii dationem Tribuni apud Livium, lib. 5. appellant, *donum inimicorum veneno illitum.* Mathematici etiam quibusdam utuntur fictionibus, quas Aristoteles χωρισμοὺς appellat; à quibus tamen abest ψεῦδος. Quibus etiam similes sunt Iurisconsultorum fictiones illæ, atque imaginariæ venditiones. Sed & parietes arcanorum conscios esse scri- *Mathematicis*

bit Marcellinus *lib.* 14. & Tragicus in Octavio *Arcanos sensus.* Sic & Virgilius *arcanos etiam tibi credere sensus.* Porro omnium frequentissime disputatores, sive Dialectici sua usurpant contorta & aculeata sophismata, ut Cicero appellat, in Academicis, quorũ beneficio veritatis fenestra panditur. Horum omnium exemplo viri πολιτικοὶ & in qualibet Republ. Principes, utuntur arcanis quibusdam sophismatibus, quibus imponunt hominibus factiosis, & Reipubl. salutem ab eorundẽ injuriis vindicant. Illud est quod M. Tullius, *lib.* 3. *de Nat. Deor.* appellat, peccare in Republica cum beneficio. De quo etiam Paterc. *lib.* 2. *Cicero insito amore Pompeianarum partiũ, Cæsarem tamen laudandũ censebat, quod aliud diceret, aliud intelligi vellet.*

Dialectica.

CAPUT III.

Arcanum, arcere, arcivum ἀπόρρητον, arcana sacra, Βιβλία ἀπόῤῥητα. *arcani milites, Arcanorum præfecti. Arcana principum quomodo obsignari solita. Arcanũ Q. Ciceronis.* πεχνόφυον, *cella Imperatorum.*

Vocis arcani etymologia.

ARcanũ, inquit Festus, *trahitur ab arce; tutissima pars urbis est, vel à genere sacrificii, quod in arce fit ab augurib., adeo remotum à notitia vulgari, ut ne literis quidem mandetur, sed per memoriã successorum celebretur; vel ab arca, in qua quæ clausa sunt, tuta manent, cujus ipsius origo ab arcendo pendet.* Optime omnium ab arca & arcendo. Vnde etiã arcus παρὰ τὸ ἀρκεῖν.

Est

Est enim arcere quod continere; quod Tacitus coërcere. *Coërcendi*, inquit, *Imperii consilium.* Vnde arcivum, vel archivum, alias Græcis ἀρχεῖον, in quo hujusceemodi arcana conservantur. Arcanum in vet. glos. ἀπόῤῥητον, *Arcanum secretum, inauditum, &* ἀπόκρυφον, *absconditum, abditum, absconsum.* Cæterum arcana consilia laxe ea dicuntur, quæ evulgari nefas est. Valerius Maximus, *Adeo autem magna charitate patriæ omnes tenebãtur, ut arcana consilia Patrum Conscriptorũ nullis seculis nemo Senator evulgaverit.* Et Tacitus. 12. Annal. *Arcanum fœdus*: & de mor. Germ. *Arcana sacra, & conjugales Dii.* Vnde Arcana Veneris, & arcana Cereris apud Poëtas. Horat. 3. od. 2.

Arcivũ quid significet secundum etymon.

Vetabo qui Cereris sacrum
Vulgarit arcana. Iustinus lib. 5. vocat Cereris mysteria: Sic apud Suidam sunt Βιβλία τὰ ἀπόῤῥητα τι ἔχοντα, hoc est, *arcani libri*; & apud Ammianum *Arcana piacularia.* Hinc quoque *arcani milites* olim, teste eodem Marcellino, dicebantur illi, qui ultro citroque per longa spatia discurrentes, vicinarum gentium strepitus Romanis ducibus intimarent, Quos alias *scrutatores* & *speculatores* appellat Suetonius. Græci κατασκόπους. Dicebantur & *auscultatores*, ut emendavit Cujacius. Vnde apud eundem Marcellinum *Arcanorum Præfecti.* Ideo Angli in bellum euntes, teste Froilardo, jurant se arcana consilia non vulgaturos. Et Turca, re quapiam decreta, dicitur Bassas, sive Visieros suos secum ali-

Arcana consilia quæ dicantur.

Explicationis confirmatio.

aliquamdiu in venationem solitudinemque ducere, quo illis occasio adimatur vulgandi decreta, sive arcana bellica. Et olim, teste Curtio lib. 4. *mos erat Persarum arcana regum mira celandi fide, non metus, non spes eliciebat vocem, qua proderētur occulta.* Hujuscemodi arcana ab Impp. Romanis

Arcana principũ obsignari solita.

duplicibus tabellis obsignabantur. Herodianus in Maximino οἷς ἔδωκε, κατασεσημασμένα γράμματα ἐν πυκτοῖς πίναξι, δι' ὧν τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ ἀγγέλματα τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιστέλλεται; *Quibus etiam dedit literas duplicibus obsignatas tabulis, per quas arcana occultaque negotia significare Imperatores consueverunt.* Hinc identidem significationem sumsisse opinor illud prædium de quo Cic. Epist. 2. lib. 10. ad Att. *Sustinui me in Arcano fratris, ut dum aliquid certius affertur, occultiore in loco esse possimus.* Quale etiam fuit τεχνόφυον Augusti, & cella Imperatorũ, de qua idem Herodianus n Maximino, κελεύει αὐτοῖς ἐπιστῆναι; ἔτι δικάζοντι, καὶ ἀνακεχωρηκότι τῷ Βιταλιανῷ, ἐν τῷ τοῦ δικαστηρίου οἰκίσκῳ, ἔνθα μόνος τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ σωτηρίας ἐρεύνατε καὶ ἐξήταζε. *Iubet illos, dum adhuc iu actibus occupatus esset Vitalianus, ad eum accedere intra cellulam, ubi res secretas atque arcanas, ad salutẽ Principis pertinẽtes, perscrutari consueverat.* De quo loco intellige illud Attii:

Vt omnes, qui arcana astrumque incolunt,
Cives ominibus faustis augustam adhibeant
faventiam.

CAPUT IV.

Σοφίσματα τῶν πολιτειῶν κρύφια. *artes. delinimenta. blandimenta, tela patrum. Imperii arcana. Arcana dominationis, arcana domus. arcana inania, jura regni.* Furstliche Reservaten vnd Hochheit.

EAdem significatione dicuntur Arcana Rerumpublicarum, quæ tamen multifariam apud Scriptores appellari reperio. Arist. 5. *Polit. c.* 8. vocat ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΣΟΦΙΣΜΑΤΑ, alibi ΚΡΥΦΙΑ. item κατασκευάσματα. Interpp. verterunt *machinamenta, Rerumpublicarum figmenta, fallacias.* Sic Aristophanes τὸ γὰρ σόφισμα δημοτικὸν καὶ χρήσιμον, Livius lib. 2. blandimenta: *Multa blandimenta,* inquit, *plebi per id tempus data*: Ibid. artem: *Arte agendum in sexoleto jam vetustate odio.* Ideo qui hæc arcana callebant vocat Artifices, lib. 6. *Artifices tot jam annorum usu tractandi plebis animos*: hoc est, ut ait Cicero, *quorum tanquam manus opere, sic animus usu concalluit.* Idem Liuius appellat *delinimenta* l. 4. Nonnunquam *Patrum* tela, ut lib. 5. *aliud telum Patres inventuros esse,* item *ludificationem lib.* 6. Cicero. *Arcana Reipublicæ.* Tacitus lib. 1. Annal. *Imperii Arcana. Haud dubium erat,* inquit, *arcana Imperii tentari.* Ibidem, *Arcana dominationis & Arcana Domus*; alibi *secreta Imperii,* Polybius ἐπικρύφια, velut in gloss. ἀπόκρυφα. Ejusdem farinæ sunt illa apud Tacitum *Arcana inania, subdola,* item *Imperii*

Arcana Rerumpublic. varie appellantur.

simulacra. Glos. ἀπεικονίσματα, ὑποκρίσματα. item φαινόμενα. Quibus etiam non absimilis est Platonica εὐπροσωπία, & Milesii lex ἐνόφθαλμος, quasi dicas personata lex. Item προσωπεῖα, & Oscilla Aristophanis. Unde Nonius, *oscieulatim*, id est, *simulatim*. Sunt enim actiones publicæ veluti comœdiæ, in quibus persona sumitur ac deponitur, &, ut canit Satyricus, *Vera redit facies, dissimulata perit*. Vulgo occulta consilia, quamvis hæc plerumque in malam partem accipiantur. Cicero de Arusp. resp. *Monent iidem ne occultis consiliis respub. lædatur*: & Tac. 2. Annal. *credidere quidam data à Tiberio occulta mandata*. Hinc etiam Tac. tentare Imperii arcana, *Et, vulgare Imperii arcana*. Et Iuvenalis. *Arcanum prodere*, & in privatis negotiis, *nudare intima, atque secreta negotii aperire l. 3. D. de recep. arbit.* & *secreta patrimonii pandere, l. 2. C. de alim. præst.* Huc accedunt *Iura Dominationis*, sive, ut Curtius, *Iura Regni*, Itali, *ragione di dominio*. Germani arcana Imperii non efferunt, quod sciam, nisi forte per *geheime Reichssachen*; neque arcana aut Iura Dominationis, nisi per *Keyserliche Reservaten vnd Hochheyt*. Nullam enim causam video, quin hæc omnia inter Rerump. arcana referas. Quæ tamen singula inter se plurimum differunt, adeoque subtiliter discriminanda sunt, ut ex sequentibus liquebit.

προσωπεῖα.

CAPUT V.

Definitio Arcanorum, finis eorumdem. Boni publici significatio, τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πόλει ἀγαθόν. Egregium publicum, ejus dignitas; simulationis in magnis negotiis usus & necessitas.

ARcana Rerumpublicarum sic definio; esse intimas & occultas rationes, sive consilia eorum, qui in Repub. principatum obtinent, tum ipsorum tranquillitatis, tum etiam præsentis Reipub. status conservandi, idque boni publici causa. Et fere sunt talia quibus, ut ait Vellejus. lib. 2. *aliud dicitur, aliud intelligitur*; sive, ut de dolo scribit Servius, *aliud agitur, aliud simulatur agi*. Quæ singula, si lubet, aliquanto putemus accuratius; dico esse occulta consilia. Et sunt certe δυσεξηνύματα, tum quod ea vulgus non facile perspicit: (quod enim de sacris Poëtæ, *odi profanum vulgus & arceo*, nos non immerito de Arcanis usurpemus,) tum etiam quod plerumque clanculum iis imponunt, qui præsentem in civitate statum videntur odisse.

Arcana Rerumpub. definiuntur.

Cui ducantur occulta consilia.

Porro finis eorum duplex est: salus & diuturnitas præsentis Reipub. (hoc est, ne in aliam formā mutetur;) & eorum securitas qui imperant. Sic enim Herodianus in Maximino, τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ βασιλέως; *Secreta atque arcana ad salutem principis pertinentia.* Illud est bonum publicum, ut à Vellejo lib. 2. usurpatur. *Gracchus Octavio collegæ pro bono publico stanti imperium abrogavit*, quasi

Eorum finis duplex.

dicas, bonum populi, vel, ut est in vet. glos. *bonum populicum.* Vnde bona populi Romani sola dicuntur publica, *l. 15. De V. signif.* Et *in l. 1. D. de usurp. & usuc. Bono publico usucapio introducta est.* Aristoteles 4. Polit. cap. 8. vocat, τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πολὺ ἀγαθόν. Tacitus 3. Annal. *Egregium publicum*: cui à Livio *lib.* 2. opponitur, *Pessimum publicum*: à Velleio *malum publicum*: Quinimo habent consilia nonnunquam speciem aliquam fraudis atque iniquitatis, à se & simpliciter considerata; sed respectu publici boni, & status Reipubl. tolerantur. Quid ni enim? cum boni publici tanta sit religio atque cura, ut ei omnes humanas affectiones, omniaque consilia merito postponamus: id quod minime metiendum est respectu rerum privatarum, *quæ* (teste Livio *lib. 2.*) *semper offecere, officientque publicis negotiis.* Cæterum simulatio quædam sunt arcana Rerumpubl. quæ, veluti glaucoma obducitur civibus, ut illud quod non habeant, tamen se habere putent; qua re freti præsentem Reipublicæ statum ne turbent. De quo Livius *lib. 2. Tanta,* inquit, *tum gratia, tum arte præparaverant fœneratores, quæ non modo plebem, sed ipsum etiam Dictatorem frustrarentur.* Sed est simulatio honesta, & licita. Quæ si in privatis contractibus locum habet (veluti Labeo dicit *in d. l. 1. D. de dolo malo*, posse sine dolo malo aliud agi, aliud simulari) quanto magis in publicis negotiis, quorum majus momentum est, majorque dignitas. Quod monet M. Tullius lib. 10. Epist. 9. *Vt ad effectum consiliorum*

Quatenus tolerentur.

Simulationis usus & necessitas.

liorum suorum veniant, multa oportet simulent inviti, dißimulentque cum dolore. Et Poeta 4. Æneid.

Arma parent, & quæ sit rebus causa novandis
Dißimulent.

Et apposite Livius lib. 4. *Comitiis*, inquit, *Tribunorum militum Patres summâ ope evicerunt, ut M. Furius Camillus crearetur. Propter bella simulabant parari ducem, sed rogationi Tribunitiæ adversarius quærebatur.* Et de immortali Deo, cui nihil est nisi justum ac bonum, sacra Sapientia, lib. 11. *Tu omnium misereris, quoniam potes omnia, & dißimulas hominum peccata, ut resipiscant.* & de Saule Samuel. 1. c. 10. *Filii impii despexerunt eum, neque attulerunt ei ullum munus: ipse vero erat veluti surdus.* Hinc Æschylus. Ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός. *A fraude justa nec Deus quidem abstinet.* Quo pertinent illa Taciti: *Intelligebantur artes, sed pars obsequii in eo ne deprehenderentur.* Et alibi lib. 1. Annal, *Patribus erat unus metus, ne intelligere viderentur*; & illud Comici Syri ad Dromonem. *Tu quod scis, nescis, si sapis Dromo.*

CAPUT VI.

Quomodo hæc intelligatur simulatio: duplex prudentia: καλὴ πανουργία. promontoria flectere. Simulatio Tiberii, παλιλλογία. Verborum involucra, oratio intorta. artes politicæ.

Duplex prudentia, absoluta, & relata ad Reip. statum.

DUplex est apud Aristotelem prudentia; alia simpliciter sic accepta, alia vero pro

pro ratione Reip. Hanc calliditatem ac simulationem appelles: *Sicut etiam apud Medicos, teste Galeno, aliud est salubre simpliciter, aliud febricitanti. Et in Iurisprudentia aliud est justum simpliciter, aliud pro hac vel illa Republica, hac, vel illa gente*, Vnde Aristoteli excidit illud δίκαιον πολιτικὸν, & Basilio, καλὴ καὶ ἐπαινετὴ πανουργία. Cæterum in tranquilla Rep. &, ut ait Cicero, in Platonis Politia, prioris usus est; posterioris in turbata & in fæce populi; in qua multa fiunt *cum dolore agentium*, ut ait Cicero; vel ut Tacit. 3. Annal. *cũ pudore*: veluti ad multa facinora tacere, legatos dissentientes mittere, discordias, sive, ut dicebat Cato, oppositiunculas serere inter primates, principum facta attollere; velut Tacitus ait de Burrho: *Burrhus mærens ac laudans*. Ideò Livius lib. 4. *Vt fortasse vere, sic parum utiliter ad præsens certamẽ respondit*: Idque haud absurde vetus Poeta: *Cum contendi nequitum est, clam intendenda plaga*. Quod nautæ vocant promontorium flectere. Quib. artibus quod Tiberius instructissimus fuit, ideo ejus verba plerumque Tacitus appellat *obscura, suspensa*: nunc *perplexa*, nunc *eluctantia*, nunc *verba in speciem recusantis composita*. Græci πλοκὰς καὶ παλιλλογίας, ἀμβάτους λόγους. in vet. gl. τὰ διὰ περιφραστικῶς ἑρμηνευθέντα. Plautus, *orationem intortam*. Cicero *verborum involucra*. Dion ἀρεσκείαν καὶ ὑπόκρισιν. Quorum nonnulla fortasse, si accuratè consideras, quo loco tum ipse erat Tiberius, tum Romana Respublica, non tantopere detesteris.

Vtra dicatur simulatio.

qu amv

quamvis, ut Augustinus ait, sine culpa non sunt. At Plato lib. 5. de Rep. *συχνῷ τῷ ψεύδει, καὶ ἀπάτῃ δεήσει χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας, ἐπωφελείᾳ τῶν ἀρχομένων*, *Crebro mendacio & fraude imperantes uti oportet ad cōmodum subditorum.* Et quis est adeo sui potens, alterius vero salutis oblitus, qui à viro magno postulet, ut omnia sensa ex animi sententia coram quovis expromat. Quanto rectius Philosophus *cap. 3. Eth.* lib. 4. Vir magnus, inquit, utitur libertate in loquendo & veritate, non vero loquitur ad voluntatem illorum: *reticet etiam & dissimulat apud infimos, indignos nimirum, quibus omnia sua consilia, dicta, factave aperiat, aut communicet.* Ideo in vet. gloss. *dissimulare* est *σιωπᾶν.* At enim vero sunt limites hujus artis, quos egredi impune non licet: ut sunt fides, honestas, virtus: quorum qui obliviscitur, non amplius prudentis, aut politici nomen meretur, sed vafri, astuti, ac nefarii hominis. Qui si politicus appellandus est, major est hoc tempore politicorum proventus, quam magistellorum qui in scholis plorant, & ut ait ille, *ternas docent.*

Limites artis simulandi.

Civilis autem scientiæ longe aliæ rationes sunt, quam vulgus putat: veluti aliorum animos occupare, miris modis sententiam extorquere, in suam sententiam allicere, & id genus alia: quemadmodum apud Salustium Metellus ille, *Legatos Iugurthæ, qui ad illum cum suppliciis venerant, alios ab aliis diversos aggreditur, ac paulatim tentando postquam opportunos sibi cognovit, multa pollicendo persuadet.* Hisce nimirum

Civilis scientiæ rationes aliæ quam vulgus putat.

artibus

artibus opus est in magnis & publicis negotiis.

Caput VII.

Temporum homines. Media via in negotiis publicis. Simulatio turpis. Simulatio aperta. nimis pressa. Simulandi difficultas, γέργυρα γυμνά. Dissimulatio suspecta, incomposita.

Duabus sellis sedere in præruptis negotiis, an expediat.

De Francisco Soderino Cardinali, & viro acuto, memoriæ proditum est, eum dicere solitum, nihil homini petenti excelsa, & præsertim in aulæ fortuna versanti, vel usu melius, vel expeditius esse, quam duabus omnino sellis sedere: vel, ut ait ille, τὴν μεσυγραμμὴν tenere, si absque certa offensione fieri possit; quorum nihil unquam ex toto in alterum aleæ inventum sapienti periclitandum esse videretur. Itaque, reliquis Cardinalibus à Pontifice deficientibus, hic Soderinus solus mansit, tanquam consiliorum Pontificis speculator. Hujuscemodi *temporum homines*, ut à Cornelio appellantur, in quodam depinxit Claudianus,

Libravit geminas, eventu judice, vires
Ad rerum momenta cliens, sesequé daturus Victori.

Periculosissimum esse.

Ardua sane res ac periculosa, præsertim in magnis & præruptis negotiis. Verius meo judicio Pontius ille apud Livium lib. 9. *Media via est, quæ neque amicos parat, neque inimicos tollit.* Et apud eumdem lib. 35. Quintius ille Cos. Romanus ad Achæos: *Quod*, inquit, *optimum esse dicunt, non interponi*

terponi vos bello, nihil tam vanum, aut tam alienum à rebus vestris est: quippe sine gratia præmium victori eritis. Vbi addit Livius: *Nec inquit absurde dixisse visus est Quintius.* Idem ait Tacitus de Valente, libro tertio Histor. *Mox utrumque consilium aspernatus, quod inter ancipitia deterrimum est, dum media sequitur, nec ausus est satis, nec prævidit.*

At enim vero, quicumque hanc scenam agere decenter volet, à duobus cavere debet: Primo à simulatione turpi; deinde ab aperta. Est enim simulatio, quæ non tantum in vitiorum confinio posita est; verum etiam quæ ipsas possessiones intrat sceleris & flagitii. Deinde opera danda est, tum ne nimia sit simulatio, (nimis enim pressa erumpit) tum ut simulate tegatur. Nam, ut ait Comicus:

Simulare volenti quæ cavenda.

Doli non sunt doli, nisi astu colas.

Et pulchre Lyricus:

Si quid inexpertũ scenæ cõmittis, & audes
Personã formare novam, servetur ad imũ,
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.

Alias enim fiunt γὸζγεια γυμνά. Tiberius, astutissimus cæteroquin princeps, occiso Germanico, ut induceret luctum contra animi sui sententiam, larvam sibi ipsi detraxit; partim quod non simulate texit, (neque vero tunc temporis potuit: *aberat quippe*, inquit Tacitus, *adulatio, gnaris omnibus lætam Tiberio Germanici mortẽ male dissimulari*) partim quod nimis tegere studuit, dum ingentem luctum super Germanici obitu ementitur; inquiens, *Desleo filium meum, semperque deflebo.* Quod falsum fuisse ex eo constat, quod paulo post

Tiberii ob occisũ Germanicum luctus nimis simulatus, detectus.

discusso

discusso hoc, si Dis placet, luctu, ad munia Reipub. reversus est. Ideo acer scriptor argute: *Perisse Germanicum nulli jactantius mœrent, quā qui maxime lætantur.* Sic cum quidam factum suum nimis diligenter & curiose excusaret, Plinius lib. 1. Epistol. *Respondi*, inquit, *nunc me intelligere maligne dictum; quia ipse confiteretur, cæterū potuisse honorificum existimari.* Difficulter enim vultus, oratio atque actio ita tegitur, ut nō appareat. Cœlius de Pompeio: *Quam orationē habuerit tecum, quamque ostenderit voluntatem: solet enim aliud sentire, aliud loqui: neque tamen tantum valere ingenio, ut non appareat quod sentiat, fac mihi perscribas.* Ac sæpe dissimulatio seipsam prodit, veluti Vitellius nimiam securitatem ementitus suppresso Vespasiani nomine, magis de Vespasiano famam aluit. Quanto melius Eumenes, ut Perdiccam occisum, se ut hostem à Macedonibus judicatum, bellumque Antigono decretum cognovit, ultro militibus suis indicavit, *ne fama aut rem in majus extolleret, aut militū animos rerum novitate terreret. Iustinus lib.* 14. Sic Galba seditionem duarum legionem ultro asseveravit, ne dissimulata seditio in majus crederetur, ut est apud Tacitum. Et Valens cum milites seditiosi mortem meriti essent, usus moderatione, dissimulavit iram, & nullius supplicium poposcit: *ac tamen ne dissimulans suspectior foret, incusavit*: Idem ait Alexander apud Curt. lib. 7. *Nisi quæ delata essent excusissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset.* Et Perdiccas cum nuptias

Dissimulandi difficultas.

Quod simulatio seipsam sæpe prodat.

Cleopatræ sororis Alexandri ambiisset, prius tamen Antipatrum sub affinitatis obtentu capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium filiam ejus petere, quo facilius ab eo supplementum tyronum ex Macedonia obtineret. Verum hunc dolum præsensit Antiparet. Quare Perdiccas dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. *Iustinus lib.* 13. Sic nimirum secundum Poëtam 3. *Eripitur persona, manet res.*

CAPUT VIII.

Arcanorum τύπος. Arcanorum varia genera: & totius operis partitio sive distributio. Humanarum rerum lapsus & incertitudo.

SVnt autem Arcana hæc varii generis, Omnia tamen, intima & recondita consilia, tum stabiliendæ Reipublicæ præsentis formæ, tum etiam salutis eorum qui dominantur, conservandæ. Et sunt triplicis generis: priora duo proprie sic dicta; postremum improprie. Alia enim sunt arcana Rerump. quæ spectant ad præsentem Reip. formam atque speciem conservandam: & sunt sextuplicia; veluti arcana Aristocratica, contra plebem: Arcana Aristocratica, contra regnum: Arcana Democratica contra Patricios: & arcana Democratica contra regnum: Arcana Regia, (sive, ut Tacitus vocat,) Arcana Imperii contra plebem. & Arcana Regia contra patricios: Quorum fundamenta sunt, & veluti στοιχεῖα, vel, si ita vis, cognata

Arcanorum divisio.

Sunt triplicia. Duo proprie dicta: 1. Quæ statum præsentem conservant sextuplicia.

sunt

2. Quæ Principum securitati serviunt, triplicia sunt.

sunt illa, quæ appellantur Iura Imperii: Alia Rerump. arcana sunt, quæ spectant ad securitatem eorum qui principem locum in civitate obtinent, & propriè appellantur Arcana Dominatonis: suntque triplicia; alia arcana dominationis regiæ, alia dominationis aristocraticæ, alia dominationis popularis. Hisque cognata sunt, quæ vel appellantur jura Dominationis, quæ sunt veluti restrictiones Iuris Imperii, vel Dominationis flagitia, sive, ut appellat Tacitus, Arcana domus: & sunt Imperii transgressiones; eaque facio totidem, id est, triplicia. Vel enim sunt jura & flagitia dominationis regiæ, vel popularis vel aristocraticæ. Tertii generis sunt quæ appellantur simulacra Imperii, sive Rerumpublicatum, & impropriè dicuntur Arcana. Ideo Tacitus vocat Arcana inania: quæ identidem pro forma Reipubl. variant. Vel enim sunt simulacra Regia: tum in aristocratico, tum etiam in populari, vel Aristocratica, in regio & populari; vel Popularia in regno & aristocratia. Quorum omnium quædam propria sunt, & uni Reip. formæ conveniunt; quædam communia, & omnibus competunt. Quibus omnibus accedunt arcana quæ appellantur militaria: item arcana privata, hoc est, intima consilia communis privatæque vitæ in luce hominum feliciter & decorè instituendæ. His adde alia quædam abstrusa & recondita Reipubl. administrandæ consilia, quæ omnia & ab rationibus, & à multarum rerum eventu (qui, ut ait Livius, stultorum magister est) observata sunt.

Impropriè dicta imperii simulacra iterum varia.

Nam,

Nam, ut in omnibus publicis negotiis, ita etiam hac in doctrina plerumque obtinet illud Taciti: *Nõ perinde dijudicari potuisse, quod optimum factũ fuerit, quam pessimum fuisse, quod factum est.*

CAPVT IX.

Arcanorum fundamenta atque στοιχεῖα, & quot modis differant arcana Imperii à Iure Imperii, ἀφοσιῶσθαι. Arces sive propugnacula Majestatis atque Imperii.

QVæ Rerumpublicarum Arcana ut rectius intelligantur, pretium est scire, quæ sint summa illa Imperii jura, quæ sunt veluti στοιχεῖα atque fundamenta hujus doctrinæ. Et circa hæc quinque versari tradit Arist. lib. 4. Polit. Circa comitia, magistratus, judicia, arma, & armorum usum. Arcana enim hæc nihil aliud sunt, quam abstrusæ artes, per quas à jure Imperii, atque ab ipsa dominatione, homines seditiosi prohibentur. Quæ cognatio facit, ut multi hæc Imperiorum arcana cum jure Imperii confundant.

Iura Imperii sunt fundamenta hujus doctrinæ. Circa quæ versentur.

Cæterum differunt non uno modo, *Primum*, quia jus Imperii, sive πολίτευμα, est quod competit ei qui in Republica primas tenet; estque extremum, ut appellat Cicero, & summum jus: Arcana vero Rerumpubl. sunt modi & rationes conservandi illam Imperii Majestatem, ne ab aliis occupetur, Vis enim Imperii omnis in consensu obedientium est, ut ait præclarè Livius lib. 2.

Arcana Imperiorum ut differant à Iure Imperii.

Dicam clarius; Ius Imperii est, ne cuiquam

quam liceat arma capere, aut tractare absque consensu Principis; Arcanum Imperii est excogitare rationes, quibus contenta plebs, & quasi fascinata, ab armorum usu abstineat. Sic jus comitiorum est jus Imperii: Arcanum Imperii, est licita aliqua fraude alios à jure comitiorum prohibere: Ius enim Imperii, est instar arcis, vel palatii; Arcana vero Imperii sunt veluti muri ac propugnacula, sive cuniculi qui hanc arcem à factiosorum injuriis defendunt: Quemadmodum Icilius ille apud Livium lib. 3. tribunitium auxilium, & provocationem plebis Romanæ, *duas vocat arces tuendæ libertatis.* & *lib. 6. consulatum* vocat *arcem & columen libertatis.*

Arcana Imperii sunt veluti arx & propugnaculum principalis Majestatis.

Secundo. Ius Imperii est ferè unum & idem in omnibus Rebuspubl. cujuscunque sint generis, neque variat. At vero arcana Imperii variant pro Reip. forma. Alia enim arcana sunt regni Turcici, alia regni Galliæ, alia Venetorum, alia Noricorum, alia Argentinensium; hoc est, alia regni, alia plebis, alia Patriciorum.

Variant pro varietate Rerumpubl.

Postremo, jus Imperii, est purum putum, non simulatorium: At Arcanum Imperii est cum aliud agitur, aliud simulatur agi; quod pulcrè dicitur in glos. ἀφοσιοῦσθαι, id est, *perfunctoriè agere, & non ex animi sententia.* Exempli gratia; Creatio magistratus est jus Imperii, teste Modestino & Zonara. At ne magistratus quinquennales fiant, est arcanū Imperii; *Tacitus* 1. *Annal.* Quare Tiberius, quod intelligebat quinquennalibus comitiis arcana Imperii tentari; tamē quasi augeretur potestas Imperatoria, disseruit: Hic

Arcana εἰρωνικά.

Hic enim Tacitus *Favorabili*, inquit, *oratione vim Imperii tenuit*; id est, aliud dixit, sive simulavit, aliud egit. Hasce differentias qui non agnoscunt, eos parum aceti in pectore habere oportet.

Caput X.

Iura Imperii. Iura Majestatis. Sacra regni. Iura regni, summa rerum. πολίτευμα. *Iura sublimia*, Furstliche LandObrigkeit. *Regalia. Imperium. Principatus. Regnum. Potestates* ἐξουσίαι ὑπερέχουσαι. *Dignitas. Culmen dignitatum. Autoritas. Autoritates. Senatus. Consilium. Arbitrium. Autoritas Cæsaris.*

SVnt igitur jura imperii, non Arcana imperii, sed horum στοιχεῖα atque fundamenta; quæ M. Tullius appellat, *jura Majestatis*: Livius *Iura Summi Imperii. Proditum*, inquit, *à Patribus summi imperii jus.* & lib. 3. *regiæ majestatis imperium.* Et Curtius lib. 10. *Ius imperii Perdiccæ morte sanciendum est.* Idem Livius, jura Consulum, jura regni. Tacitus *sacra regni:* Quomodo & sacra legationis, sacra fœderum, sacra Larium Livius nonnunquam appellat *summam rerum.* lib. 2. *Ad eos summa rerum ac majestas imperii consularis venerat.* ICti *sacra sacrorum, sacra individua, jura sublimia.* Aristot. πολίτευμα. Feudistæ, *Regalia*; quæ tamen latius patent. Germani fere *Furstliche Land Obrigkeit*: Et quæ sunt plura summi imperii vocabula. *Iura imperii varie appellãtur.* *Summi imperii vocabula ut differãt.*

Quæ tamen plurimum inter se differunt. Majestas enim propria est summi Princi-

pis,

pis, & olim Consulum, Senatus, Populique Romani. *l. 2. de orig. Iur.* & Livius lib. 2. *Iam prope erat, ut ne Consulum quidem majestas coerceret iras hominum.* Hinc Cicero, *Majestas*, inquit, *est magnitudo summi Imperii.* Præsidi etiam majestas tribuitur, sed abusivè. Eadem etiam significatione summum Imperium usurpatur. Propriè tamen Imperium sumitur pro Imperio militari, ut antea notavit Sigonius. Cicero, *Idem dies & victoribus Imperii, & victis finē vitæ dedit.* Et alibi: *Demus igitur Imperium Cæsari, sine quo res militaris geri non potest.* Et in Oration. de Provinc. Consf. *Bellum tum maximis Syriæ gentib. tyrannis, consulari exercitu imperioque confectum.* Sic Curtius lib. 4. *Tum miles adhuc inermis expectat Imperium.* Tribuitur etiam Magistratui ab Vlpiano in *l. 32. D. De Injur. Minores*, inquit, *magistratus neque potestatem habent.* Hinc Varro *in Satyr. Imperium populi petere & contendere honores.* Imperium itaque plerumque generale nomen est principatus, quod & Principium speciale. Ideo Cæsar lib. 6. de bello Gall. *Cingetorigi Principatus atque Imperium est traditum.* Indistinctè tamen in gloss. Græci ἀρχὴ imperium, Magisterium, Præsidatus, Principium, ponuntur. Sed & Principatus à regno distinguitur. Suetonius de Caligula. *Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret, speciēque principatus in regni formam converteret.* Et Tacitus 2. Annal. eum qui dominatur, distinguit ab eo qui regit: *Addidit*, inquit, *præcepta, ut non dominationē & servos, sed rectorem & cives cogitaret.* Ab Imperio etiam differt

Imperium pro militari proprie sumitur.

Tribuitur & Magistratui.

Generale nomen est principatus.

Principatus à regno distinguitur.

differt potestas. d. l. 32. De injur. Hinc Potestates apud Ammianum aliosque dicuntur, penes quos sunt Iura militaria. Itali retinent *Podesta*. Germani *der Gevvaltige*. Sed olim pro summo magistratu qui rerum imperium habebat sumebatur, l. 13. De Iurisdict. quod vel Paulo ad Romanos ἐξουσίαι ὑπερέχουσαι. Longe aliud est Dignitas. Quivis enim Vrbani honores, teste Cassiodoro, appellantur dignitates. Pomp. & Tacitus vocat dignationem: l. 2. Annal. *Sed & locis, ordinibus, & dignationibus antistent*. In Ecclesiasticis Historiis tribuitur iis, qui hodie dicuntur Reverendi. Quare Pontificii interpretes, Pontificatum appellant culmen dignitatum. Sic Autoritas distinguitur ab Imperio. Livius lib. 1. *Euander autoritate magis, quam Imperio ea loca regebat*. Sed & Senatusconsulta, quæ absente Cæsare fiebant, neque dum ad ærarium delata erant, Autoritates dicebantur, ut alii notarunt ex Dione. Quinimo Tacitus SCta sub Impp. facta non tantum autoritates, verum etiam adulationes appellat. 2. Annal. *Quorum autoritates adulationesque retuli*. Alias Autoritas plerumque Senatui tribuitur. Cicero 2. off. *Cum dominatu unius omnia tenerentur, neque esset consilio aut autoritati locus*, & Tacitus 12. Annal. *An jussis populi, an autoritati Senatus cederet*. Nonnunquam etiam Principi, Plinius 4. Epistol. *Cæsare autore Senatus consuluit*. Et in inscriptione Brixiensi: *Ex Senatusconsulto, & ex autoritate Cæsaris*. Sic Imperium à necessitate dispungit Cæsar: *Quod abesse*, inquit, *à periculo viderentur*,

Dignitas quid.

Autoritas ab imperio distincta.

Senatusconsulta quatenus Authoritates dicta.

Necessitas ab imperio dispuncta, itidem Consilium.

tur, neque ulla necessitate, neque imperio continerentur. Eodem modo Consilium sejungitur ab imperio. Livius lib. I. *Nec imperium illud meum, sed consilium & imperii simulatio fuit.* Et lib. 6. *Sed imperium, quam consilium segnius fuit.* Et lib. 22. *Non imperio modo, sed consilio etiam, ac prope precibus agẽs.* Et Curtius lib. 5. *Sive imperium magis, quam consilium sequentibus.* Sed & imperium à Tacito Arbitrium appellatur 6. Annal. *Mox rei Romanæ Arbitrium tribus ferme & viginti annis obtinuit:* & Iustinus lib. I. *Arbitria principum pro legibus erant.* Hinc *arbiter rerum.* 2. Annal. *si solus arbiter rerum, si jure & nomine regni fuisset*: Quos Livius lib. 9. appellat *Dominos rerum temporumque.* De quibus omnibus ago plenius in tumultuariis meis, lib. 5. cap. 3. Subtiliter enim hæc principatus potestatumque vocabula distingui debent.

Imperium dictum & Arbitrium.

Cæterum hanc Majestatem graphice describit Guntherus *lib.* 4.

Scilicet hanc in se majestas regia justi
Vim terroris habet, procul an prope, præsto vel absens,
Semper terribilis, semper metuenda, suoque
Plena vigore manet, nulliq; impune premẽda
Creditur, & semper cunctis & ubiq; timetur.

CAPUT XI.

Definitio iuris imperii: Quibus in rebus consistat ius imperii: Et quot sint species sive capita Iuris imperii.

Ius imperii quid.

IVs hoc imperii definio, potestatem absolutam atque extremum jus omnium earum rerum, quæ ad majestatem Regni,

gni, & Reipubl. pertinent, vel belli titulo, vel subditorum patientia acquisitum; quodve tale est, ut non facile aliis demandetur, & , ut ait Poeta ille , *Partiri quod nemo potest.* Illud est quod Sallustius apud Tacitum lib. I. Annal. monuit Liviam, *ne vim Principatus resolveret , cuncta ad Senatum vocando; eam conditionem esse imperandi , ut non aliter ratio constet, quam si uni reddatur.* Quem locum Tacitus ex Aristotele mutuatus mihi videtur. Ita enim in 4. Pol. c. 4. ἠκατελύον) πᾶσαι αἱ ἀρχαί. hoc est , ut vertit Tacitus *resolvi*. Quo identidem respexit poeta:

Iura imperii penes eos solos esse debent, qui imperant.

Clavumque adfixus & hærens,
Nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.

Cæterum majestas potissimum in duobus consistit.

1. *Primum*, ut princeps legibus sit solutus, 2. deinde ut civibus & subditis leges ponat.

In duobus consistit.

Quod utrumque fieri ex usu est Reipubl. inprimis in principatu & Republ. turbulenta. Quare cum Consules Romani increparentur , quod largitiones Sp. Melii, cœtusque plebis in privata domo passi essent fieri, Titius Quintus *immerito Cos. increpari dixit, qui constricti legibus, de provocatione ad dissolvendum imperium latis, nequaquam tantum virium in magistratu ad eam rem pro atrocitate vindicandam , quantum animi haberent.* Itaque opus esse non forti solum viro, *sed & libero exolutoque legum vinculis.* Livius lib. 4. Idcirco *Dictator creatus est, adversus enim vim Tri[illegible] ni plebis aut ipsa*

Quam necesse in Republic. aliquem esse solutum legibus.

plebs ne attollere quidem oculos, aut hiscere audebat. Livius lib. 6. Alterum est, ut legem det aliis. Quæ duo in regno obtinet rex, in Rep. populus, in Aristocratica Patricii, sive, ut est in gl. πρωτοπόλιτ).

Vndecim capita summi Imperii

Cæterum majestas late patet. Ad undecim tamen species plus minus adstringi potest: ut sunt; 1. Legem aliis dare, non accipere; 2. Legibus solutum esse: 3. Magistratus creare. 4. Ius mittendi legatos ac recipiendi. 5. Ius vitæ & necis. 6. Ius rerum sacrarum. 7. Extrema provocatio. 8. Bellum inferre & pacem facere. 9. Monetam cudere. 10. Ius Nundinarum. 11. Ius vectigalium.

Quorum quædam Ligurinus ille lib. 8. hisce versibus comprehendit, quædam etiam addit, quæ proprie Regalia appellantur, eaque huc non refero:

Ac primum Ligures super hoc à rege rogati,
Vectigal, portus, cudenda jura monetæ,
Cumq; molendinis telonia, flumina, pontes,
Id quoq; quod fodrum regali nomine dicunt
Et capitolitium certo sub tempore censum,
Hæc Ligures sacro tribuerunt omnia fisco.

Harum enim fere rerum potestas penes illos esse debet, qui in Republ. imperant: suntque hæc paulo fusius explicanda atque illustranda, ad naturam Arcanorum intelligendam.

CAPUT XII.

Legibus solutum esse. Principatus Romanus solutus Legibus scriptis. Quomodo dicitur lex vinci, alios certis legib. solvere. Augustarum potentia in principatu Romano. Provocatio immortalis Dei ad populum.

HVjus Imperii usus in Republ. turbulenta maximus est, quicquid alii negent.

Primū caput summi Imperii, legibus solutum esse.

Ideoque Pompejus lege Gabinia legibus solutus est. Quod tamen non potuit fieri, nisi ducenti Senatores adessent, ut notat Asconius.

De regibus quidem Romanis auctor est Tacitus 3. Annal. iis leges scriptas fuisse: *sed præcipuus*, inquit, *Servius Tullius sanctor legum fuit: queis etiam reges obtemperarent*; quarum tamen exemplum luculentum vix extat. Stante Republica, Dictatores aliique in bellum ituri, legibus solvebantur; sed ad tempus tantum. Principatus vero Romanus in perpetuum ab omnibus legum vinculis exolutus est, teste Dione. 53. ἤδη δὲ καὶ ἕτερόν τι, ὃ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἐδόθη, προσεκτήσαντο. λέλυνται γὰρ δὴ τῶν νόμων, ὡς αὐτὰ τὰ λατῖνα ῥήματα λέγει, τοῦτ' ἐστιν ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης ἀναγκαίας νομίσεως εἰσι, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων ἐνέχονται. *Id vero sibi usurpaverunt, quod ante civium Romanorum datum est nemini, ut soluti legibus esse dicantur, hoc est, omni legis necessitate liberati, nec iis, quæ scripta sunt, subjecti.* Et postea: *Senatus*, inquit, *Cæsarem à quo magno honore afficiebatur,*

Principes Romani soluti legibus.

tur; ut Imperatorem decreto liberavit omnibus legum vinculis, ut ea quæ vellet, faceret, ut iis quæ nollet abstineret.

Hinc Ulpianus: *Princeps*, inquit, *legibus solutus est*, sc. licet scriptis; quemadmodum cum ex Dione, tum ex Corn. Tacito liquet. Id ait Plato, ἄρχοντα κατὰ νόμους ἀνυπεύθυνον. Hoc sensu capienda sunt illa Taciti. 2. Annal. *Lætabatur*, inquit, *Tiberius cum inter filios ejus & leges Senatus disceptaret; victa est sine dubio lex, sed neque statim & paucis suffragiis, quomodo etiam cũ valerent leges vincebantur.* Eodem modo Livius lib. 3. *Ut satis appareret, si sic agi liceret, victam legem esse.* Quare Augustus alios etiam legibus solvit, veluti conjugem lege Voconia. *Dion.* 58. Liberos legibus annariis. Tacitus 1. Annal. *Augustum, Cajum & Lucium, nondum posita puerili, prætexta consules designavit.* Et de Tiberio 3. Annal. *Tiberius Neronem ingressum juventã commẽdavit patribus; utque munere capessendi vigintiviratus solveretur, & quinquennio maturius, quam per leges, quæsituram peteret postulavit, prætendebat sibi atq; fratri decreta eadem, petente Augusto.* Sic pontifex Ambrosium, Nicolaum & Severum ea lege solvit, ne sacris initiarentur, ac tamen Episcopi fierent. Sed & Tiberius equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit, ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se nunquam repudiaturum ante juraverat. Suetonius in Tiberio.

Principes Romani alios certis legib. solverunt.

Augustas tamen legibus solutas fuisse, nusquam reperias, quod tamen multi existimant: quamvis harum potentia fuerit maxima.

Augustæ legib. solutæ non fuerunt.

maxima, cujus rei exempla, ut omittam alia, fuerunt in illa Vrgulania, & Plancina Pisonis uxore, quas judicio Senatus extraxit Livia; & hanc secutæ nonnullæ aliæ, ut Theodora Iustiniani, & in primis Agnes illa, mater Henrici IV. quæ Ducem Sueviæ accusatum in consensu Imperatoris & Archiepiscoporum absolvit, cujus rei autor Scafnaburgensis.

Cæterum aurea est illa Impp. sententia: *Revera majus imperio est summittere legibus principatum.* Ideo Tac. 3. Annal. *Præcipuus*, inquit, *astricti moris Vespasianus fuit, antiquo ipse cultu victuque; obsequiū inde in Principem, & æmulandi amor validior, quam pœna ex legibus & metus.* Et Plinius in paneg. *Nec tam imperio nobis opus, quam exemplo.* Nam hæc legibus soluta potestas, quousque extendi debeat, & intra quos terminos conscribi, agendi locus est infra lib. 4. & 5. *Princeps exemplo major.*

Nam nihil, ut verum fatear, magis esse decorum
Aut regale puto, quam legis jure solutum,
Sponte tamen legi sese supponere regem,
Gratia sit magno, qui temperat omnia regi.

Vt canit Germanus vates lib. 8. de rebus gestis Friderici. Exemplo nimirum admirando illo justissimi Dei, apud Ieremiam capite quadragesimo quinto, *Cogite*, inquit, *omnes populos totius orbis terrarū, ut inter me & populum meum judicent, si quid à me fieri debuit, quod non fecerim.*

Caput XIII.

Leges dare, nõ accipere. Legibus imperare. Legibus fraudẽ facere nemini licet. Novi Iuris repertor Tiberius. Invictum legibus esse.

Secundum caput summi Imperii, legem ferre.

LEges ferre summi Imperii est, estque proprium ejus, qui in Republ. principem locũ obtinet. Is enim leges dat, non accipit, nisi à summo Deo, quod ait Propheta & Rex: *Tibi soli peccavi.* Quam majestatem Romani curiose exercuerunt adversus hostes. Quo modo Q. Cicero, teste Cæsare libro quinto de bell. Gall. respondit Nerviis; *non esse consuetudinẽ populi Romani ullã accipere ab hoste armato conditionem.* Et Curtius lib. 8. *Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, queis vivamus, accipimus.* In quam identidem sententiam Carolus V. ad Pontificem scripsit: Non esse ex dignitate Augusti, longe maximi Principis, leges accipere, minisque terreri; ab his maxime, qui Imperio suo subjecti, & dijudicante fortuna, toties bello victi, ingratique, demum graviore pœna digni censerentur. *Iovius in vita Leon. X.*

Princeps à Deo solo leges accipit.

Ejusdẽ est leges abrogare & subrogare.

Cujus autem est legem jubere, ejusdem est abrogare; etiam subrogare; hoc enim est οὐ κατὰ τοὺς νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἄρχων, *non solum juxta leges, sed etiam ipsis legibus imperare,* ut ait Plutarchus, in Flaminio. Ideo Tiberius in causa Pisonis, quod vetere Senatusconsulto quæstio in caput Domini prohibebatur, mancipari singulos servos actori publico jubet. Idem

fecit

fecit in filiola Sejani: quæ, (quod triumvirali supplicio virginem affici inauditum habebatur) juxta laqueum & carnificem compressa est. Tacitus 6. Annal. Sic Triumviri, ut impubes secundum legem supplicio afficeretur, prius eum induerunt toga virili. Quæ tamen exempla, quamvis ad securitatem Principum pertinebant: tamen & in ludibrium legum excogitata sunt, & cum crudelitate conjuncta: adeoque potius ad flagitia dominationis referenda. Vnde Tacitus Tiberium appellat callidum, & novi juris repertorem.

Fraudem legi facere nemini licet, vix etiã Principi

Cæterum fraudem legi facere nemini licet. Ideo C. Licinius, teste Livio lib. 7. à M. Popilio Lenate, lege sua, decem millibus æris est damnatus, quod mille jugerum agri cum filio possideret. Id ait Fabius Max. lib. 10. apud eundem; *Quid ergo attinet leges ferri, quibus per eosdẽ qui tulissent, fraus fieret: jam regi leges, non regere.* Quare Tiberius, cum fœminæ famosæ, ut ad evitandas legum pœnas, jure ac dignitate matronali exsolverentur, lenocinium profiteri cepissent, & ex juventute profligatissimus quisque, quo minus in opera scenæ arenæque edenda Senatusconsulto tenerentur, famosi judicii notam sponte subissent, eos easque omnes, *ne quod refugium in tali fraude cuiquã esset*, exilio affecit. Quo pertinet Senatusconsultum apud Tacitum *ne simulata adoptio, in ulla parte muneris publici juvaret, ac ne usurpandis quidem hæredibus prodesset.* Eadem enim majestas est, ne quis leges Imperii violet: *Nec me regnante licebit*, ait Imperator ille apud Gũterum lib. 8.

Imperatoria Majestas legibus armata.

Has cuiquā nostras. impune lacessere leges
Ac si quis tumidus prasumserit obvius ire,
Supplicium prasens manifestaque pœna docebit,
Non magis invictum bello, quā legibus esse.

Idem Iustinianus *Istorum*, inquit, *alterum alterius auxilio semper eguit, & tam res militares legibus, quam ipsa Leges armorum prasidio servata sunt.* Sic Const. dixit, *armari jura gladio*; & Livius lib. 6. *Ipsi causam plebis ingentibus animis armant.*

CAPUT XXIV.

Iura comitiorum: magistratus creare; cādidatos commendare; creationē ratihabere. Deorum secundorum cura. Cadilesqueri Turcarum,

Tertium caput summi imperii magistratus creare, & jus comitiorum.

HOc jure comitiorum, & creandi Magistratus, apud Venetos, testa Contareno, nullum sanctius est atque antiquius: & meritò; quippe quod in eo maxima Imperii majestas atque dignitas elucet. Ideò Decemviri, apud Livium, fœdus clandestinum fecerunt, ne comitia haberentur, perpetuoque Decemviratu possessum semel retinerent imperium.

Fuit autem hoc fere semper populi Romani: *Mutata Republica è campo ad patres translatum est*, ut testatur Tacitus tandem ad Principem: Modest. *l. unic. ff. ad leg. Iul. amb. Ad curam*, inquit, *Principis magistratuum creatio pertinet, non ad favorem populi.* & Zonaras; *Creatio*, inquit, *magistratuum maxima pars est muneris Imperatorii*: Idque Mecænas apud Dionem multo ante Augustum monuit, *ut solus, sine plebe, populo ac Senatu, magistratus crearet.* Quare Tiberius,

teste

teste eodem Dione lib. 58. omnium consulum, quorum erat olim summum imperii nomen, renunciationem sibi soli attribuit, cæterorum tamen magistratui indulsit, commendatione sua interposita. Eadem commendatione usus est Cæsar; *Commendo vobis illum & illum, ut vestro suffragio dignitatem suam teneant.* Verum enimvero hoc fuit sophisma tantum ac simulacrum, ne cruda adhuc servitute uno ictu totum imperium populo Romano amputaret, de quo libro ultimo.

Tiberii caput in commẽdatione Candidatorũ.

Habuit certe hæc commendatio necessitatem aliquam: *Hæc enim conditio Principum*, ut etiam Quintilianus Declam. 4. *ut quicquid faciant præcipere videantur.* Cajus etiam, vel dominandi imperitia, vel studio ludificandi plebem, tentavit, comitiorum more revocato, suffragia populo reddere. Nam id postea omisit. Tranquillus in Caligula. Sufficit tamen nonnunquam ratihabitio, in creandis magistratibus, ejus qui summum imperium habet; veluti, teste Cassiodoro Theodoricus rex Gothorum, ad Senatum scripsit: *Iudicium vestrum, Patres conscripti, noster comitatur assensus.* Quemadmodum enim Plato in mundi gubernatione, facit Deum Deorum relinquere Diis secundis minora officia: ita etiam Principes consulto, minorum magistratuum creationem relinquunt aliis, ceu Vicariis suis; veluti Imperatores Turcici suis Cadilesqueris, ut vocant. Ideo de Tiberio Historicus, eum per literas patres oblique castigasse, quod cuncta ad principem rejicerent, & M. Lepidum & Mœnium

Sufficere aliquãdo ratihabitionem.

nium Blæsum nominasse, ex queis proconsul Asiæ legeretur. Illud memoratu hoc loco dignissimum est, de populo Vngariæ, qui patrocinij specie in Turcarum servitutem redigi maluit, quam sinere regis creandi potestatem sibi extorqueri. Quod & in sacro ordine locum habuit: mortuo enim Treverorum Archiepiscopo Eberhardo, quidam consilio & autoritate solius Coloniensis Episcopi Episcopatum suscepit. Verum tam clerus, quam populus, quod se non vocatis neque consultis Episcopus electus esset, adeo graviter ferre, ut è vestigio electum ex altissima rupe præcipitarint. Postea tama, consentientissimis animis, tam clerus quam populus Episcopatum tribuerunt Vtoni. *Iacobus Scaffneburg.*

Certamina de hoc jure.

CAPVT XV.

Ius rerum Sacrarum. supplicationes publicæ. Penes quos Rep. Roman. fuerit jus sacrum. Summus Imperator. Summus Pontifex; ἐπιστημονάρχης. Quare Christus inter Deos non relatus. Pontificum Ius. Eorundem profunda ambitio.

Quartum caput summi imperii jus rerum sacrarum.

IVs rerum sacrarum, quod Virgilius 2. Æneid. vocat Ius sacrarum, quodve ingentem majestatem ac reverentiam principibus conciliat, ad summum imperium refero. Idque antiquissimi reges & principes sedulo coluerunt. Iustinus de Iudæorum Republ. *Post Mosen*, inquit, *ejus filius Arvas, sacerdos sacris Ægyptiis, mox rex creatur, semperque exinde hic mos apud Iudæos fuit, ut eosdem & Reges & Sacerdotes haberent.*

Reges & sacerdotes iidem

haberent. Et de rege Anio Poeta, 3. Æneid. *Rex idem hominum Phœbique sacerdos.* Religio enim, ut Afer ille Episcopus dicebat, in Republ. esse debet, non contra. Quam fuisse causam existimo, propter quam Turcarum Imperator, receptis in fidem Regibus, cum multa Imperii jura remittit, præter alia pauca sacras & publicas preces, quæ pro salute Principis in templis concipiuntur, perpetuo excipit. Hinc etiam apud Romanos supplicationes, de rebus feliciter domi militiæque gestis, à solo Senatu decerni potuerunt.

apud Iudæos secundum Iustinum.

Supplicationes de rebus gestis, à solo Senatu potuere decerni apud Romanos.

Enimvero Ius hoc, in Republ. Romana, non reperio penes alios fuisse, quam penes reges & Impp. & penes summum illum ac maximum Senatum: in LL. regiis. *Rex sacrorum præses esto*: Pontificis enim tantum jus fuit, sacra administrare, scireque, ut ait Livius lib. 1. *quibus hostiis, quibus diebus, ad quæ templa sacra fierent, atque unde in eos sumptus pecunia erogaretur.*

Ἱερεὺς καὶ ῥὴξ regum Romanorum.

Ejectis regibus, penes Senatum fuisse constat ex Senatusconsulto, quo ædilibus remissum est, ne qui nisi Romani Dii, neve alio more quam patrio colerentur. Et quod M. Æmilius pro concione recitavit, ut quicunque libros vaticinos precationesque, aut artem sacrificandi conscriptam haberent, eos libros omnes ad se deferrent, ne quis in publico sacrove loco, novo aut externo ritu, sacrificaret. Livius lib. 15. Cumprimis verò ex illo apparet, quo cautum est, *ne qua Bacchanalia Romæ, neve in Italia essent: Si quis tale sacrum solēne ac necessarium duceret, ne sine religione ac piaculo-*

Apud eos præses sacrorum Rex fuit.

Ejectis regibus senatus.

se id

se id omittere posse apud Prætorem Vrbanum profiteretur, Prætor Senatum consuleret, si ei permissum esset, cum in Senatu centum non minus essent, ita id sacrum fieret, dum ne plus quinque sacrificio interessent.

Mutata Republ. Imperatores. Mutata vero Republica, ut omnia, ita etiam quæ ad res divinas pertinebant, in se transtulerunt Imperatores. Tacitus 3. Annal. *Nunc Deum munere summum Pontificum, summum hominum esse.* A primis tamen Imperatoribus, quædam Iuris sacri, Senatui indulta sunt. *A quibus primitus quædam Iuris sacri Senatui indulta.* Quod testatur Tacitus 2. Annal. *factum Senatusconsultum de sacris Iudaicis Ægyptiisque pellendis.* Et sub Claudio Senatusconsultum factum est, *viderent pontifices, quæ retinenda firmandaque Aruspicum essent.* Nam Senatusconsultum illud contra Tiberium latum, ne Christus inter Deos referretur, singulare & μυστικὸν esse scimus. *SCtum, ne Christus inter Deos referretur.* Similiter, cum Alexander Severus Christo unico Servatori nostro templum facere destinarat, eumque inter Deos recipere, (quod & Adrianus cogitasse fertur, qui templa in omnibus civitatibus sine simulacris jusserat fieri) prohibitus est ab iis, qui consulentes sacra, repereant, omnes Christianos futuros, si id optato venisset, & templa reliqua deserenda. *Æl. Lamprid. in Severo.* Sed hoc, ut dixi, mysticum est. Ius enim sacrum postea solius fuit summi Principis. Leo ad Imp. Leon. *Postea solius fuit principis.* *Debes*, inquit, *Imperator incunctanter advertere, regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatum.* Quo facit responsum illud Demetrii Chomateni, in resp. Oriental.

tal. quod miror ab aliis negligi. *Imperator*, inquit, *ut communis ἐπιστημονάρχης existens & nominatus, synodalibus praeest sententiis, & robur tribuit; ecclesiasticos ordines cōponit, & legem dat vitae politiaeque eorū, qui altari serviunt*, Et postea; *ut uno verbo dicam, solo sacrificandi excepto ministerio, reliqua pōtificialia privilegia Imperator repraesentat.*

At enimvero Ius hoc, Sacerdotes sive Pontifices Romani, vel ambitionis æstu inflati, vel lenitate, & religione Principum adducti, involarunt; adeoque apposite illud Ottonis apud Tacitum huc convenit, *Imperium amore religionis seipsum exhausisse.* Hinc ex uno capite biceps factum est, de quo Gunterus lib. 5. *Biceps Imperium.*

Quos laude serena
Insula vel gladius mundo facit esse verēdos.

Quod tolerandum esset, nisi insuper falcem in negotia Reip. immitterent; imò ipsi Principi diem dicerent. Vnde in Proverbium ivit, teste Guicciardino in Comm. Polit. *Caesares timere & odisse proprium esse Ecclesiae.* Quum impietatem ambitionemque, Illustris Scriptor Otto Frisingensis, Pontificius cæteroquin Episcopus, multis in locis graviter atque argutè perstrinxit. Et hunc secutus alter ille Augustorum Vates lib. 6.

Iā nō ferre crucem Domini, sed tradere regna
Gaudet, & Augustus mavult, quam praesul haberi.

Ac tamen hic ipsus est, qui olim Imperatorem Dominum suum appellavit, ut constat ex diplomate illo, cujus meminit Guicciardinus in fragmentis, quæ dolo malo

malo ex prudentissimi scriptoris Historiis detracta fuerunt, & nuper velut ex postliminio restituta, *Imperante Carolo Domino nostro.*

CAPUT XVI.

Monetas cudere. monetas sua imagine signare. signatam monetam vultu Princ pis conflare. Religio Romanorum circa monetas.

Quintum caput summi Imperii monetas cudere.

ETiam monetas cudere jus imperii est. Quod jus cum olim esset penes Triumviros monetales, in se transtulerunt Cæsares. Hinc in acclamationibus Principum: *Moneta nomen Antonini reddatur* Æl. Lampridius in Severo. *Et Antonino Diadumeno ad Imperium evecto statim apud* Antiochiam *moneta* Antonini *nomine percussa est*. Sic Vopiscus in Firmo: *Cum ille diceret Firmum latrunculum fuisse, non Principē: contra ego illum, & purpura usum, & percussa mōeta Augustum esse vocitatum; quinque etiam numos Severus Archontius protulit.* Præter enim Principem nemini licuit monetas cudere, vel sua imagine signare. Quare Commodus Perennium familiarem suum pœna capitis affecit, quod numos publicos sua imagine signasset: Herodianus in Commodo. Idem de rege Persarum refert Herodotus, qui eandem ob causam Ariandrum præfectum Ægypti securi percuti jussit: & de Vngarorum Politia Otto Frisingensis. *Nullus*, inquit, *in tam spatioso ambitu, rege excepto, monetam vel telonium habere audet:* Vnde Poeta lib. 3. de Frid. I.

Et sua imagine signare.

Rege figuratam regis patet esse monetam
Cæsaris, & Dōino sub Cæsare fulget imago.

Quod

Quod identidem Ius Turcæ, teste Bonfin. nemini concedant. Hodie autem, in Germania & Italia, in tot fere partes distractum est, quod sunt Principatus, Comitatus, Civitates. Cæterum in principatu Romano tanta olim Religio fuit circa monetas, ut nefas fuerit vultu Principum signatam monetam conflare; adeoque qui hoc ausus fuerat, lege Cornelia tenebatur: ut testatur Paulus lib. 5. *Sentent. tit.* 25. Imo cum in provinciis omnibus nummos æreos & argenteos liquefieri permissum esset, aureos conflari vetitum fuit, teste Procopio & Zonara. Hinc Statius:

Iura monetarum in Germania distracta sunt.

Nefas signatam imagine Principum monetã conflare

Quæ dudum in vultus igni formanda liquescat
Massa, quid Ausoniæ scriptum crepet igne monetæ.

Vnde etiam gravissime puniebantur illi, qui numorum circulos circumcidebant. De quo extat Constitutio Constantini in Codice Theodosii; & majestatis pœna tenentur, qui numos corruperunt. *l. 2. C. de fal. mon.*

Caput XVII.

Ius vitæ & necis. Pugio. gladius. condemnatos absolvere. jura ordinis reddere. commeatũ concedere. Consilium magnum Venetorum. Pœnam differre. Sententiã in acta relatam mutare. Secunda deliberatio Principis. Iudex Μεσόδιχ@.

Sextum caput summi Imperii, jus vitæ & necis;

Sexta species est, Ius vitæ & necis: Curtius de rebus gestis Alexandri lib. 4. *Et eum in regali solio residebis vitæ necisque omnium*

nium civium dominus. Cujus testimonium sive insigne, apud Imperatores Romanos erat pugio, & gladius. De Galba Imperatore facto, *Iter*, inquit, *ingressus est paludatus, ac dependente à cervicibus pugione ante pectus*, & Tacitus lib. 3. Histor. *Vitellium, solutum à latere pugionem, Cæcilio Simplici Consuli in concione reddidisse, tanquã Ius vitæ & necis.* In inauguratione enim Principi pugio tradebatur, velut insigne imperii. Quo nomine Commodus Imperator à militibus salutatus, & circumlatus est per celeberrimos vicos, strictum D. Iulii gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum sibi à quodam. Vnde existimo consuetudinem illam curiæ mansisse, ut regna per gladium traderentur, de quo Frisingensis.

Pugio insigne Imperii

Quare condemnatos, vel à se, vel à Senatu, absolvere, jura ordinis reddere, solus potest is, qui in Republ. Principatum obtinet, ut Vergobetti apud Gallos; de quo Cæsar. lib. 1. de bell. Gall. Item Tribuni, vel potius populus, teste Livio, & Halicarnassæo: & Imperatores Romani, quippe qui erant perpetui Tribuni. Tacitus 14. Annal. *Tunc primum*, inquit, *revocata ea lex credebatur, quæ haud perinde exitiũ Antistio, quam Imperatori gloriam quæsivit, ut condemnatus à Senatu, intercessione tribũitia, morti eximeretur.* Hinc Iulianus, *Scis*, inquit, *quam sim lentus ad condemnandũ, & quanto lentior, postquam condemnavi, ad ignoscendũ.* Et Augustinus de Fato. *Imperatori scilicet revocare sententiam, & reũ mortis absolvere, & ipsi ignoscere.* Et in *l. 1. C. de sentent. pass. & restit.*

Condemnatos absolvere solus potest qui principatum obtinet.

& restit. ad Licianum in Insulam deportatum Antoninus Augustus; *Restituo*, inquit, *te in integrum provincia tua.* Et adjecit, *ut autem scias, quid sit in integrum restituere; honoribus & ordini tuo, & omnibus cæteris te restituo.* Vnde Carolus V. cum Senatui Mediolanensi omnia pene jura Imperii concederet, hæc duo excepit. 1. ne possint delictorum veniam tribuere; 2. neve literas salvi conductus, sive pacis publicæ, reis darent; *teste Bodino.* Nam, de commeatu remeatuque concedendo exuli, cavit Marcianus in *l.4.ff.de pæn.* Sic apud Venetos, nemo damnatus restitui potest, nisi à toto Senatu, quem appellant *Consilio magiore.* Quam ob causam pœna eorum, quos Princeps jusserat supplicio affici, differebatur in decimum, (ut testatur Tacitus 3. Annal.) sive, ex constitutone Theodosii, in 30. diem: *l.20.C.de pænis.*

Item honoribus restituere.

Item delictorũ veniam tribuere

Et Commeatũ concedere.

Iudex vero sententiam in acta relatam mutare nequit. *l. quod jussit. D. de Iudic.* & ejus sententia statim executioni datur *l.15. C.de pænis*, idque duabus de causis. Prima est, quod sæpe interjectu temporis dominantium severitas mitigatur. Quod de eodem Theodosio Aurel. *Irasci sane*, inquit, *rebus indignis, sed flecti cito, unde modica dilatione emolliebatur.* Ammianus vocat *secundam deliberationem*, *lib.15.* Quod tamen de Tiberio frustra fuit. *Neque enim*, inquit Tacitus 3. Annal. *interjectu temporis mitigabatur.* Deinde, Iudex jus vitæ & necis non habuit, sed solus Princeps:

Iudex sententiam mutare nequit, sed executioni statim dare tenetur.

A quo sæpe rei, nullo licet ære redempti,
Accipiunt propriam donato crimine vitã.

Vt est in Liguri. lib. 4. Idque ait Tacitus 1. *Sed non Senatui libertas ad pœnitendum erat.* Et causa redditur: *l. 18. C. eod. ne sit occasio supplicandi, vel malignis artibus absolutionẽ impetrandi.* Quomodo vero Iudex sententiam latam lenire possit, vide Cujacium in Observationibus. Vnde ab Aristotele dicitur Μεσοδίκ@. Multo autem minus hoc jus populus habet, de quo cautum est *l. 12. C. eod. Vanæ voces populi non sunt audiendæ; nec enim vocibus eorum credi oportet; quando aut noxium crimine absolvi, aut innocentem condemnari considerat.*

CAPUT XVIII.

Legatos mittere ac recipere. Subditi non habẽt jus legationis. Oratores publicæ causæ. Inter dissentientes cives jus legationis obtinet.

Septimum caput summi imperii Ius Legationis.

LEgationis etiam jus extremum est ac summum; id quod propterea diis immortalibus tribuũt Poetæ. Virgilius: *Interpres Divũ fert horrida jussa per auras.* Curtius libro decimo ait, regium esse. *Et pristina quidẽ regia species manebat. Nam & legati gentium, regem adibant, & copiarum duces aderant, & vestibulũ satellites armatique compleverant.* Ideo ex hoc legationis

Ex hoc jure Legati sancti.

Iure, Legati sancti sunt & inviolabiles, etiam hostilia tentantes, ut est quorundam sententia. Et Livius de Legatis Tarquinii libro primo: *Quanquam visi sunt commisisse, ut hostium loco essent, jus tamen gentium valuit.* Cæterum Romani paucis hoc jus concesserunt. Galliæ tamen Reges olim sub præfectis Prætorii retinuerunt. Quinetiam

etiam primi Imperatores, occupato Imperio, Senatui reliquerunt. De Augusto Dion. lib. 55. *Augustus*, inquit, *permisit tribus viris consularibus, ut legatos regum populorumque, qui ad se venirent, ipsi singuli audirent separatim, iisque responderent: nisi fortè quædam acciderent, in quibus suo & Senatus decreto opus esset*. Et de Tiberio Tranquillus: *Cætera quoque non nisi per Magistratus, & jure ordinario agebantur, tanta Coss. autoritate, ut Legati ex Africa adierint eos querentes, trahi se à Cæsare, ad quem missi forent*. Alioquin subditis legatos mittere, regulariter non licuit. Ideo Livius libro sexto scribit: *Colonis Circeiensibus denunciatum Senatus verbis, facesserent propere ex urbe, ab ore atq; oculis populi Romani, ne nihil eos jus legationis, externo non civi comparatum, tegeret*.

Aliud est inter cives dissentientes, & jure civitatis turbato; inter quos manet jus Legationis. Cicero libro tertio de finibus. Et sub Impp. civitatibus legatos mittere licuit, sed non plusquam ternos, ex edicto D. Vespasiani: ut est in *l. 4. D. de Legation. Milites tamen seditiosi Legatos miserũt*. Blæsus apud Tacit. 1. Annal. *Decernerent legatos, seque coram mandata darent*. Hinc factum est, ut is, qui à seditiosis militibus mittebatur, ut de postulatis ac desideriis militum referret, non tam Legatus appellaretur, quam Orator publicæ causæ: Tacitus ibid. *Quod filius Legati*, (hoc est, Blæsi, qui erat Legatus militaris Germanici) *Orator publicæ causæ satis ostenderet, necessitate expressa, quæ per modestiam obtinuissent*: quanquam

Cives dissentientes habent jus Legationis.

Orator publicæ causæ.

quanquam ibidem etiam Legatos appellat. Legati enim dicuntur omnis generis: Oratores vero, qui deprecabundi veniunt, ut apud Maronem; *Orans mandata dabat.* Atque iterum ad milites mitti legatos, tralaticium fuit. Ideo Tacitus 1. Annal. *Cur venerint Legati aperit, Ius legationis, atque ipsius Planci gravem atque immeritum casum, facunde miseratur,*

CAPUT XIX.

Extrema provocatio. Summus causæ judex: Claudere jura manu.

Octavũ caput summi Imperii extrema provocatio. Primũ usurpatum à regibus Romanis, deinde à populo.

NOn minorem Majestatem præ se fert extrema provocatio; idque jus olim reges Romani usurparunt, ut ab aliis erudite ostensum est: postea populus invasit, cujus hoc, teste Livio, firmissimum propugnaculum fuit. Ideo Appius apud eundem; *Minas esse consulum, non Imperium dicit, ubi ad eos, qui una peccaverant, provocare liceat.* Idem Livius lib. 3. ex eo, quod provocatio sublata erat, colligit libertatem sublatam. *Nam,* inquit, *præterquam quod in populo nihil erat præsidii, sublata provocatione, intercessionem quoque consensu sustulerunt, cũ priores Decemviri, appellatione Collegæ corrigi reddita ab se jura tulissent.* Ad populum tamen raro appellabatur, & nisi in crimine majori Dico extremam provocationem. Nam alias, etiam à prætore ad prætorem, item ad Tribunos appellatum est, ut notavit doctissimus Lipsius. Mutata demum Republ. Augustus, Iure Tribunitiæ potestatis, extremam appellationem sibi reservavit, ut constat ex Dione, ut cum

Extrema provocatio ad Principem.

primis

primis ex Tacito lib. 4. Annal. *Iisque instantibus*, inquit, *ad Principem provocavit.* Nam quod postea Cajus mutavit, haud diuturnum fuit: sicut etiam, quod Tiberius, ut refert Tranquillus, quædã adversus sententiam suam decerni passus est, simulacrum potius est ac larva pristinæ libertatis. Tunc appellabatur ad Principem à toto fere terrarũ orbe; *l. 45. D. de cond. & demonst.* ut mirum sit, hoc tempore esse qui existiment, Cameram Imperii imparem esse litibus Germaniæ decidendis. Hodie tamen etiam in Imperio, ut testantur Pragmatici, ab omnibus fere ordinibus ad Cameram provocatur; ut apud Gallos ad octo curias majores; apud Hispanos ad quatuor curias; apud Venetos ad quadraginta viros. Quod Ius reges Galliæ tanti fecerunt, ut cum Carolus V. rex Francorum, Ioanni Duci Biturigum multa imperii Iura indulsisset, extremam provocationem, singulari exceptione sibi reservarit. Sic Conradus rex Romanorum, Trajectenses, quod à se ad Pontificem Romanum provocassent, pro reis Majestatis habuit. Otto Frisingensis de rebus gestis Friderici. Et Iulius III. Pontifex, cum per legatos apud Henricum III. regem Galliarum testatus esset, Deum fore ultorem, ad eumque se provocare dixisset; Rex annuit, seque pro tribunali Dei affuturum spopondit; cæterum certo se scire, Pontificem vadimonium deserturum. Hinc Princeps dicitur summus Iudex, talis enim est, ad quem postremo appellatur. Plinius in præfat. ad Vespasianum *Adeo summũ quisq; causa sua judicem facit,*

Quæ hodie sunt supremæ judicia.

Princeps summus Iudex.

quem-

quemcunque eligit, unde provocatio appellatur: & Guntherus *lib.* 2.

-Vt præsens quasi maximus omnia Iudex
Claudere jura manu, cunctasque recidere lites
Debeat, atque omnis Iudex omnisque potestas
Atque magistratus, ipso præsente, quiescat.

Vnde illud de Paulo in Actis. *Hic homo servari poterat, nisi provocasset.* Ait autem Poeta, claudere jura manu; quod est fere Pomponio, manu regia agere. Estque vox manus ICtis etiam familiaris. Vnde in legibus 12. Tabularum. *Si qui in jure manum conferunt*: de quo alias.

CAPUT XX.

Nonum caput summi Imperii bella inferre.

Bella decernere. pacē facere. Pacta Caudina, Numantina. Majestas est, arma capere injussu Principis. Iura triumphi.

HOc vero vel omniū maximum Imperii Ius est. Certe apud Romanos bellum decernere nō licuit, nisi comitiis populi centuriatis, id est, maximis. Nam, ut ait Plato 2. *de legibus*, ἐάν τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην, ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω ζημίας. *Si quis pacē vel bellum fecerit, privatim sine publico scito, capitale esto.* Et mutata Republica lege Iulia Majestatis tenebatur, qui bellum injussu Principis gesserat. *l. 3. ad l. Iul. Majest. & l. unic. C. Vt armorū usus*, &c. *Nulli*, inquit, *prorsus nobis inscis, atque incōsultis, quorumlibet armorum movendorū copia tribuatur. Et Novell. 17. Arma ferre, nisi militanti, non licet. Et Auth. de. de armis*, Iustiniani constitutione inhibetur Fabricensibus, *ne arma privatis hominibus vendant.* Quo nomine, præter alia, Piso accusatus est

Arma ferre non licet nisi permissu Principis.

Non licet ea

est, *quod armis provinciam, unde ejectus erat, repetiisset*. Atque hæc causa fuit, propter quam Cato censuit, Cæsarem nudum & vinctum dedendum esse Germanis: quod tamen haud scio, an non nimis inclementer; de quo vide alios. Non enim libenter αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύω. *privatis vendere.*

Eadem est ratio pacis faciendæ; quæ apud Romanos iniri non potuit, nisi consensu Senatus ac populi, & postea Imperatorum. Ideò Posthumius ille *sponsione*, inquit, *quæ iniussu populi Romani facta est, non teneri populum Romanum*, ut est apud Livium. & Tacit. 15, Annal. *Donec referentur literæ Neronis, an paci annueret.* Quare pacta illa Caudina & Numantina, non fuerunt pax, sed sponsio, de quo vide Bodinum, & quæ notavi ad Tacitum. Nam quod ajunt alii captiunculam hanc fuisse Romanorum, nego. Quin potius prudenter à Ducibus pacta componi noluerunt, ne hi necessitate adducti, ut sunt momenta ac vices belli, infamia turpiaque pacta inirent. *Quid si spopondissemus*, ait Posthumius ille apud Livium, *urbē hanc relicturum popul. Romanum; si incensurum: si magistratus, si Senatus, si leges non habiturum?* Debuit itaque pax, non aliunde peti, quam Roma, quæ dicitur urbs æterna, & caput rerum, & in quo Fortunæ sedes; de qua Poëta. 6. Æneid. *Item pacem facere Caput summi Imperii.*

En hujus, nate, auspiciis illa inclyta Roma,
Imperium terris, animos æquabit Olympo.

Itaque deceptio non fuit, sed lex, & jussum populi. Quid, quod, ut ait Plinius, *lib. 8. Epist.* decipere pro moribus temporum, prudentia est?

Juris Facialis cur expertes Samnites. Quin ergo imputant sibi suæque ignaviæ Samnites, quod juris fæcialis expertes fuerunt, statumque ejus Reipublicæ, cum qua bella gerebant, ignorarunt. Nam, ut est in *l.16. D. de Reg. Iur. Qui cum alio contrahit vel est, vel esse debet nō ignarus conditonis ejus. aut sibi imputet.* Et plerumque in sponsionibus Ducum adjungebatur illa clausula, *ita id ratum fore, si populus cēsuisset.* Ideo sapienter Helvetii, non aliter fœdus cum Tramulio inire voluerunt, quam acceptis qui capite punirentur, nisi Princeps rem ratam haberet. Et laudabiliter Angli belli gerendi causa profecti ad exteros, Regi suo sanctè promittunt & conceptissimis verbis, se nullas conditiones pacis cum hoste firmaturos, citra regis ac procerum voluntatem. *Frossardus.* Similiter res habuit *Ius triumphi.* circa jus triumphi, quod cum insolenter plebs Romana ad se rapuisset; Livius, *nunquam*, ait. *ante de triumpho per populum actum, sēper existimationē arbitriumque ejus honoris penes Senatum fuisse; ne Reges quidē majestatem summi ordinis imminuisse.* Quā etiam ob causam Senatui reliquit Augustus, sanxitque, ut de bellis triumphisque Senatus consuleretur. *Suetonius in Augusto.* Hac nimirum speciosa & insidiosa modestiā Augustus tot annos Imperium Romanum obtinuit.

CA-

CAPUT XXI.

Iura vectigaiium, sive teloniorum. Imperiales & provinciales collecta, Reichssteuvver. Land und Tranckſteuvver. *Iura Nundinarum. Regalia ut differant à Iure Imperii. Ius postarum, Jus dandi civitatem, muniendi, &c.*

Porro Ius vectigalium penes solum Principem est, vel eos qui in Republica principatum obtinent. Hermog. in *l. 10. D. de public. & vectig, Vectigalia, sine Imperatorum præcepto, neque Præsidi, neque Curatori, neque Curiæ cõstituere, nec precedẽtia reformare, & his vel addere, vel deminuere licet' & l. 3. C. vectig. nou. iust. non pos. & l. unic. §. 3. D. De l. Iul. Amb.* Et fuit hic prætextus ad mortem in Christo Servatore nostro; quod testatur Lucas cap. 23. *Hunc in venimus prohibentẽ tributa dare Cæsari, & dicentem, se Christum Regem esse.* Quod etiã Ius primi Imperatores Consulibus & tribunis aliquandiu concesserunt, acri tum populi Romani libertate *Tacitus. 4. Annal.* Reliqui enim accerrimè exercuerunt. Ideò Galeacius ille Vicecomes Mediolanensis Majestatis accusatus est, quod tributa subditis, sine Imperatoris arbitrio imperasset. Multo minus à Principe, tributa flagitari queunt. Gunt. lib 4.

Decimum caput summi imperii Vectigalia indicere.

Improba Romano poscunt à Rege tributa,
Cuius ad arbitrium dispõitur õne tributuũ,
Et Capitolitiam cogunt appendere summã,
Quo caput in toto nõ est mage nobile mundo.

Cæterum hisce similis est hodierna, ut appellãt, imp. collecta *Reichssteuvver:* itẽ provincialis collecta *Land und Tranckſteuvver.*

Vndecimum caput summi Imperii Ius nundinaru.

Ejusdem generis est Ius nundinarum, de quo est lex C. de nund. & mercat. Et Plinius lib. 15. Epist. *Solers vir Prætorius à Senatu petiit, ut sibi instituere in agris nũdinas permitteretur.*

Regalia differunt à Iure Imperii. Reliqua enim, quæ Regalia dicuntur Feudistis lib. 2. Feud. tit. 16. huc non refero, quippe quæ à Iure Imperii multis modis differunt; partim quod regalia, sive majora, sive minora, non secus atque immobilia, aliis in feudum conceduntur; Iura verò Imperii non facilè: quippe quæ summo Principi in modũ superioritatis reservantur: partim etiam quod regalia, præsertim minora, tantam majestatem minimè præ se ferunt; quin potius patrimonio & rebus domesticis augendis inserviunt: ut sunt ripatica, argentariæ, portus, salinarum reditus, &c. Adde quod rerum feudalium Regaliumque, finis est ferè solus administratio belli: ideo is qui jus belli habet, regalia communicare potest..

Atque hæc sunt præcipua capita summi Imperi, è quibus eruuntur ea quæ nos indagamus Imperiorum Arcana; quæ sunt veluti propugnacula conservandi Imperii, ad quod nonnunquam sensim, & quasi obliquis gradibus grassari solent cives factiosi, quorum aviditas adeò insatiabilis est, ut cum particulam aliquam Reip. absciderint, suoque, ut ita dicam, corpori adferruminarint, semper plura abradãt, nunquam quieturi.

Ius instituẽdi. Ad hæc Imperii capita plerique etiam referunt Ius instituendi cursus publicos; sive, ut vocat Laconicus, *regios cursores*, hodie

die *postas*: de quibus vide *C.de curs.publ.* Id enim solus habet Imperator, adeoque non ita pridem, Duci cuidam Germaniæ. qui publicos cursus in Belgium & Italiam disposuerat, severè interdixit. De quibus postis, ut vocant, intellige illud Cæsaris 3.de bel. civ. *Nuncios; per dispositos* (hoc enim postæ) *equos, de victoria Cæsaris Messanam allatos*: & illud Capitolini de nuncio, qui mutatis animalibus cucurrit, ut cædem Maximini Romanis narraret. Enimvero hæc ratio maximam securitatem præstat Principi. Quare Augustus, quo celerius, ac sub manum annunciari cognoscique posset, quid in provincia quaque gereretur, Iuvenes primo modicis intervallis per militares vias, dehinc vehicula disposuit: commodius id visum, ut qui à loco eodem præferrent literas, interrogari quoque, si quid res exigeret, possent. Hæc Tranquillus in Augusto.

cursus publicos ad capita Imperii plerique referunt. Regii cursores.

Hisce etiam adjungunt nonnulli Ius dandi civitatem; quod Iurisconsulti appellant spiritum & vitam dare civitatibus. Item Iura muniendi, & portis interdicendi. Quæ quidem ego malo ad Arcana Dominationis Regiæ referre; sicut etiam purpuream illam Inscriptionem, qua solus usus est Imperator *l.6.C.de divers. Resc.* De quibus, & id genus aliis vide in libro tertio.

Ius dandi civitatem, item jura muniendi & portis interdicendi, quo referenda.

CAPUT XXII.

Imperimum militare nō est juris Imperii. Iura militaria Ducis. Romanorum ducum libera belli administratio. pro tempore consulere. Volligen Gevvalt haben. *Hodiernus belligerandi mos ex directoriis. Militia Turcica.*

Iura militaria summi ducis non sunt summi Imperii.

MVlto minus huc pertinet Imperium militare, cujus usus ac vis obtinet tantū in castris, extra Remp. & est penes duces belli. Sanè imperio militari comprehenditur Ius plectendi militem. Ita enim Agamemnon apud Homerum, ut refert Aristoteles 3. Polit. πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος: & Venulenus *l. 9. de cust. & exh. reor. Is qui exercitum accipit, etiam jus animadvertēdi in milites caligatos habet.* Potestas pugnam pro libitu instituendi, castra metandi, obsidiones, expugnationes decernendi, captos servandi, edicta castrensia proponendi, obsides accipiendi, denique faciendi omnia, quæ ad bellum expediendum pertinent: veruntamen excepto pacis faciendæ jure ac privilegio, quod est, ut dixi, in Rep. πολίτευμα. Reliqna enim jura militaria Romani Duces exercuerunt, etiam contra Senatusconsulta; ut in Historia Fabii, & Livii Marcati legimus: imo etiam contra Imperatorum mandata, de quo Procopius in Historia Belisarii & Narsis. Vterque enim contra mandati fines pugnavit, adeoque victoriam obtinuit.

Romanorum Ducum potestas supra senatum.

Legat. libera administratio.

A Ducibus etiam legati nulla certa mandata accipiebant. sed, *ut pro Republ. consulerent. Tacitus in Annalibus.* Item, *ut consilium*

silium pro tempore & more caperent. Id Germani efferunt *mit volligem Gewalt.* Vlpianus *cum libera universorũ negotiorum administratione.* Cæsar tamen hanc particulam addit: *si Reipublicæ commodo facere possent.* Summum tamen, de quo nos dicimus, Imperium non habuerunt, ne Pompejus, aut Germanicus, aut Corbulo quidem; quorum tamen Imperium extra ordinem amplificatum est. Tacitus 2. *Annalium. Tunc decreto patrum permissæ Germãico provinciæ, quæ mari dividuntur, majusque Imperiũ quoquo adisset, quam his, qui sorte aut missu Principis sustinerent.*

Quo loco mihi mirari libet hodiernum in Germania belligerandi morem, quandoquidem belli ducibus non tantum certi commentarii, &, ut vocant, directoria traduntur; verum etiam in hora pugnæ, si Dis placet, ultro citroque missis literis præscribitur; adeoque bella nostra ex decretis, ut Thucid. *lib.* 1. ait, vel, ut Galenus, veluti naves, ex commentariis geruntur, quod nihil stultius fieri potest. *Necessitas*, ait Curtius *lib.* 7. *ante rationem est, maxime in bello, in quo rarò permittitur tempora eligere.* Vnde accidit, ut, teste acerrimo Scriptore *distãtibus terrarũ spatiis, consilia post res adferantur. At hercule Reges*, ait Livius *lib.* 9. *non liberi solum impedimentis, sed domini rerum temporumque trahunt cunctã consiliis, non sequuntur.* Quam comparationem Alexandri cum Romanis Imperatoribus, imitatus est Tacitus in comparatione Germanici cum Alexandro, *lib.* 2. *Annalium: Quod si*, inquit, *solus arbiter rerum, si jure & nomine*

Hodiernus mos belligerandi in Germania.

Ex decretis pugnare.

nomine regio fuisset, tāto promptius assecuturum gloriam militiæ. In bello enim nihil magis præstat, quam unius regimen. Id quidam collega ait apud Livium *lib. 6. Regimen omnium rerum, ubi quid bellici terroris ingruat, in viro uno esse, sibique destinatū in animo esse Camillo summittere Imperium; nec quicquam de majestate sua detractū credere, quod majestati ejus viri concessisset.* Et *lib. 4 Tres,* inquit, *delectu habito profecti sunt Vejos, documentoque fuere, quam plurium imperium bello inutile esset: tēdēdo ad sua quisque cōsilia, cum aliud alii videretur, aperuerunt ad occasionem locum hosti.*

Sinanis Bassæ supremum belli Imperium.

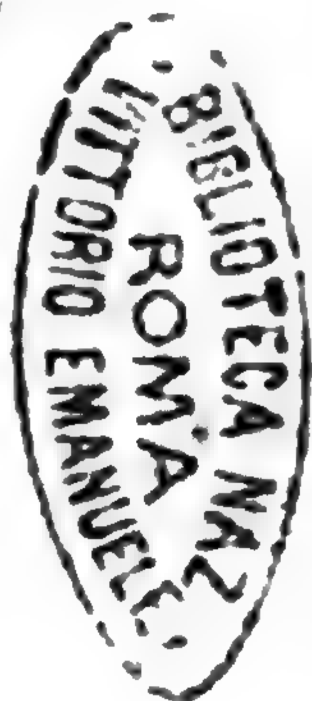
Hinc apud Turcas superioribus annis, Sinan Bassa totum septennium, etiam præsente Principe, supremum belli Imperium, ea potestate, qua Imperator ipse, in castris exercuit, teste Sorantio in Ottom. Quo etiam consilio Britanniæ Princeps Procancellario suo chartas publicas tradebat, sed sigillo suo obsignatas, quibus in publicis negotiis pro arbitrio suo uteretur: Cominæus lib. 1. De hujusmodi chartis Gunterus:

Impresso plurima signo
Deprēsa est vacuis apud illos pagina chartis.

Hactenus de Iure Imperii pro hoc loco, de quo plenius à me expecta in libris de Iure publico. Hic enim obiter tantum ac perfunctoriè egisse sufficiat, ut monet insignis tractandi Artifex Aristoteles, ad rem præsentem intelligendam, ποιητέον γὰρ ὅπως μὴ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίγνηται.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM, LIBER SECUNDUS.

Caput I.

Triplex civilis prudentia. triplex Reipub. ſtatus. ex eo naſcuntur totidem Arcanorum Reipubl. ſpecies. Quare Ariſtoteles arcana regia alto ſilentio prætererit. Arcanorum præcipui autores.

Qui eſt de Arcanis Imperii.

ARcana, in ſpecie ſic dicta, facio triplicia, ex triplici illo ſtatu Imperii. *Nam cunctas nationes & urbes*, Tacitus, *populus, aut primores, aut ſinguli regunt.* Vnde triplicem prudentiam notarunt Ariſtoteles, Cicero, & cumprimis Tacitus lib. 3 Ann. *Olim,* inquit, *plebe valida, vel cum patres pollerent, noſcenda vulgi natura, & quibus modis temperãter haberetur, Senatuſque & optimatum ingenia qui maximè perdidicerant, callidi tẽporum & ſapientes credebantur: ſic converſo Reip. ſtatu, neque alio rerum, quam ſi unus imperitet, hæc conquiri tradique in rem fuerit.* Hoc eſt, craſſa Minerva; aliud eſt noſſe rationẽ gubernandi popularem Rempub. aliud ariſtocraticam, aliud regnum ſive principatum. Id quod notarunt Hiſtorici in civibus Florentinis: eorum quoſdam

Arcana in ſpecie ſic dicta dividuntur ſecundum triplicẽ Imperii ſtatum qui eſt vel 1 Popularis. 2 *Ariſtocraticus.* 3 *Regius.*

gratos fuisse tempore Reipublicæ, sed Principibus invisos: alios stante Republica minime gratos, principibus vero acceptissimos: alios verò neque sub principatu, neque stante Republica locum habuisse. Qua de re paucis puto constare

Arcanorum species tres.

Pro hac Rerum publicarum varietate, & circa hanc prudentia, variant etiam Rerum publicarum arcana, sive sophismata: Vel enim sunt Aristocratica, vel Democratica, vel Regia. In hac Republica periculum est Regi, vel à plebe, vel à nobilitate: in illa, vel ab uno, qui imperium invadat: vel à patriciis: in ista, vel à plebe, vel ne unus totius Reipublicæ summam ad se trahat. Hujuscemodi enim civiles dissensiones, ait Cicero *in Catil. Orat.* non ad delendam, sed ad mutandam Rempublicam pertinent.

Aristoteles cur omiserit arcana regia.

De prioribus duobus quædam tractat Philosophus in Politicis: regiorum vero vix meminit. An quod in occulto erant? an verò quod ea in vulgus dare, adeoque Principum sinus populo obnoxios reddere dubitavit, ut consuleret dominatione Alexandri Regis sui? Quod ait Cassiodorus 8. *Var. Epist.* 10. *Arduum esse meruisse Principis secretum, ubi, si quid cognoscitur, prodi vel ab alio formodatur.* Et Tacitus 3. *Annal.* *Arduos principis sensus, & si quid occultus parat exquirere illicitum, ancepi; nec ideo assequare.* Sunt tamen quædam *lib.* 5. *Politicorum* de Tyrannicis artibus, quarum nonnullas, rectè intellectas, ad arcana dominationis regiæ, sine periculo referas: de quibus postea.

Arcanum.

Cæterum Arcanorum popularium, & Aristo-

Aristocraticorum exempla plurima ex Livio, Salustio, aliisque Historicis excerpi possunt. Regia verò arcana omnium acerrimè atque frequentissimè notavit Cornelius Tacit. & hunc secutus Ammianus Marcellinus: absque quo Tacito esset, hæc doctrina maximam partem adhuc in obscuro esset. Itaque quod olim de Timotheo ac Phrynide scitum est, Timotheum quidem artem fidicinam auxisse, & multis modis reddidisse locupletiorem: sed absque Phrynide fuisset, Timotheum artificem posterior ætas non habuisset: identidem hac de re dici posset. Etenim absque Aristotele & Tacito esset, nihil, vel parum de Imperiorum arcanis posteritati constaret. *popularium & Regnorum præcipui autores.*

Caput II.

Arcana Aristotelica Optimatum, sive Patriciorum adversus plebem. plebis significatio. plebs mavult decipi, quam cogi.

ARcana igitur Patriciorū contra plebem, *sunt recondita consilia, per quæ in Rempubl. ita inescatur plebs, ut putet se habere id quod non habet.*

Hac enim fallacia lactandus est populus, cui invito aliquid imponere periculosissimum est. Quod ait Livius lib. 4. *Verùm enim vero lege id prohiberi, & connubium tolli patrum ac plebis, id demum contumeliosum plebi est.* Loquor de plebe, non qualis fuit apud Gallos, quæ teste Cæsare lib. 5. de bel. Gall. penè servorum habetur loco, quæ per se nihil audet, & nulli adhibetur consilio, & in quos eadem omnia sunt jura, quæ dominis in servos: sed de populo libertatis amante, quive, ut de Romanis Tacitus, *Arcana Patriciorum adversus plebem definiuntur*

Guicciardinus de Florentinis,& Crant
de quibusdam Germaniæ Rebusp. tei
tur, neque totam libertatem, neque to
servitutem ferre possunt. Cæterum A
na Patriciorum adversus plebem hæc
sunt apud Aristotelem lib. 4. Polit. c.
cujus verba huc referre jus & fas

Recensentur præcipua quæ apud Aristotelem.

Ἔστι δ᾽ ὅσα προφάσεως χάριν ἐν ταῖς
λιτείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντ
ἀριθμόν· περὶ ἐκκλησίαν, περὶ τὰς ἀρχ
περὶ δικαστήρια, περὶ ὅπλησιν, περὶ γ
νασίαν. Περὶ ἐκκλησίαν μὲν τὸ ἐξεῖναι
κλησιάζειν πᾶσι. Ζημίαν δὲ ἐπικεῖσθαι
εὐπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν. ἢ
νοις, ἢ μείζω πολλῷ. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰ
τοῖς μὲν ἔχουσι τίμημα, μὴ ἐξεῖναι ἐξό
σθαι. Τοῖς δὲ ἀπόροις ἐξεῖναι, καὶ περὶ τ
καστήρια, τοῖς μὲν εὐπόροις εἶναι ζημί
ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς δὲ ἀπόροις ἄδ
ἢ τοῖς μὲν μεγάλην, τοῖς δὲ μικρὰν, ὥ
ἐν τοῖς Χαρώνδου νόμοις. ἐνιαχοῦ δ᾽ ἔξεστι
πᾶσιν ἀπογραψαμένοις, ἐκκλησιάζειν
δικάζειν· ἐὰν δὲ ἀπογραψάμενοι, μήτε
κλησιάζωσι, μήτε δικάζωσιν, ἐπίκ
μεγάλαι ζημίαι τούτοις· ἵνα διὰ μὲν
ζημίαν, φεύγωσι τὸ ἀπογράφεσθαι. διὰ
μὴ ἀπογράφεσθαι, μὴ δικάζωσι, μὴ δ᾽
κλησιάζωσι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ
τοῦ ὅπλα κεκτῆσθαι, καὶ τοῦ γυμνάζεσ
νομοθετοῦσι. τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις ἔξεστι

κει

κεκτῆσθαι, τοῖς δ' εὐπόροις, ἐπιζήμιον μὴ κεκτημένοις. κἂν μὴ γυμνάζωνται, τοῖς μὲν οὐδεμία ζημία· τοῖς δ' εὐπόροις ἐπιζήμιον· ὅπως οἱ μὲν διὰ τὴν ζημίαν, μετέχωσιν. οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι, μὴ μετέχωσι. ταῦτα μὲν οὖν ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας. *Sunt autem illa arcana sive sophismata, quæ ab optimatibus apud populũ prætexuntur quinq;: Comitia, magistratus, Iudicia, arma, & armorũ usus atq; meditatio. Circa comitia licere omnibus adesse, sed pœna dicta majore patriciis sive divitibus, si non adsint, quã plebi. Circa magistratus autem, non licere his qui magnum censum habent, renunciare magistratui, plebi verò & pauperibus licere. Circa Iudicia pœnam decernere divitibus, nisi jus dicant civibus; plebi verò impune sit, sive illis magnam, his vero parvam mulctam dicere, ut est in Charondæ legibus. Quibusdam verò in locis licet omnibus qui descripti sunt, ad comitia judiciaq; adesse, qui nisi parent, pœnas luunt magnas, adeoq; metu pœnæ, neque nomina edunt, neq; ad conciones & iudicia veniunt. Eodem modo circa arma & gymnasia statuunt. Plebi & pauperibus non licet habere arma: patriciis verò pœna constituta est, nisi habeant. Illi si se in armis non exercent, minimè plectuntur: Patricii verò puniuntur; adeoque hi metu pœnæ arma tractare compelluntur, illi impuniti ab armis abstinent. Hæ sunt optimatum artes, sive arcana consilia adversus plebem.* Idẽ Arist. lib. 4. c. 9. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δικάζωσι. τοῖς δ' ἀπό-

Versantur circa quinque: nempe Comitia. Magistratus.

Iudicia.

Arma & gymnasia.

δ' ἀπόροις οὐδένα μισθ. v; hoc eſt, *In pa-
rum potentia pœna decernitur, optimatibu
ſi ius dicant, plebi verò merces nulla.* Hact
Philoſophus.

Eandem rem innuit Livius cum ait
*Patrum ambitione artibuſque fieri, ut
ptum plebi ſit ad honorem iter*: Verum
ſingula in diſquiſitionem veniunt.

CAPUT III.

*Vt à Comitiis abſit plebs impunè: Pat
ſi emaneant, ut puniantur. Plebi ad h
res via minimè occludenda eſt. Occult
tio, propter quam Tarquinius & Ant
us, indictis comitiis, ipſi emanſerint. C
pi Dominus.*

Reip. præſentis, in qua optimates vel pauci principatum obtinent, plebs hoſtis eſt.

IN Republica, in qua vel optimates,
pauci (neque enim hos hoc loco diſ
no) principatum obtinent, maxim
periculum eſt à plebe, quæ ſi ab Imp
prorſus remota eſt, infenſiſſima eſt præſ
ti Reip. teſtatui, ut teſtatur Ariſtot
lib. 3. Polit. cap. 7. Cum, inquit, *multit
inopum in civitate eſt, eademque ab honor
excluſa eſt, neceſſe eſt eam civitatem plen
eſſe hoſtium Reipubl.* Hinc in omnibus hi
riis tot diſſenſiones ac bella civilia ap
omnes ferè gentes, ut in Romana Rep
cum plebs ab omnibus honoribus exc
deretur, adeo contra Patres inſurrexi t
maluerit Rempubl. Romanam armis h
ſtilibus obrui, quam à Repub. prorſus
moveri. Cujus rei in Chriſtianorum eti
Republica exempla fuerunt creberrima
de Florentina Republica Guicciardinus,
Trevirenſi Schaffnaburgenſis, & de aliis

ſta

ſtatur Grantzius. Idque ait Iuſtinus *lib.*13. *Cum*, inquit, *Equites quoque idem feciſſent, pedites indignati nullas ſibi cōſiliorum partes relictas, Aridaum Alexandri fratrem regē appellant.*

Cæterum ne in Ariſtocratia plebi feneſtra pateſiat ad magiſtratuum creationem: ab ita enim tandem mutatio atque converſio præſentis Reip. futura eſt: obliquis artibus & lento niſu, à Reip. adminiſtratione arcenda eſt atque deterrenda. Primo enim non occludenda eſt via plebi: quin potius admittenda eſt, Livius *lib.* 4. *Et principes plebis ea comitia malebant, quibus non haberetur ratio ſui, quam quibus ut indigni præterirentur.* Verum enim vero pœna dicenda eſt patriciis ac divitibus, niſi ad comitia veniant: plebi vero & pauperibus pœna remittenda eſt. Qua ſpecioſa fallacia faſcinata plebs, operis domeſticis ſui ſuorumque ſuſtentandorum cauſa occupata, facile emanebit: ſufficit enim plebi copiam ſibi dari Reip. à qua tamen abſtinet propter negotia privata, quorum homines magis ſatagunt, quam publicorum, quod ait. Tacitus *lib.* 1. *Hiſt. Magnitudine nimia cōmunium curarum expertem eſſe populum.* & ibidem *Privata cuique ſtimulatio vile decus publicum.* Patricii verò ac divites, qui non nunquam in Imperio ſuo exercendo remiſſiores ſunt, Rempub. adminiſtrare malunt, quam pecuniaria pœna puniri. Vnde quod in rem eſt Reipublicæ utrunque fit, hoc eſt, patricii in adminiſtranda Republica induſtrii ſunt, & plebs ab imperio lubens abſtinet.

Arcenda à administratione Reip. obliquis artibus

Et quomodo.

Hanc artem, parum abfuit, quin animad-

vertiſſet

vertiſſet plebs in Republica Rom
Quare tribuni plebis apud Livium a
lib.4. Fraudem profecto in re eſſe,& Sen
nium comitiis plus artis adhibuiſſe,quā
Cæterum iis qui Rempubl. adminiſtra
comitiis impunè ſe ſubducere non li
Id enim potius eſt δυνάστων, quam
Quo nomine Sylla à Valerio Maximo.
appellatur *cāpi Dominus*. Ideò Tarquin
cum Latinis indixiſſet comitia, ſe ta
non ſtitit, meo judicio, ut exemplum
ſuæ in Latinos dominationis & prærog
væ. Quam fallacem ſuperbiam animad
tens Turnus Herdinius, ſuaſit Latinis,
quoniam Tarquinius ſe non ſiſteret,
mum abirent, neque magis obſervar
diem conſilii, quam ipſe qui indixiſſet
ſervaret. Idem etiam notat in Antonio
cero in Philip. *Antonius*, inquit, *edixit*
adeſſet ſenatus frequens, ipſe vero non adf
In libera enim Republ. jura comitior
omnes eos adſtringunt, qui Reipub. p
ſunt quæ cauſa eſſe videtur inter alia
quod Cæſar Treviros, quod neque ad c
ſilia veniebant, neque imperio pareba
pro transfugis habuit.

Cur Tarquinius indictis Latinis comitiis ſe non ſtiterit, & quo ſucceſſu.

CAPUT IV.

Vt plebi liceat renūciare Magiſtratui: Pat
cio verò non liceat. Sophiſma Romanor
adverſus Ap. Claudium. Magiſtratus ſu
mum Imperium non eſt: ac tamen de eo m
gna ſunt in Republ. certamina.

Magiſtratus officiū.

ARiſtotelis & omnium Politicor
ſententia eſt, magiſtratus officiu
n

non solum tribuendum esse volentibus, sed & nolentibus, si digni sint, duabus inprimis de causis: Prima est, quod hæc recusatio plerumque fucosa est, veluti Tacitus de Augusto expressit, eum specie recusantis flagrantissimè cupiisse. Deinde, quod id communis Reip. salus postulat: adde quod plerumque ii, qui honores reiciunt, eorum difficultatem atque onera sentiscunt, & vel ob hanc causam eligendi sunt, vel retinendi. Id observavit Galba, de quo Tranquillus: *Existimabatur*, inquit, *Senatoria & equestria officia biennii spacio determinaturus, nec daturus nisi invitis ac recusantibus*. Contra hanc regulam in optimatum Republica indulta est plebi licentia renunciandi Magistratui. Cum enim ex plebe magistratus fiunt, autore Livio lib. 4. ibi non vulgari modo cum infimis communicatur, sed prorsus aufertur à primoribus ad plebem summum Imperium. Idem lib. 7. *Dictatore obstinato, tollere potius totum è Republ. consulatum, quam promiscuum patribus ac plebi facere*. Quare tribus ex plebe creatis tribunis consulari potestate, idem Livius lib. 5. ait; *non communicatum modò imperium cum plebe, sed prope amissum summum Imperium*. Cæteroquin hac renunciandi licentia plebs, & inprimis illi qui pauperes sunt, sæpenumerò à magistratu abstinent, quippe qui plerumque cum oneribus conjunctus est.

dignis & nolentibus tribuendũ. & quare.

Indulta plebi in optimatum Republica Magistratui renunciandi licentia.

E contrario, ut optimates Rempubl. obtineant, pœna illis dicitur, qui magistratui renunciant. Quam rem facere ad præsentem Reipublicæ statum conservandum, unicui-

Optimatibus renunciantibus pœna dicenda.

Sophisma Romanorum adversus App. Claudium.

unicuique liquet. Huc refero sophism lud Romanorum adversus Appium Cl dium: qui petebat prorogationem Dec viratus. Itaque Patres comitiorum ill bendorum munus injungunt. *Ars hæc* inquit Livius *lib. 3. ne semetipse creare p quod præter Tribunos, & idipsum pessimo emplo nemo unquam fecisset.*

Magistratus non est summum Imperium.

Sed enim dices magistratum summ Imperium non esse. Summum enim perium aliquid excelsius est, ait *Tacit Annal.* Cæterum in Republica max ratio haberi debet ejus quod paulatim pit. *Latet enim,* inquit Aristoles *lib. 5 lit. corruptio, quia non tanta apparet.* Et libro: *per neligentiam,* inquit, *mutatur st Reipublia, cum ad potestates assumuntur qui præsentē Reipubl. statum oderunt.* Et most, 4. *Phlip. Quēadmodum in privat etiam in Repul. desidia & socordia quoti na, non in singulis statim, ut quidque e glectum, sed in summa rerum apparet.* Ac men de magistratu obtinendo semper xima fuerunt certamina: adeoque, Livio *lib. 2. distrahitur laceraturque Re bl. per magistratus, magisque quorum in sit, quam ut incolumis sit, quæritur.*

Nec ad jurisdictionem plebs admittenda.

CAPVT V.

Immunitas plebis à Iurisdictione. Plebs tum sui rationem haberi cupit.

EAdem est ratio jurisdictionis. M stratus enim est, qui deliberand ve, ut definit Cujacius, juridicūd adsidua jurisdictione servando, præ Quicunque ergo majistratus est, Iur ctionem habet: at non contra. In jur

&

ctione enim summum imperium non est. Veruntamen jus dicentis, ut ait Vlpian. amplissimum est: adeoque Patricii Romani plebi aditum ad consulatum concedere noluerunt, nisi invicem impetrato à plebe de Prætore uno, qui jus in urbe diceret, ex patribus creando. Livius *lib. 6.* Imo ipse Tiberius Princeps, imperandi scientissimus, patrum cognitionibus non satiatus, judiciis adsidebat, multaque eo coram adversus ambitum & potentum preces constituta. Vbi Tacitus: *Sed dum*, inquit, *veritati consulitur, libertas corrumpebatur*: hoc est, dum juridicundo operam dat Tiberius, imperium populi Romani occupat. Veritatem enim pro justitia usurpari ab aliis annotatum est. Imperatores nimirum non contenti ipso jure Imperii, cognitionem etiam & Iurisdictionem in se rapuerunt, ut videre est in Suetonii Nerone cap. 15.

Magistratus & iurisdictiones collatio.

Iurisdictionem & Imperatores rapuerunt.

Patricii ergo qui imperium obtinent, non facilè ad Iurisdictiones admittunt plebem. Quod ut sine periculo fiat, legem ferunt, qua patricii ac divites puniuntur, nisi postulati jus dicant, & quidem severè, plebei verò non puniuntur, vel saltem leviter: eaque lex olim fuit Charondæ. Qua fallacia soli patricii regnum judiciale obtinent, exclusis plebeis. Quare quibusdam in locis, teste Aristotele, nomina edunt: quo facto, qui se à Iudiciis subtrahit, in maximas pœnas incidit. A quibus pœnis ut securi sint plebeji, non facilè nomen suum inter ordinem judiciarium profitentur, & impunè emanent. Vnde fit, ut patricii & divites summam Reipublicæ obtineant vel inviti:

Qua fallacia à regno judiciali plebs arcetur.

Natura plebis quod sui tantum rationẽ haberi velit, reliqua transmittat.

ti: hæc est enim paucorum p
definit Aristoteles *lib.4. Poli*
terum ea est natura plebis, u
tionem sui haberi velit, qua i
liqua transmittit. Arripuerat
na jus creandi magistratus: ul
Plerisque haud dubiũ erat cre
sed: tiesissimum quemque: Ve
eventus eorum comitiorũ docui
in contẽtione libertatis dignit
secũdũ deposita certamina inco
esse. Tribunos enim omnes pat
populus, cõtentus eo, quod ratio
rum esset. Sic Romæ ingens f
rei Agrariæ. Sententia tande
T. Quintii ductu & auspicio a
re anno aliquantum à Volsc
tium propinquam, opportu
mam urbem, coloniam ded
sine querelis possessorum, pl
ituram, civitatem in concord
jussi sunt nomina dare, qui a
vellent: ibi Livius: *Fecit stati*
dium copia, adeoque pauci nom

CAPVT V

Vt plebi liceat arma non habe
Crimen sumptorum armoru
positio, Armamentariũ Ro
netorum Arsenale.

Nec arma plebi habere licet.

IVs armorum, ut dixi libro
privatum, sed publicum,
unic. C. ut arm. us. &. Et in N
ferre, nisi militanti, non licet
ge omnis generis, inprimis
fusiles, quæ privatis interdici

les hodie sunt Bombardæ, Colubrinæ Salamandræ, Basilisci, Sclopi majores, Crocodili & arcus perforati, sive *Arquebuses*, qui ad murorum demolitionem usui sunt. Quorum possessio ejus est, qui in Repub. summum imperium obtinet. Ideo Arist. 2. Polit. 8. οὐκ ἔχοντες ὅπλα γίνονται σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. *Qui arma non habent, fiunt servi eorum, qui habent.* Et *lib. 3. cap. 5. in Republ. illa pars potentissima est, in qua robur belli consistit, & qui sunt in possessione armorum.* Quam ob causam rusticus arma vel lanceam portare, vel gladium prohibetur, tit. 27 *Feud. 2. De pac. ten.* Qua in re Romani in primis religiosissimi fuerunt. Quinimo in seditione servorum ne quidem armare plebem voluerunt, propter dubium animum plebis. *Dant tamen arma*, inquit Livius *lib. 3. non vulgo.*

Armorum possessio cujus.

Hinc Minucius Melium accusat, de sumtis armis. *Tela*, inquit Livius *lib. 4. in domum Melii conferri, eúque conciones domi habere, ac non dubiá regni consilia iniisse.* Nam, qui privata autoritate arma sumunt, hostes Reipubl. judicantur. Hinc Tacit. 1. *Annal. paratum ab adolescēte privato exercitū* Et 5. Annal. *Sed non arma, non rerum novarū studium, sed amores juvenum, & pudicitiā nepoti objectabat.*

Privata autoritate arma sumere, capitale est.

Quo modo hostes in potestatem redacti, arma ponere jubentur. Livius lib. 4. *Dedi imperatorem, arma poni jubet.* Et lib. 5. Faleriorum legati ultro: *Mittite*, ajunt, *qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus portis accipiant.* Et Cæs. lib. 2. de belli Gall. *obsidibus traditis. ōnibusq; armis ex oppido collatis, eos in fidē recepit.* & Tacit. 1. Histor.

Armorum positio signum subiectionis.

Histor.*publicè*, inqnit, *arm*
Gunterus lib. 7.
Armaque victoricaſte llaq
quens,
Nudus ad hoſtilẽ miſerè co
In Republica igitur optimat
bere oportet, & niſi habeant
vero impune armis carebit
patricios armamentario i
convenit, quale fuit Romæ
nit Cicero pro Q. Rabirio,
montio continebatur in re
ut videre eſt in Notitia utri
quale etiam eſt Venetoru
mum Armamentarium, quo
cant. Ac tamen ſub Impe
ſtribus viris, quorum explo
uſus armorum concedebatu
præp.ſac.cubic. Cum hoc ad im
deſiderium, & ad nullius læſio
deatur, ut ibidem aitImperat
Et *in tit. de pac. ten. & ejus v*
lib.2. Miles ad palatium Com
poteſt, rogatus à Comite,

Convenit patricios armamentario eſſe inſtructos.

CAPUT VI

Vt plebi liceat ab armorũ exer
& πυρόδως atque cum di ſt
pediat cives armis exerceri.
ciorum & Principum. Equit
& Turcicus. Ludificatio N
Germanici, in componenda

Controverſum eſt inter
expediat cives armis ex
diſſentiunt magni viri.
cives, ſi à natura ſint feroc

An expediat cives armis.

impatientes, armis instructos ac manu promptos, facilè rebellioni aperam dare, & viam reperire ad Imperium. Quam ob causam Cretenses, cum multa servis permitterent, solum illis vetuerunt armorum usum atque possessionem. *exerceri, ventilatur.]*

In Aristocratia certe eos, qui primas tenent in Republica armis exerceri oportet, indicta gravi pœna, ni id faciant: plebeiis verò impunè ab armis abstinere licet. Hinc fit, ut illi artem militarem addiscant, & plebem facilè ferro à Republica prohibeant; hi vero, otio & luxuria torpescant. Hanc ob causam Patricii apud Romanos scientia militari instituebãtur, & inprimis arte equestri. Idea Valerius Cos, ad Equites: *Agite*, inquit, *Iuvenes, præstate virtute peditem, ut honore atque ordine præstatis.* Et Perseus ille apud eundem Livium, *Equites Romanos* appellat *Principes Iuventutis, Seminarium Senatus, inde lectos in primum numerum Consules, inde Imperatores creari.* Adeoque in equitatu tota militiæ Romanæ dignitas consistebat, ut & hodie in militia Turcica: veluti hac de re egregiè disputat Scipio Admirates contra Machiavellum: & ego quædam ex Sorantio & Bonfinio annotavi ad Tacitum. *In Aristocratia expedit exercere eos qui primas in Rep. tenent.*

Habetque hoc locum non tantum in optimatum Republ. verum etiam in Principatu, circa Regum liberos. Quo consilio Cæsar Octavium ad imperandum exercuit, omniaque docuit, quæ cõvenire videbantur ei, qui summum Imperium occupaturus erat. Dion *lib. 45.* & Tacitus de Druso, filio Tiberii: *Ne multo*, inquit, *post Drusus* *Et in Principatu Regum liberos.*

Drusus in Illyricum missus est, ut s[...] militia, studiaque exercitus pararet [...] juvenem urbano luxu lasciuientem, m[...] castris haberi Tiberius, seq; tutiorem r[...] utroque filio legiones obtinente. Patri[...] enim atque nobilium propria cer[...] debet scientia militaris. Quod Tac[...] Agricola refert, eum in prima juven[...] dio flagrasse Philosophiæ, ultra qua[...] cessum Romanis ac Senatori; ni p[...] tia matris incensum ac flagrante[...] mum coërcuisset. Addit igitur T[...] *Prima castrorũ rudimenta in Britann[...]* Relicta enim Philosophia, statim s[...] militari operam navavit.

Scientia militaris debet esse propria patriciorum & nobilium.

His adde scientiam civilem, studi[...] cendi, & historias; quibus artibus p[...] facilè præstant vulgo, Ac tamen nesc[...] mihi ad bellum etiam placeat Mari[...] de quo Salustius in Iugurtha. *Non di[...] teras, parum placebat eas discere, quip[...] ad virtutem doctoribus nihil profueru[...] illa multo optima Reipublicæ doctus sũ[...] ferire, præsidia agitare, nihil metuere n[...] pem famam, hyemem & æstatem juxt[...] humi requiescere, eodem tempore inop[...] laborem tolerare: hæc atque alia facien[...] jores nostri Rempublicam celebrarunt.* [...] le de Mario, quantumvis homine nov[...] quidem plerumque ita fit, inquit A[...] teles 5. *Polit. capite nono: Gubernatoru[...] deliciis operam navant, tenuiorum ver[...] nasiis, atque exercitiis militaribus. Ita [...] volunt magis, & possunt res novas* [...] Porro hisce non dissimilis est ludi[...] illa M. Rutilii, Cos. Romani. Hic, [...]

Item scientia civilis & historiarum.

m[...]

milites Romani de Capua occupanda clam iniissent consilia, exercitum purgat missionibus turbulentorum hominum; *alius emerita dicendo stipendia esse: alios graves jam ætate aut viribus parum validos: quidam in commeatus mittebantur, singuli primo, deinde & cohortes quædam: per speciem etiam militarium usuum, cum alii alio mitterentur, magna pars ablegari: quam multitudinem Consul alter Romæ, Prætorque, alias ex aliis fingendo moras, retinebat.* Hac eundi licentia milites, ignari ludificationis, fracti sunt. Ideo dicebant, *nervos conjurationis ejectos esse arte Consulis.* Sic Germanicus, veteranos seditiosos in Rhætiam misit, specie defendendæ provinciæ: cæterum ut avellerentur castris trucibus adhuc, non minus asperitate remedii, quam sceleris memoria. Idem Tacitus 1. Hist. *Longis spatiis discreti exercitus, quod saluberrimum erat.*

Seditiosi milites per artem disjungendi sunt.

CAPUT VIII.

Aliquot alia arcana sophismata. Intercessio Tribunitia pro Patriciis. Hybernaculorũ ædificatio. Agrorum divisio. Coloniarum deductio, &c. Sedes servitutis.

EAdem ferè ars fuit Patrum Romanorum adversus plebem, in intercessione impetranda à Tribunis apud collegas. Magnum erat certamen inter patres ac plebem de re Agraria. Itaque cum viderent Patres vi Imperii atque argumentis se parũ proficere, ad hasce artes se contulerunt: quod prudenter Appius Claudius apud Livium lib. 4. *Facile homines novos, au-*

Arcana Patrum Romanorum adversus plebem apud Livium.

Tribunorum intercessio apud collegas pro Patriciis.

toritate Principũ, de sententia deduci, si t
porum interdum potius, quam majestatis
mor adhibeatur oratio. Quare prensant,
biunt sex ex tribunis, suadendo, mone
pollicendo, simulando, omnem spem
sitam esse in Tribunicio auxilio: ibi Liv
Praclarum tribunis potestatique esse, ne
vexandum senatum, discordiamque ordi
movendam, plus in tribunatu virium
quam ad resistendum improbis collegis.
intercessio plebis insolentiam sæpenu
fregit: idque ait Livius lib. 6. *Potestas*
bunicia; jam suam ipsa vim frangit int
dendo. Eodem tendit Hybernaculoru
dificatio, quippe quæ dissolvebat pot
tem Tribuniciam, ut hoc pacto plebi
meretur copia usurpandi libertatem
creandi Magistratus, Livius lib. 5.
etiam nomine sæpe bellum adornab
Livius lib. 2. *Decernunt, ut delectum*
acerrimum habeant, ocio lascivire ple
Hinc Tribuni plebis tantopere con
sunt de ablegatione juventutis ad Ve
num bellum. Iidem Romani cum ex
rassent plebem, vindicatis seditionibu
visionem agrorum plebi objecerun
vius lib. 4. *Aptißimum,* inquit, *tempus*
delinimentũ animis Volani agri divisio
jici; quo facto, minuissent desiderium Ag
legis, quæ possesso per injuriam agro pu
Patres pellebat. Sic ad frangendum
impetum, deductio coloniarum in
est. Livius lib. 10. *Roma quoque plebem*
tam & exoneratã, deducta in colonias n
tudo prastabat. Quo nomine Tacito in
cola, coloniæ dicuntur sedes servituti

Hybernaculorum ædificatio

Divisio agrorum.

Coloniæ.

de usu coloniarum vide alios. Sunt enim hæc omnia arcana consilia Patriciorum, per quæ plebs oblique & per ambages à Iure Imperii atque administratione Reipubl. abstrahitur. Quippe simulatur agi de salute Plebis, cum interea plebs in servitutem redigitur. Quod ait Tacitus. *Idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars servitutis esse.*

CAPUT IX.

Religione infatuare plebem. publicè testari & cavere plebi de injuriis. Magistratus fingere dãnosos. nõ omnia nimis aristocratice agere: ἐκ περιαγωγῆς agere.

PRimores Romanorum cum omnia nequicquam egissent, ne plebeji magistratus gererent, tandem rem omnem ad religionem verterunt, quippe qua, veluti thyrso, percutiuntur mentes humanæ, quare cum dixissent, comitiis, auspicato quæ fierent, indignum Diis visum honores vulgari, discriminaque gentium confundi: ibi dictum factum, plebs religione attonita, Patricios omnes tribunos militum consulari potestate creavit. Vbi Livius *lib.* 1. *Patres*, inquit, *non vi agebant, sed precibus, & inter preces multa Deorum mẽtio erat, religiosum parti id maxime fuit.* Est hoc arcanum, quo utebantur Patricii ad plebem veluti dementandam. Itaque interfecto Consule, qui plebejus erat, quasi piaculo hoc expiato, indignantes, *irent*, inquit, *crearent consules ex plebe, transferrent auspicia, quo nefas esset, potuisse patres plebiscito pelli honoribus suis; num etiam in Deos*

Res omnis ad religionem tandem versa à primoribus Romanis, ut plebem a Magistratu arcerent.

immortales in auspicatam leg. valuisse: Vindicasse ipsos suū numen, sua auspicia: quæ, ut primum contracta sint ab eo, a quo nec jus nec fas fuerit, deletum cum duce exercitum documento fuisse, ne deinde, turbato gentium jure, comitia haberentur. Livius lib. 7, atque hoc arcano aliud agitur, aliud simulatur agi. Vnde idem Livius *lib.* 10. *Simulabant ad Deos magis, quā ad se pertinere: ipsos visuros, ne sacra sua polluantur; id se tantū optare, ne aliqua in Republica clades obveniat.* Religio enim permultum potest apud plebem, & inprimis apud milites. Sic Germanicus seditionem composuit in defectu Lunæ, quo veluti ominoso, militum vulgus terrebatur, Itaque Tacitus. *Vtendum*, inquit *ea inclinatione Cæsar, & quæ casus obtulerat, in sapientiam vertenda ratus, &c.* Cujus rei, in Historiis omnium fere gentium, exempla sunt. Adeò autem plebs religioni dedita est, ut etiam in Iuramento Patriciorum acquiescat. Quale erat illud Atheniensium, & hodie multorum Principum; *Iuro, populum nullis injuriis affectum iri.* Plebs enim juramento hoc contenta, & veluti secura, de reliquis non admodum erit sollicita, etiamsi postea magnis injuriis afficiatur. Itaque Aristoteles lib. 5. Politic. cap. 9. *In quibusdam*, inquit, *civitatibus nunc jurant, & denunciant populo omne odium, expediret autem simulare, ac fingere contrarium, atque ita juramentum concipere: Non afficiā populum injuriis.* Quo magis onera adjungenda sunt ipsis Magistratibus, quę plebem à Reipubl. administratione absterreant, ut monuit idem Aristot. Hinc Senarius ille:

Religio apud plebem permultum valet & milites.

In Iuramento Patriciorum de salute sua plebs acquiescit

Onera Magistratui addenda

Honu

Honus est honos, qui sustinet Rempublicam. Nonnunquam enim ἀρέσκων est, non omnia aristocratice agere. Romani certe, nimis undique libertatem minimis quoque rebus muniendo, modum excesserunt, teste Livio lib. 2. adeoque *avide ruendo ad libertatem, in servitutem delapsi sunt.* Livius lib. 3. Ideo Cœlius ille ad Ciceronem. *Vide ne dum pudet te parum optimatē esse, parum diligenter quod optimum est, eligas.* *ad plebem absterrendam à Reip. administratione.*

Atque hæc sunt sophismata, sive arcana Patriciorum adversus plebem, quibus aliud simulatur, aliud agitur, verbi gratia: Simulatur, illud agi, ut plebi parcatur, neve nimia mulctarum indictione vexetur. atque emungatur. At enimvero illud agitur, ut plebeji, quos hac in Republ. Imperiorum capaces esse minime oportet, à publicis negotiis abstineant: idque obliquis hujuscemodi artibus & ἐν παραγωγῆς, ut loquitur Aristoteles 3. Polit. *In præcedentibus arcanis Patriciorum adversus plebem inesse simulationem.*

Caput X.

Alia consilia Aristocratica adversus plebem. Educatio Juventutis varianda pro forma Reip. Leges Aristocraticæ. Leges Romanæ. Quinquennalis Reipubl. redintegratio apud Florentinos. publica munificentia.

Sicut Servius definit dolum malum, machinationem quandam alterius decipiendi causa, cum aliud simulatur, aliud agitur: sic nos Arcana Reipublicæ definimus, machinationem, sive occulta consilia conservandæ præsentis Reipublicæ quibus aliud agitur, aliud simulatur agi. At

 enim-

enim vero Labeo definitionem doli i
gnavit, posse & sine simulatione id a
quis circumveniatur. Eadem ratio e
jus doctrinæ. Quædam enim sunt ar
in quibus aliud agitur, aliud simulat
quædam etiam sunt occulta consilia, i
bus nulla est, vel saltem exigua simul
qualia fere sunt hæc.

Alia consilia in quibus nulla, vel saltem exigua est simulatio.

Primum, cum juventus secundum
formam educatur. Idquod, teste A
tele, plurimum facit ad præsentem
statum conservandum: adeoque T
ponit inter fundamenta Principatus
mani. Extinctis enim, qui Republic
huc stante & libera vixerant, nem
plius supererat, qui dulcedinem libe
gustaverat. Itaque Tacitus *quotus qui*
inquit, *reliquus qui Rempublicam vid*
Aliter enim imbuuntur Aristocratici I
venes, aliter populares; aliter Regu
Principum liberi, hoc est, aliter juv
educanda est in regno, aliter in optim
Imperio, aliter in populi: de quo p
constat. Quæ tamen res Brutum imp
mihi videtur, ut parta libertate, sust
libros suos, qui in regno nati atque
cati erant.

Cum juventus pro natura Reip. educatur

Quare Brutus sustulerit liberos suos.

Deinde leges ad præsentem st
conformandæ sunt. Aliæ enim leges,
Philosopho, conveniunt regno, aliæ D
cratiæ, aliæ Aristocratiæ. Quare de A
sto Tacitus. 3. Annal. *eum, multis abo*
dedisse jura, queis pace & principe ute
Respublica. Hinc liquet quandoquidē I
rium hodiernum à veteri illo Roma
permultum declinat, etiam leges qua
anti

Leges ad præsentem statum conformantur.

antiquæ Reipublicæ Romanæ hodiernæ minime convenire; ut sunt: de imperio Principis, de dote, de successionibus & id genus aliæ: quas tamen quidam Iurisconsulti valde infruniti, promiscue, & veluti obtorto collo, ad præsentem Rempublicam torquere conantur.

Tertio, ad principia sua resolvenda est sæpe Respublica. Qua arte, nullam ad statum conservandum præstantiorem esse notavit acutissimus Machiavellus. Hæc enim est natura Rerumpublicarum, ut facile ultro aliquid attrahant, sive ex progressu temporum, sive ex incuria atque negligentia eorum, qui Remp. administrant: quod si serpat ulterius, neque abscindatur; facile in aliam Rempublicam mutant. Nam, ut canit Poeta. *Respublica ad principia sua revocatur.*

Si paulum summo discessit, vergit ad imũ.

Quare operam dabunt in Aristocratica viri Principes, ne facile cedant plebi: quod ajunt seniores Patrum apud Livium *lib. 3. ut nimis feroces juvenes patricios esse; ita malle, si modus excedendus esset, suis quam adversariis superesse animos.* Deinde, sicubi à jure suo discesserũt, Remp. instar Chymicorũ resolvere, qualis apud Florentinos, teste Machiavello, erat quinquenalis Reipubl. redintegratio. Idque in Italiæ urbibus fecit Fridericus Ænobarbus, de quo Gunther. *lib.* 8. *Plebi non me cedendum est. Quinquenalis Reip. apud Florentinos redintegratio.*

Sed veterum leges, edictaque regia, longo
Iustitio suppressa silent, quæ Carolus olim,
Quæ noster vulgavit Otho, vestigia Iuris
Pauca sui Italicis agnoscit fiscus in oris.
Cõsulite in mediũ, quas me, vel ferre recẽtes,
Vel jenium passas leges renovare, velitis.

Quomodo plebs docenda pecuniã publicam in Reip. splendorem converti.

Inprimis autem populus docen
cuniam publicam in Reipubl
atque splendorem converti.
ea ædificia exstruenda sunt.;
aperiendæ; pontes, portus, te
gnificentiam aliquam exædific
publica munificentia, ut Tacit
vocat, valde mitigat plebis fer
in re Romani prudentissimi fu
dignissimi admiratione. *Vov*
Tacitus de Capitolio Romano
Priscus rex bello Sabino jecera
menta, spe magis futura magnit
quo modica adhuc populi Romai
rent. Pulsis vero Regibus, Horat
iterum consul dedicavit, ea m
quam immensæ postea populi Ron
rent potius, quam augerent. Sed
ταῦτα γὰρ ἄλλης πραγματείας

CAPUT XI.

Arcana Aristocratica contra reg
nimis excelsi animi in bellū a
cito revocare. Offerre urbanos
nisi præsenti. Ne quis diu mag
tum gerat: imo ne bis gerat;
mulatione minuendæ molestiæ.
non præcipitare, sed sinere à se

Arcana Aristocratica contra regnum definiuntur.

SEquuntur nunc Arcana A
contra regnum: *suntq; hæc oc*
nes, ne unus aliquis in Republ. opt
potens fiat, adeoque imperium in

Circa quam rem maxima cu
quod facile inter tot potentes
spem capit occupandæ dominat
Suetonius de Cæsare: *Unus*, in

tempore omnia in Republ. & ad arbitrium ad ministravit: Idem *Cæsar societatem cũ Pompejo & Crasso iniit, ne quid ageretur in Republ. quod displicuisset ulli è tribus.* In quo etiam Brutus recte increpavit Ciceronem, quod nimiis efferendo honoribus adolescentem Octavium, adversus Rempublicam armasset. Quod si nunc aliquis nimia potentia creverit, is in bellum ablegandus, sed specie honoris, & cito revocandus, vel simulatione minuendæ molestiæ, vel offerendo honores urbanos, idque non aliter, nisi præsenti. Quemadmodum etiam Tiberius Germanico consulatum obtulit, cujus munia præsens obiret, quo eum à cursu victoriarum abstraheret. *Itaque non cunctatus est ultra Germanicus, quanquã fingi ea, seque, per invidiam, parto jã decori abstrahi intelligeret.*

Talia sunt.

In bellũ ablegare eum qui potentia creverit & rursum urbanos honores ei revocato & præsenti offerre.

Hujus autem rei inprimis usus est in Aristocratia, in qua nemini diu summum Imperium, ac præsertim bellicum, destinandum est. Ideo nefas fuit apud Romanos, Dictaturam ultra sex menses retinere, teste Pomponio. Quod identidem graviter M. Tullius in Epistola ad Atticum de Cæsare. *Nam quid impudentius? tenuisti provinciam per decẽ annos, non tibi à Senatu, sed à te ipso, per vim & per factionem datos: præteriit tempus, non legis, sed libidinis tuæ; fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis & ais, habe mei rationem; habe tu nostrum. Exercitum habeat diutius quã populus jussit, invito Senatu?* Quam etiam naturalem nobilitatis superbiam, morandique in Imperiis cupiditatem perstringit C. Marius apud Paterculum. Quo magis cavendum

Nemini diu magnum magistratũ, præsertim bellicum, committere.

est, nequis eundem magistratum bi
rat: idque monuit. Aristoteles in pol
M. Rutilius. Censorinus iterum c
creatus ad concionem populum voca
quam potuit gravissima oratiõe corri
quod eam potestatem bis sibi detulis
cujus majores, quia nimis magna v
tur, tempus coarctandum judica
Quare eodem censente, ut refert Pl
chus, lata lex est, ne cui bis eum ma
tum ambire liceret. Sic Athenis nem
tuit bis esse ἐπιςάτης, teste Polluce

Nemini bis deferre eandem potestatem.

Eodem pertinet SCtm de tribunis mi
creandis: *ne cujus ratio haberetur qui e
tribunus plebis esset, neve quis reficere
annum tribunus plebis.*

Frangere vires ejus qui potentia creuerit idque per ambages.

Verumenimvero nonnunquam acc
ut unus in Republica vel propter
stas, vel pro collegarum negligentia
tentia nimia crescat: ibi tum fran
sunt ejus vires; sed per ambages, & ci
ductione aliqua; ne si continuo præc
tur, causam habeat extrema, eaque p
pitia, ac Reipubl. periculosissima, e
undi: Idque Pericles monuit, teste V
l b.7.cap.2. ut præcipuæ nobilitatis &
citati ingenii juvenes refrenentur.
vero favore, ac profusa indulgentia
quo minus potentiam obtineant, ne
diantur: *quod stultum sit & inutile,*
trectare vires, quas ipse foveris. Quar
ciendæ sunt illi rationes, per quas à
ruat, *invidiaque flamma ac via*, ut lo
Livius, *suggerenda*: veluti Manlius
eundem: *Quin eum plebe aggredimur,*
per ipsam plebem tutius est aggredi,

Et objectis quidem rationibus ut à seipso ruat

ipse oneratus viribus ruat. Sic Mecænas, teste Paterculo, per summam quietem & dissimulationem speculatus est præcipitis consilia juvenis, & mira celeritate, nullaque cum perturbatione aut rerum aut hominum, oppresso Lepido, novi aut resurrecturi belli civilis extinxit incendium. Quam astutiam etiam calluit Alexander, à quo Philotas ad ultimas epulas invitatus est: & Rex, non cœnare modo, sed etiam familiariter conloqui cum eo quem damnaverat, sustinuit. Et Tiberius, Libonem delatum affectati regni, ornavit prætura, convictibus adhibuit, non vultu alienatus, non verbis commotior, cunctaque ejus dicta factaque, cum prohibere posset, scire malebat.

CAPVT XII.

Factiones alere; sed cavere ne erumpant; vel arte dirimere. Πολιτικὸν opus. Πολιτικὸν σκέμμα. *Ne duo ex una familia uno tempore in Senatu sint. Ne magna Imperia in una familia continuentur.*

CAtonis, aliorumque prudentissimorum virorum sententia fuit, expedire Reipublicæ, ut factiões atque discordiæ sint inter viros magnos & potentes. Quorum ego sententiam non attenuabo. Cæterum discordiam ordinum, Livius ait, venenum esse Reipublicæ. Adeoque paucorum gubernatio, teste Aristotele 5. *Politic.* 6. si concors est, non facile à seipso ruit: quod instar oraculi esse debet optimatibus. Propter quam causam Fabius, Tiberius Gracchus, aliique, privata odia pu-blicis

Factiones in Rep. esse an expediat.

συμφωνία Patriciorũ Reip. fulcrum.

Factiones artificiose dicimenda. blicis utilitatibus remisernı
factiones serpunt inter civit
hæ artificiosè ac prudent
sunt. Quod ni fiat, huiuscem
erumpit tandem, facitque u
à victoria potens, & à domi
efferatus, imperium & dom
lus invadat. Quæ res post
tum Remp. deducit, teste
Tacito, ut pacis intersit. on
tem in unum conferri: idqu
lius vel invitus fatetur, eum
Reip. Romanæ, ut eam unit
In quo prudentia. que cura gubernari fuerit n
hac in re arte opus est, atque
dentia: adeoque Cicero app
κὸν opus, veluti in dirimend
siis Cæsaris & Pompeji. *Vi*
in hac miseria Reipubl. πολι
oere, & navare mihi liceat, lib
Attic. Et Balbus in Epistol
Ciceronem. *Quod si Pompeju*
jungi possint, me satis vixisse p
λιτικὸν opus, arduum opus ac
idem Cicero πολιτικὸν σκέ
politica, quæ difficultatem h
quit, epistola *1. lib. 10. ad A*
ικωτάτων σκεμμάτων, *venie*
consilium Tyranni, si is aliqu
Ne duo vel plures ex una familia *liberaturus sit.* Cæterum ac
potentiam, quæ in Republic
formidolosa est, infringend
illud quod ab Æduis usurp
apud Cæsar. in Comment. n

familia, vivo utroque, non solum magistratus essent, sed ne quidem uno tempore in Senatu, quamvis etiam hoc ipsum periculo non caret, ut innuit Aristoteles 5. *Politicorum*. Eadem causa fuit, quare Pompeius Columna, Iulianum Mediceum Pontificem fieri noluit; quod Pontificatum in una domo duobusque fratribus continuari, parum æquum ac maxime ambitiosum putaret, autore Iovio. Atque olim apud Livium lib. 1. Sabini, sui corporis regem creari volebant, *ne quia post Tatii mortem, ab sua parte non erat, regnatum, in societate æqua possessionem imperii amitterent*. Quanquam regulariter jura publica præscribi nequeunt: Præscriptio enim temporis juri publico resistere non debet, *l. 6. C. de oper. publ.*

magnos magistratus gerant, eodem tempore. Ne magna imperia ab una familia præscribantur.

Capvt. XIII.

Arcana plebis sophismata cõtra Optimates: & quomodo ingenia Democratica discernenda sint à patriciis & regiis. Lex Licinia. Lex repetundarum. liberæ accusationes, ne plebs penuria loboret.

Atque horũ præcipuus usus est in Aristocratico statu. Cæterũ arcana Democratica cõtra optimates, pene eadẽ sunt; sed inverso ordine. Ita enim Arist. lib. 4. Polit. c. 13. ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται. τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις, μισθὸν πορίζουσιν, ἐκκλησιάζουσι, καὶ δικάζουσι, τοῖς δὲ εὐπόροις οὐδεμίαν τιθέασι ζημίαν. *In populari autem statu, contra hæc, alia excogitant. Pauperibus enim salaria con-*

Arcana Democratica contra optimates pene eadem, ordine inverso.

stituunt, concionantibus divitibus autem, ac Patri imponunt. Vnde plebs ad tendit, inlecta mercede ac vero ultro à magistratu ab cap. 9. ἐν ταῖς δημοκρατί οις μισθὸν πάττουσι, τοῖς δ ζημίαν. *In populari statu divitibus pœnam nullam co* ait Livius lib. 4. *Eo impen periculum, unde emolumen speretur.*

Recensentur quædam ex Aristotele.

Quæ hic ratio circa armorum usum.

Eadem est ratio circa arma sum atque meditationes belli Democratia cum primis pleb Respublica enim, teste Aristot qui arma possident: quæ om ribus intelliguntur.

Imperare populares & Reip. præsentem statum amantes.

Sunt & alia occulta consili populi. Permagni enim inter cratiâ, eos imperare, qui & pop & præsentem Imperii statum a distinctè discerni possunt in Hist na. Nam stante Repub. boni A fuerunt App. Claudius, Coriolan Manlius, Cæso. Contra boni fuerunt & veluti magistri plebis Tit. Quintius, Menenius, Sici ginius, aliique, hos libenter ple gistratu videt, illos Patricii: Qu tertium genus eorum, qui regnu bant, quales erant Melius, & Man Manlio Livius *lib. 8. Vir, nisi in ci bera natus esset, incomparabilis.* Se huc refero, quorum familiam duc Valeria. de qua Halicarnassæus &

Quomodo tales discerni poßint in Rep. Romana

lib. 10. & Lex Licinia, qua cautum fuit, ne quis civium plus possideret, quinquaginta jugerum. Ideo Tribuni plebis ad Patricios: *Auderentne postulare, ut cum bina jugera agri plebi dividerentur, ipsis plus quingenta jugera habere liceret?* Lex repetundarum: id quod identidem monuit Aristoteles in populari statu, rationem rerum gestarum à magistratu sæpenumero petendam esse. Quibus adde populares leges, popularem educationem, liberas accusationes, quæ veluti arma fuerunt plebis Rom. adversus Patricios. Sicut enim illæ calumniandi artes Reip. perniciosissimæ sunt; ita accusationes liberæ maximum in Republ. usum habent. Id tradit Livius *lib. 1. In exeuntem*, inquit, *Coriolanum è curia impetus factus esset, ni peropportune diē tribuni dixissent. Vbi ira est suppressa, se judicem quisque se dominum vitæ necisque inimici factum videbat*. Aliud est enim calumniari, aliud prævaricari, aliud accusare: quod docet Cujacius *in obs. lib.* 4. & 10. Et vide hac de re duos prudentissimos scriptores ac populares, Machiavellum & Ammiratem. Ac tamen recte monet Aristoteles in populari statu magnam pœnam constitui oportere iis, qui crimē alicui sternere intentaverint. In primis autem iis, qui in Republ. populari imperant, cavendum est, ne plebs penuria laboret, neve cogatur à divitibus opem petere, iisdemque se summitere. Ita enim primores Romani usi sunt occasione annonæ, ad dissolvendam tribuniciam potestatem. Deinde opera danda est, ut divites & nimis potentes per vectigalia, tributa, aliosque

Quod eo referri possunt diversæ leges apud Romanos, quales Lex Licinia, Valeria & Repetundarum.

Petere à magistratu rerum gestarū rationem.

Popularis accusatio.

Magnā pœnam constituere iis qui crimen alicui sternunt.

Cavere ne plebs penuria laboret.

Annonam sufficere plebi.

aliosque occultos, sed legitimos sin mungantur, adeoque semper maneat nes populum & potentia, & summa au ritas atque majestas.

CAPVT XIV.

Arcana Democratica contra regnum. rare neminem passurum regnare; bona gia diripere; destruere domum ejus qui gnum affectat; Regum imagines abol memoriam damnare; statuas frange Innominabiles. Imperia non proroga cavere intestina bella, ὁδὶ νῦν Rerum publicarum.

Arcana Democratica conservandæ libertatis contra novis Imperiis studentes.

OMnium maximum periculum est populari statu, ab iis, qui vela mi mobilitate novis Imperiis dent, vel dominandi libidine ipsi imp rium affectant. Hæc est natura mor lium, non contentum esse præsenti tu. Qui in libertate vivunt; regnum optant; qui in regno, libertatem. Mu nullo contenti sunt Imperio, nullo R publicæ genere. Qui vix dum hodie num experti sunt, cras aliud affectant quod postridie identidem evertant: ad ipsos quidem Iudæos non potuit non p nitere recuperatæ libertatis. *Exod.16.*

Talia sunt.

Contra hujuscemodi reperta etia sunt arcana consilia stabiliendæ libert tis: quale est illud Bruti, qui omniu primum, avidum novæ libertatis popu

1. Iure jurando

lum, ne postmodum flecti percibus a donis regiis posset, jurejurando adegit neminem Romæ passuros regnare, adeo

qu

que; bona regia diripienda plebi dedit, ut contracta regia præda, spem in perpetuum cum his pacis amitteret, Livius *lib.* 2. Idem *lib.* 4. *Nec satis esse sanguine ejus expiatum, nisi tecta parietesque, intra quæ tantum amentiæ conceptum esset, dißiparentur, bonaque contacta preciu regni mercandi publicarentur. Iubire itaque quæstores vendere ea bona; atque in publicum redigere, domum deinde, ut monumento area esset, oppressæ nefariæ spei dirui extemplo jußit.* Quod etiam mansit sub Imperatoribus. Ita in *lib.* 2. *titul.* 53. *De pac. ten. bona ejus publicentur, & domus ejus destruatur.* Pulchra certe ratio confirmandi plebem alias inconstantem, & vento mobiliorem.

adigere populũ nemi-nem paſ ſurum regnare. Bona regia diri-pere Ædes diruere. Lege ge-ſta con-firmare.

Quo nomine Ædui, ut refert Cæsar 1. *de bello Gallico*, profectionem suam adversus Gallos lege confirmarunt. Eandem ob causam nemini in Republica Romana licuit Tyranni imaginem habere. Ambros. 1. offi. *si Tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius est damnationi?* adeoque memoria tyrannorum eorumque qui regnum affectaverant, damnabatur. Nam postquam Manlius regnum affectasset, gentes Manliæ decreto cautum est, ne quis deinde M. Manlius vocaretur. & Cicero 14. *Philip. Cujus totus consulatus est ex omnium monumentorũ memoria revulsus.* Et hi in jure Canonico dicuntur innominabiles, sicut & statuæ eorum frangebantur: Iuvenal.

Frangenda miseram funestat imagine gentem.

Quibus artibus & plebi regnum invisum redditur,

Tyran- norum & re- gnum affe- ctantiũ imagi- nes abo- lere. Memo- riam eo- rum da- mnare. Imagi- nes fran gere.

redditur, & regni memoria perpet
vione sepelitur.

Non sinere esse diuturna Imperia.

Præcipue autem illa imperiorum
nitas atque prorogatio, in populari
blica periculosa est. Quod ait Liviu
*Libertatis magna custodia est, si magn
ria diuturna esse non sinas, & tempori
imponatur, quibus iuris non potest.* Et
clarius. *Triennium,* inquit, *& sex men
tra quam licet Æmilia lege, censurã
& solus geram, hoc quidem iam regno
est.* Et lib. 3. de Decemviris. *Idus Maja
re nullis subrogatis magistratibus, priv
decemviris, neque animis ad imperium
bendum imminutis, neque ad speciem
insignibus prodeunt; id vero regnum ha
bit videri, deploratur in perpetuum libe*

Quod quidem proprie sophism
est; est tamen occulta & necessaria
conservandi democratiam, quarum al
alias vide apud Aristot in Polit. si
illud, cavendas esse inprimis in hac
publ. seditiones ac bella civilia, quæ

Seditiones & bella civilia tanquã regnum parturientia avertere.

poni vix possunt, nisi Imperio ad
devoluto. Quod Tacitus de Augusto
fert, eum Rempublicam discordiis c
bus fessam nomine Principis sub impe
accepisse. Quare scriptor quidam G
cur hujuscemodi bella civilia ex Plutar
ni fallor, appellat dolores, sive ut G
vocant ὠδῖνας Reipublicæ parturientis
gnum aliquod regnum.

CAPUT XV.

Arcana regia, sive Arcana Imperii cõtra plebem. προφασιν ac titulum excogitare occupati Imperii. colorem quærere. Lex regia, sive lex Imperii. Lex Valeria. Donatio Constantini. Solymanni prætextus ad occupandam Romam. Veneti quomodo sint Domini maris.

HActenus de Aristocraticis & Democraticis Arcanis. De regiis vero, quæ Cornelius Tacitus appellat *Arcana Imperii*, frustra apud Aristotelẽ quæras. Itaque operæ precium me facturum puto, si quædam etiam ex Scriptoribus aliis excerpsero, quæ latent, & vix ab ipsis autoribus exprimuntur: tum quod id à nemine hactenus factum est, tum etiam quod id maximum in Principatu usum habet. Æque enim difficile est, atque haud scio an difficilius, populum natum libertati, cujus, ut ait Iovius, dulcissimum nomen est, ad regni leges cogere atque assuefacere. Quo majori opus fuit prudentia illis, qui libertate plebi erepta, regni fundamenta valida jecerunt. *Arcana Imperii contra plebem.*

Cujus rei multæ sunt artes; qualis est illa: excogitare prætextum sive προ'φασιν occupati Imperii. Vnde Sallustius appellat legitimum Imperium, veluti de Romanis in bello Catilinario *Imperium legitimum, nomen Imperii regium habebant*. Tiberius certe famæ dedit, ut vocatus electusque potius videretur, quam per uxorium ambitum & senili adoptione irrepsisse. *Colorem & titulum quærere occupati Imperii.*

repsisse. Idem de Nerone Seneca in via:

> *Licet ingratum*
> *Dira pudeat munere matris*
> *Hoc Imperium cepisse.*

Ementitis vel extortis imperii legibus & Sctis.

Pleraque enim regna vi & bello nunquam per scelera, occupantur. tulus quandoquidem invidiosus est lentus; consultius est ementiri Imp ges, & SCta, vel saltem invitis ext re, quæ postea, omnibus aliis post sola & veluti ἐν ἀνιγμοῖς magni stentaturi, ὅπως, ut ait Xiphil. μηδ ὡς τινὸς ἔχειν δοκῶσιν. hoc est, *ut habere videantur concessu populi.* Sicu *in contractibus privatis color quæri* ait Iulianus *lib. 7. ff. de SCto Mace* certior sum legem regiam, quæ de I Principis lata dicitur, quave popul in eum, omne Imperium suum & p tem concessit, ante Vespasiani im nullam fuisse, vel si fuit, aut e cata est, aut vi extorta, quicquid tiant.

Lex Regia de Imperio quando lata.

Veluti Sylla, fretus exercitu ac l bus in urbem admissis, Dictatore annos quinque lege Valeria crear quam tamen legem M. Tullius neg legem. Sic Augustus consulatum mo ætatis anno invasit, admotis h ad urbem legionibus, missisque nomine exercitus deposcerent. C dem cunctanta Senatu, Cornelius rio princeps legationis, rejecto sag stendens gladii capulum, non dubit

Exempla eorũ qui vi imperiũ occupant.

curia dicere: *hic faciet, si vos non feceritis.* Tranquillus in Augusto. Et Cosmus Medices post Alexandri cædem Senatum Florentinum coegit, ut se perpetuum ducem crearet. De donatione Constantini, nemo est tam bardus, quin idem sentiat: & eruditè nuper hoc præter doctiss. Hottomannum ostendit Gentilettus in Apologia. Quin etiam ingenue, καὶ ἀφελῶς, ipse Pontifex Paulus III. respondit, quærenti de Iure Pontificatus totque Principatuum titulo: *Ote*, inquit, *hominem scholasticum & omnium rerum ignarum, qui imperii jus quaeris, quod jam à tot annis contra omnium vim possidemus ac ferro defendimus.* Eandem fraudem fassus est Solymannus; Romam ad Ottomannos pertinere, propterea quod à Constantino, in præjudicium successorum, alienata sit. Veneti certe Dominatum maris non alio titulo se obtinere publicé professi sunt, quam bello & victoria: ut constat ex arguta & ingenua responsione missa ad Pontificem.

Cosmus de Medices. *Donationis Constantini eadem ratio & Imperii Pontificii.* Turcarum *prætextus in occupanda Roma,* *Venetorum in mare Domini*

CAPUT XVI.

Ἀκκισμὸς, sive tergiversatio in accipiendo imperio. Σίρων semper deliberat. Ingerens se suspectus fit. Blasi inepta recusatio.

Avide expetita Imperia cum demandantur quasi invite suscipere. *Vsus Accismi.*

EAdem ratio est infatuandi plebem, quoties ii, quibus imperia & dignitates demandantur, ita se fingunt atq; componunt, ut videantur inviti illud agere, quod agunt. Græci eleganter appellarunt ἀκκισμὸν, ab Acco illa, quæ quod cupiebat, curiosissime

curiosissime recusabat. Cujus rei c
usus est. Nam hac recusatione cum
rum sententia elicitur; quod de Tibe
Cujussimulationis duplex usus notatur. fert Tacitus, *eum ad introspiciendas pro voluntates induxisse dubitationem*; tun
magis magisque accenditur ad rem,
intendit, efficiendam. Id ait Livius
Licinius, inquit, *Sextiusque cum tribu plebis creandorum indicta comitia essen se gerere, ut negando omnia, sibi velle con ri honorem acerrimè accenderent ad id dißimulando petebant plebem.*

Quam artem egregiè calluit Aug
de quo Tacitus 1. Annal. *eum specie santis flagrantißimè cupivisse*: & de Ti
idem Tacitus *Ambiguus imperandi*: &
tonius. *Tandem*, inquit, *quasi coactu quareus miseram & onerosam sibi injun vitutem, recepit imperium, nec tamen quam ut depositurum se quandoque spem ret.* Qualem dubitationem etiam
Augusti in ista re peritia. finxit Otto Imperator factus: qui, te
dem Suetonio *quasi raptus de publico, scipere Imperium vi coactus gesturusque muni omnium arbitrio palatium petiit.*
Arbiter:

Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

Eadem arte Ioannes ille Basilides M
viæ dux usus fuisse legitur. Talis a
Theophrasto εἴρων dicitur. Ita eni
Characteribus: *Quicquid agit cavillato id habet, & se adhuc deliberaturum*
Vnde etiam lege cautum est, ne mag
tus eos tutores crearent, qui se ipso
lunt ingerere; quive, ut creentur, pecu
d

dant. Hos enim pœnæ obnoxios esse promulgatum est *l.* 21. *D. de tutor. & curat. & l.* 25. *D. de procurat. Non ferendus est procurator, qui sibi adserit procurationem: nam hoc ipso suspectus est, qui operam suam ingerit invito.* Hinc Alexander Imperator dicere solitus est: invitos, non ambientes, in Rempubl. collocandos esse. Et vel ob hanc causam hujuscemodi accismum finxerunt primi Imperatores.

Circa quam rem tamen magna difficultas est. Talis enim cunctatio, quamdiu non apparet, dignitatem & usum habet suum, ubi verò erumpit & palam fit, inepta est atq; ridicula. Quales sunt, qui quod cupidissimè ambiunt, ita recusant, ut ipsorum libido atque aviditas vel cæcis appareat. Idque Tacitus notat in Blæso. *Hic Blæsus, cum legeretur Procos. Africæ, respondit specie recusantis: sed neque eadem asseveratione & consensu adulantium auditus est: exin promptum quod multorum intimis questibus tegebantur, &c.* *Magna circa eam difficultas.*

CAPUT XVII.

Otium plebi auferre. discernere contumaces ab obsequiosis. Αὐθέκαστοι contumaces. *Elati supra modum hominis privati. feroces. plusquam civilia agitantes. Recalcitrantes Majestati: Modesti, obsequiosi, obsequiograssantes.* ἀρεσκοι, *Placentini*, *Courtisani* - Hoffleute · *& notatur ingeniorum diversitas in magnis civitatibus.*

SIcut autem cum in regno, tum in aliis Rebuspubl. plebs ab Imperiis & armorum exercitio abstrahenda est, ita è contrario

rio nonnuquam expedit Reipubl
bem, eosque omnes qui præsente
publicæ statum oderunt, in bellu
re. Id quod maximi Imperatores
cipes sæpenumero observarunt.
bello opus non est, ibi tum aliis
plebs fatiganda est, veluti Hero
de quo Iosephus lib. 15. cap. 13. *eu*
conjuratiões ac turbas, quod otium
plebi, ieumque semper laboribus fati
Idem Aristoteles lib. 6. Politic. i
Hinc Livius lib. 6. *Timor*, inquit,
tres incesit, ne si dimissus exercitus f
sus cætus occulti conjurationesque fi
libro 3. *Nunc cernent es, ex ocio ill*
multiplex bellum oriturum. Ea enin
tura plebis, ut in periculo constitu
& facilius officium suum faciat, q
omnia feliciter eunt. Quo etiam
nonnunquam novos hostes quæ
Romani vel inviti, ut videre est a
vium libro 3. *Secunda*, enim inquit
templo urbanos motus excitaverunt.

Vulgus occupatum tenere bello aliisque negotiis

Sed imprimis discernere hic quoq
ræ precium est civium animos, eos
quam suspectos notare, qui nimiun
laritati student, hi enim facile pl
mos quoquo versum torquent ac r
quod libertatis avidi, præsentem
publ. contemunt, quos Aristote
pellat αὐπτέχνες, καὶ περὶ τὴν δ
ποδίες. Cornelius Tacitus nunc
ces vocat, nunc *feroces*, nunc *turbid*
violentos, item *plus quam civilia a*
Livius lib. 4. *elatos supra modũ homi*
vati; Curtius. *Contumaciæ suspectos*

Civium animos discernere, & popularitati nimis studentes notare.

I

Phil. *non quidē sceleris, sed contumaciæ suspectum*; Ammianus *recalcitrantes Majestati*; Calpurnius *Sceleratos. Sceleratis*, inquit, *ingeniis & plus quā civilia agitantib., nō dominari, instar servitutis est*; posteriores Imperatores *impios & Majestatis hostes*. Hinc Tacitus de Druso: *displicere regnantib. civilia filiorum ingenia*; & de Agrippina, *eam popularibus studiis inhiare dominationi*, & de Aruntio, *eum plus quā civilia agitare, Pollionisque Asinii patris ferociam retinere*. Qualis erat etiam Avidius ille Cassius, de quo Volcatius: *oderat tacite principatū, nec ferre poterat Imperatorium nomen*, & de quo Verus apud eundem. *Omnia ei nostra displicent, opes non mediocres parat, literas ridet.*

Talis erat Avidius Caßius.

Contra vero magni facit Princeps eos, qui dominationi suæ & præsenti Imperio favent, &, ut cum Horatio loquar, *obsequio grassantur*. Hinc Tacitus lib. 3. Annal. *Quibus claritudo sua obsequiis protegēda erat*. Hi enim præsentem Reipublicæ statum amant. Ideo Tacitus appellat *modestos, obsequiosos, servitio promptos*, Græci ἀρέσκους, Latini *bellos, placidos homines*, quasi dicas Placentinos. Hodie sunt Courtisani sive *Hoffleute*, Aristoteles βασιλεύτον γένος ἀνθρώπων. Quales erant Sabinus, Capito, Vitellius, aliive quos vulgus hodie appellat Aulicos Politicos. Cæterum hujuscemodi ingeniorum diversitas in plerisque magnis & vastis civitatibus reperitur, in quibus alii Aristocratici sunt, alii plebeii & populares, alii Principum partibus favent, alii patriciorum, & factionibus student, ut de

Principes magni faciunt præsenti imperio faventes.

Exemplalium.

urbe quadam Ioniæ testatu
Polit. c. 3. & Plutarchus de
Parisiis Monstrolettus, &
Cominæus: eamque rem
& intervallis adscribit Arist

CAPVT XV

Arcana regia adversus Patricios.

Arcana regia contra Patrici tentiam dicat super comiti Magistratuum in quinqu tur. Vt consul quinquennis ciam eat. Ne quis proprio dat. Vt Præfecti Prætorio viri principales.

Ne prorogentur imperia.

IN Senatu Romano, sub Galli sententia fuit, ut n initia in quinquennium ut princeps duodecim candi singulos nominaret. Vbi Ta *Haud dubium*, inquit, *erat*, *altius penetrare, & Arcana*

Creatio magistratus. Rationes hujus arcani. quod I creatio magistratus ad Imper. pertinet

Est hoc arcanum regium a cios. *Primo*, quod creatio imperatorem pertinet. *Dei* rogatio imperiorum immin Reipubl. adeoque periculu ratione Respubl. Romana i tum reduceretur. Itaque *Superbire homines annua desig honorem per quinquennium a Vix per singulos annos offensio vis repulsam propinqua spes so edii fore ab his, qui ultra quin jiciatur?* Tertio, facultas eripi pi gratificādi pluribus, cum

&c cum primis novus, nulla re magis opus habeat, quam favore ac benevolentia civium.

2. Prorogatio Imperiorum praesenti Reip. imminet.

Vt quanta sit potestas & autoritas ejus, qui in Republica largiendi gratificandique civibus occasionem habet, videre est apud Aristotelem lib. 2. Polit. cap. 7. idque Cassiodorus innuit. *Ideo*, inquit, *antiquitas dignitatē provinciarum voluit annua successione reparari, ne diuturna potestate unus in olesceret, & multorum provectus gaudia reperirent.* Quare Aristoteles Laconicam Rempublicam reprehendit, quippe in qua diu durabant magistratus, & cum maximo imperio. Quo nomine Augustus, ut plures partem administrandæ Reipubl. caperent, nova officia excogitavit. Eadem ratio est, quare, cum tribuni plebis peterent, ut sibi liceret proprio sumptu ludos edere; Tiberius inhibuit, decreta pecunia ex ærario: quod hac privata popularitate, ad priorem statum vergere poterat Respublica. Cæterum illud callidè juxta ac prudenter idem Augustus; quod cum, stante Republica, consul Romanus provinciam sortitus, deposito consulatu, statim cum Imperio in provinciam ivisset; primus instituit, ut deposito honore, in urbe maneret quinquennium, antequam in provinciam abiret. Ita tam consules, quam Prætores, in provincias ibant non promiscuè, sed secundum ordinem, quo eos magistratus in urbe gessissent; hoc nimirum consilio, ut superbiam illam animique ferociam, quam ex annuo illo & potenti magistratu conceperant atque imbiberant, intra quin-

3. Potestas pluribus gratificandi auctoritatem Principi conciliat.

Inde Augusti de provinciarum quinquennali sortitione institutio.

quennium iterum deponerent, ac priv
vitæ genere quasi depascerentur.

Vt magna Imperia cōmittantur potius togatis, quam militaribus viris.

Eadem etiam causa fuit, quod cum a
tea Præfecti Prætorio (quorum offici
maximum fuit, & teste Zosimo, proxim
post sceptrum) ex hominibus militari
legerentur, postea Iuris scientia hunc
cum sibi vendicavit. Intutum enim vi
batur, viris rei militaris peritis, quan
tenui origine natis, tantam potentiam
buere. Quare Vlpiani, Papiniani, aliort
que ICtorum industria factum est, ut
plissimum hoc munus, togata potius qu
bellica arte administraretur. Vnde & P
ponius Iurisconsultos appellat *Princip*
viros. & Spartianus in Iuliano; *nobilem*
biliorem fieri Iurisprudentia. Cæterum
tentia illa Asinii Galli; quamvis præs
dominationi periculum intentare vide
tur, Tiberius tamen, quasi augeretur p
stas ejus, disseruit, & favorabili in spec
oratione vim imperii tenuit. Hæc enim
natura arcanorum, & bellissima ratio
tinendi quod velis.

CAPUT XIX.

Quare Tiberius Magistratus & Iurisdic
nis Præsidum continuaverit. Duo ho
num genera in regno. Quibus potißim
in regno magistratus demandandi sunt.
deles, Liebe Getreuvven, gut Keyseri

Exponuntur caussa cur Ti-

Dixi arcanum Imperii esse, ne pro
gentur Imperia, cū primis in pri
patu recenter occupato. Quare
sar & Augustus, omnes magistratus ann
fecer

berius contra praecedens arcanum imperia continuaverit.

fecerunt. At enimvero Tiberio id morum fuit, inquit Tacit 2. Annal. *continuare Imperia, ac plerosq; ad finem vitæ in iisdem exercitibus, aut jurisdictionibus habere.* Et lib. 4. Annal. *Res suas Cæsar spectatissimo cuiq;, quibusdam ignotis ex fama mandabat: semelque assumpti, tenebantur prorsus sine modo, cùm plerique iisdem negotiis insenescerent.* Cujus rei causæ variæ recensentur, quæ merito in disquisitionem veniunt. Dion testatur, Tiberium rogatum respondisse, hirudines multo sanguine hausto quiescere, recentium morsus esse acerrimos. Alii putarunt id factum à Tiberio tædio novæ curæ. Nam, ut ait Horatius:

Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitia dignus.

Hinc Alexander Severus dixit, magnum virum esse oportere, qui velit creare Senatorem. Quidam dicebant, ad majestatem imperatoriam pertinere, ut ea quæ semel placita erant, pro æternis servarentur. Nonnulli ex invidia fieri, ne plures fruerentur. Fuerunt qui existimarent, ut callidum ejus ingenium, ita anxium judicium: neque enim eminentes virtutes sectabatur, & rursum vitia oderat; ex optimis periculum sibi, à pessimis dedecus publicum metuebat. Ab his enim Reipubl. periculum est, ab illis Principi. Hi sunt, quos Græci appellant ἀπονενοημένους, Vlpianus personas in turpitudinem notabiles. Cicero desperatorum hominum flagitiosos greges. Ac tamen illi, ut

ut ait Salustius, quam hi, regibus suspectiores sunt: semperque iis aliena virtus formidolosa est. Rationem reddit Tacitus 3. Annal, *optimos quippe mortalium altissima cupere.* Hæc alii.

Duplex hominū genus Romæ fuisse.

Cæterum, ut dixi, duplex erat Romæ hominum genus, quemadmodum etiam Athenis fuisse testatur Athenæus. Alii favebant dominationi Principum, quos Gunterus fideles appellat; hodie *Liebe Getreuvve*: Alii memores adhuc pristinæ libertatis, antiquam Rempublicam restitutam cupiebant: Germani distinguunt per *gut Keyserisch*, & *gut Stattisch.* His imperia & Iurisdictiones non dedit Tiberius, nedum prorogavit; quin potius eorum vitam consilia, sermones, publicè privatimque notavit; præsertim quorum erat spectata virtus: quales Asinius, Aruntius, Haterius, Piso, Scaurus. Idque expresse Aristoteles 3. Polit. c. ult. monet, ut principes ejusmodi circa se habeant, qui non tantum ipsius sint amici, verum etiam Imperii; quive nolint præsentem statum eversum. His ergo & dedit & continuavit, præsertim mediocribus virtutibus præditis: quales erant Sabinus, Capito, & sub Claudio, Vitellius: in cujus statua fuit hæc inscriptio: *Pietatis immobilis erga Principē*, adeoque Poppæo Sabino non tantum provinciam Mæsiam prorogavit, verum etiam alias addidit, Achaiam & Macedoniam: quas aliis, quorum ingenia nondum noverat, vel suspecta habebat, & anxie & cum periculo dedisset. Sic Iovianus, ut refert Marcellin. lib 25. *ut sub initia se firmaret,*

Qualibus danda & proroganda, data & prorogata Imperia a Tiberio.

ret, Maliarcham, ex familiaribus negotiis, agentem etiã tum in Italia, Iovino jußit succedere armorum Magistro per Gallias; genuina utilitate præspeculata; ut & dux meriti celsioris, ideoque suspectus, abiret è medio, & homo inferioris spei, ad sublimiora provectus, autoris sui nutãtem adhuc statum studio fundaret ingenti. Quam ob causam Mecænas Augusto suasit, ut ex equitibus tantum eligeret Præfectum Prætorio, ne quis generis nobilitate fretus, aliquid conaretur adversus principem ipsum. Cæterum Sabino prorogata fuit provincia, nullam ob eximiam artem, ut ait Tacitus Annal. *sed, quod par negotiis, neque supra erat:* Tales enim vere aulici sunt; adeoque principibus grati. Quippe apud quos, teste eodem, *industria ac vigilantia haud minus noxiæ sunt, quoties parando regno finguntur.* In quo laudat Tacitus socerum suum. *Nullis*, inquit, *in hoc suis sermonibus, sed quia par videbatur*, & alibi: *nihil compositum in ostentationem*: & Pisonem Veliejus: *actu*, inquit, *otioso simillimus.* Reliquis enim magnitudo illa famæ exitio est.

Character boni Aulici.

CAPUT XX.

Extra Romam creari posse Principem. Peregrinum creari posse Pontificem. Roma sedes Imperii æterna, pignus Imperii, auspicato condita, Terrarũ Domina, Fortunæ sedes. Electio in Imperio. Electoris Palatini dignitas. Interregnum in Imperio.

De Servio Galba in Hispaniis Imperatore creato, ita Tacitus lib. I. Historiar. *Finis*, inquit, *Neronis, ut lætus primo gauden-*

Princeps ne extra Romam creetur,

gaudentium impetus fuerat, ita varios motus animorũ, non modo in urbe apud patres, apud populum, apud urbanum militem, sed omnes legiões ducesque conciverat, evulgato imperii Arcano, posse principem alibi, quã Romæ fieri. Hæc ille. Cæterum magnum hoc erat præjudicium adversus Romanam Rempubl. Roma enim non tantum dicebatur caput, & sedes Imperii orbis æterna, ut est in *l.* 3. *C. de Coss.* (Vnde etiam urbs æterna appellabatur: item terrarum Domina ab Ammiano lib. 14. & ab Athenæo ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης, & Capitolium, sedes Iovis Optimi Maximi atque pignus Imperii; item auspicato inauguratoque à majoribus conditum) Verum etiam in ea ipsa Roma, Fortuna Imperii putabatur habitare, quo nomine Fortunam inter Lares patrios colebant Principes, credo, quod Servius Tullius à fortuna ex servo in regem esset evectus. Quare meritò in tam augusto loco principem orbis terrarum eligi oportebat.

Ratio Arcani.

Quam etiam ob causam Cònsul Romanus auspicato fieri non potuit extra Romam, vel in provinciis, ut testatur Livius lib. 21. Verum ego putò illud factum, ad infringendam libertatem populi Romani. Sicut enim in eo libertas posita erat populi Romani, quod non nascebatur, sed eligebatur princeps; quod ait Galba apud Tacitũ 1. Annal. *loco libertatis erit, quod eligi cœpimus*: ita in eo quædam servitus apparet, quod extra Romam creari potuit.

Consul non potuit alibi, quam Romæ fieri.

Porro in Pontificio Imperio arcanum videtur, peregrinum, & qui in Hispania

Arcanum in

erat

erat, creari posse pontificem. Id quod ex Iovio colligo in vita Hadriani. *Creato*, inquit, *Pontifice Hadriano & in Hispania versante, cum opifices, puerique, minacibus oculis, voceque & manibus obstreperent Cardinalibus, nec à seditiosissimis probris abstinerent: Sigismundus Gonzaga Cardinalis, renidẽti vultu his egit gratias, quod adversus extrema supplicia meritos contumeliis essent contẽti nec lapidibus publicam injuriã vindicarent.* Qua de re, apud eundem, hæc est Oratio seditiosorum. *Quasi Romana civitati omnino erubescendum sit, aut Christiano orbi pænitendum; quod Cœlestinus comes, Honorius, Sabellus & Martinus Columna* (hi fuerunt cives Romani) *sacris præfuerint.*

Imperio Pontificio peregrinum in Hispversantem posse creari Pontificem.

Ejusdem fere generis est electio hodierna Imperatorum. Iuris enim Imperii apex est, (verba sunt Frisingensis) non per sanguinis propaginem descendere, sed per Principum electionem reges creare, idque sibi tanquam ex singulari vendicant prærogativa Imperii ordines. Item cognitio illa Electoris Palatini, in causis gravatoriis, ut vocant, in Imperatorem, ex pragmatica sanctione aureæ Bullæ. Sicut & illud quod tempore interregni, Majestas Imperii ad Electores devolvitur: quemadmodum, mortuo Conrado Imperatore, Elector quidam apud Guntherum ait:

In manibus nostris regnum est: ea quippe potestas
Ad nos, more suo, sẽper viduata recurrit.

Hodierna imperii electio ejusdem fere generis. Item cognitio electoris Palatini in causis gravatoriis. Interregnum in imperio.

CAPVT XXI.

Vt certus sit successor, & hæres Impe[...]
sortes Imperii. Adminicula Aug[...]
nimenta Imperii. Subsidia Aula[...]
Dominationis. Pacta gentilitia [...]
successione, ἀλληλοκληρονομία; [...]
bruderung. *Omnis mutatio [...]*
periculosa.

Vt quovis tempore certus sit hæres Imperii. Ratio quod ubi successor est incertus, facile Resp. in aliam formam mutatur.

PErmultum autem facit ad
conservandum, ut quovis ten[...]
perii hæres sit, & certus hære[...]
mis hanc ob causam, quod princi[...]
regnum, mortuo sine hærede Re[...]
in partes distrahitur, & in aliam [...]
blicam mutatur, ut testatus est A[...]
& exempla sunt obvia in Alexan[...]
lippo, Maria Ioanna regina Ne[...]
aliisque. De Alexandro ita Iustin[...]
xander, inquit, *rogatus, quem hære[...]*
Imperii, respondit, dignissimum; qu[...]
luti bellicum inter amicos cecinisset[...]
lum discordiæ immisisset, ita omnes [...]
tionem consurgunt, & ambitione v[...]
favorem militum quærunt. Et Cu[...]
decimo: *sine certo*, inquit, *regis [...]*
hærede regni, publicas vires ad se q[...]
cturum. Sumo hoc pro arcano re[...]
sus regni proceres. Vbi enim su[...]
incerto est, ibi facile ad pristin[...]
relabitur Respublica.

Et in pristinũ relabatur statum.

Olim Caroli Magni stirpe sub[...]
postremus Germanorum Rex [...]
adoptasset, regnum momento [...]
est ad quinquaginta quatuo[...]
Principes. Sic Longobardi mort[...]

gitimo hærede Cleophonio, in populi potestatem lapsi sunt: & in Polonia, postquam stirps Lechi defecisset, comitiis de constituenda Republica habitis, regnum duodecim invaserunt nobiles. Et rursum cum stirps Craci defecisset, ad eandem Oligarchiam eadem occasione reversi sunt. Deinde, præsentia & certitudo hæredis aliorum spes tollit; quod ait Tacitus lib. 3. Annal. *Sic cohiberi pravas aliorum spes rebatur:* & alibi, *plena Cæsarum domus, juvenis filius, nepotes adulti, morā cupitis Sejani adferebant:* Sed hac de re accuratius disputo in Oratione de successore Principis, & quædam vide in libro tertio. Propterea quod hoc potius ad dominationis arcana referendum est. Non enim tantum Reipubl. præsentis salus in eo posita est, verum etiam ipsius Principis. Qua ratione Seneca hæredes appellat *adminicula Augusti*. Suetonius *subsidia aulæ & consortes Imperii*: Plinius *subsidia dominationis*. Ideoque Augustus Germanicum adsciri per adoptionem à Tiberio jussit, *ut plurib. munimentis insisteret*, ut recte legit Lipsius, non *monumentis*. Quo fere modo Livius, tribunitiam potestatem vocat *munimentum libertatis*, & Curtius lib. 4. Tygrin, Araxen, & Hydaspen vocat magna munimenta regni.

Id docetur exemplis.

Arcanum hoc ad arcana dominationis referri.

Vnde etiam nata sunt pacta illa gentilitia de mutua successione: Græci vocant ἀλληλοκληρονομίαν; nos *Erbverbruderung, Erbeinigung*: ut hujus gente exstincta illius huic succedat: quo nomine Cosmus Mediceus, postquam fundasset Episcopatum S. Stephani, lege cavit, ut ejus administra-

Fundamentum esse fœderum gentiliorum de successione mutua. Erbeinigung.

tio penes gentem suam esset, qua d
te ad eos devolveretur, qui uterent
lo magni Ducis Hetruriæ. Quæ pac
juri civili contraria sint, gravissimi
de causis in regno Galliæ & Germar
pantur, accedente Imperatoria co
tione, & cũ hac clausula, *dem heilige*
vnd manniglichen an seinem Recht
Omnis mutatio Principis periculosa. *theilig:* de quo vid. Gailium in
tionibus. Ac tamen omnis mutati
pum periculosa est, sive heres ut
sive non sit: Id quod argute Imp.
portunos, inquit, *esse conatibus tra*
rum. & alibi Tacitus *totius orbis m*
fortunam Imperii transivisse: item,
audendumque, dum Galbæ autoritas
Pisonis nondum coaluisset. & sedit
Percennius, ad milites Romano
eundem 1. Annal. *Quando tand*
quit, *ausuri estis remedia petere, n*
adhuc & nutantem principem pr
armis adieritis?

CAPVT. XXII.

Jura Imperii absque aliorũ arbitrio
Ne principatus in partes secetur
λία, & bonorum consiliorum u
necessitas.

Ne quis jura Majestatis tractet præter Principem.

VErum fuit effatum Salustii
illius florentissimi nepotis;
ditionem esse imperandi, ut
ratio constet, quã si uni reddatur: id
dem usurpo pro arcano quodam
in regno; quod facile illa assidua

imperium dissolvitur, atque in aliam formam redigitur. Id quod idem Salustius dicebat, *vim principatus resolvi cuncta ad Senatum vocando*: & Curtius lib.13. *Quod imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit.* Aliam rationem reddit Cornelius Nepos: *Non enim*, inquit, *potest Respublica bene geri multorum imperiis*; Quod ut in militia locum habet, ita in omni magnarum rerum administratione, teste Livio, saluberrimum est. Ac tamen illa Liviana libro 3. huc referri non possunt. In exercitu Romano, cum duo Consules fuissent potestate pari, summam Imperii, concedente Agrippa, penes collegam fuisse, & prælatum illum, facilitati summittentis se comiter respondisse, communicando consilia laudesque, & æquando imparem sibi. Principatus enim consortem non patitur: & ut pulchre Seneca: *Nec regna socium ferre, nec tada sciunt.* Quo nomine Nero rectè fœminam, quamvis matrem, à negotiis publicis arcuit. Et merito Principem, omnia illa quæ ad majestatem regni pertinent, solum agere atque administrare, vel saltem moderari oportet, neque facile pati, ut alius principalem locum occupet: qualis fuit error illius Bibuli, qui cum actiones I. Cæsaris impedire vellet, majore parte anni domi se tenuit, quo facto, dum augere voluit invidiam collegæ, auxit potentiam.

Principatus nō patitur consortem.

Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

Est tamen boni principis, viros prudentes in consilium vocare. Quod monet Micipsa apud Salustium. *Non exercitus, neque thesauri præsidia regni sunt, sed amici*, & Theodo-

Boni tamen est Principis in consiliū prudentes vocare.

Theodosius & Valent. Imp. præ
lib.8.C.de LL. Bene cognoscimus, qu
stro consilio fuerit ordinatum, id ad b
nem nostri Imperii, & ad nostram gl
dundare. Idque ait Plinius libro 2.
sunt quidem cuncta sub unius arbitr
utilitate cõmuni solus omnium cura
que suscepit: quidam tamen salubri
temperamento, ad nos quoque, velu
illo benignißimo fonte decurrunt, qu
rire ipsi, & absentibus amicis quasi
strare possumus.

Divisio principatuum pernitiosißima. Sed & illud cavendum est, ne p
tus facile distrahantur; sed ut pen
sit omnis vis Imperii, omnia regal
niaque feuda & publici reditus. A
ex illa partitione, & imperium, &
diti detrimentum capiunt. Ratior
dit Scaffnaburgensis: *Ne*, inquit,
divisa prov͂icia, claritas illius famili
opiã rei familiaris, obsoleret. cujus re
pla nimis multa sunt in regno Gall
loniæ, aliisque. Laudabiliter profe
jores nostri, ut refert Tacitus de
Germanorum, omnia prædia, juraq
diatoria uni deferebant, reliquis
cuniola abire jussis. Id quod adhu
net in regno Galliæ secundum leger
cam, & in aliis illustribus Germani
liis, quod & Aristoteles alicubi in
probat. Quo magis vellem, esse q
stotelis Politicam cum aliis scripto
Historicis, etiam cum Iure civili co
examinet, addat, illustret. Amp
campus industriæ, ingeniique exerc
quem ego decurrere constitui, se

lento gradu: adeo imposterum non tantum delicatis illis ICtorum scriptis omnem operam addixi; verum etiam horridulis illis Bartolorum Baldorumque dumetis.

CAPUT XXIII.

Census Senatorum juvare. nimias divitias, nimiamque inopiam in viro magno notare. novos & peregrinos non nimis attollere. Moderata gubernatio.

ANte omnia autem in principatu, præsertim novo, omni ope nitendum est, ut amoveantur illa quæ Remp. ad pristinum statum reducere videntur. Quorum illud præcipuum est, cavere ne viri atque senatores magni inopia premantur: quod ut est acerbissimum, ita in memoriam revocat viris magnis pristinam Rempublicam ad eamque recuperandam animos eorum sollicitat, ac veluti accendit; Quod laudat Tacitus in Tiberio, cæteroquin avarissimo principe, cum *census Senatorum juvisse*: & 13. Annal. *Nerone*, inquit, *tertium consule, simul iniit consulatum Valerius Messala, cujus proavum Oratorem Corvinum divo Augusto abavo Neronis collegam in eo magistratu fuisse, pauci jam senum meminerant, sed nobili familia honor auctus est, oblatis in singulos annos quingenis sestertiis, quibus Messala paupertatem innoxiam sustentaret. Aurelio quoque Cottæ, & Auterio Antonino annuam pecuniam statuit Princeps, quamvis luxum avitas opes dissipassent.*

Cavere ne senatores magna premantur inopia, & pauperes locupletare.

Quo imprudentius mihi Claudius fecisse videtur, qui pauperes senatores ordine movit, quo nihil acerbius viro egregio Reipublicæ

Error Claudii pauperes senatores ordine moventis.

blicæ vero nihil periculosius accider
test. Idque fatetur Aristoteles 5. P
Difficile est, inquit, *pauperes qui divit*
runt, aut nati sunt è divitibus, res no
moliri. Et Cicero in Epistola quadam
que me nunc scito tantũ habere æris alie
cupiam conjurare, si quisquam recipi
Tacitus de Ottone: *Inopia vix privat*
randa: & de Sylla: *Sylla inops, unde pra*
audacia. Quemadmodum etiam nimi
vitiæ principibus merito suspectæ sun
de Aruntio notat prudens scriptor,
Tiberius *ut divitem suspectabat*, & A
11. *caveri vim atque opes principibus inf*
& de Cassio Verus ille apud Volcat.
non mediocres parat,

Item alius homines novos attollens.

Omnium vero imprudentissime fac
qui homines novos, vel ex plebe na
nimis attollunt, & dignitatibus or
cæteris viris magnis & incolis à tergo
ctis. Veluti Rixa illa Regina Poloniæ,
cum externos eveheret; neglectis Pol
magnis seditionibus occasionem de
quæ etiam præter alias, causa fuisse
tur interitus Henrici III. Galliarun
gis, deque eo recte exceperunt prir
Germaniæ in electione Caroli V. Regi
spaniarum.

Moderata gubernatio.

Cæterum non est præstantior aut
rior ratio conservandæ præsentis Rei
quam moderata gubernatio. Quod c
Horatius:

Vim temperatam dii quoque proveh
In majus:

Et eleganti similitudine expressit
Poeta Titinius.

Sap

Sapientia gubernator navim torquet, non valentia:

Cocus magnum ahenū, quando fervet, paulla confutat trua.

Id quod ego pro fundamento regni inprimis novi capio, ex consilio sapientissimi Augusti, qui initio principatus, teste Suetonio, *omnimodo nixus est, ne quem novi status pœniteret.*

Finis & effectus arcanorum imperii.

Sed hæc sunt fere imperiorum arcana, quæ id cavent, ne Respubl. mutentur, vel in aliam formam fluant, quorum pleraque sunt simulatoria, ficta & εἰρωνικά. Vt ecce, Tiberius census Senatorum juvit, non adductus amore erga ipsos, neque impulsus studio liberalitatis, sed ut viris magno animo præditis occasionem adimeret, aliquid moliendi adversus se, & præsentem Rempub. itaque aliud simulavit, aliud egit. Eodem modo se habent reliqua fere omnia: quæ qui vellet, sine negotio illustrare posset, multa etiam alia addere, & instar Phrygionis attexere. Verum mihi hoc in opusculo decretum est studere brevitati, & viam mihi aliisque facere, ad hanc tam nobilem, tamque necessariam doctrinam magis magisque investigandam atque discutiendam.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUM PUBLICARUM, LIBER TERTIUS.

Qui est de arcanis dominationis.

CAPUT I.

Arcana Dominationis qualia sint. Quomodo differant tum ab arcanis Imperii, tū à Iure Imperii. Quotuplicia sint hæc Dominationis Arcana.

Arcana dominationis seu Rerump. differūt ab arcanis imperii quod hæc sint Reip. illa eorū qui rerum potiuntur.

VT Resp. salva sit, atque incolumis, non satis est, præsentem Reip. statum integrū & salvū esse nisi etiā eorum qui imperant & Reipub. præsunt, habeatur ratio. De illis, quæ dicuntur Rerumpublicarum arcana & proprie arcana Imperii atque σοφίσματα, quæve præsentem Reipublicæ formam conservant, hæc fere dicta sunto, sequuntur nunc Rerumpublicarum arcana, quæ appellantur *Arcana Dominationis*, quæve à prioribus differunt; tum quod illa sunt Reipublicæ veluti præsidia, hæc vero illorum, qui rerum potiuntur, propugnacula atque munimenta; tum etiam quod illorum pleraque simulatoria sunt, horum vero pauca quædam. Quod discrimen luculentissimum est, & alii in Tacito erudite observarunt; idque Aristoteles ait lib.5.Pol.cap.10. *Insurgi quandoque in corpus*

pus dominantis, quandoque in ipsam dominationem. Illud est, μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός,

Sunt enim Arcana isthæc dominationis intima, occulta atque recondita consilia, sive rationes, non tantum pristini status conservandi, verum etiam, & inprimis, eorum qui in Republica principatum obtinent, sive unus, sive plures, securitatis causa introductæ, & quidem contra eos, qui imperium student extorquere Principibus, ni prohibeantur. Quod ait Attius, *Multi iniqui atque infideles regno, pauci sunt boni.* Adversum quos, merito Imperatores, & quivis in Republica civitatum principes, excogitarunt arcana quædem consilia cum sui tegendi causa, tum etiam plebis fascinandæ gratia. Quod ait Seneca, *Multi fallere docuerunt, dum timent falli.*

Definiuntur.

Ac sunt tamen Arcana hæc dominationis & Arcana imperii confinia valde atque conjuncta. Fieri enim non potest, ut Respublica sit salva, non salvo principe, aut Reipublicæ proceribus, & contra. Ideo præclare Imperator ille non salva Republica se salvum esse negabat, jurabatque se ab amplexu ejus nisi cum morte discessurum. Vbi vero Princeps laborat, qui caput est Reipublicæ, ibi omnia membra languescere ac confici oportet. Vtraque hæc arcana intelligit Iovius quoque cum ait ult. Histor. *Franciscus moriens Henrico filio arcana tuendo regno communicavit, & quibus maxime artibus subjectarũ gentium studium promereretur.*

Affinitas Arcanorũ Imperii, & Dominationis.

Porro totidem facio arcana dominationis,

nis, quot sunt arcana Imperii: vel enim sunt arcana dominationis Regiæ, vel Arcana dominationis Aristocraticæ, vel Arcana dominationis Popularis. Hæc faciũt ut plebeji sint salvi; illa ut patricii securi sint ab insidiis aliorum: ista ut Rex, sive Princeps salvus sit atque inviolabilis.

Differentia Arcanorum Imperii, & juris imperii.

Ex quibus omnibus apparet, parum harum rerum intelligentes esse illos, qui hæc arcana dominationis cum iis, quæ appellantur jura imperii confundunt; quippe à quibus multis modis differunt. *Primo* enim jura imperii, ut antea dictum est, sunt unum & idem, neque variant pro Rerumpubl. varietate. At verò dominationis arcana alia sunt in Regno, alia in Aristocratia, alia in Democratia, alia in aliis Rebuspubl. *Deinde* arcana dominationis aliis remitti possunt, jura vero Imperii minimé. *Denique* jura imperii sunt in conspicuo, & ab omnibus sciri atque intelligi fas est; at vero arcana dominationis sunt occulta atque abscondita consilia, & quibus convenit illud Poetæ, *hinc fida silentia sacris*. *Quartò*, jura Imperii sunt augusta & majestatis plena (unde etiam appellantur jura majestatis) at arcana dominatiõis sunt multo humiliora. Contra quæ qui committit, non tam aperte majestatem lædit aut imminuit, quam lentè & clanculum ad imperiũ repit. Hic dicitur ferox, contumax, civilis; ille reus majestatis, perduellis, ut in veteri illo carmine C. Martii apud Livium, quod suo nitori restituit eruditissimus Scaliger:

Romulidæ, si perduelles expellere vultis,
Et vomicã, quæ gentiũ longe alienigenarũ
Venit.

Postre-

Postremo arcana dominationis, sicut & arcana imperii, sunt veluti propugnacula juris imperii; non ipsum jus imperii. Quæ omnia ex utriusque exemplis eorumque invicem collatione clariora fiunt.

CAPUT II.

Dominatio, Herrschafft. *Legitima ac justa Tyrannis. Tyrannica Dominatio. Libertas. Modus libertatis. Diffluens licentia. Dominationis vocabula. Dominātia nomina. Imperator, Rex, Dominus, Cæsar,* Κύριος τῆς δυνάμεως. *Regalis sensus, instrumenta regni.*

HAnc de dominationis arcanis doctrinam antequam aggrediamur, ante omnia constare debet, quid sit dominatio, quam Græci appellant *κυρίαν ἀρχὴν*, Itali *Signoria*, Germani *Herrschafft*, Galli *Altesse*. Quod dominationis vocabulum severioris notæ homines difficulter concoquunt. Est autem summa illa vis imperandi: proprieque competit iis, qui noviter, vi & jure belli, sive, ut Pomponius loquitur, manu regia imperium occupant vel tenent. Quo tempore pauca admodum vi tractantur, (ut Tacitus de initio principatus Augusti,) quo cæteris quies sit. Est enim conjuncta cum violentia quadam & superbia, atque à tyrannide prope abest, ac meo periculo, legitimam ac justam appelles tyrannidem. Vnde in veteri glossario: *dominatur, δεσπόζει, τυραννεῖ*, & Virgilius 6. *Æneidos. Vnde genus longa nostrum dominabitur*

Dominatio quid.

Quatenus justa Tyrannis.

minabitur Alba : & in sacra sapientia interpretes retinuerunt, *quando dominantur justi, lætatur populus: & cum dominātur impii, gemuit populus.* Tyrannidi tamen, quam Apulejus vocat *tyrannicam dominationem*, opponitur, *De* qua accipio illud Salustii: *post, ubi regium imperium, quod initio conservandæ libertatis atque augendæ Reipublicæ fuerat, in superbiam dominationemque cōvertit* : & illud Curtii lib. 6. *illi pro libertate hi pro dominatione pugnabant.* Quæ causa est, propter quam sapientissimi Principes Romani, Domini vocabulum fastidiverunt. Quippe quod herile & violentum imperium præ se ferebat, veluti de Augusto & Tiberio Suetonius, de Trajano Plinius, & Iovius de Iuliano Medice testantur. Hinc illud Poetæ: *Tu domini nomen, principis ille tenet.* Quod etiam ex illo versu Martialis liquet,

Domini nomen cur fastidivere Romani Principes.

E servo scis te genitum, blandeque fateris,
Cum Dominum appellas, Sosiabane, patrem,

Ac tamen dominatio, sive principatus, civibus libertatem minimè adimit. Quod olim de Nerva scitum fuit, cum conjunxisse principatum & libertatem. Atque est hæc libertas medium aliquod inter abruptam servitutem, qualis est sub tyrannis, & inter dissolutam licentiam, sive corruptam libertatem. Pulchre Tacitus 4. *Historiarum* vocat *modum libertatis* : *quomodo pessimis principibus sine modo dominationem,* (intellige tyrannidem). *ita quamvis optimis, modum libertatis placere* ; de qua Gunther. lib. 3.

Dominatio quomodo non adimat civibus libertatem.

Quæ vera sit libertas.

Quæ

Quæ tibi libertas poterit contingere major,
Quam regi servire tuo? & lib. 8.
Libertas maxima nobis,
Tam placido parere viro.

Quod identidem Cicero intelligit: *Nihil* inquit, *à me asperum sit, nec tamen quicquam populare ac dissolutum.* Nimia enim libertas, libertas non est, sed soluta quædam ac diffluens licentia: qualis erat apud Parthos olim teste Tacito 2. *Annal. Incerti nimirum solutique, & magis sine domino, quam in libertate*: & de Aboriginibus Salust: *genus hominum agreste, sine legibus, sine Imperio, liberum atque solutum.* Quam libertatem Livius *lib.* 5. graviter perstringit: *quoniam ea demum libertas Romæ est; non Senatus, nõ magistratus, non leges, non mores majorum, non instituta patrum, non disciplinam vereri militiæ.*

In quali Repub. opus dominatione.

Est igitur Dominatio nihil aliud, quam legitimum imperium, sed paulo violentius: quo tamen opus est, in Republica præsertim noviter occupata, vel plena seditiosissimis ac ferocissimis civibus, quam qui regia via gubernare volet, is præpostere faciet, & serpentem, quod dicitur, in sinu alet. Sive ergo appelles arcana dominationis, sive arcana principatuum, sive alio modo, perinde est. Illa enim *Dominationis vocabula*, ut Tacitus vocat, sive, ut Horatius, *dominantia nomina*, ut sunt Imperator, Dominus, Cæsar, Rex, Princeps, Κύριος τῆς δυνάμεως, & quæ sunt plura, mihi unum & idem fuisse videntur; nisi quod glaucoma obducta fuit populo. Quod aperte ac vere de Vitellio Tacitus: *Præmisit,* inquit,

inquit, *in urbē edictum, quo vocabulum Augusti differret, Cæsaris non reciperet, cum de potestate nihil detraheret.* Neque est quod contra dicat Plinius, cum etiam illa dominationis vocabula promiscue à scriptoribus usurpentur. Hinc Iustinianus *regalis sensus*, & Tacitus: *instrumenta regni.* & 14. *Annal. de quo opinio est, tanquam mutationē regis portendat*, apud eundem Tacitum Vespasianus appellatur *rerum Dominus*; & Suetonius in Galba: *Oriturum quandoque ex Hispania principem, dominumque rerum.*

CAPUT III.

Arcana regia Dominationis. Ne Senatoribus aut Equitibus illustribus liceat intrare Ægyptum. Ægyptus claustrum terræ ac maris. Ægyptiorum artificia & manuprecia formidolosa Principibus Rom.

Arcana dominationis unde orta. *Arcana dominationis regiæ quæ.* *Tale arcanum lex Augusti ne liceret intrare*

Hinc igitur nata sunt arcana dominationis. Ac primum quidem dominationis regiæ sunt, occultæ quædam rationes ad securitatem Regis vel Principis pertinentes, adversus illos qui imperiis inhiant, non tam regni, quam Regis odio, ut de Cassio olim tritum fuit. Quibus imprimis opus est in regno, propterea quod Regum majestas, ut vere Livius lib. 37. *difficilius summo fastigio ad medium detrahitur, quam à mediis ad ima præcipitatur.* Cui periculo prævenit Augustus lata lege; ne cui ex Senatoribus liceret intrare Alexandriam. Ita enim Tacitus lib. 2. Annal. *Augustus, inter alia Dominationis Arcana vetitis, nisi permissu, ingredi senatoribus aut equitibus Romanis illustribus, seposuit Ægyptum,*

ptum, ne fame urgeret Italiam, quisquis eam provinciam claustráque terræ ac maris, quãvis levi præsidio, adversus ingentes exercitus insedisset. Hæc Tacitus. Quam etiam caussam opinor esse, quod Gallienus, volens Theodoro imperium proconsulare in Ægypto decernere, prohibitus est cum hoc dicto; *fasces consulares ingredi Alexandriã non oportere.* Reperio etiam aliam causam; ne si quis Romanus perturbidam & natura seditiosam intraret provinciam, quo eum natura ducebat, societate quoque gentis duceretur. Quare Tiberius Germanicum, cum Ægyptum profectus esset; vel cognoscendæ antiquitatis vel cura provinciæ, acerrime increpuit, quod contra instituta Augusti, non sponte Principis, Alexdriam introivisset, deque eo gravissime in Senatu questus est. Quæ res Germanico causa mortis fuisse creditur, Suetonius in Tiberio. Nimirum in eo sibi caverat Augustus, quod noluit senatorem eo ire, unde dominationi suæ periculum creari posset. Quo consilio Vespasianus invasurus Imperium Romanum, alias aliis provincias demandavit, ipse claustra Ægypti obtinuit, Tacitus 3. Hist. Et hoc nomine antea Iulius Cæsar victor regnum Ægypti Cleopatræ, fratrique ejus minori permisit, veritus provinciam facere, ne quandoque violentiorem præsidem nacta, novarum rerum materia esset. Quo pertinet etiam illud Taciti 3. Histor. *Adjiciebat*, inquit, *imperio consilium; quando Ægyptus claustra annonæ, vectigalia opulentissimarum provinciarum obtinerentur, posse Vitellii exercitum*

Alexandriã claustrum terræ ac maris.

Caussæ istius legis.

egestate stipendii frumentique ad deditionem subigi. Hinc Diocletianus, teste Suida, suspectos habuit inprimis Ægyptios, eosque variis modis punivit, propter nimia artificia, quæ callebant; adeoque veterum scripta, de fusione argenti & auri, conquisita combussit; pessimo quidem exemplo, sed tamen hoc consilio, ne exinde ditati Ægyptii facile rebellarent. Eandem ob rationem, Ægyptiis alienæ civitatis civibus esse non licuit, ut testatur Iosephus adversus Appianum.

CAPUT VI.

Ne Senatori liceat pro arbitrio peregrinari, vel extra Romam ire, & ad exercitus. Libera legatio. Ne milites domos senatorias adeant: ne Legatus Pontificis in Germaniam veniat: ne quis Romam proficiscatur. Ne quis cursiones publicas instituat.

Lex, ne viri illustres injussu Principis peregrinarentur, neve ad exercitus eant

ADeo autẽ consuluerũt dominationi suę Principes Romani, ut ne peregre quidã abire senatori, aut illustri viro, licitum fuerit, injussu permissuve Principis; multo minus ad exercitus commeare: Quod hæc occosio facilima videbatur aucupandi militũ studia. De Cæsare Suetonius. *Sanxit*, inquit, *ne quis civis major annis viginti plus triẽnio cõtinuo Italia abesset: neu quis Senatoris filius, nisi cõtubernalis, aut comes Magistratus, peregre proficisceretur.* De Augusto expressius Dion. lib. 52. προσαπεῖπε πᾶσι τοῖς βουλεύουσι, μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ιταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ. *Edixit omnibus Senatoribus, ne quis eorum peregri-*

peregrinaretur extra Italiã, injussu suo: Imo non tantum extra Italiam, verum etiam ne extra Romam quidem, teste Suida. Est hoc arcanum dominationis regiæ proprium, plurimumque facit ad securitatem Principum, eorum inprimis qui recenter imperium invaserunt, neque dum radices egerunt. Tales enim, facilimo concussu, è regno ejici atque exturbari possunt.

Licebat tamen Sẽatori rei privata caussa peregrinari, liberam tamen una legationẽ petebat.

Cæterum libera Republica Senatori licuit etiam privatæ rei causa peregrinari; tantum una petebat liberam legationem, quo majori iret & abesset cum dignitate. Quæ ratio fuit legis 15. *Cod. de dignitat.* Clarissimis & spectabilibus licebat sine commeatu discedere, Illustribus non licebat, quod horum potentia major erat, adeoque Principi periculosior recessus. Quam ob causam Claudius, commeatus à Senatu peti solitos, sui beneficii fecit. *Suetonius in Claud.* Et dicebatur libero commeatu ire, qui, ubi vellet, morandi arbitrium impetraverat. *l. filii eorum. §. 6. D. ad munic.* Cæterum hoc jus singulariter indultum fuit Senatoribus Siciliæ & Galliæ Narbonensis, ut est apud Dionem lib. 52. & Tacitum 12. Annal.

Claudii commeatus a Senatu peti solitos sui beneficii fecit.

Caussa SCti. Ne milites domos senatorias adeant.

Eadem causa fuit Senatusconsulti Claudiani, ut milites domos senatorias adirent salutandi causa. Vnde etiam Fridericus Ænobardus vetuit legatum Pontificis in Germaniam venire, nisi vocatum. Quin etiam prohibuit eos, qui ad Romanum tribunal provocaverant, Romam proficisci, ut est apud Nauclerum: Et Guntherum lib. 6.

Ne quis à Pontifice in Germaniam veniat nisi vocatus, Frid. Ænobardi lex.

 Vetitos-

Vetitosque ultra procedere jussus,
Turpiter ac trepid. ad limina sacra remisit
Neve quis ad nostram, toto de corpore regni
Audeat ulla sui deferre negotia sedem,
Observare aditus, angustaq; claustra viarũ
Dicitur, & medium, positis custodib., Alpẽ.

Idem fecit Alexander occiso Philota. De quo Curtius libro sexto: *Iam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere jussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ magnisque copiis præerat, evaderet.* Quo nomine identidem cursiones publicas prohiberi oportet. *tot. titul. C. de Cursu publ.* omnesque occasiones mittendi nuncios aut literas. Qualis fuit illa de qua Cæsar libro septimo, de bello Gallico. *Vbi major atque illustrior res incidit, clamore per agros regionesq; significant, hunc excipiunt alii, & proximis tradunt, ut tunc accidit. Nam quæ Genabi oriente Sole erant gesta, ante primã confectam vigiliam, in finibus Arvernorum audita, quod spatium est millium passuum circiter C.L X.* De quibus vide etiam supra.

Ne quis publicas postas instituat.

CAPUT V.

Ne quis ad senatum, vel exercitũ scribat præter Principem. Ne quis Principis manum imitetur. Ne acta publica vulgẽtur, ne ve penes alium sint, quam Principem. Ne quis habeat nobiles ab epistolis, libellis, aut rationibus. Nomina summæ curæ & meditamẽti. Acta, gesta, ὑπομνήματα, δημόσια γράμματα, registra publica, secreta carta.

EOdem consilio cautum fuit; ne quis ad senatum neve ad exercitum scriberet, præter Principem. Tacit. lib. 5.

Miserat,

Miserat, inquit, *Mutianus epistolas, quæ materiam sermonibus præbuere, si privatus esset, cur publice loqueretur, potuisse eadem paucos post dies loco sententiæ dici.* Est hoc arcanum dominationis regiæ. In eo enim sibi volebant consultum Imperatores Romani, ne quis per publicas literas apud senatum res novas moliri posset adversus se. Publice enim scribere est solius Principis, non alicujus privati, quod Tacitus ait: *si privatus esset, cur publice loqueretur.* Et 2. Histor. *Recitatæ Fabii Valentis Epistolæ ad Consules scriptæ haud immoderatæ: gratior Cæcina modestia fuit, quod non scripsisset.* Ideo Gordianus gerens se pro Imperatore, publice ad senatum populumque Rom. scripsit. *Herodianus in Maximino.* Deinde ad exercitum etiam scribere nefas fuit: quare Tacitus hoc refert inter signa accepti Imperii: *literas*, inquit, *ad exercitus, tanquam accepto principatu misit.*

Ne quis publice scribat senatui vel imlitibus.

Pari ratione nemini licuit Principis manum aut picturam imitari atque mutuari. De quo alias cautum fuit in *l. 23. D. de l. Cornel. de fals.* & severissime olim, non tantum Imperatores, verum etiam ipsi Pontifices vindicarunt. Vnde Poeta 2. *de Ponto.*

Ne quis Principis scripturam imitetur.

Nec mea fallaci convicta est gemma sigillo
Mendaces lignis imposuisse notas.

Quippe est hoc non tantum improbum, verum etiam periculosum ipsi Principi, quod is, qui eadem qua Princeps utitur scriptura aut litera, Principem apud subditos miris modis suspectum atque invisum facere potest; sibi vero aditum patefacere ad Imperium. Quod ipse Titus Impera-

tot cum omnia chirographa posset imitari professus est, sæpe se maximum falsarium esse potuisse. *Tranquillus in Tito.* Quo consilio Augustus nihil æquè laborasse dicitur, quam ut ii, quos hæredes imperii destinaverat, imitarentur chirographum suum, ut refert idem Tranquillus in Augusto. Quam fraudem imitati sunt legati Manuelis Græci Imperatoris: de quo Gunt. lib. 5.

Gentilibus usi
Fraudib. impressas falsi sub imagine regis
Mendaces chartas sibi confecere sigillo.

Similis religio fuit circa acta publica, ne evulgarentur. Intelligo acta publica senatus: de quibus Sueton. in August. c. 36. *Auctor etiã aliarũ rerum senatui fuit, in queis, ne acta senatus publicarentur.* Nam acta populi, quæ alias diurna acta, emanabant: de quibus Iuven.

Acta senatus ne emanent.

Fient ista palam, cupient & in acta referri.

In actis senatus continebantur acta, sive monumenta publica, de Asylis, de Diis receptis in Rempublicam, de fœderibus initis, de legationibus missis & receptis: imo omnia illa, quæ in senatu de quavis re dicebantur agebanturve, de quibus Tacitus, *Magna*, inquit, *ejus diei species fuit, quo senatus majorum beneficia, sociorũ pacta, & qui ante vim Romanam valuerunt decreta, ipsorumque numinum religionem introspexit.* Quæ quidem stante Republica in tabulario conservabantur, teste Livio lib. 43. Postea apud neminem esse licebat, quam apud Principem, vel ejus præfectum. Vnde Tacitus 13. Annal. *Princeps curam tabularum publicarum à quæstorib. ad præfectos transtu-*

Acta publica qualia fuerint, & de quibus rebus.

Ne acta publica penes aliũ sint, quam principem, & in archivo.

instituit. Hinc actuarios habere, loco criminis fuit; idque ego pro arcano dominationis usurpo. Tacitus libro 15. Annal. de accusatione Iunii Torquati: *jussi*, inquit, *accusatores objicere, eum nobiles habere, quos ab epistolis, & libellis, & rationibus appellet; nomina summae curae & meditamenti, &c.* Quid enim aliud sunt nomina haec summae curae, quam actuarii & censuales publici? Eadem fere Suetonius de Pomposiano refert, eum interfectũ fuisse à Domitiano, *quod habere Imperatoriã genesin vulgo ferebatur, & depictum orbẽ terrae in membranas, concionesq; regũ ac ducũ ex Tito Livio circumferret; quod servis nomina Magõis & Annibalis indidisset.*

Ne quis habeat Actuarios vel censuales publicos & nobiles ab epistolis.

Caeterum varie haec acta appellari reperio. in jure civili κατ' ἐξοχὴν *Acta*; ut in *l. 45. de re judic.* In veteri glossario *Gesta*; sicut & in *l. 31. C. de Donatio. l. 10. D. de probat. monumenta publica.* Similiter Livius nunc *publica monumenta*; nunc *cõmentarios publicos*; nunc *tabulas publicas*; Polybius ὑπομνήματα; Tacitus *acta patrum*; Ammianus *volumina publica*; Dion δημόσια γράμματα Vopiscus; *registra publica, instrumenta publica.* In respons. Oriental. οἱ τῶν ὑφ' ἡμᾶς σεκρέτων χάρτοι, *secreta carta.*

Acta publica varie appellantur.

Quorum actorum qui curam habebant, apud Athenienses dicebantur νομοφύλακες: postea Quaestores. Chartophylacii, hodie Cancellarii, sive Curiae & Archivi praefecti. Quarum etiam tamen cura hoc tempore negligitur cum summo Reipublicae detrimento. De quo olim etiam Cicero conquestus est contra Rullum, &

Item qui curam istorum habent.

Plutarchum in Catone Vticensi. Quo magis laudo Senatusconsultum illud apud Capitolinum. Vt non Scribæ, non servi publici, non censuales illis actibus interessent: Senatores exciperent, Senatores omnia officia censualium Scribarumque complerent, ne quid forte proderetur.

CAPUT VI.

Ne quis Prætorianorũ, aut exercitus studia largitionibus ambiat. Ne cuiquam, præter Principem, alloqui liceat prætorianos milites. Ne quis præmia militibus det, excepto Principe; multo minus stipendia augeat. Prætoriæ cohortes. Ianitschari.

Vis prætorianorum militũ apud Romanos.

MAgna vis atq; autoritas fuit prætorianorũ militum in Republica Romana, & lõge, meo judicio, major, quam hodie Turcicorũ Ianitzarorum: nec tantum prætorianorum, verum etiam reliquorum militum. Ideo seditiosi illi apud Tacitum, *sua in manu sitam rem Romanam, suis victoriis augeri Rempublicã, in suum cognomentum asciscì Imperatores.* Certe horũ ope multi imperium occuparunt. Ita enim de Augusto Tacitus. *Vbi militem donis, populũ annona, cunctos dulcedine otii pellexit, insurgere paulatim.* Et de eodem Aurelianus *inlectis per dona militib. &c.* Quare merito principes facti notarunt eos, imo odio prosecuti sunt, qui favore militum pollebant, quo freti facilime res novas moliri poterant. Aurelianus in Octavio. *Avunculum quoq; vehementer arguebat, qui milites commilitones novo blandoque more appellans, dum affectat charior fieri, autoritatem*

Ne quis militũ studia ambiat.

Princeps

Principis emolliverat, Quo nomine Piso, teste Tacito 3, Annal. accusatus est, quod studia militum per ambitionem quæsivisset: item quod vulgus militum, per licentiam & sociorum injurias, eo usque corrupisset, ut parens legionum appellaretur. Quo ægrius tulit Tiberius de Iunio Gallieno qui censuerat, ut prætoriani, auctis stipendiis, jus adipiscerentur in quatuordecim ordinibus sedendi; adeoque ipsum vehementer per literas increpavit: *quid illi cum militibus, quos neque dicta Imperatoris, neque præmia, nisi ab Imperatore, accipere par esset?* Primum ait, *dicta*: Erat quippe arcanum dominationis, ne quis Prætorianos alloqueretur, præter principem. Iulianus certe id noluit teste Ammiano Marcellino, *ut videretur id affectasse, quod sibi soli deberi Augustus existimabat*. Sic Herodianus in Commodo ἐν ὅσαις δὲ τὴν κηδείαν τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς ἀπησχόλουν, ἔδοξε τοῖς φίλοις προσαγαγεῖν τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὡς διαλεχθείη τε τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήμασι δωρησάμενος. (ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλείαν διαλεχομένοις) μεγαλόφρονι ἐπιδόσει οἰκειώσηται τὸ στρατόπεδον: id est, *Celebrato funere Marci, visum est amicis Commodum adducere ad exercitum, ut & milites alloqueretur, & (qui novis Imperatoribus mos est) pecuniis elargiendis illorum animos sibi devinciret.* Ideo addit præmia Tacitus, quorum jus penes solum Principẽ erat. Quare milites illi seditiosi apud Tacitum libro 1. *Annal. Novum*, inquiunt, *id plane*

Ne quis alius, quam Priceps stipendia militibus decerneret.

Ne quis prætorianos alloquatur.

Nem lites præmia, nisi à Principe accipiant.

esse, quod Imperator sola militis commoda ad senatum rejiciat. eundē ergo senatum consulendū, quoties supplicia aut prælia indicātur. an præmia sub domino, pœnas sine arbitrio esse Ideo Philotas ille in defensione sua apud Curtiū *lib. sexto: Et quis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quē præfectum impensius colui?* Idque est quod Verus M. Antonium monet, ne talem inter præcinctos habeat, quem milites libenter audiunt, libenter vident: quo etiam pertinet illud Absolonis, qui extorturus patri Imperium, primum dum omnium animos militum sibi conciliavit. Ejusdem criminis accusatus est Silanus, quod nimis prodigus esset largitionibus, & corruptione studia militum ambiret. Quam ob causam *l. contra. C. de re mil.* lata mihi fuisse videtur: ne milites à numeris, injussu Principis, ad alios numeros transferantur. Itaque additur in fine legis: *nisi hoc Augusta majestas publ. utilitatis causa fieri jusserit.* Omnes enim clientelæ, & nimiæ amicitiæ, suspectæ sunt Principibus. Id quod monuit Philosophus *lib. 5. Polit. c. 8.* cauto opus esse, ne quis nimis potens fiat amicorum præsidiis: quin potius hujuscemodi clientelas tollendas esse.

Nimia cliētela suspecta

CAPUT VII.

Ne quis sponte civitatem muniat. Ius muniēdi. Lex Romuli. Transilitio murorum; murorum destructio. & in transitu quædam de usu propugnaculorum.

LEx illa Romuli, *Mœnia sancta existimantor*, maximum mihi videtur sapere arcanum dominationis. Certe Remus

Mœnia sancta existimari.

mus transilitione muri Imperium fratri adimere voluisse, vel saltem abjectum eum reddere visus est. Ideo Poeta 4. Fastorum: *juxta legem Romuli l.*

Neve quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat, audentem talia dede neci.

Est enim illud hostile & abominandum, ut ait Pomponius in *l.11. D. de rer. divis.*

Hinc jus muniendi nemini competebat, nisi cui illud indulserat Princeps. Tacitus 5. *Hist. Iudaei*, inquit, *empto jure muniẽdi, struxere muros in pace, tanquam ad bellum.* & Vlpianus. *l.6. D. de rer. divis. Muros municipales nec reficere licet sine Pricipis vel præsidis autoritate, nec aliquid ejus conjungere vel superponere.* Quare ædificia mœnibus ita sociata, ut exinde insidiæ metui possint, dirui ac prosterni debent, *l. ædificia. C. de operib. publ.* Est nimirum illud arcanum dominationis, ne cuiquam liceat arcem exstruere, vel civitatem muris circumdare. Quare cum Marsus Syriæ Præses Claudio Cæsari indicasset, Agrippam murum ingentis magnitudinis circa Hierosolymam inchoasse: Claudius novarum rerum ac discordiæ suspicionem captans, Agrippæ novum opus nunciavit: quo facto statim ab opere destitit Agrippa, *Iosephus lib.16. Antiquit. cap.7.*

Ne cui liceat arcem exstruere vel civitatem muris circumdare.

Et plerumque murorum demolitione puniebantur rebelles. Suetonius in Galba: *quasdã*, inquit, *civitates Hispaniarum Galliarumque, quæ cunctantius ei accesserant, murorum destructione punivit:* & de Placentinis Guntherus:

Destructionis murorum rebelles puniti.

Talique reis est reddita pacto
Gratia, dirutis ut tota turribus urbe
Mœsta ruinosis lacerarent mœnia muris:
Quasque metu regis cepissent ducere, rursus
Ingesto patulas implerent aggere fossas.

Neque alias exstruere licebat. Idem lib. 4.

Terdonæ veteres, nobis prohibentibus, arces
Erigit, & vetitas audet sarcire ruinas.

Et ibidem: *Ne claudere pergeret urbem,*
Iussus ab incepto populus desistere muro.

Privilegio ne liceat vicino intra unum vel duo milliaria castrum ædificare, multæ civitates donata.

Quin etiam hodie multæ civitates, teste Gailio, privilegium ab Imperatoribus obtinuerunt, ne vicinis liceat, intra unum vel duo milliaria prope civitatem, castrum ædificare, quod hæc res vicinorũ potentiam ac robur auget, ipsis vero periculum ac metum infert. Idque refert de Rege Scytharum Curtius *lib.* 7. eum urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, suis impositam cervicibus, emissa militari manu dirui jussisse. Quo argumento cum primis utuntur illi, qui tam hodierna, quam veterum propugnacula deprimunt, Quæ tamen maximum usum habent; & Romani sæpenumero totam salutem in iis posuerunt; ut videre est in illo Livii *lib.* 92. *Vides tu Aule Corneli cacumen illud supra hostem, arx est illa spes salutisque nostræ, si eam, quoniam cæci reliquere Samnites, impigre capimus.* Et Cremonam Tacitus *propugnaculum* vocat, *adversus Gallos trans Padum agentes, & si qua alia vis per Alpes rueret.* Neque Augustus, accepto nuncio de clade Vari, aliam ob causam tam fœde exterritus dicitur, adeò ut caput parieti allisorit, quam quod nullum propugnaculum erat

inter

inter Germaniam & Italiam, quod Germanorum impetum & incursiones retardare potuisset. Quo etiam nomine Germanos, quos armigeros secum habebat, dimisit ut suspectos; Suetonius in Augusto. Idem etiam metus à Germanis fuit Marci Imperatoris, ut testatur Herodianus. Sed de his etiam vide quæ accuratè disserit Florentinus ille Ammiratus contra popularem suum Machiavellum.

CAPUT VIII

Ne quis arcem exstruat, vel nimis splendide ædificet. Ne quis tribunal militare exstruat, vel ascendat. Ne quis in clypeo sedeat. Signum dare prætoriæ cohorti. Annulus aureus. Fortuna aurea.

ARcanum etiam dominationis Regiæ videtur, ne quis nimis splēdide ædificet. Quæ magnificentia privatorum, Principibus suspecta esse solet. *Erat*, inquit Tacitus lib. 3. Annal. de Pisone. *inter irritamēta invidiæ domus foro imminens festo ornatu, conviviumq; & epulæ, & celebritate loci nihil occultum.* Idem 15. Annal. *Nero jubet prævenire conatus Consulis; occupare velut arcem ejus, opprimere delectam juventutem, quia Vestinus imminentes foro ædes, decoraque servitia, & pari ætate habebat.* Sic Lucas ille Pittus, qui adversus Petrum Medicæum postea conjuravit, Florentiæ ad Romanam portam, editiore in loco, ad effigiem munitæ arcis ingentēm domum exstruxit, ut Cosmum magnificētiæ gloria superaret, & hac via ad principatum grassaretur.

Ne quis splendide ædificet

Ejusdem

Vel in castris cespititiũ tribunal exstrui.

Ejusdem notæ est, ne quis in castris cespititium tribunal exstruat, vel ascendat, & ex eo verba faciat: quod erat proprium Principis, & ab eo missi Ducis, sive Imperatoris. Vopiscus in Probo: *Vndique ab omnibus acclamatum est: Probe Auguste Dii te servent. Deinde concursus, & cespititium tribunal, appellatusque Imperator.* Quare cum milites seditiosi congessissent cespites, adeoque tribunal exstruxissent, Blæsus vehementer eos objurgavit, ac veluti capitis reos, inquiens: *Mea potius cæde imbuite manus, leviore flagitio legatum interficietis, quã ab Imperatore desciscetis.* Et Suetonius refert inter portenta mortis Galbæ, quod obliti ministri erant, adoptionis die milites allocuturo Castrensem cellam, de more, pro tribunali ponere. Sic Commodus, patre mortuo, ad Imperium vocatus tribunal ascendit. *Vide Herodianum in Commodo.* Quod etiam notat Iosephus in Archelai electione *lib.17, Antiq. cap. 12.*

Suppositio clypei vel scuti.

Hisce adde Principis positionem in scuto aut clypeo, Nicephorus *lib.2. Postea autem Imperator dictus est, sedens in clypeo, more recepto*: & Zonaras de quodam qui per seditionem electus erat, καὶ ἐπὶ ἀσπίδ⊙ αὐτὸν μετέωρον ἄραντες, ἀναγορεύουσι βασιλέα.

Signum dare Prætorianis propriũ Principis.

Idcirco factus Imperator, statim signum dabat Prætorianis militibus, idque proprium erat Principis. Tacitus 1. Annal. *Defũcto Augusto, signum Prætoriis cohortibus ut Imperator dederat.* Sic apud Curtium annullus aureus est indicium, sive signum traditi Imperii: & apud Imperatores Romanos, Fortunæ aureæ missio.

Annulus aureus signum traditi Imperii.

C A-

CAPUT IX.

Ne Consules pecunias spargant. Ne quis regia vela suspendat. Principales vestes. Purpura. Inscriptio purpurea. Insignia imperii. τὸ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημον. Excubiæ, arma, comitatus militum. Diadema, Sella, Crux.

Libet in hoc caput tumultuarie congerere, καὶ ὕστερον πρότερον, aliquot alia hujusce rei exempla. Nam illa constitutio Marciani, ne Cõsules pecunias spargant, *C. de Coss. & non sparg. ab his pec.* quid aliud est, quam præsidium aliquod dominationis Regiæ. Quod ex superioribus liquet, quam tamen legem Iustinianus mitigavit; Leo vero in *Novel. 94.* prorsus abrogavit.

Eadem ferme fuit causa Constitutionis, qua cautum est, ne quis privatos carceres habeat, quippe quod id speciem quandam Imperii præ se ferebat: & Constitutio illa Honorii & Theodosii, ne quis privatus titulos prædiis suis, vel alienis imponat, vel regia vela suspendat. Quamvis eo inprimis facit, ne quis nomine fisci loca aliena invaderet, tamen huc etiam spectat, ne quis hac ratione ad imperium reperet. *Regia enim maiestatis est*, ut ait Imperator *lib. 1 C. ut nemo privat. & c. ut nostra tantum domus & patrimonia titulorum inscriptione legantur.* Ejusdem farinæ est Constitutio Valentiani *C. de Vestib. holos. & aur.* Ne quis vestes auratas gerat, præter Principem. Ne quis Vellera sacro murice intingat. Ne quis sericas vel holopurpureas vestes, & quibus Princeps utitur, usurpet; quæ ut ait Impe-

Congeruntur alia similia exempla

Ne Coss. pecunias spargãt.

Ne quis privatos carceres habeat.

Titulos prædiis imponat vel suspendat regia vela.

Vel fisci nomine aliena invadat

Ne quis vestes auratas, sericas, vel holopurpureas gerat præter Principem.

rator

rator Theodosius in *l. 4. C. eod. soli Principi, ejusque domui dicantur.* Qua ratione identidem purpuræ nundinæ innumeris cōstitutionibus prohibitæ sunt. *l. ult. d. tit.* Vnde qui Imperatores salutabant, dicebantur *sacram purpuram adorare, l. 1. C. de App. præf. præt.* Adeoque non licebat fucare purpuram, vel adulterino colore intingere, quod receptum est propter existimationem hominum; & ne facile rebellibus foret, Tyrannum, imperatoria majestatis purpura vel vera, vel fucata, amicire, quod ex Marcellino constat, & *l. 1. C. Quæ res ven. non poßint:* Quo nomine *l. 1. C. Quæ res export. non deb.* quædam ad barbaros transferri vetat, ne hi suavitate frugum inlecti impetum faciant in Romanum Principem. Quæ prima fuit Gallorum in Italiam adventus causa, teste Livio.

Inscriptio purpurea quæ solius erat Imperatoris.

Idem Arcanum animadverto in Inscriptione Purpurea, quæ solius erat Imperatoris, ut est in *l. 6. C. de d. vers. rescr.* Vbi Imperator Leo, *Hanc*, ait, *sacri incausti confectionem nulli sit licitum aut concessum habere, aut à quocunque sperare: eo videlicet, qui hoc aggressus fuerit tyrannico spiritu, post præscriptionem bonorum omnium, capitali pœna plectendo.* Hæc ille. Quinimo totus fere postremus liber Codicis nihil nisi hæc dominationis arcana continere mihi videtur, modo sint qui enucleent; quæ tamen longé aliter à plerisque interpretibus accipiuntur.

Totus postremus liber Codicis arcanorum dominationis plenus.

Insignia imperii etiam soli Principi tributa.

Insignia enim illa Imperii, sive ut Dion, τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα quidni huc referas? quippe quæ soli Principi tribuebantur. Inde-

de Vitellius filium suum designaturus hæredem Imperii, cunctis fortunæ principalis insignibus cinxit. Tacitus 2. Histor. Quæ insignia idem Tacitus notat 1. Annal. *Excubiæ*, inquit, *arma, cætera aulæ; miles in forum, miles in curiam comitabatur*, & Herodianus de Gordiano: *Sequebatur ipsũ principalis pompa omnis, milites quicunque aderant; juvenesque urbani procera statura, ad eorum similitudinem qui Romæ Imperatorem comitantur; virgæ item laureatæ, quo insigni Principes à privatis dignoscuntur. Præterea ignis de more præferebatur, &c.* Quibus accessit Diadema, corona, sceptrum, sella. Hinc Maro;

Et sellam regni trabeamq; insignia nostri.

Quam occupare capitale fuit; Quod & de sella regum Persiæ refert Curtius lib. 8. Item crux. Hieronymus quam graphicè *Regum*, inquit, *purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli Salvatoris pictura condecorat?* Quod jus postea solum Pontificem Romanum habuisse, memini legere. In quibus insignibus magna plerumque majestas quædam posita fuit. Quocirca Flandri hortabantur Anglos, ut insignia Galliæ usurparent, quo facto, putabant se liberari posse à juramento Gallo præstito. *Froissardus.* Qui enim insignia habet, imperium habet; nec ulla unquam, ut scribit Cujacius 20. obser. 37. insignium & imperii separatio fuit.

Item diadema, corona, sceptrũ, sella.

Caput X.

Nomentio fiat hæredis, duobus ad Imperium contendentibus & vivo Principe. Principes Iuventutis, Augusti, Cæsares. Reguli, Reges Romanorum, Delphinus, Infans. Σολοικισμὸς Galbæ, Corrhois, aliorumque in nuncupando hærede.

Ne successor sit in incerto.

INterest Reipublicæ, in principatu *ne successor in incerto sit*, ut cum Tacito loquar. At enimvero ipsi etiam Principi expedit, partim ut pluribus munimentis insistat, partim etiam ut aliorum spes cohibeantur. Quod & Plinius ait lib. Epist. 2. *Malim hoc potius tempore me patrem fieri, quo futurus essem & securus & felix:* idque vovet Pædo Augusto:

Augusti in hac re prudentia.

Et tibi succrescāt Iuvenes bu Cæsare digni,
Et tradant porro Cæsaru usque genus.

Augustus enim Princeps sapientissimus, ut dominationē, quam occupaverat, inter tot factionum conjurationumq; fluctus retineret, adque posteritatem transmitteret, Cajum & Lucium nepotes à patre, per æs & libram emptos, in familiam Cæsarum induxit. Quibus defunctis, rursum Agrippam Posthumum & Tiberium curiata lege adoptavit, eaque conditione, ut his primum Germanicum arrogaret.

Item Tiberii.

Quæ vestigia, ut multa alia, identidem insistuit Tiberius, & Drusum adhuc summæ rei admovit, *ne si extra domum Augustam successor quæreretur, memoria Augusti nomenque Cæsarū in ludibria verteret.* Aliorū Principum ac Regum exempla sunt trecenta;

centa, inter quæ hoc recens est & illustre in Carolo IV. qui vivus adhuc impetravit, ut filius suus Rex Romanorum crearetur, id est, hæres imperii. *Caroli quarti.*

Qui enim olim dicebantur Principes Iuventutis, sive, ut vertit Zonaras. ἀρχηγέται τῆς νεότητος sive διάδοχοι τῆς ἀρχῆς, *ut est apud Dionem*: sive hæredes & consortes Imperii *apud Suetonium* sive Augusti & Cæsares, *apud Ammianum & Spartianum*: sive, *ut est in veteri glossario* Regulli sive Reguli (*Regullus* inquit, υἱὸς βασιλέως) ii nunc sunt Reges Romanorum; quemadmodum in Gallia Delphini, in Hispania Infantes, in Scotia Principes Scotiæ. *Rex Romanorũ hodie is qui hæres Imperii.*

Quæ uti regulariter ita se habent; ita si duo sint, vel plures, quibus spes est ad Imperiũ, satius est neutrum nuncupare, *ut sine periculo vivere possis*, uti eadem de re ait *lex* 77. §. 24. *D. de legat.* 2. Altero enim nuncupato, alterius spes præciditur, atque ex desperatione temeritas & audacia additur. Sub Tiberio fuerunt Germanicus, & Drusus. Hic erat filius Principis, & pollebat amore patris: Germanicus vero progener Augusti, adoptatus à Tiberio, & jussu ejus qui Imperium dederat. Huc accedebat summus in eum favor populi ex patrui alienatione, postremo rerum gestarum gloria: quin etiam claritudine materni generis anteibat, avum M. Antonium, avunculum Augustum ferens: *contra Druso proavus eques Romanus Pomponius Atticus dedecere Claudiorum imagines videbatur*, ut commemorat Tacitus. *Si duobus spes ad Imperium, neuter nuncupandus.*

Quo

Ne mentio hæredis fiat vivo adhuc Principe.

Quo tempore pro arcano dominationis summo, ne mentio hæredis fiat vivo adhuc Principe; Itaque Tacitus de Tiberio, *eum Judicium sustinuisse.* Quod enim alterum præoptabat ille, alterum vero populus, neminem populo ostendit; ne scilicet aut alterum firmando, suum abjiceret, aut hunc præferendo, studia popularium in se concitaret; ut sapienter hac de re disputat elegantissimus Messerus. Quam ob causam etiam hodie Turcicorum Imperatorum filii non prius è custodia dimittuntur, quam mortuo Principe.

Notantur principes qui in eo errarunt.

Quo in re turpissime erravit Galba, adeoque in administratione Imperii, magnum, ut ita loquar, solœcismum fecit. Pisonem enim nominavit, non ante abjecto Ottone, quæ res Ottonem animavit atque incendit adversus utrumque. Similiter Corthoes ille II. cum duo essent, quibus spes ad Imperium erat, Syroes & Medarsa, temere rejecto Syroe, Medarsæ regnum tradidit; quæ res utrique, & Corthoi & Medarsæ, occasio fuit interitus.

Cautio qua successor tuto nominari potest.

Quanto prudentius Augustus, antequam Cajum & Lucium ad spem imperii eveheret, Tiberium ablegavit Rhodum, & destinato Tiberio, Agrippam Posthumum in exilium ejecit, neque Tiberius prius Drusum nominavit, quam comperta morte Germanici. Sic Theseus, ut scribit Pausanias, cum Phædram uxorem duxisset, liberosque procreasset, Hyppolitum, à quo merito sibi timebat, ad Pytheum amandavit. Et Philippus rex Macedoniæ duos habebat liberos, Demetrium & Perseum: u-

trique

trique erant suæ causæ, & favor suus. Perseus ætate major, sed ex pellice natus; Demetrius ex justis nuptiis, sed minor. Quare, presso primum Demetrio, pater Perseum regem declaravit. Et Rex Ptolomæus, quod filium minorem præ omnibus amaret, primum reliquorum spem clanculum fregit, postea vero populo persuasit, ut suffragarentur minori: quo factum est, ut scribit Justinus, *ut populi non minor favor fuerit in accipiendo, quam regis in tradendo.*

Idque non nescivit Elisabetha Regina Angliæ, adeoque lege cavit, ne quis, sub pœna capitis, mentionem faceret hæredis regni: dicens, sibi ante mortem non esse fodiendum sepulchrum. Rationem reddidit Tiberius Macroni, *Orientem ab eo Solem adorari; occidentem deseri:* adeoque teste Tacito 1. Histor, *suspectus semper invisusque dominanti est, quisquis proximus destinatur.* *Elizabetha Angliæ Regina quomodo de ea nō ignoraverit hoc arcanum.*

CAPUT XI.

Ne quis summam rei gestæ ad se trahat: militiæ auspicia & gloriam propriam esse summi Principis. Falsi triumphi.

HUjuscemodi dominationis arcana, uti salutē Regis, vel Principis respiciunt; ita inprimis efficiunt ut salva maneat ejus majestas & autoritas. Quo nomine, ipsi, legatis etiam in bellum missis, omnia dirigunt; mittendo milites, arma, pecuniam, commeatum, substituendo duces, centuriones; & revocando, ut de Iustiniano refert Procopius. hanc nimirum ob causam, ut gloria rerum gestarum pe- *16 Ne quis alius præter Principem rei gestæ gloriam ad se trahat.*

nes

nes ipsos remaneat. Id vult Poëta Lyricus ad Augustum.

Te copias, te consilium, & tuos
Præbente divos.

Et Alexander apud Curtium *lib. 6. Quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioq; perdomui.* Et eodem libro Curtius. *Craterus*, inquit, *omnibus præparatis, Regis exspectabat adventum, captæ urbis titulo, sicut par est, cedens.* Hinc Tacitus de Tiberio. *Bellica Germanici gloria augebatur.* Et alibi de Ottone. *Læto Ottone, & gloriam in se trahente, tanquã & ipse felix bello, & suis Ducibus suisque exercitibus Rempub. auxisset.* Vbi enim rerum autores rei gestæ famam ad se trahunt, & Principis majestatem existimationemque opprimunt, & hac militari gloria facile ad Imperium contendunt.

Silii jactantia notatur

Quare est hoc arcanum dominationis Regiæ, ne quis alius præter Principem famam gloriamque rei gestæ ad se trahat. Itaque de Silio illo qui ingentes exercitus septem annos moderatus fuerat, cum immodice jactasset, suum militem in obsequio duravisse, cum alii ad seditiones prolaberentur neque mansurum Tiberio Imperium, si iis quoque legionibus cupido novandi fuisset, ita Tacitus: *destrui per hæc fortunam suam Cæsar, imparemque tanto merito rebatur.* Quo prudentius Mecænas, de quo Pedo,

Majus erat potuisse tamẽ, nec velle triũphos,
Major res magnis abstinuisse fuit.

Item Agricolæ prudentia.

Et Agricola ille, teste Tacito, *nunquam in suam famam gestis exultavit, ad autorem & Ducem, ut minister, fortunã referebat.* Vnde

Curtius

Curtius lib. 6. *Alexander*, inquit, *hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse, re tacitus quidẽ indignabatur, sua demptum gloria existimans, quicquid cessisset aliena.* Quare Germanicus debellatis Germanis congeriem armorum struxit, superbo cum titulo; de se nihil addidit, metu invidiæ, an ratus conscientiam facti satis esse. Et de Alberto Comite Tirolensi Guntherus pulchre.

Aliis magni reputantibus, ipse
Negligit, & modico factum metitur honore:

Quo etiam respexit Constantius, qui, (*teste Ammiano lib.* 16.) edictis testatus est, se cum gestis non adfuisset & dimicasse & vicisse. Sic Domitianus, more quamvis ridiculo & inepto, sed autoritatis conservandæ spe falsos triumphos egit. Quod tamen crimen grave erat, & olim appellatum fuit crimen falsæ pugnæ. De Domitiani falso triumpho, & Agricolæ victoria ita Tacitus: *Inerat*, inquit, *conscientia derisui fuisse nuper falsum è Germania triumphum, emptis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum speciem formarentur, at nunc veram magnamque victoriam tot millibus hostium cæsis ingenti fama celebrari; id sibi maxime formidolosum, privati hominis supra Principis attolli: frustra studia fori & civilium artium decus in silentium acta, si militarem gloriam alius occuparet, & cætera utcunque facilius dissimulari, ducis boni Imperatoriam virtutem esse.* Hæc ille. Militaris enim gloria propria est, vel esse debet, summi Principis.

Domitiani falsi triumphi.

Militaris gloria propria summi Principis esse debet.

C A-

CAPVT XII.

Majestas in Principe. Ne quis effigiem alterius magis colat, quam Principis. Ut pro Principe solo vota fiant. Ne quis privata sacra habeat, aut novos Deos. Ne quis quempiam de salute Principis consulat, neve rogatus respondeat.

PRope absuit, quod abominandum est, olim imperatoria majestas à divina. Vnde Imperatoribus effigies, statuæ, templa statuebantur. Hinc signa, nomina atque imagines eorum in vexillis & scutis. Quare cum Vitellius de imperio periclitaretur, Tacitus scribit 3. Histor. primores Cassiorum nomen, atque imagines Vitellii amolitos fuisse. Qui honor postea Christo habitus, quo respexit Prudentius,

Imperatorũ effigies, & nomina in vexillis, colere.

Christus purpureũ gemmato textus in auro
Signabat labarũ, clypeorũ insignia Christus
Scripserat.

Hinc qui alterius effigiem plus quam Principis coluisse dicebantur, contumaciæ, imo læsæ majestatis reus fiebat. Quod crimen Marcello intentatum est, quod ejus statua altius quam Cæsaris sita esset. Et Lucius Ennius ejusdem majestatis postulatus est, quod effigiem Principis promiscuum ad usum argenti vertisset. Et cum populus Romanus effigiem Agrippinæ ac Neronis gerens circumstetisset curiam, *Tiberius criminatus est, nihil reliquum esse, nisi ut caperent ferrum, & quorum imagines pro vexillis secuti forent, Duces Imperatoresque deligerent.* Nã & Ducum imagines in vexillis conspiciebantur. Ac tamen Tiberius Syriacis Legionibus munera dedit, quod solæ nullam

lam Sejani imaginem inter signa coluissent.

Sic Pontifices, cum pro incolumitate Principis vota susciperent, & Neronem quoque & Drusum iisdem diis commendarent, Tiberius impatienter doluit æquari adolescentes senectæ suæ, adeoque ægre illis hoc condonavit. Refero hoc ad arcanum dominationis: tum quod pro solius Principis salute vota concipiebantur. *l.1.C. de oblat. Vot.* (& Plinius *in Paneg. Vnum omnium votum est salus Principis*) tum etiam quod hac ratione majestas Imperatoris aliorum dignitate adæquabatur. *Pro solius Principis incolumitate vota suscipere.*

Cæterum Imperatores id inprimis studebant, ut non tantum fortes essent & existimarentur, verum etiam sancti ac venerabiles, quod nihil animos plebis magis percellit quam religio: Quod Curtius de Persis testatur lib. 8. *Persas prudenter reges suos inter Deos colere. Majestatis enim imperii, salutis esse tutelam.* Vnde illud Pauli, *Dico dii estis.* Quo nomine Imperatores Romani etiam Christiani, se æternos, sanctos, divinos appellabant, ut in *l. 2. C. de Fabric. Qui adorent Fabricenses nostrã æternitatem*; & passim, quam tamen hyperbolen Ammianus Marcellinus non immerito irridet, & alii detestantur. Vnde qui per Principem Romanum peierabat, fustibus cædebatur, *l. si duo §. ult. D. de jurejur.* & Tiberius apud Tacitum. Iusjurandum per Principem, perinde æstimandum esse ac si Iovem fefellisset. *Æternos venerabiles, sanctos Imperatores appellari.*

Quam etiam ob causam nemini fere licuit, præter Principem, privata sacra habere, *privata sacra habere & ne a-*

 re,

lius habeat pro bibere. re, aut novos Deos facere: ut ex Suetonio, colligo. Et Callisthenes apud Curtium libro octavo: *Scilicet ego & tu, Cleo, deos fecimus?* & de Alcibiade Æmil. Prob. *Aspergebatur etiam infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensium; idque nō ad religionē, sed ad conjurationē pertinere arbitrabatur.* Itaque soli Principes in Larario suo colebant Fortunam, tanquam habitatricem indigenam & auctricem Imperii Romani. Simili etiam ratione nemini licuit, alium de salute Principis, vel Reipublicæ consulere. Firmicus, *Cave,* inquit, *ne quando de statu Reipubl. vel de vita Romani Imperatoris aliquid interrogatus respondeas.* & Tertullianus 35. *Apolog. Cui opus est perscrutari super Cæsaris salute, nisi à quo aliquid adversus illam cogitatur, vel optatur, aut post illam speratur, aut sustinetur?*

Ne quis de salute Principis consulat.

CAPUT XIII.

Ne quis Magicā artem faciat. Mathematici. Chaldai. Nequis nisi apud Regē vaticinia edat. Ne quis cum exule converſetur. Conventus & conciliabula in principatu.

Ultima ratio praecedentis arcani.

MVlti namque ad Imperium contenderunt, vel hoc solum prætextu quod fato sibi deberi arbitrati sūt: veluti Lentulus, qui destinatum familiæ suæ regnum ex Sibyllinis versibus vaticinatus est. Et de Telepho quodam Suetonius in Augusto. *Ad extremum,* inquit, *Telephus quasi debita sibi fato dominatione, & Augustum & senatum aggressus est:* ut reliquos innumeros omittam.

Quæ

Quæ res Imperatores impulit, ut divinandi artem damnabilem fecerint, *l. 6. C. de mal.* Et olim prohibita fuit interdictione ignis & aquæ, ut constat ex Vlpiani fragmentis; postea pœna capitis punita: Quippe *quæ ipsum pulsat propemodum Majestatem*, ut ait l. 7. C. eod. Dicebantur autem Mathematici qui futura prædicebant; Vnde Iuvenalis. *Nota Mathematicis genesis tua.*

Ars divinandi tanquã periculosa in principatu prohibita.

Non enim intelligo veram illam & genuinam Mathematicam, quam teste Diocles: discere atque exercere publice interest, quæve permultum confert ad ædificandas urbes, propugnacula exstruenda vel oppugnanda, unde Philo appellat, ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν, omnium scientiarum. Sed istam artem Magicam quam Curtius, *Vanissimi cujusq; ludibrium esse*, ait, & de qua Tacitus 12. *Annal. molitur crimina & accusatorẽ qui objiceret Chladæos, mages, interrogatumque Apollinis Clarii simulacrum super nuptiis Imperatoris.* Et alibi: *Scribonianus in exiliũ agitur, quasi finem Principis per Chaldæos scrutaretur.* Item, *Mathematici, genus hominum potentibus infidũ; sperantibus fallax, quod in civitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur.* Vnde Domitianus Pomposianum interfecit, *quod imperatoriam genesin habere vulgo ferebatur.*

Mathematicæ & eam profitentium distinctio & quæ qui ve genuini.

Quo etiam modo Tiberius Aruspices secreto ac sine testibus consuli vetuit, Suetonius in Tiberio. Sic in regno Macedonico non licuit, nisi apud Regem, vaticinia profiteri. Illud est quod Alexander Aristandrum increpat: *Non Rex, inquit, sed privatus sum: sacrificium ut faceres mandavi,*

Ne quis apud alium quam regem vaticinia profiteatur

quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Eriginus arcana & secreta, te prodente, cognovit. Curtius *lib.* 7. Ab hisce artibus etiam sibi timere dicuntur Turcici Imperatores veluti est nobilis illa prædictio, fore, ut ex Transsylvaniæ rupibus prodeat Princeps, qui ad nihilum redigat Ottomanicum Imperium. Cui simile est illud responsum Aruspicum apud Vopiscum in Floriano.

Ne quis cum exule diu multumque sit.

Hinc etiam periculosum erat cum ejuscemodi versari: quemadmodum etiam nefas fuit cum exule diu multumque esse: de quo Plinius in Epistola quadam: *Equidem cum essent Philosophi ab urbe summoti, fui apud illum in suburbano & quo notabilius hoc periculosiusque esset, fui Prætor, pecuniam etiam dedi, &c.* Ideo Sejano accusato majestatis, nonnulli qui una cum eo consederant, surrexerunt, *Dion.* 58.

Conventus prohibere & conciliabula.

Quam etiam ob causam Mecænas ille Augustum docuit, quam perniciosa sint in principatu conventus & conciliabula: idque Tacitus notat in rebellione Galliarum: *Igitur,* inquit, *per conciliabula & cœtus seditiosa disserebant.* Vnde Senatusconsultis & Constitutionibus Principum prohibiti sunt. *tit. D. de colleg. & corporib. & tit.* 53. *Feud. lib.* 2. *§. Conventicula.* Quod sic reddit Poëta Augustus lib. 8.

Non conventiculum, vel conspiratio fiat,
Sive sodalitii, seu juncti sanguinis astu.

CA-

CAPUT XIV.

Præsidiis se munire, armatum, loricatum esse. Nimia securitas Cæsaris, & ἀπαιδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis custodiæ.

SIcut jus armorum minime privato competit, ita contra Princeps se armis, contra factiosorum hominum insidias, munire debet. Nam ut ait Livius lib. 2. *parum tuta est sine viribus Majestas.* Ideo Romulus trecentos armatos ad custodiam corporis, quos Celeres appellavit, non in bello solum, sed etiam in pace habuit. Idem sedulo Livia Augustum monuit, ut sui corporis custodiam exquisitissimam institueret: & Mecænas ad eundem: *Suadeo,* inquit, *ut duos præstantissimos ex equitibus, qui præsidio præsint, sumas, ut sint qui tui custodiam gerant.*

Princeps debet se armis munire contra factiosorum hominum insidias.

Non enim audio illos qui hoc plus quam tyrannicum esse existimant. Enimvero horum arcanorum usus, vel ipso Aristotele teste, non tam est in tranquilla & pacata Republica, quam in turbulenta ac seditiosa. Ac multum à tyrannide differt dominatio: illa suum commodum spectat, hæc & suum & civium, illa per scelera occupatur, hæc violenter quidem, sed vi ac jure belli, illa armis munita est ad perniciem civium, hæc ad subsidium & custodiam sui.

Non esse hoc tyrãnicũ.

Dominationis & tyrãnidis differentia.

Quare recte Augustus, quod lorica sub veste munitus ferroque cinctus in curiam ivit. Recte Tiberius, quod in funere Augusti præsidia disposuit, ut ut irrisus fuit à popu-

Custodia regalis corporis

ut necessaria, ita exemplis variis commendatur.

ἀπομ-δδοσία. *Iul. Cæsaris, in dimittenda prætoria cohorte.*

populo. Quos secutus Cosmus Mediceus occupato imperio Florentino, non nisi armatus & cum manu militari in senatum venit. Quin etiam Masinissa ille parum hominibus credens, canibus salutem suam vallavit, teste Valerio Maximo. Quænam enim, per fortunam Principum, alia causa fuit tam inopinæ & festinatæ C. Iulii Cæsaris necis, quam quod neglexit excubias, prætorianosque milites dimisit firmissimum corporis regalis robur? Quare in quo Syllam increpat, quod Dictaturam deposuerat, cum literas nescivisse; in eo multo magis objurgandus est Cæsar ipse, quod, non deposita Dictatura, prætorianos tamen milites dimisit, *principatus enim armis quæsitus*, ut monuerunt eum Pansa & Hirtius apud Paterculum *armis tenendus erat*: Quo nomine cum merito Anglicus Scriptor Henricus Savillis solæcum appellat & pessimum Grammaticum. Vere Tragicus in Hercule furente,

Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis.

Quare quod Augustus & Tiberius Germanorum custodia usi sunt. Galba Evocatorum, Caligula Batavorum, Antoninus Germanorum equitum, atque alii aliorum; ideo & se securos reddiderunt à sceleribus civium, & nefariis hominibus terrorem incusserunt. Quam etiam ob causam antiquissimi Reges, ut est apud Xenophontem & Iustinum, circa se habebant gustatores, qui temperabant sive prægustabant potum propter periculum veneni. Qui mos Regibus adhuc hodie in usu est. Cæterum stationem

tionem militum Suetonius vocat *vim Dominationis. Statione,* inquit, *militum, hoc est vi & specie Dominationis assumpta:* & Nævius *Regalis corporis custodias appellat.*

CAPUT XV.

Non omittere sedem Imperii, id est, caput rerũ: & discutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antoninus, Iustinianus, *Carolus Rex Galliæ, Ammurates, ab urbe non discesserint:* Imperatoriæ *Majestatis est, præcise agere. Gallorum imprudentia in deserendo Mediolano.*

ROma, ut dictum est, erat sedes Imperii Romani, & caput rerum, de qua Romulus ille apud Livium lib. 1. *Abi nuncia,* inquit, *Romanis, cœlestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit.* Quocirca non facile eam deserebant Principes Romani. De Augusto Suetonius. *Non diu,* inquit, *urbem reliquit:* Alibi: *Biennio continuo post adeptum Imperium pedem porta non extulit.* Idem fecit Tiberius: Exorta enim seditione in Illyrico, vulgus incusare Tiberium, ire ipsum, & opponere majestatem Imperatoriam debere: verum immotum adversus eos sermones fixumque Tiberio fuit, non omittere caput, neque se remque publicam in casum dare. Referas hoc identidem meo periculo ad arcana Dominationis: Ac quidem rationes non erant de nihilo, imo gravissimæ; quamvis Tiberius alium prætextum excogitavit, magnitudinem Imperii extollens, *Primo,* quod urbs erat caput rerum, unde in omnia regimen, ut ait Tacitus 2. Annal. *Neque decorum,* inquit,

Sedes Imperii non facile deserenda.

rationes quæ Tiberium detinuerunt.

quit alibi, *Principib. si una alterave civitas turbet, omissa urbe, unde in õnia regimẽ, &c,* *Deinde*, ne se & Rempublicam in discrimen conjiceret: maluit enim vulpecula sedem Imperii premere, quam absens Rempublicam adeoque Dominationem suam conjuratorum insidiis obnoxiam facere. *Tertio.* Quia si ivisset, aut utrique exercitui, tam in Illyrico quam in Germania, satisfactum oportuisset, aut neutri, aut alterutri. Si utrique, futurum hoc erat contra salutem Reipublicæ, quæ tantis oneribus erat impar: si neutri, metuebat ab utroque, ne sibi vim intentarent, & quod ultro nequissent, necessitate exprimerent, ideo Tacitus 1. *Annal. Periculosa severitas, flagitiosa largitio, seu nihil militi, seu omnia concederentur, in ancipiti Republ.* Si alterutri, atque ita hunc exercitum alteri prætulisset, periculum erat, ne postpositi hac contumelia incenderentur. *Quarto.* Itaque consultius erat filios mitti, Imperatoria majestate salva, *cujus ex longinquo major est reverentia:* & ut Cæsar ait: *omnia plerumque quæ absunt, vehementius hominum mentes perturbant:* & Livius lib. 35. *continuus aspectus minus verendos magnos homines ipsa satietate facit.* *Quinto.* Legatis licebat perplexe agere, & Senatus arbitrium prætendere, quædam etiam ad Imperatorem rejicere: at Imperatoriæ majestatis est, præcise omnia agere, & ad punctum, hoc est, ut Alciatus interpretatur, sine tectorio aliquo & sermonis involucro: velut Cicero libro octavo ad Atticum, sine ulla exceptione. Ideo Tacitus de Druso, cum arbitrium Senatus & patris

Imperatoriæ Majestatis est præcise agere.

patris prætendisse. *Sexto.* Si milites resistant Germanico & Druso, mitigari & infringi posse; se verò, id est, imperatoria majestate læsâ, quodnam subsidium sperarent? Idem factitarunt Antonius, Iustinianus, Carolus ille Rex Galliæ, Ammurates, aliique. Antoninus hanc causam asseruit, quod provincialibus comitatus Principis nimis gravis futurus erat: sed verius judicio meo Capitolinus, *ne Imperatore absente, sedes Imperii à conjuratis occuparetur.* Ideo Ammurates ille Turcarum Imperator gloriari ausus est, se sedentem Constantinopoli majores res gessisse, quam ullum ex Majoribus suis in ipsa acie: idque Tiberius dicebat, fide ac virtute Legatos, se consiliis superfuisse. Cujus rei tamen alia causa non fuit, quam quod Constantinopolis sedes erat Imperii, & plena Christianis hostibus, Turcico nomini infensissimis. Sic Carolus Gallus bellum cum Eduardo Rege Angliæ per fratres gessit, ne rebus improspere gestis, ut est fortuna belli, absente Rege, *Parisienses*, more suo secessionem facerent: ac tamen Eduardus dixisse fertur, cum nullo unquam hoste sibi rem fuisse, qui minus armaretur, & plus negotii sibi facesseret. *Frossardus lib.* 2. Vnde Machiavellus meritò ipsorum etiam Gallorum imprudentiam perstringit, quod Mediolanum deseruerint, ubi si aliquamdiu pedem fixissent, non tam cito exinde ab Hispanis fuissent ejecti.

Galloris imprudentia in deserendo Mediolano.

Caput XVI.

Imperium intra terminos coercere. Metus, pro consilio & prudentia. Limites Imperii Romani sub Augusto. Difficultas retinendi Imperii in remotis regionibus. Reipubl. diu ægræ necessaria quies. Occulta causa cõjurationis Catilinariæ.

Felicitas Reip. constituenda in prudentia imperandi & parendi, nõ in magnitudine.

Vnde Augusti consilium de coercendo intra terminos imperio.

FElicitas Reipublicæ, ut testatur florentissimus rei Romanæ scriptor, non consistit in magnitudine, sed in summa imperandi parendique prudentia idque oraculi instar videtur mihi in Repub. præsertim turbulenta, & multis intestinis discordiis laborante. Architectus certe intelligens non graviores pluresque contignationes superædificat, neque altius domum tollit quam ferendo est fundamentum. Quare Augustus Imperator occupato Imperio consilium iniit coercendi intra terminos Imperii, ut refert Tacitus & Dion. Qui locus magnum mihi arcanum sapere videtur dominationis. Non enim invidiâ id fecit Augustus, qualis in Adriano fuit, neque timore quodam, aut metu, aut etiam ignavia, ut fortasse vulgus hominum existimavit; sed ex summa prudentia, *ne*, ut testatur Dion, *si imperium dilatare voluisset, id difficilius tueretur, facilius etiam partum amitteret.* Erat enim Respublica Romana ægra, quæve vix cicatrices clade intestina acceptas obduxerat. Nisi forte apud Tacitum, cum Scipione Admirato, metum interpreteris prudentiam, sive, ut alibi Tacitus appellat, consilium, veluti in Agricolæ vita: *Ac longa*, inquit, *oblivio Britanniæ*

etiam

etiam in pace consilium id D. Augustus vocabat, Tiberius pracipue, sive, ut Lipsius legit, *praceptum*, & alias metus pro prudentia sumitur. Hinc Arbiter: *quantum quisque timet, tantum fugit*: Metus enim tutos facit, Thucyd. τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν: & Tacit. *Germania à Dacis mutuo metu, aut montibus separatur*. sic Ligurinus:

Vrget quippe metus faciunt que pericula fortes,

Ac quidem hujus consilii rationes etiam sunt aliæ. *Primo*, quod varia est fortuna belli & alea, adeoque ipsius virtutis. Hinc Seneca in Herc. fur. *Post multa virtus opera laxari solet*. Quare Corbulo ille meritæ tot per annos gloriæ ultra periculum facere noluit. *Deinde*, quod Imperium Romanum jam mole sua laborabat. Erant enim termini, ab Oriente Euphratus, à *Meridie* Nili cataractæ, & deserta Africæ; & mons Atlas ab Occidente, à Septentrione Danubius & Rhenus, unde magna difficultas erat retinendi. Ideo Tacitus 1. Annal. *Mari Oceano, aut amnibus longinquis septum Imperium, legiones, provincias, classes, cuncta inter se connexa*: quæ omnia pertinebant ad securitatem Principis: qua de re pulchra est Venetorum oratio apud Guicciardinum *lib. 3. Histor.* Civitatem Pisanam esse quidem peropportunam Venetis, cæterum quod nisi per alienam ditionem & portus eo appellere queant, difficulter, & non nisi magnis impensis contra Florentinorum injurias conservari posse. Ea verissime Curtius libro quarto: *pragrave Imperium difficile-*

Rationes hujus consilii.

Limites Imperii Romani

Difficultas retinendi remotas ditiones.

cile est continere, quod capere non possis. Videsne, ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeãt? Nescio an Darius ideo tã multa amiserit, quia nimiæ opes magnæ jacturæ locũ faciunt, facilius est quædam vincere, quã tueri. quã hercule expeditius manus nostræ rapiũt, quã continent. Hæc eleganter Curtius. Taceo nũc singularem justitiam & patientiam Augusti, quippe qui nulli, teste Suetonio, bellum intulit, nisi justis de causis; Prætereo etiam illud quod legati apud Procopium dicebant, ideo geri bellum, ut pax videatur quæsita: de quo suo consilio ipse Augustus magnificè loquitur apud Iulianum in Cæsaribus. *Bellis vero civilibus sæpenumero in extremum discrimen adductã rem Romanã sic composui, firmavique. Non enim, immoderatis cupiditatibus morẽ gerens, õnia undiq; parare, & dominio eius adiũgere suscepi, sed duos Imperio nostro limites, tanquam à natura datos, Istrum & Euphratem statui. Deinde domitis Thracibus & Scythis, non bellũ aliud ex alio sum cõmentatus, sed in Iuris descriptione, & eorum quæ bellis civilibus depravata erant correctione incubui*: & quæ sequuntur. Intererat nimirum Reipubl. ægræ & sauciæ quiescere, *ne*, ut ait Florus, *vulnera curatione ipsa rescinderẽtur*: quod in Tiberio etiam laudavit prudens scriptor, *eum proferendi Imperii incuriosum fuisse.* Quam etiam causam Florus libr. 1. facit conjurationis Catilinariæ, *quod in extremis mũdi finibus arma Romana peregrinabantur.* & Salustius In *Italia*, inquit, *nullus exercitus, Cn. Pompeius in extremis terris bellũ gerebat.* Porro Claudius recte & ex dignitate Reipubl.

Πολιτικὴ ἀρετὴ

Occulta causa coniurationis Catilinariæ.

publ. Britanniam, & Trajanus Arabiam Imperio adjunxit; quippe quibus temporibus jam tum Respub. convaluerat. Quare quod Iustinus de Mithridate scribit, eum, cũ ad administrationem regni accessisset, non de regendo, sed de augendo regno cogitasse, facilius fuit Mithridati, occupato tranquillo Imperio: ac tamen à reditu veneno periclitatus est. Iustinus lib. 37. Quo modo etiam intelligendum est illud de Friderico Barbarossa,

Credens hoc perdere tempus,
Quo nihil adiectum regni proventibus esset.

CAPUT XVII.

Ne quis impune Principem, etiam hostem, interficiat. Vt acta priorum Principum conserventur, etiam Tyrannorum. Ne facile princeps supplicio afficiatur.

Non facile Principalem sanguinem fundere.

CVm reverentia civium erga Principes: tum etiã ipsius Principis salus in eo posita est, ne facile aliquis regii, vel principalis sanguinis interficiatur: imo etiam ne cædes Principis, quamtumvis hostis, impunita maneat; quod Laurentius ille Mediceus dixit, se nolle committere, ut opinio hæc in animos hominum illabatur, regium, sive principalem sanguinem licere effundere. Qui enim Princeps Principem interficit, exemplum dat sui interficiendi, suumque ipsius latus denudat. Ideo sanctus David: *Occidi*, inquit, *eum, qui nuncio allato de morte Sauli, præmiũ sibi dari postulabat; quanto magis homines impios, qui interfecerunt virum justũ in domo sua & lecto dormientem?* Eodem consilio Augustus

 percus-

quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Eriginus arcana & secreta, te prodente, cognovit. Curtius *lib.7.* Ab hisce artibus etiam sibi timere dicuntur Turcici Imperatores veluti est nobilis illa prædictio, fore, ut ex Transsylvaniæ rupibus prodeat Princeps, qui ad nihilum redigat Ottomanicum Imperium. Cui simile est illud responsum Aruspicum apud Vopiscum in Floriano.

Ne quis cum exule diu multumque sit.

Hinc etiam periculosum erat cum ejuscemodi versari: quemadmodum etiam nefas fuit cum exule diu multumque esse: de quo Plinius in Epistola quadam: *Equidem cum essent Philosophi ab urbe summoti, fui apud illum in suburbano & quo notabilius hoc periculosiusque esset, fui Prætor, pecuniam etiam dedi, &c.* Ideo Sejano accusato majestatis, nonnulli qui una cum eo consederant, surrexerunt, *Dion. 58.*

Quam etiam ob causam Mecænas ille Augustum docuit, quam perniciosa sint in principatu conventus & conciliabula: idque Tacitus notat in rebellione Galliarum: *Igitur*, inquit, *per conciliabula & cœtus seditiosa disserebant.* Vnde Senatusconsultis & Constitutionibus Principum prohibiti sunt. *tit. D. de colleg. & corporib. & tit. 53. Feud. lib. 2. §. Conventicula.* Quod sic reddit Poëta Augustus lib. 8.

Conventus prohibere & conciliabula.

Non conventiculum, vel conspiratio fiat,
Sive sodalitii, seu juncti sanguinis æstu.

C A.

CAPUT XIV.

Præsidiis se munire, armatum, loricatum esse. Nimia securitas Cæsaris, & ἀπαιδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis custodia.

SIcut jus armorum minime privato competit, ita contra Princeps se armis, contra factiosorum hominum insidias, munire debet. Nam ut ait Livius lib. 2. *parum tuta est sine viribus Majestas.* Ideo Romulus trecentos armatos ad custodiam corporis, quos Celeres appellavit, non in bello solum, sed etiam in pace habuit. Idem sedulo Livia Augustum monuit, ut sui corporis custodiam exquisitissimam institueret: & Mecænas ad eundem: *Suadeo*, inquit, *ut duos præstantissimos ex equitibus, qui præsidio præsint, sumas, ut sint qui tui custodiam gerant.* *Princeps debet se armis munire contra factiosorum hominum insidias.*

Non enim audio illos qui hoc plus quam tyrannicum esse existimant. Enimvero horum arcanorum usus, vel ipso Aristotele teste, non tam est in tranquilla & pacata Republica, quam in turbulenta ac seditiosa. Ac multum à tyrannide differt dominatio: illa suum commodum spectat, hæc & suum & civium, illa per scelera occupatur, hæc violenter quidem, sed vi ac jure belli, illa armis munita est ad perniciem civium, hæc ad subsidium & custodiam sui. *Non esse hoc tyrãnicũ.* *Dominationis & tyrãnidis differentia.*

Quare recte Augustus, quod lorica sub veste munitus ferroque cinctus in curiam ivit. Recte Tiberius, quod in funere Augusti præsidia disposuit, ut ut irrisus fuit à popu- *Custodia regalis corporis*

ut necessaria, ita exemplis variis commendatur.

populo. Quos secutus Cosmus Mediceus occupato imperio Florentino, non nisi armatus & cum manu militari in senatum venit. Quin etiam Masinissa ille parum hominibus credens, canibus salutem suam vallavit, teste Valerio Maximo. Quænam enim, per fortunam Principum, alia causa fuit tam inopinæ & festinatæ C. Iulii Cæsaris necis, quam quod neglexit excubias, prætorianosque milites dimisit firmissimum corporis regalis robur? Quare in quo Syllam increpat, quod Dictaturam deposuerat, eum literas nescivisse; in eo multo magis objurgandus est Cæsar ipse, quod, non deposita Dictatura, prætorianos tamen milites dimisit, *principatus enim armis quæsitus*, ut monuerunt eum Pansa & Hirtius apud Paterculum *armis tenendus erat*: Quo nomine eum merito Anglicus Scriptor Henricus Savillis solæcum appellat & pessimum Grammaticum. Vere Tragicus in Hercule furente,

ἀπαιδευσία. Iul. Cæsaris, in dimittenda prætoria cohorte:

Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis.

Quare quod Augustus & Tiberius Germanorum custodia usi sunt. Galba Evocatorum, Caligula Batavorum, Antoninus Germanorum equitum, atque alii aliorum; ideo & se securos reddiderunt à sceleribus civium, & nefariis hominibus terrorem incusserunt. Quam etiam ob causam antiquissimi Reges, ut est apud Xenophontem & Iustinum, circa se habebant gustatores, qui temperabant sive prægustabant potum propter periculum veneni. Qui mos Regibus adhuc hodie in usu est. Cæterum stationem

tionem militum Suetonius vocat *vim Dominationis. Statione*, inquit, *militum, hoc est vi & specie Dominationis assumpta*: & Nævius *Regalis corporis custodias appellat.*

CAPUT XV.

Non omittere sedem Imperii, *id est, caput rerũ: & discutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antoninus,* Iustinianus, *Carolus Rex Galliæ, Ammurates, ab urbe non discesserint:* Imperatoriæ *Majestatis est, præcise agere. Gallorum imprudentia in deserendo Mediolano.*

Sedes Imperii non facile deserenda.

ROma, ut dictum est, erat sedes Imperii Romani, & caput rerum, de qua Romulus ille apud Livium lib. 1. *Abi nuncia*, inquit, *Romanis, cœlestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit.* Quocirca non facile eam deserebant Principes Romani. De Augusto Suetonius. *Non diu*, inquit, *urbem reliquit*: Alibi: *Biennio continuo post adeptum* Imperium *pedem porta non extulit.* Idem fecit Tiberius: Exorta enim seditione in Illyrico, vulgus incusare Tiberium, ire ipsum, & opponere majestatem Imperatoriam debere: verum immotum adversus eos sermones fixumque Tiberio fuit, non omittere caput, neque se remque publicam in casum dare. Referas hoc identidem meo periculo ad arcana Dominationis: Ac quidem rationes non erant de nihilo, imo gravissimæ; quamvis Tiberius alium prætextum excogitavit, magnitudinem Imperii extollens, *Primo*, quod urbs erat caput rerum, unde in omnia regimen, ut ait Tacitus 2. Annal. *Neque decorum*, inquit,

rationes quæ Tiberium detinuerunt.

quit,

quit alibi, *Principib. si una alterave civitas turbet, omissa urbe, unde in õnia regimẽ, &c,* *Deinde*, ne se & Rempublicam in discrimen conjiceret: maluit enim vulpecula sedem Imperii premere, quam absens Rempublicam adeoque Dominationem suam conjuratorum insidiis obnoxiam facere. *Tertio*. Quia si ivisset, aut utrique exercitui, tam in Illyrico quam in Germania, satisfactum oportuisset, aut neutri, aut alterutri. Si utrique, futurum hoc erat contra salutem Reipublicæ, quæ tantis oneribus erat impar: si neutri, metuebat ab utroque, ne sibi vim intentarent, & quod ultro nequissent, necessitate exprimerent, ideo Tacitus 1. *Annal. Periculosa severitas, flagitiosa largitio, seu nihil militi, seu omnia concederentur, in ancipiti Republ.* Si alterutri, atque ita hunc exercitum alteri prætulisset, periculum erat, ne postpositi hac contumelia incenderentur. *Quarto*. Itaque consultius erat filios mitti, Imperatoria majestate salva, *cujus ex longinquo major est reverentia:* & ut Cæsar ait: *omnia plerumque quæ absunt, vehementius hominum mentes perturbant:* & Livius lib. 35. *continuus aspectus minus verendos magnos homines ipsa satietate facit.* *Quinto*. Legatis licebat perplexe agere, & Senatus arbitrium prætendere, quædam etiam ad Imperatorem rejicere: at Imperatoriæ majestatis est, præcise omnia agere, & ad punctum, hoc est, ut Alciatus interpretatur, sine tectorio aliquo & sermonis involucro: velut Cicero libro octavo ad Atticum, sine ulla exceptione. Ideo Tacitus de Druso, eum arbitrium Senatus & patris

Imperatoriæ Majestatis est præcise agere.

patris prætendisse. *Sextò.* Si milites resistant Germanico & Druso, mitigari & infringi posse; se verò, id est, imperatoria majestate læsâ, quodnam subsidium sperarent? Idem factitarunt Antonius, Iustinianus, Carolus ille Rex Galliæ, Ammurates, aliique. Antoninus hanc causam asseruit, quod provincialibus comitatus Principis nimis gravis futurus erat: sed veriùs judicio meo Capitolinus, *ne Imperatore absente, sedes Imperii à conjuratis occuparetur.* Ideo Ammurates ille Turcarum Imperator gloriari ausus est, se sedentem Constantinopoli majores res gessisse, quam ullum ex Majoribus suis in ipsa acie: idque Tiberius dicebat, fide ac virtute Legatos, se consiliis superfuisse. Cujus rei tamen alia causa non fuit, quam quod Constantinopolis sedes erat Imperii, & plena Christianis hostibus, Turcico nomini infensissimis. Sic Carolus Gallus bellum cum Eduardo Rege Angliæ per fratres gessit, ne rebus improspere gestis, ut est fortuna belli, absente Rege, *Parisienses*, more suo secessionem facerent: ac tamen Eduardus dixisse fertur, cum nullo unquam hoste sibi rem fuisse, qui minus armaretur, & plus negotii sibi facesseret. *Frossardus lib.* 2. Vnde Machiavellus meritò ipsorum etiam Gallorum imprudentiam perstringit, quod Mediolanum deseruerint, ubi si aliquamdiu pedem fixissent, non tam cito exinde ab Hispanis fuissent ejecti.

Gallorũ imprudentia in deserendo Mediolano.

CAPUT XVI.

Imperium intra terminos coercere. Metus, pro consilio & prudentia. Limites Imperii *Romani sub Augusto.* Difficultas *retinendi* Imperii *in remotis regionibus. Reipubl. diu ægra necessaria quies. Occulta causa cōjurationis Catilinariæ.*

Felicitas Reip. constituenda in prudentia imperandi & parendi, nō in magnitudine.

Unde Augusti consilium de coercendo intra terminos imperio.

FElicitas Reipublicæ, ut testatur florentissimus rei Romanæ scriptor, non consistit in magnitudine, sed in summa imperandi parendique prudentia idque oraculi instar videtur mihi in Repub. præsertim turbulenta, & multis intestinis discordiis laborante. Architectus certe intelligens non graviores pluresque contignationes superædificat, neque altius domum tollit quam ferendo est fundamentum. Quare Augustus Imperator occupato *Imperio* consilium iniit coercendi intra terminos Imperii, ut refert Tacitus & Dion. Qui locus magnum mihi arcanum sapere videtur dominationis. Non enim invidiâ id fecit Augustus, qualis in Adriano fuit, neque timore quodam, aut metu, aut etiam ignavia, ut fortasse vulgus hominum existimavit; sed ex summa prudentia, *ne*, ut testatur Dion, *si imperium dilatare voluisset, id difficilius tueretur, facilius etiam partum amitteret.* Erat enim Respublica Romana ægra, quæve vix cicatrices clade intestina acceptas obduxerat. Nisi forte apud Tacitum, cum Scipione Admirato, metum interpreteris prudentiam, sive, ut alibi Tacitus appellat, consilium, veluti in Agricolæ vita: *Ac longa*, inquit, *oblivio Britanniæ*

etiam

etiam in pace consilium id D. Augustus vocabat, Tiberius pracipue, sive, ut Lipsius legit, *praceptum*, & alias metus pro prudentia sumitur. Hinc Arbiter: *quantum quisque timet, tantum fugit*: Metus enim tutos facit, Thucyd. τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν: & Tacit. *Germania à Dacis mutuo metu, aut montibus separatur*. sic Ligurinus:

Vrget quippe metus faciuntque pericula fortes,

Ac quidem hujus consilii rationes etiam sunt aliæ. *Primo*, quod varia est fortuna belli & alea, adeoque ipsius virtutis. Hinc Seneca in Herc. fur. *Post multa virtus opera laxari solet*. Quare Corbulo ille meritæ tot per annos gloriæ ultra periculum facere noluit. *Deinde*, quod Imperium Romanum jam mole sua laborabat. Erant enim termini, ab Oriente Euphratus, à *Meridie Nili* cataractæ, & deserta Africæ; & mons Atlas ab Occidente, à Septentrione Danubius & Rhenus, unde magna difficultas erat retinendi. Ideo Tacitus 1. Annal. *Mari Oceano, aut amnibus longinquis septum Imperium, legiones, provincias, classes, cuncta inter se connexa*: quæ omnia pertinebant ad securitatem Principis: qua de re pulchra est Venetorum oratio apud Guicciardinum *lib. 3. Histor.* Civitatem Pisanam esse quidem peropportunam Venetis, cæterum quod nisi per alienam ditionem & portus eo appellere queant, difficulter, & non nisi magnis impensis contra Florentinorum injurias conservari posse. Ea verissime Curtius libro quarto: *pregrave Imperium diffi*-

Rationes hujus consilii.

Limites Imperii Romani

Difficultas retinendi remotas ditiones.

publ. Britanniam, & Trajanus Arabiam Imperio adjunxit; quippe quibus temporibus jam tum Respub. convaluerat. Quare quod Iustinus de Mithridate scribit, eum, cũ ad administrationem regni accessisset, non de regendo, sed de augendo regno cogitasse, facilius fuit Mithridati, occupato tranquillo Imperio: ac tamen à reditu veneno periclitatus est. Iustinus lib. 37. Quo modo etiam intelligendum est illud de Friderico Barbarossa,

Credens hoc perdere tempus,
Quo nihil adiectum regni proventibus esset.

Caput XVII.

Ne quis impune Principem, etiam hostem, interficiat. Vt acta priorum Principum conserventur, etiam Tyrannorum. Ne facile princeps supplicio afficiatur.

Non facile Principalem sanguinem fundere.

CVm reverentia civium erga Principes: tum etiã ipsius Principis salus in eo posita est, ne facile aliquis regii, vel principalis sanguinis interficiatur: imo etiam ne cædes Principis, quamtumvis hostis, impunita maneat; quod Laurentius ille Mediceus dixit, se nolle committere, ut opinio hæc in animos hominum illabatur, regium, sive principalem sanguinem licere effundere. Qui enim Princeps Principem interficit, exemplum dat sui interficiendi, suumque ipsius latus denudat. Ideo sanctus David: *Occidi*, inquit, *eum, qui nuncio allato de morte Sauli, præmiũ sibi dari postulabat; quanto magis homines impios, qui interfecerunt virum justũ in domo sua & lecto dormientem?* Eodem consilio Augustus

 percus-

percussores Cæsaris intra triennium ultus est. Quod eleganter Guntherus:

Sic Augustorum primus summusque Monarches
Eximiusque nepos, crudelia Cæsaris olim,
Hostibus extinctis, pius ac fortissimus ultor,
Protinus accepto diademate fata piavit.

Et Severus Imperator Pertinacis interfectores capitali pœna damnavit: *quod factum*, teste Herodiano, *incredibilem illi tum gloriam attulit, tum etiã diutissime imperãdi securitatem.* Sic Domitianus Neronis libertum, quod Neroni petenti jugulum opem tulisset, ad supplicium traxit. Vnde acer scriptor: *Vltor est*, inquit, *quisquis successit.* Ideo Vitellius interfectores Galbæ, quantumvis hostis, omnes conquiri & interfici jussit: *non*, ut ait Tacitus, *honore Galbæ, sed tradito Principibus more, munimentum in præsens, in posterum ultionem.* Cujus rei rationem præclare exposuit Alexandro Darius à Besso letaliter vulneratus: *exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere illi indecorum esse & periculosum, quippe cum in altero justitiæ ejus, in altero etiam utilitatis causa versetur.* Recte ait communem causam esse; sic apud Senecam Amphytruo increpatus à Lyco, quod Iovem mentiretur patrem Herculis; respondit: *Communis ista pluribus causa est deis.* Quæ etiam ratio videtur, propter quam Nero Pilato caput amputari jussit, quod Christum Regem Iudæorum supplicio afficere non dubitasset, si Suidæ credendum est.

Exempli, communemque Regem causam esse, ulcisci cædem Principis.

Sic Bajazetes Turcarum Imperator, Bernhardum Bandinum Iuliani Medicis percusso-

custodem, qui in Asiam usque perfugerat, dignitate hominis & sceleris atrocitate permotus, ad supplicium tradidit, ut refert Iovius. Causam etiam expressit apud Sophoclem Oedipus, qui Laji cædem ulcisci cupit; ut suam ipsius vitam tueatur, non enim piget versus egregios huc referre,

Ὑπὲρ γὰρ οὐχὶ τῶν ἀπωτέρω φίλων,
Ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ τοῦτ' ἀποσκεδῶ μύσος.
Ὅστις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανὼν, τάχ' ἂν
Κἄμ' ἂν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι
Κείνῳ προσαρκῶν οὖν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ.

Quo fine etiam priorum Principum acta conservantur. Suetonius in Augusto *nihil convenientius ducens, quam necem avunculi vindicare, & acta tueri*; imo etiam Tyrannorum. Cicero *nihil usitatius quam Tyrannorum acta valere*. De simili re Gellius lib. 18. sic bona sententia mansit, turpis auctor mutatus est. Idem fecerunt Arcadius & Honorius, & Maximino Tyranno cæso legem tulerunt: *Quæ Tyrannus contra ius rescripsit, non valere præcipimus, legitimis eius rescriptis minime impugnandis*. Pari ratione Nerva & Trajanus beneficia Domitiani conservarunt.

CAPUT XVIII.

Arcana Dominationis Aristocraticæ. Nimiæ largitiones. Nimiæ affinitates. Ne quis munitam domum habeat. Ne Patricius in arce, aut Capitolio habitet. Ne penes alios quã Patricios auspicia sint. Ne quis impune Senatorem pulset & injuria afficiat. Ne Patricius facile supplicio afficiatur.

Senatus immortalis quidem, sed non minus nefariorum civium cõjurationibus obnoxius.

Atque hæc sunt dominationis Regiæ arcana: cæterum nõ minus in Imperio multorum, hoc est nobilium, sive patriciorum, id genus artibus opus est. Quanquam enim Senatus, ut Imperator ille dicebat, immortalis est, Princeps vero mortalis, non minus tamen ille, quam hic nefariorum civium injuriis obnoxius est, nisi ipse obviam eat. Et exempla conjurationum adversus senatum & patricios sunt obvia; qualis fuit nobilis ille Catilina, qui universum senatum trucidare instituerat, exceptis Pompeji liberis; cui facinori patrando una nox Saturnalium constituta fuit.

Arcana Aristocraticæ dominationis quæ.

Quemadmodum ergo arcana regiæ dominationis sunt occulta consilia pro salute Principis excogitata; ita Arcana Aristocraticæ dominationis, sunt intima atque occulta consilia ad salutem Nobilium, sive patriciorum in Republ. pertinentia.

Eorum multa cum regiis conveniũt. Tale est ne largitiones & conventus fiant.

Quorum multa sunt, quæ cum arcanis regiis communia sunt: quale est illud, ne largitiones aut conventus fiant: quippe quæ teste Livio, *temeritatis apud plebem sunt invitamenta.* De conventibus idem Livius lib. 2. *tum verò plebi cœtus nocturnos, pars in*

Esqui-

Esquiliis, pars in Aventino facere, ne in foro subitis trepidaret consiliis, & omnia temere ac fortuito ageret. Eam rem cõsules rati, ut erat, pernitiosam, ad patres referunt. De Largitionibus idem Livius eodem libro: *Publica patribus sollicitudo inerat, largitione consulũ periculosas libertati opes struere:* & paulo post *agros illos servitutẽ iis qui acceperant laturos.* Quo pulchre faciunt illa M. Tullii ad Atticum lib. 2. Epist. 17. *Nihil est quod non timendum sit, ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται; quid enim ista repentina affinitatis conjunctio, quid ager Cãpanus, quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimiũ mali, sed ea natura rei est, ut hæc extrema esse nõ possint. Quid enim eos hæc ipsa per se oblectare possunt? Nunquã huc venissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent.* Quo modo apud Livium libro quarto. Patres increpant consules quod Spurii Melii largitiones, cœtusque plebis in privata domo passi essent fieri.

Ne quis in munito loco ædificet.

Deinde, ne quis ex Patriciis nimis splendide ędificet. Livius libro secũdo: *Valerius,* inquit, *Cos. affectati regni in suspicionem venit, quia ædificabat in summa Velia, ibi alto atque munito loco inexpugnabilẽ for., itaque delata confestim materia infra Veliam, domus in infimo clivo ædificata, unde latum ad populum est, ne quis patricius in arce aut Capitolio habitaret.*

Ne patricius in arce vel Capitolio habitet.

Taceo quod hæc ædificiorum magnificentia egenorum animos perstringit, & ad seditiones invitat. Catilina apud Salustium. *Quis mortalium, cui virile ingenium est, tolerare potest illis divitias superare, quas profun-*

profundant in exstruendo mari, & montibus coaequandis, nobis rem familiarem etiam ad necessaria deesse? illos binas aut amplius domos aedificare, nobis larem familiarem nusquã ullum esse? Idem Horatius increpat: *Structas in altum divitias, &, jactis in altum molibus:* & Petronius

Senatores & patricios sanctos aestimari.

Aedificant auro sedesq; ad sidera mittunt,
Expelluntur aquae saxis.

Cumprimis autem ad patriciorum salutem facit, ut senatores & patricii existimentur sancti & inviolabiles: unde apud Romanos penes eos solos auspicia erant. Livius libro sexto: *Penes quos igitur sunt auspicia more majorum? Nempe penes patres.* Et lib. 23. *Nec privatum auspicia sequi, nec sine auspiciis profectum; in externo ea sola nova atque integra concipere posse.*

Severissime vindicare injurias Patritio vel senatori factas.

Quare grande crimen fuit, virum senatorii ordinis pulsare, vel injuria afficere, quod ait Arnob. libro 4. *Magistratum in ordinem redigere, senatorem convitio prosequi suis esse decretis periculosissimum poenis.*

Ne Patricius facile supplicio afficiatur.

Simili ratione Patricii non facile supplicio affici debent: Id Decemviri posituri Imperium orant ac monent Patres, *ut ipsis ab invidia caveatur; nec suo sanguine ad supplicia patrum plebem assuefaciant*, Livius lib. 3.

Quibus nominatim in Aristocratia ista arcana opponenda.

Hujuscemodi arcana consilia in Aristocratica etiam Republica opponenda, sunt iis, qui Nobilium sanguine se polluere malunt, quam eorundem imperium aequo animo ferre.

CA-

CAPUT XIX.

Dictatoris creatio, & potestas. Ut Patricii soli cum gladiis sint. Ciceronis Cos. Romani lorica. Lictores. Fasces.

INprimis autem arcanum dominationis Aristocraticæ sapere videtur creatio illa Dictatoris Romani post latam legem provocationis. Idque testatur Appius Claudius apud Livium lib. 2. consul revera ἄριστος & plebi infensus, *id adeo*, inquit, *malum ex provocatione natum. Agedum Dictatorem, à quo provocatio non est, creemus, iã hic, quorum omnia ardent, conticescet furor. pulset tum mihi lictorem, qui sciat ius de tergo vitaque sua penes unum illum esse.* Equidem hoc consilio nisi fuissent usi Patres Romani, vix, ac ne vix quidem, plebejorum vim atque atrocitatem sustinuissent. *Creatio Dictatoris.*

Erat enim Dictatoris magna vis atque potestas, adeo ut ab eo & inprimis optima lege creato provocare minime licuerit. Unde Livius lib. 8. *Dictatoris*, inquit, *edictum pro numine semper observatum.* Et Tribuni lib. 6. *Dictatorium fulmen in se creatum* ajunt. Ibidem. *Nec adversus Dictatoriam vim, aut tribuni plebis, aut ipsa plebs attollere oculos aut hiscere audebat.* Neque solum tempore belli creabatur, sed etiam in pace, Livius lib. 7. *Dictatorem hic annus habuit M. Fabium, nullo terrore* belli, *sed ne Licinia lex Comitiis consularibus observaretur.* *Dictatoris quæ erat majestas.*

Cæterum illud salutariter in libera Republica, quod tanta vis atque majestas ad sex tantum menses durabat; ne quis fre-

tus

Dictatura ne sit diuturna & cur. tus diuturna potentia Rempublicam everteret. Quod plerumque accidit, ut hujuscemodi Dictaturam subsequatur Principatus, uti videre etiam est in illo Taciti II. Annal. *Exhaustis, quas Dictator Cæsar lege Cassia, & Princeps Augustus lege Senia sublegere, &c.*

Vt Patricii armati incedant. Quo etiam pertinet, ut in hac Republica patricii muniti sint, & cum gladio atque armis eant, quod quamvis parvi momenti esse existimatur, mirifice tamen plebem deterret; patriciis vero vim atque autoritatem auget. Vnde Cicero, quamvis gloriatus est ad Atticum, se firmissima hominum benevolentia munitum esse, tamen Consul in campum ascendit cum lata & insigni lorica. Qua re sibi salutem attulit, Catilinæ vero & Antonio maximam invidiam conflavit. *Cum lictoribus & fascibus Consules.* Qua de causa Coss. cum lictoribus & fascibus incedebant. Itaque arcanum dominationis consulum tentatum est, cum Livius ait: *violatos esse lictores, fasces fractos, &c.* Vt ut Plinius libro 7. Epistol. vocet *fasces imaginarios.*

Caput XX.

Ne Senatores, Coss. vel Patricii urbem deserant, aut urbe cedant. Ne pax alicunde quam Roma petatur.

Ne patricii facile relinquant avitam sedem. AD salutẽ etiam patriciorum spectat, ne facile sedem avitum relinquant. De quo Cicero gravissime incusavit Pompeium, adeoque universum senatum Romanum, quod adventante cum exercitu Cæsare, Roma discesserint, οὐκ μάλα ἀριστοκρατικῶς. *Nec sum miratus,* inquit

lib. 8.

lib.8.Epistol.1. ad Atticum, *eum qui caput ipsũ reliquisset, reliquis membris non parcere.* Et 7.Epist.11. *Per fortunas, quale tibi consilium Pompeii videtur? hoc quæro, quod urbem reliquerit: ego enim ἀπορῶ, tum nihil absurdius: urbem tu relinquas? Ergo idem si Galli venirent. Non est,* inquit, *in parietibus Respublica, at in aris & focis, fecit idem Themistocles, fluctũ enim totius Barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum fere post quinquagesimũ, cum præter mœnia nihil teneret. Nostri olim urbe reliqua capta arcẽ tamen retinuerunt.* Et paulo post: *Multa hominũ querela est, sine magistratibus urbem esse, sine senatu.* In quo etiàm Pompejum perstringit Petronius,

Pompeii & senatus hic error notatus à Cicerone.

Petronio.

Nescis tu Magne tueri
Romanas arces, Epidauria mœnia quære.

Quanto fortius olim, cum plebs Romana Vejos migrare vellet, optimates ita contenderunt, ut morituros se citius dicerent in conspectu populi Romani, quàm relicta Roma trànsmigrare Vejos.

Adde quod patribus absentibus facile nefarii cives res novas moliuntur. Livius lib.3. de Terentillo, qui tempore capto insidiatus est Reipubl. *Is,* inquit, *consulibus absentibus ratus locum tribunitiis actionibus datum, per aliquot dies patrum superbiã criminatus est*; & postea: *timebant patres ne absentibus consulibus jugum acciperent.* Quare in certaminibus hisce civilibus, non facile patricii & inprimis qui imperia habent, urbe cedere debent. Cujus rei exemplum est in exilio Cæsonis acerrimi defensoris patriciorum. *Cum velut victores Tribuni,* inquit,

Ratio arcani quod Patrum absentia ad res novas moliendas nefariis audaciã præbeat.

quit Livius lib. 3. *perculsis patribus Cæsonis exilio, prope perlatam esse crederent legem, & quod ad seniores patrum pertineret, cessissent possessione Reipubl.*

Pax non aliunde quam ex urbe Roma petenda.

Quin etiam propterea pax non alicunde petebatur quam ex urbe Roma: tum ne promiscue ab exercitu in discrimen adducto extorqueretur, tum etiam ne unus extra Romam in periculum cum Reipublicæ tum etiam ipsorum senatorum, pacem facere posset, ut constat ex sponsione Caudina & Numantina, de qua alias.

CAPUT XXI.

Ne patricii cum plebeiis matrimonia ineant. Ne familiæ deficiant, & ut nova sublegantur.

Ne Patriciicū plebeiis matrimonia contrabant.

IN hac Aristocratica Republica, & in qua præcipuæ ac peculiares quædam familiæ rerum potiuntur, eadem ope niti decet, ne cum plebejorum sanguine commisceantur Patricii; partim, quod hæc commixtio atque affinitas patriciorum nobilitatem existimationemque tollit, vel saltem minuit: partim etiam, quod plebeji hac affinitate moti & incensi Reipublicæ participes esse satagunt. De quo cautum est in LL. 12. tab. *Patricii cum plebeiis connubia ne junguntò.* Quam ob causam maximæ dissensiones fuerunt in Republica Romana. Quippe quod *hæc matrimonia* (verba sunt Livii) *colluvionem gentium, perturbationem auspiciorum publicorum privatorumque afferunt. ne quid sinceri, ne quid incontaminati sit, ut discrimine omni sublato, nec se quisquā nec suos noverit; quam enim aliā vim connubia*

bia promiscua habere, nisi ut ferarū prope ritu vulgentur concubitus plebis patrumque, ut qui natus sit ignoret, cujus sanguinis, quorū sacrorum sit, dimidius plebis, ne secum quidem ipse concors? Hæc Livius.

Est nimirum hoc arcanum dominationis Aristocraticæ. Nam plebs postquam gentem adepta est, omnia etiam quæ sunt Patriciorum, ut magistratus, sacerdotia, ordines, imperia & triumphos assequitur. Qua ratione Patricii Romanj plebeiis se mirifice obnoxios fecerunt. *Ratio hujus arcani.*

Sed enim inquies; ita nonnullas familias nonnunquam ad inopiam delabi. Quin igitur ex publico ærario accipiunt, quantum ad splendorem familiæ opus est? qua liberalitate usus est Augustus erga M. Hortalum Hortensii nepotem, *ne*, ut ait Augustæus scriptor, *clarissima familia extingueretur*. Quod nisi fiat, periculū est ne plures Catilinæ in orationem erumpant, qualis est apud Sallustium, *postquam Resp. in paucorum potentiā jus atque ditionem concessit, semper illis Reges, tetrarchæ, vectigales esse, &c. Cæteri omnes, strenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus fuimus sine gratia, sine auctoritate; his obnoxii, quibus, si Resp. valeret, formidini essemus.* *Remedium ne plebejorum affinitates quærāt patricii inopes.*

Quo magis opus est, ut vetustissimis familiis exstinctis, novæ sublegantur: quod sæpenumero Romæ factum est, tum ne summa Reipublicæ elapsis temporibus, ad nimis paucos redigatur, tum etiam ne ipsorum patriciorum potentia diminuatur. Quæ res si in principatu usum habet, quanto magis obtinet in Republica in qua cer- *Vt familiis exstinctis nova substituantur.*

tæ familiæ principatum obtinent. De Claudio Tacitus 11. Annal. *Iisdem diebus in numerum Patriciorum ascivit Cæsar vetustissimum quemque, aut quibus clari parentes fuerant: paucis iam reliquis familiarum, quas Romulus maiorum & L. Brutus minorum gētium appellaverant, exhaustis etiam quas Dictator Cæsar lege Cassia, & Princeps Augustus lege Senia sublegere.* Et olim Romulus ille Rex diruta Alba, in Patres, ut eo quoque pars Reipublicæ cresceret, legit Tullios, Servilios, Quintios. Quo etiam consilio Cajus, quamvis in principatu quibusdam Equitibus, teste Dione libro 52. laticlavium dedit, id est, spem dignitatis senatoriæ.

Caput XXII.

Ne alterius quam vernaculæ linguæ usus sit. Crimen alieni sermonis. Linguæ Germanicæ dignitas. Dæmagogi. Tribuni pleb.

Vt sancte observetur lingua vernacula.

AD autoritatem etiam Reip. conservandam permagni interest, ut sancte observetur & usurpetur lingua vernacula. Valerius 2.c.2. *Magistratus,* inquit, *prisci quantopere suā populique Romani majestatem retinentes se gesserint, hinc cognosci potest, quod inter cætera obtinēdæ gravitatis indicia, illud quoque magna cū perseverantia custodiebant, ne Græcis unquam, nisi Latine, responsa darent. Quin etiā ipsa linguæ volubilitate, quod plurimum valent, excussa, per interpretem loqui cogebant; non in urbe tantū nostra, sed etiam in Græcia & Asia, quo scilicet Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Nec illis deerant studia*

Latinæ linguæ observantia apud Romanos.

dia doctrina, sed nulla non in re pallium togæ subjici debere arbitrabantur: indignū esse existimantes, illecebris & suavitati literarū imperii pondus & autoritatem donari. Hæc ille. Idque Phavorinus dicebat, posse Imperatorem hominibus Barbaris civitatem Romanam dare, vocabulis nominibusque Barbaris non posse; quippe *quæ à naturali civium usu, qui, ut* est *in l. 2. D. de usu. autoritate senatus immutari nequit,* vim atq; proprietatem accipiunt. Cujus rei Philotam in reatu stantem, & alieno sermone utentem incusat Alexander. *Ecquid videtis odio etiam sermonis patrii Philotam teneri? solus quippe fastidit eum dicere: sed dicat sane utcunq; cordi est: dum memineritis æque illum à nostro more atque sermone abhorrere.* Eodem modo Turcici imperatores majestatē imperii sui ostentant, ut non alia lingua quam sua vel legatos exterorum Principum audiant, vel iisdem respondeant. Quo etiam pertinet constitutio Imperii, ne in Camera lites alia lingua intendantur, quam Germanica, cujus linguæ, quidquid Ariasmontanus calumnietur, tanta est majestas, tantaque dignitas, ut cum aliis fere omnibus, non tantum de elegantia, verum etiam de exquisitorum verborum circumductione, & periodorum decenti amplitudine atque tractu, certare possit.

Turcicæ apud Turcas.

Lingua Germanica in Camera Imperii.

Quo magis cavendum est, ne in Rempubl. inrepant homines loquaces & male diserti, quippe qui, veluti, litui animos plebis adversus patricios animant atque incendunt; quales fuerunt olim apud Athenienses Dæmagogi, & apud Romanos Tribuni

Ne in Remp. inrepāt homines loquaces & male diserti.

bunis plebis, quorum locum hodie quidam ex ordine sacro (qui pudor est religionis nostræ) obtinent, veluti Rockisanus ille, cujus concionibus & debacchationibus Georgius à Kunstadt Podibradius regnum Bohemiæ invasit. Quo laudabilius, civitates nonnullæ adeo eorum loquacitatem ambitionemque comprimunt, ut iis nulla fere alia de re præterquam de morum corruptione, animarumque salute, publice verba facere liceat.

CAPUT XXIII.

Arcana Dominationis Democraticæ. Ne quis civem Romanum vinctum teneat. Lex Portia. Ut Tribuni sint sacrosancti: ne extra urbem abnoctent. Ut nunquam eorum potestas cesset. Tribunitia potestas. Ne patricii nimis multos lictores habeant.

Arcana dominationis Democraticæ. *Ne quis civem Roman. vinctũ teneat, aut militis bona possideat, aut civem Roman. occidat ex lege Portia.*

PORRO, nihil minus in hac rerum natura mortale est, quam populus. Itaque haud scio, an populari Reipublicæ arcana dominationis accommodari queant. Ad libertatem tamen ac salutem populi Rom. pertinet edictum illud Consulis Romani: ne quis civem Romanum vinctum teneret, aut clausum, quo minus nominis edendi apud Coss. potestas fieret: ne quis militis, donec in castris esset, bona possideret aut venderet, liberos nepotesquè ejus moraretur. Inprimis vero huc pertinet lex illa Portia, qua sancitum fuit: ne cui civem Romanum interficere liceret. Adeoque hæc vox, *civis Romanus sum*, multis sæpe in ultimis terris opem inter Barbaros tulit & salutem. Hinc Vellejus Paterculus

Illud

Illud, inquit, *unum nefarie proditum, quod capitis, non dicam, Gracchi, sed civu Romani, precium se daturum, idque auro repensurum proposuit.* Quare sæpenumero hæc lex renovata est. Cujus rei non alia causa fuit, teste Livio lib. 10. quam quod plus paucorum opes, quam libertas plebis poterant. Contra quam legem, cum Cicero Consul Romanus supplicium de hostibus patriæ sumpsisset, non injuste in exilium ejectus est.

Lex Portia cur propria dominationis popularis.

Atque hanc proprie ad dominationem popularem, imo ad jura populi, de quibus ago lib. 4. referri oportere, vel ex eo liquet, quod mutata Republica, vim suam & valorem perdidit. Etenim Galba, ut refert Tranquillus, cuidam cruci affixo, implorantique leges, & civem Romanum testificanti, quasi solatio, & honore aliquo pœnam levaturus, mutari, multoque præter cæteras altiorem, & dealbatam statui crucem jussit.

Arcana dominationis à Tribunis plebis usurpata.

Cæterum tribuni plebis arcana quædam dominationis suæ usurpasse mihi videntur. Primo, quod sacrosancti fuerunt, Canuleius ille apud Livium lib. 4. *Quid tandem est*, inquit, *cur negent se manibus temperaturos, violaturosq; denuncient sacrosanctã potestatem? Deinde*, quod Tribunis extra urbem abnoctare non licuit: teste Gellio & Appia. 22. de bel. civ. adeoque ne quidem in continentibus licuit versari diem unum, vel noctem unam. Ne nimirum populi salus intuta esset, & patriciorum injuriis obnoxia. Quo etiam sensu legibus Æduorum iis, qui summum magistratum obtinebant, excedere ex finibus non licebat.

Sacrosancta potestas.

Ne Tribuni extra urbẽ pernoctent.

Potestas plebi injuriam inferentes, prehendendi.

Mansio in potestate post creatũ Dictatorem.

Potestas intercedendi.

bat. *Cæsar de bel. Gal. Tertio.* quod prehendendi potestatem habebant eos, qui plebi injuriam inferebant, eosque in carcerem mittendi, unde appellabantur præsides, atque libertatis populi Romani custodes. *Quarto,* quod creato Dictatore, cum reliquorum magistratuum Iurisdictio cessaret, Tribunus plebis in potestate manebat. *Addo,* quod Tribunis licuit Senatusconsultis intercedere, imo in curia subsellia habere, adeo ut Veturius, teste Plutarcho, morte affectus fuerit, quod Tribuno in forum venienti non cessisset. Quo facit illud apud Livium lib. 3. *Aut plebs non est habenda, aut habendi sunt Tribuni plebis.* Propterea Imperatores, occupato Imperio, momento tribunitiam potestatem usurparunt, quod erat, ut scribit Tacitus 3. Annal. *summi fastigii vocabulum.* Quare Augustus eam triginta septem annos continuavit, eandemque à Senatu Principibus Iuventutis petiit. Hinc Alexander Imperator apud Lampridium, *Gratias,* inquit, *vobis ago de Cæsareo nomine, de pontificatu maximo, de tribunitia potestate.* Sed & hujus generis est illud: ne in populari statu patricii multos lictores habeant. Livius lib. 3. *Non pudet lictorum vestrorum majorem prope numerum in foro conspici, quam togatorum aliorumque.* Hisce etiam similia sunt arcana quædam dominationis tum regiæ, tum Aristocraticæ, quæ huc referri possunt: ut sunt nimiæ clientelæ patriciorum, nimis munita ædificia, & id genus alia. Quibus etiam plura ex variis historiis addi possunt, quod nos identidem aliquando, cum Deo & ætate, faciemus.

Ne Patricii multos lictores habeant.

Recensentur alia cumulatim.

C A-

Caput XXIV.

Alia quædam famæ & existimationis obtinendæ, & communia consilia. Romanorum stupenda magnanimitas; externa corporis majestas; magnus animus in rebus adversis.

ILlud vero studium famæ atque reputationis, ut vocant, plurimum potest in omni republica conservanda. Cujus rei Romani, supra alias gentes, peritissimi fuerunt, & dignissimi admiratione: Veluti illud, quod à Senatu Romano decretum est, *ne captivorum octo millia, quæ cladi Cannensi superfuerant, ullo pretio redimerentur.* Ejusdem notæ est illud Cæsaris, *non esse consuetudinem populi Romani, ullam occipere ab homine armato conditionem.* item illa magni animi vox est: *navibus transire Rhenum, neq; suæ; neque populi Romani dignitatis esse.* Itaque pontem struxit: Sicut etiam Romanorum magnanimitas in accipiendis muneribus in stuporem conjecit sæpenumero vicinas gentes: qualis fuit Germanici, quod dum Galli, Itali, & Hispani arma, equos, aurem offerebant, laudato eorum studio, armis modo & equis ad bellum sumptis, propria pecunia militem juvit.

Arcanũ maximum tuendæ famæ studium ac reputationis. In eo Romanos supra alias gentes excelluisse docetur. Exemplis Senatus Cæsaris. Geemanici.

Quo facto magnanimitatem illam Philosophi ad vivum expressit. Primo equos & arma sumpsit, aurem repudiavit. *Magnanimi enim est,* inquit Aristoteles Ethic. libro 4. cap. 3, *non tam utiles & fructuosas res capere, quam egregias & elegantes, &*

In facto quo magnanimitatẽ Philosophi ad vivum expressit.

Imperatore dignas. Nimirum equi & arma conveniebant Imperatori; aurum vero plebeio cuidam. Deinde, quod laudato ipsorum studio, & quasi cum pudore accepit. *Est idem magnanimi*, autore Aristotele, *conferre beneficia: sed cum verecũdia accipere.* Vnde Livius lib. 2. *Legatis*, inquit, *gratiæ actæ pro munificentia, curaq;, patera, quæ ponderis minimi fuit, accepta.*

Specie corporis ac majestate Principem nonnunquã armari.

Ac quidem Principem ipsa nonnunquam armat augusta corporis species, atque majestas; qua multi deterriti atque obstupefacti, à cæde, quam destinaverant, abstinuerunt. Quemadmodum etiam de Augusto memoriæ proditum est; à cujus facie, cum quidam miles se averteret, & interrogaretur ab Augusto, cur ita faceret; respondit. *Quia, Cæsar, fulmẽ tuorum oculorum ferre non possum.* Adeo nihil magis conservat salutem Principum, nihilque citius conjuratorum insidias opprimit, quam sarta tecta existimatio atque majestas. Quod prudenter Tacitus 4. Annal. *Cæteris mortalium in eo stare consilia, quid sibi conducere arbitrentur: Principum diversam esse sortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.*

Exemplum magnitudinis in Germanorũ Duce vetere. Conone.

Qualis magnitudo illuxit etiam in illo veterum Germanorum Duce ac Principe, qui fusus à Catualda, ad Romanos confugit, Tiberioque scripsit, *non ut profugus aut supplex, sed ex memoria veteris fortunæ.* Rebus enim deperditis sæpe magnus animus fortunam comminiscitur, atque ab audacia mutuatur. Eadem gravitas fuit Cononis, qui regem, ad quem missus erat, adorare,

tare noluit, quod, teste Æmilio Probo, προσκυνεῖν illi vocabant; ne civitati suæ, quæ antea cæteris gentibus imperare consueverat, notam aliquam inureret. Illa vero animi] torpedo atque segnities Principum latus veluti aperit, qualis stupor fuit in Vitellio Imperatore cum de Imperio periclitaretur. De quo Tacitus 3. Histor. *Tanta torpedo invaserat animum, ut si Principem eum fuisse cæteri non meminissent, ipse oblivisceretur.* Est enim cordati & magni Principis, nihil committere quod ipsius dignitati famæque detrahit. Quam animi magnitudinem etiam in Friderico Primo notat Guntherus lib. 6.

Torpedo animi Principum latus aperit.

Ergo pudet, populo quasi debita, cogar avaro
Solvere, cui magni solvunt indebita Reges.

CAPUT XXV.

Omniũ firmißima dominationis munimenta, pietas & cultus divinus; clementia, nulla injuria; mitis gubernatio. Fati vis in interitu Principum & Rerumpubl.

CÆterum omnia hæc arcana consilia superat, tum clementia eorum qui imperant, tum pietas & cultus divinus, ut est in veteri Vaticinio C. Martii antiqui vatis:

Imperantiũ clementiam & pietatẽ omnia præcedentia arcana consilia superare.

Hæc si faxitis, recte gaudebitis semper,
Atque ideo fiet melior Respublica vestra.
Nam is Dius vestros perduelles stinguet ad unum,
Qui vestros campos placide nunc ruraque pascunt.

Vbi enim nimis vectigalibus aliisque pensionibus onerantur cives, ibi conjuratio-

 nes

nes in caput Principis iniri oportet. Id est, quod monuit Pisonem Galba: *Cogita*, inquit, *quid aut nolueris sub alio Principe, aut volueris.* Et Mecænas ille apud Dionem. *Nulla in re laberis, si ea ipsa libenter feceris, quæ velles alium facere, si ejus imperio subjectus esses.* Quare nemo temerè injuria afficiendus est: quin potius imperandi auspicium à clementia fieri debet, ut rectè Augustum monuit Livia. In quo prudenter Germanicus, qui, Cappadocia in formulam provinciæ redacta, quædam ex regiis tributis deminuit. *Quo*, ut ait Tacitus, *mitius Romanum Imperium speraretur.* Id quod inprimis observare debent illi, qui noviter Imperium occuparunt. De quo idem Tacitus arguit Mithridatem, *eum atrociorem fuisse, quã novo regno conduceret.*

Item injuriis nemo afficiendus temerè.

A Clementia imperii auspiciũ faciendum.

Mihi corollarii instar erit illa Salustii ad Cæsarem Oratio, auro magis aurea: *Equidẽ ego cuncta imperia crudelia, magis acerba, quam diuturna arbitror; neque quendam à multis metuendum esse, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam, bellum æternum, & anceps gerere: quoniam neque adversus, neque à tergo, aut lateribus tutus sis, semper in metu aut periculo agites.* Quid, quod hujuscemodi humanæ cogitationes & arcana consilia, sæpenumero turpiter fallunt, & in fumum eunt?

Salustii aurea circa hanc rem oratio.

Usque adeò, ut canit elegantissimus Lucretius, *res humanas vis abdita quædam*
Obterit, & pulchros fasces, sævasque secures
Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUM PUBLICARUM, LIBER QUARTUS.

Qui est de Iure dominationis.

Caput I.

Diversitas Iuris publici & privati. In illo magis dominatur vis & salus populi, quam æquitas. Ius humanum. Ius belli. Belli commercia. Militaris Iurisdictionis summa lex pecunia. Quomodo Iuri dominationis reliqua cedant jura.

QVi publica negotia, quæve ad regna & populos spectant, promiscue ex jure civili ac privato põderant atque decidunt, næ illi mihi perperam facere videntur; idque duabus inprimis de causis: quarum prima est rei diversitas, atque dignitas. A causis privatorum pendet unius atque alterius salus: à causis publicis populi, Respublicæ, imò aliquot regna, quæ respectu rerum privatarum, *quæ*, teste gravissimo scriptore, *semper offecere officientque publicis negotiis*, minimè consideranda sunt. Hinc Poeta de arte Poetica.

Iura publica ex privato promiscue decidi non debent. Vtriusque juris diversitas.

Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,

Non attenuo eorum studium, qui de jure belli, de fœderibus, de legationibus, de

magistratu, de imperio, non solum ex historiis & jure publico disputant, sed etiam ex jure privato.

Scimus & hanc veniam, (canit Poëta) *petimusque, damusque vicissim:*
Sed non ut placidis coëant immitia, non ut
Serpẽtes avibus geminentur, tigribus agni.

Quod in publicis parva juris habeatur ratio.

Deinde, quod in publicis parva, imo nonnunquam nulla habetur ratio juris privati; quippe in quibus dominantur privilegia, fœdera, vis armorum, militum, pecuniæ. Adde quod obscuritas rerum privatarum, quæ teste Cicerone 2. de Orator. multo sæpe obscuriores sunt quam publicæ, sicut &, ut Vlpianus vocat, judicialis illa subtilitas in publica negotia minime cadit.

Et multismodis regni caussa juri civili abrogatũ.

Hinc factum est ut regni causa, juri civili multis modis abrogatum sit, juxta illud, salus populi summa lex esto. Neque hoc sine ratione aut exemplo. Cum enim neque jus naturæ, sive gentium &, ut Tacitus appellat, jus humanum, neque jus civile pro sua angustia omnibus temporibus accommodari posset; hinc evenit, ut ingruentibus bellis, juri civili, tum propter superbiam pervicaciamque civium, tum etjam propter militum sævitiam, detractum fuerit, novumque Ius constitutum; quod appellatum est jus belli. Quemadmodum apud Livium lib. 5. Camillus, *sunt,* inquit, *pacis, ita & belli jura, justeque ea non minus, quã fortiter gerere didicimus.* Tacitus lib. 3. Hist. Sabini cæde dirempta belli commercia, & Poëta in Cyr.

At belli saltem captivam lege necasses.

Hinc Curtius lib. 9. de gest. Alex. *adeo etiam*

tiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Vnde jura militaria atrociora sunt paganorum. *l. 5. §. 1. D. de re milit.* Quo tempore sæpissime, quæ iniqua sunt belli calamitas introducit, ut ait Iustinianus in *l. unic. C. de caduc. toll.* Quippe præfecti militares sæpe non tam jus & æquum in cognitionibus, quam magnitudinem spectant pecuniarum; quæ, ut Mucianus dicebat, bellorum nervi sunt: quæ tamen restituta pace iterum abolentur. *d. l. C. de Cad. toll.* Atque ita ea usurpantur quæ contraria sunt juri civili, fiuntque, ut ait Tacitus 1. *Annal.* bono magis exemplo, quam concesso jure. Cujus rei exempla sunt multa in ipso jure civili, ut testantur interpretes ad *l. 1. D. de offic. Procos.* Idque Iulianus ait in *l. 51. D. ad leg. Aquil. Multa jure civili contra rationē disputandi, pro utilitate communi, recepta esse, idque innumerabilibus rebus probari posse.* Id quoque vult Seneca in Epist. *ICtorum responsa valere, etiamsi ratio non reddatur.* ut Vlpianus *quamvis,* inquit, *id perquam durum est, tamen lex scripta est.* Sicut igitur jus naturæ corrigitur à jure gentium, jus gentium à jure militari, jus militare à jure legationis, jus legationis à jure civili: ita hoc jus civile iterum corrigitur, sibique veluti frænum injici patitur, à jure, quod appello Regni sive dominationis, cujus naturam describit Cicero, cum ait pro Rabirio Posthumo, *Regum autem sunt hæc Imperia: animadverte & dicto pare, & præter rogitatum si querare; & illa minæ: si te secundo lumine hic offendero, moriere.*

Exempla in jure civili.

Iuri dominationis omnia cedunt jura.

CAPUT II.

Ius dominationis quadrupliciter appellatur. potestatis. vis regni, vis Imperii, vis Principis. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου, ragion di stato, exceptiones regiæ, jura exorbitantia, dispensationes, juris hujus Definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorum heroum dicta.

QVod jus dominationis varie appellatur. Cicero in Epistola ad Q. Fratrem vocat *vim potestatis*. Vt *remoto*, inquit, *Imperio, ac vi potestatis & fascium, publicanos cum Græcis gratiâ & autoritate conjungas*. Curtius interdum *Ius regni*. Attius *vim Imperii: Neque*, inquit, *fera hominum pectora fragescunt, donec vim persenserint Imperii*. Tacitus nonnunquã *vim Principis*, alii, id quod de jure regni licet. Aristoteles. δίκαιον πολιτικόν; item δυναστευτικὸν, lib. 2. Politicor. cap. 8. Et 5. Politicor. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου, & alibi, παμβασιλείαν. Itali, *Ragione di dominio, di Signoria, di regno, d'Imperio*, & omnium elegantissime, *ragionamento di stato*. ICti appellant nunc exceptiones regias, nunc restrictiones, nunc jura exorbitantia, quod ab orbita, hoc est, lata & communi via divertant, nunc dispensationes, nunc limitatoriam dispositionem, nunc leges limitatorias, hoc est, quæ à regulis Iuris communibus recedunt, legibusque derogant. Id enim Ciceroni est limitare, ut in Epist. ad App. Pulc. *De tua prolixa beneficaque natura limitabit aliquid posterior annus*.

Ius dominationis varie appellatur. Latinis. Aristoteli. Italis. Iuris consultis.

Item

Item Iura de quibus nemini, excepto Principe, disponere licet. Est autem tale, quo nihil excelsius, nihilve augustius in hac humana societate excogitari potest, secundum eam, quæ est omnium Princeps, quæ dicitur lex, sive justum, immortalis Dei. Hujus enim Princeps veluti vicarius est atque beneficiarius. Unde Horatius l.1. Carm. od. 1.

Iusistud nemini excepto Prĩcipe licet disponere.

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis.

Et Guntherus lib. 6.

Nullum caput ista super se
Aspicit, excepto cœlorum rege, potestas.

Quare sic definio, esse supremum quoddam jus sive privilegium, bono publico introductum, contra jus commune, sive ordinarium; sed tamen à lege divina non alienum, atque est jus veluti legitimæ Tyrannidis. Sive, ut Alciatus definit, est juris communis quædam relaxatio, sive correctio. Quod privilegium dici potest: quod quamvis ibi de privatis intelligitur, tamen huc accommodari potest. Sicut enim alias privilegia, in jure civili sunt correctio legis, circa unius atque alterius commodum: ita jura dominationis sunt correctio legũ circa salutem & commodum multorum; hoc est, & ipsius Principis, & civium. Addo boni publici causa, cujus tam sancta tamque antiqua ratio haberi debet; cui omnia jura adeoque ipse Princeps cedere debet. Quemadmodum Otto Imperator mortem elegit potius, quam ut pateretur tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus sterni rursum & Reipublicæ eripi, ut refert

Definitur jus dominationis.

Explicatur definitio.

Et speciatim cur in ea dictũ quod bono publico hoc jus introductum.

refert Tacitus. *Noluit nimirum*, ut scribit Suetonius, *tanto rerum hominumq; periculo sibi dominationem asserere*. Quæ etiam causa traditur, propter quam Carolus Rex in pugna à Montifortio superatus est; quod id plerique, teste Frossardo, credebant ex compacto factum, quod alia ratione finis imponi bello non potuisset. Sed cur ego de mortalibus solis agam? Inspice sis, summi atque immortalis Dei actiones atque consilia, an non eadem sunt? Quid? an non filium suum unicum & innocentissimum neci dedit boni publici causa, id est, propter salutem humani generis: secundum illud Caiphæ Ioan. cap. 18. *Expedit hominem mori pro populo*. De quo tamen exemplo, aliisque id genus, quod μυστικώτερα sunt, & supra captum humanum, reverenter & sobrie sentiendum est.

Cujus ratione quomodo recedere liceat à privato jure ostenditur ex sacris.

Quemadmodum & de illo Moysis, *Dele me potius ex libro vitæ, & populo peccatum condona*. Quam vocem hac ætate nostra bellicosissimus atque incomparabilis Rex protulisse fertur; se pro salute populi vel ad inferno siturum. Magna vox, dii immortales! neque facile ex nostro ingenio metienda, neque imitanda facile: Recte Nonius Pedo.

Magni herois dictum notatur.

Non eadem, vulgusque decent, & culmina rerum.

C h-

CAPUT III.

Qua in re differant jura dominationis ab arcanis dominationis. Disjunctio honestatis & utilitatis. Inter jus dominationis, & jus Imperii quid intersit. Ius in manu positũ, ἐν χειρὸς νόμῳ; manu gubernare; manu agere. manu obtendere; ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

HÆc jura dominationis pleriq; adeo ad arcana Rerumpub. referunt, ut cum arcanis dominationis confundant. Qui, ut in primo recte sentiunt, ita in altero aberrant. Sane sunt hæc jura dominationis occulta consilia, atque privilegia salutis Principum rerumque publicarum conservandæ; non sunt tamen ea quæ appellavimus dominationis arcana. *Primum* enim, jura Dominationis sunt, quæ de regni jure licent; quorum pleraque sunt contra jus commune, ac, nescio quam iniquitatis atque injustitiæ speciem præ se ferunt, ut sunt; supplicio non damnatum afficere, aliorum regna invadere: cæterum in rem & salutem fiunt Principis, reique publicæ. Et disjunguntur hæc nonnunquam, invito etiam quovis in Republica viro bono, honestas scilicet & salus Reipublicæ. Vt in illo Taciti de Galba Imperatore: *accessit Galbæ vox, pro Republ. honesta, ipsi anceps; legi à se militem, non emi:* Nam in hac materia, non tam jus, quam utilitas publica respicitur. De quo Livius lib. 3. *Neque suum cuique ejus modum faciebat, sed virium spe; & manu obtinendũ erat, quod intenderes.*

Iura dominationis differunt ab arcanis dominationis.

Quod ista pleraque sunt contra jus commune, non arcana.

tenderes. Arcana vero dominationis, neque fiunt contra jus commune; & si maxime fiant, non tamen hujuscemodi speciem injustitiæ habent. *Deinde*, arcana dominationis propriè & pleraque sunt de facto aliorum; ut ne cui liceat prætorianos publicè alloqui, aut castellum aliquod munitum ingredi: Iura vero dominationis sunt de facto Principis. Hæc sunt quæ Principi licent, & iis qui in Repub. principatum obtinent: illa vero, quæ aliis non licent. Vt exempli-gratia. arcanum dominationis est, ne quis Senatorum aut illustrium virorum nimio favore apud milites crescat: jus Dominationis est eundem frangere, alasque incidere, ne quid turbet. Quin hæc ita distingui, & subtiliter discerni debeant, mihi dubium non est.

Iura Dominationis sunt de facto Principis.

Arcana dominationis de facto civium.

Sed enim, inquiunt alii: hæc jura dominationis comprehendi sub jure, quod dicitur, Imperii. Haud id quidem absurdè. cæterum ita comprehenduntur, ut jus dominationis, ex jure imperii natum sit atque profectum. Diximus enim jus Imperii, sive Majestatis, in duobus inprimis consistere: & ut Princeps sit legibus solutus, & ut aliis leges ponat. Ius itaque hoc dominationis est restrictio quædam earum legum quibus solutus est, earumque limitatio: non enim omnibus solutus est. Deinde, jus Imperii nihil iniqui habet; sed cum summa æquitate conjunctum est. Deinde Iuris Imperii usus propriè est in pacata & tranquilla Repub. at verò juris dominationis in violenta ac seditiosa, in qua jus in manu est positum, ἐν χειρὸς νόμῳ, ut loquuntur Græci.

Iura dominationis an sub jure imperii comprehendantur & quatenus.

Vnde ostēditur utriusq. diversitas.

ci. Vnde Pomponius *manu omnia gubernare.* Et Tacitus in vita Agricolæ *manu agere.* & Livius *manu obtendere*; Græci eleganter ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας: quo tempore multa fiunt, fieriq; oportet contra Ius commune, vel ipso Aristotele teste in Politicis. Vnde Livius libro 2. *Discordia intestinæ, & bellum externum facere, ut hoc magistratu opus esset*, ut nunc taceam, quod jura Imperij sint generalia, jura dominationis specialia, & in hypothesi pro forma Reipub. consideranda: Quæ quidem omnia mihi sic discernere libet, ne sit veluti ἄτροπος ὄχλος.

Caput IV.

Quare tantopere hæc jura dominationis vapulent; & an merito? iniquitas bono publico rependitur; & ponuntur limites sive possessiones huius Iuris, *religio, & fides: item Quotuplicia sint hæc jura.*

QVare frustra sunt ac nimis superstitiosi, qui hæc jura tantopere detestantur atque damnant. Verè & rectè Nicephorus: Ii, *qui in una Dei cognitione omnes cogitationes ponunt, huic montes & speluncæ conveniunt, at qui cũ virtute & pietate civilem etiam vivendi rationẽ edidicit, & notitiã sibi comparavit rerum variarum, ille vero populum ad optima ducere idoneus est.* Ac primum dum omnium ita comparatum est, ut rarissimè, imo nunquam, Politiam aliquam Platonicam reperias: quin potius pleræque sunt turbulentæ, vel saltem minus compositæ, in quibus omnia exactè & ad un-

Iura dominationis an damnanda. Defenduntur ex necessitate quod pleraque Reipub. turbulentæ.

ad unguem agere extremæ dementiæ est. Cato vir prudens & gravis, ut fuit, ita dum nimium præfracte ærarium atque vectigalia defendit, inque omnibus fere publicanis adversaretur, in multis sociis, Equites à senatu alienavit, & discordem, imo bicipitem Rempublicam fecit. De quo conqueritur toties ipse Cicero. Sic Pompejus, autore Tacito, *censor factus, dum nimis severe vulgi mores inquirit, & graviora remedia, quam delicta erant, inducit; ea quæ armis tuebatur, armis amisit.* Quin potius hujuscemodi morbi pro valetudine Reipublicæ curandi sunt. Quod Tacitus pulchre notat in Galba, qui dum nimium honestatis retinens esse studebat; seque & Rempublicā multum afflixit: itaque addit *neque ad hanc formam cætera erant.*

Ex utilitate nempe quod iniquitas hujus juris bono publico compensatur.

Deinde species illa iniquitatis, quam insipidi illi olfaciunt, sed devorare atque concoquere nequeunt, revera iniquitas non est, & si sit, publico bono recompensatur. Quid? quod legum iniquitates & incommoda sola consectantur, omisso jure & utilitate? Mihi vero sempiterna lex erit, cujus iniquitates utilitate leviores sunt. Atque est aureum illud, ne dicam divinum effatum Cornelii Taciti. *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur.* Et illud Plutarchi: *à Iustitia in parvis rebus nonnunquam abeas, si salvam eam voles in magnis.* Et illud Nervæ. *Æque malum esse Principem, sub quo omnia liceat, quā sub quo nihil.* Et Catonis, *Nulla lex satis commoda est, id modo quæritur, si majori parti, & in summa prodest.*

Puta quod omnes leges bonæ sunt, quæ in summa prosunt.

Postremo

Postremo minime contradicunt hæc jura legi divinæ, cæteroquin non essent jura, sed flagitia. Sicut enim jura belli, jura fisci, jura Reipub. legationis, suos certos habent terminos, è quibus si evagantur, non amplius jura sunt, sed summa injustitia: ut si fiscus omnia rapiat, si naturæ vis inferatur, si specie legationis & Reipublicæ insidiæ struantur, jus gentium ac divinum violetur: sic etiam Iura dominationis suos certos habent limites, è quibus si excurrunt, & in vitiorum confinia atque possessiones involant, non amplius jura sunt, sed scelera, seu, ut Tacitus appellat, *dominationis flagitia*. Quale, præter cætera, est illud Ammiani lib. 14. *Quicquid Cæsaris implacabilitati sedisset, id veluti fas jusque perpensum urgebatur.* Quid enim? Ius hoc sit? Imo est extrema quædam immanitas atque Tyrannis, ne quis me injustitiæ patrocinari putet. Quare duo sæpimenta, sive terminos huic juri statuo: Divinum numen, sive Religionem; & Fidem, sive pudorem. Quæ si integra maneant, nihil prohibet, nonnunquam à communi jure recedere, pacis ac quietis causa.

Quod non contradicant juri divino.

Sed certos suos habeant limites.

Qui notantur.

Cæterum non solum huic juri locus est in Principatu, verum etiam in aliis Rebuspub. Quarum cum tres potissimum sint species, totidem etiam Iura constituenda sunt: veluti sunt jura dominationis Regiæ, Iura dominationis Aristocraticæ, & jura dominationis Popularis; quæ tamen in plerisque concurrunt.

Iuri dominationis nō in Principatu solum sed & rebus publicis locum esse.

CAPUT V.

Iura dominationis Regia, quæ & qualia sint. Aperitio, & jus Asylorum.

Iura dominationis regiæ notantur.

PRimum ergo, jura dominationis regiæ sunt, quæ Principi licent contra jus ordinarium; tum conservandæ augendæque Reipublicæ, tum ipsius securitatis causa.

Aperire asyla.

Quibus in recensendis primo loco sese mihi offert aperitio Asylorum, in quibus recipiebantur, ut refert Plutarchus, omnium ordinum homines; nec servus domino, nec creditorib. reddebantur noxii nec magistratibus criminosi. Nam hæc tria hominum genera ad Asyla confugiebant: quod etiam notat Tacitus 3. Annal. *Complebantur templa pessimis servitiorum, eorum subsidio obærati adversũ creditores, suspectique capitalium criminum receptabantur.* In quo valde vapulat Romulus. Ideo Satyricus appellat infame Asylum, & Augustinus facinorosorum domus, alii durius. Qui quantum nimia pietate, nolo enim dicere superstitione excellere cupiunt, tanto ego ille Reipubl. communisque salutis amantior videri volo, & quantum illi de civili jure atque æquitate dimicant, tantum mihi de salute populorum atque incolumitate libet decertare. Etenim Romulus, & laudabiliter, & pro dominatione sua fecisse dicendus est. Non enim modo Romanam Rempublicam civibus locupletavit; verum etiam alias civitates, quæ erga ipsum hostili erant animo, ejuscemodi ferocibus hominibus deoneravit, sibique devin-

Ad ea tria hominum genera confugere olim solita.

Romulus defenditur circa hoc arcanum.

devinxit; quæ non exigua jacti tanti fundamenti pars fuit. Quid? quod ipse Moyses Asylum aperuit Num. 35. *De urbibus quas dabitis Levitis, erunt sex urbes refugii, quas dabitis, ut fugiat illic homicida.* & Deuter. 26. *Ne trade servum domino suo, qui ad te confugit.* Idque aliæ gentes secutæ sunt, ut de Theseo refert Plutarchus & Senon ille apud Cæsarem de bell. Gall. *Vt primum defecerat Gallia, collecta undique perditis hominibus, servis ad libertatem vocatis, exulibus omniũ civitatũ receptis, latrociniis impedimenta & commeatus Romanorum intercepit.* Illa autem ratio videtur magni momenti esse, quod non tantum Rempubl. suam hisce gentibus roboravit, verum etiam inconditam multitudinem honestis legibus ad societatem civilem traxit atque composuit: adeoque, ut de Orpheo Poëta:

Circa idem Moyses exemplum. Aliarumque gentium.

Placitis hominum, fera corda mitigavit,
Doctaque vitam voce temperavit,
Iustitiam docuit, cœtu quoque congregavit uno,
Moresque agrestes expolivit Orpheus.

Quo tamen jure Aleeander, cæteroquin sui juris non negligens, non est usus. Nam exstructa Alexandria captivos, quos incolas novæ urbi dedit, liberavit, sed reddito pretio dominis, Curtius libro septimo.

CAPUT VI.

Statuæ Imperatorum, Aræ, Ædes sacræ, Ecclesia. Iura civitatis & ordinis dare victis hostibus. Asylorum abusus.

Quin etiam circa statuas Imperatorum idem jus fuit, cum, ut miseris perfugium

Idem jus circa

Statuas Imperatorum. gium essent, tum etiam ut eo venerabiliores sanctioresque viderentur Principes. Itaque in honorem Cæsaris edixere Duumviri, inquit Dion, Μηδένα εἰς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτε ἀνδραλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι, ὅπερ οὐδενὶ, οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ρομύλου γενομένων ἐδεδώκεισαν, *Ne quis qui in templum D. Iulii impunitatis causa cõfugisset, inde extrudi, vel abripi posset, quod nemini Deorum concessum, exceptis iis quæ ad Romuli Asylum pertinent.* Hæc Dion. Nec solum hoc jus statuarum fuit, verum etiam imaginum principalium: idque Philostrates scribit lib. 1. de vita Apoll. *Impietatis damnatum quendã fuisse, quod servum suum verberasset, qui drachmam argenteam Tiberii imagine signatam gestabat.* Sed & ad aras confugiebant. Plautus, *Ego interim hanc aram occupabo.* & Virgil. 2. Æneid. *Ingens ara fuit, &c.*

Item imagines Principales & circa aras.

Hic Hecuba, & natæ ne quicquam altaria circum
Præcipites atra ceu tempestate columbæ,
Condensæ & divum amplexæ simulacra tenebant,

& postea: *hæc ara tuebitur omnes,*

Abusus hujus juris. Cæterum hæc miserorum perfugia, quæ hoc jure nituntur, in abusum trahi non oportet. Quocirca Tiberius nimiam licentiam & impunitatem circa Asyla abrogavit. & laudabilis est constitutio in l. unic. C. de his qui ad stat. conf. *Qui ad statuas, vel vitandi metus, vel creandæ invidiæ causa cõfugiunt; si certas habuerint causas, quibus confugere ad Imperatoria simulacra debuerint.*

jure

jure ac LL. vindicentur: sin vero probati fuerint artib. suis invidiā creare voluisse, ultrix in eos sententia proferatur. Et Callistratus *in l. 28. §. 7. D. de pœnis. Eum qui imaginē Cæsaris in invidiā alterius pretulisset, in vincula publica coerceri, D. Pius rescripsit.* Idē circa Ecclesiam jus est. *l. 2. C. de his qui ad Eccl. conf.* nec tamen promiscue ad alias domus referendum est. Ideoq; Pompejus ille Columna Salernitano Principi summa familiaritate sibi conjuncto, tanquam reo læsæ majestatis comminatus est, nisi extemplo maleficum hominem ad carcerem statuisset, qui è manibus præfecti vigilum elapsus, tanquam ad Asylum in domum ejus perfugerat. Sed de Iure Asylorum & Ecclesiæ, quibus indulgendum sit & quomodo, vide alios. Non enim libet actum agere, & quæ nimis vulgaria sunt, recoquere.

Item circa ecclesiam.

Porro quo jure Asyla aperta sunt, eodem Reges Imperatoresque gentibus hostilibus jura civitatis & ordinis dederunt, contradicente quamvis Senatu. De Anco Livius lib. 1. *Ancus secutus morē Regum primorum, qui rem Romanā auxerant, hostibus in civitatem accipiendis, multitudinem omnem Romam traduxit.* & Claudius Imp. in pulcherrima de hac ipsa re oratione apud Tac. 12. Annal. *Quid aliud exitio Lacedæmonis fuit atque Atheniensibus, quanquam armis pollebant, nisi quod victos pro alienigenis arcebāt? At conditor noster Romulus tantum sapientiæ valuit, ut plerosque populos eodem die hostes, dein cives habuerit,* Et ibidem. *Iam moribus, artibus, affinitatibus, nostris mixti aurum & opes suas inferant potius, quam separati habeant.*

Iura ordinis hostibus dare quamvis contradicente senatu.

beant. Prorsuss ad sapientiam sacram 14. Proverb. *Ex multitudine populi apparet magnitudo Regis, & ex inopia infirmitas Principis.* Reperio etiam occultiorem causam; ne senatus ex solis Romanis constaret, sed interessent etiam, qui & natura magis obsequiosi essent, & Principi devincti. Id ait Tacitus 1. Annal. *Simul novi homine è municipiis & coloniis, atque etiam provinciis, in senatum crebro assumpti, domesticam parsimoniam intulerunt.*

CAPUT VII.

Raptus Sabinarum Virginum, vis necessitatis Repulsa. Castrensis Iurisdictio fori expers. Reipublicæ αὐτάρκεια.

Raptus Sabinarũ virginum ex hoc jure defenditur.

RAptus etiam Sabinarum virginum ex hoc jure defenditur. Neque enim hic audio Theologorum, Philosophorumque voces; profanatum jus divinum; violatum jus gentium; ruptum jus hospitii. Age enim, quo ore, qua fiducia, petentibus Romanis matrimonia negarunt finitimi? nisi quod rati sunt hac ratione deletum iri gentem omnium nationum fortissimam atque bellicosissimam. Quare factum bene quod Romulus prævortit, artemque, ut dicitur, delusit arte. At dices ex Iurisconsultorum aditis: judicio peti oportuit. Ita enim ait Paulus Iurisconsultus *l.176. D. de reg. jur. non esse singulis concedendum, quod per magistratũ publice posit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi.* Te vero ineptum! ne quid fortius dicam. Nimirum cum armato & feroci populo, imo cum publico hoste, judicio experiun-

experiundum erat? Ac tamen Romani pacifice & missis legationibus petierunt: sed cum repulsa: qua, ut quidam Poëta Græcus ait, viro magno nihil acerbius accidit. Ideò Lycus ille apud Senec. in Hercule furente.

Non equidem reor
Fore ut recuset, ac meos spernat thoros,
Quod si impotenti pertinax animo abnuet,
Stat tollere omnem penitus Herculeā domū.
Invidia fastum ac sermo popularis premet.

Quare ni maluisset populus Romanus Rempublicam juxta atque seipsum ire perditum, necessitate adductus, quod bono titulo nequivit, extra ordinem adeptus est. Ita enim Poëta: *raptas sine more Sabinas*: idque ait *Seneca de clementia lib.9. Necessitas magnum imbecillitatis humanæ patrociniū, omnem legem frangit.* & Valerius lib.7.cap.6 *Abominandæ necessitatis amarissimæ leges & truculentissima Imperia, tum urbem nostrā, tum etiam exteras gentes, multa nō intellectu tantum, sed etiam auditu gravia perpeti coëgerunt.* Et quidem necessitatis exempla sunt in ipso jure civili, ut in *l.2. Cod. de part. qui fil. suos distr. l.7. D. de admin. & per. tut.* & in aliis: Et hæc omnia Romulus summus Nomothetes publicæ utilitatis causa usurpavit: ne civibus destitueretur Respublica. Ea est enim necessitatis vis, ea dignitas, ut sæpe rei non licitæ jus & æquum tribuat. Quamvis quomodo hoc illicitum fuit, contra fraudulentos homines, & capitales inimicos, sui conservandi causa, nonnihil exorbitare, &, ut dicitur, manu agere: cumprimis

Et necessitate.

Vis necessitatis.

Romanos, qui erant homines militares. *Credunt pleriq́, inquit* Tacitus in vita Agric. *militaribus ingeniis subtilitatē deesse; quia castrensis jurisdictio secura & obtusior, & plura manu agens, calliditatem fori non exerceat.* Et ne quidem ipsæ raptæ admodum ægre tulerunt cum fortissimis viris conjungi: *Accedebant,* inquit venuste Livius, *blanditiæ virorum, factum purgantium cupiditate atque amore; quæ maxime ad muliebre ingenium efficaces preces sunt.* Vnde mos mansit apud Romanos rapiendi virginem ex gremio matris, cum ad virum ducitur. Cæterum cessante necessitate, nefas erit: & regulariter raptus virginum capitis supplicio puniuntur. *l. un. C. D. rap. virg. seu vid.*

Militaris jurisdictio minus subtilis.

Pœna raptus.

CAPUT VIII.

Fratris filiam in uxorem ducere. Imperator fons ac caput juris Civilis. Matrimonium cum fratris filia juri civili non repugnat. Princeps profanus.

Mortua Messalina Claudii Imperatoris uxore, consilium habitum est à tribus in aula Imperatoris potentissimis libertis, de secundis nuptiis Imperatori viduo conciliandis. Narcissus favebat Æliæ Patinæ: Pallas Iuliæ Agrippinæ, Germanici, id est, fratris Imperatoris filiæ: Callistus Lolliæ Paulinæ, Lollii consularis filiæ. *At Pallas,* inquit Historicus, *id maxime in Agrippina laudare, quod Germanici nepotem secum traheret, dignum prorsus imperatoria fortuna, stirpē nobilē & familiæ Claudiæ, quæ posteros conjungeret;*

Cavere ne per nuptias splendor Augustæ domus in aliam familiā transferatur.

geret; ne fœmina expertæ fœcũditatis integrã claritudinẽ Cæsarum aliam in domum ferret. Itaque ejus sententia prævaluit. Sed enim dices, quo jure? Imo vero optimo, hoc est, jure hoc regni, sive dominationis. Primum enim Agrippina erat ex domo Augusta; quæ si alii nuberet, periculum erat, ne is Imperio Claudii insidias strueret, fretus hoc conjugio cum nepte Imperatoris. *Est enim fœmina,* ut ait Plinius in Epistolis, *interdum pestis generis humani.* Quo etiam nomine Ruffus Crispinus in exilium pulsus est, invisus Neroni, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat, Tacitus 5. Ann. Et Asinius suspectus fuit Tiberio, tanquam ducta in matrimonium Vipsania M. Agrippæ filia, quæ quondam Tiberii uxor fuerat, plus quã civilia agitaret. Deinde, quod nefas erat Augustæ domus splendorem in aliam familiam transferri. Id enim dedignationem aliquam & contemptum Cæsaribus inlaturum erat, quod testatur Tacitus 5. Annal. Romanam Rempubl. in luctu fuisse, *quod Iulia Drusi filia, quondam Neronis uxor, denupserat in domum Rubellii Blandi, cujus avum Tiburtem equitem Romanum plerique meminerant.* Adde, quod erat expertæ fœcunditatis, sive, ut cum Varrone loquar, nondum erat exparta. Cæterum expediebat tum Reipubl. tum ipsi Principi, hæredes nasci, de quo vide quæ dixi supra.

Inde Claudii Imp. matrimonium cum fratris filia.

Principum dignitas posita est in splendidis nuptiis.

Ac ne mihi quis opponat jus divinum: utut enim hoc sit, Romani tamen respectu suæ sectæ, ut Galenus alicubi tradit, adeoque pro religione sua, tum in his, tum in

Nuptiæ cum fratris filia licitæ.

aliis excusationem mererentur. Iuri enim Civili non repugnat, ut rectè ex Vlpiani fragmentis tradit Cujac.lib.13. obser. multo minus juri gentium. At enim, inquit prudens scriptor, *nova nobis in fratrum filias conjugia, sed aliis gentibus solennia.* Et si maxime sit contra jus civile, Claudius juri huic, cujus ipse velut fons erat, ac caput, opposuit bonum publicum; id quod late patebat, adeoque tunc temporis totum ferme complectebatur terrarum orbem. Quin etiam alias in ipso jure civili, propter excellentiam personæ à regula generali receditur *l. 2. C. de senten. ex per. recit.* sicut & plura illustribus personis conceduntur quam inferioribus *l. 17. C. de dignit.* Vt taceam nunc dispensationes Pontificum super hac re, ut videre est in lib. Taxarum Pœnitent. Apost. At enimvero quod de Ptolomæo, Alexand. Heraclio, nonnulli afferunt, frustra sunt; quippe qui libidinis saltem explendæ hujuscemodi matrimonia affectarunt, non tranquillitatis publicæ conservandæ. Quare posteriores Principes constituta pœna, hasce nuptias prohibuerunt, adeoque hodie regulariter nullam ex tertio gradu uxorem ducere licet, *l. 17. C. de nupt. & l. ult. C. de incest. nupt.* Neque enim illud probo, quod peculiari SCto in exemplum raptum est. Nam, ut ait ICtus in *l. 14. C. de LL. Quod contra rationem juris receptum est, non est producendum ad consequentias.* Tametsi ideo factum est, ut puto, ne Princeps videretur incestum committere; adeoque populus sperneret Imperium profani Principis; quod Seneca expro-

Cur eas posteriores principes prohibuerint.

exprobravit Neroni, ut refert Tacitus 14. Annal. *pervulgatum esse incestum gloriante matre, nec toleraturos profani Principis Imperium*: & vel hanc ob causam, ne hæredes, ejus & Imperii, ex nefariis nuptiis dicerentur nati. Id quod Princeps ille VValdensis dicebat, filium illegitimum non oportere occupare regnum, fieri hoc pessimo exemplo, & præjudicio cęterorum Regum ac Principum, ut est apud Frossardum. Et Pompejus ille Columna Iulium Mediceum Pontificem fieri noluit, indignum ratus eum Christiano orbi & sacrosanctis ceremoniis patrum judicio præfici, qui parum certa, neque propalam legitima Iuliani patris uxore natus esse diceretur. Iovius in vita Pompei Columnæ.

Princeps ne profanus sit.

CAPUT IX.

Ne fœmina ex augusta domo pro arbitrio nubat. Matrimoniorum cura in Principibus. Via per matrimonia ad Imperium.

Ne matrimõia fœminis Augustis sint libera.

MAtrimoniorum magnorum Principum maxima cura est, atque esse debet, quod exinde & bella oriuntur, & rursum desinunt, quemadmodum Frossardus venustè dixit: *magnorum ducum bella comicos habere exitus*, Quæ causa est, quare cum aliàs matrimonia libera esse debeant, id mutet in fœminis Augustis. Etenim Agrippina vidua Germanici fœmina potentiæ avidissima; (quæ cum liberius quiddam questa esset, Tiberius manu apprehensa græcoque verso ἐι μὴ, inquit, κρατεῖς, τεκνίον ὑβρίζεσθαι δοκεῖς; conju-

ita enim Canterus conjicit fuisse verba illius, quod Suetonius refert, *Si non dominaris filiola, injuriam te accepisse existimas?)* hæc igitur Agrippina maritum petebat, sed Tiberio negante, *non ignaro*, ut ait Tacitus, *quantum ex Republica peteretur*. Est hoc jus dominationis & juri communi contrarium, adeo ut ex DD. Sententia, lex, sive statutum, prohibens matrimonium contra jus naturale, non valeat. Verum enimvero Cæsar metuebat, ne is cui fœmina, & à favore vulgi, & à familia potens nuberet, res novas adversus se moliretur, sibique imperium extorqueret, accedente uxorio animo dominandi avidissimo. Hinc Seneca in Octav.

Quod multũ valeant matrimonia ad occupanda imperia

Mactata soceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.

& Africanus. *Uxorem quare firmamentum familiæ. Est enim*, ut eleganter ait Tacitus in Agricola, *matrimonium ad majora nitenti decus ac robur.*

Quam ob causam David Rex sanctissimus atque sapientissimus, decem concubinas à filio suo constupratas, vinctas detinuisse mihi videtur, *Sam. 2. c. 20.* Quippe quod erant concubinæ regiæ, quas non satis tutum erat dimitti, aut cuipiam elocari. Quamvis non ignoro, quid hac de re sentiat doctissimus Theologus. Qua identidem arte Octavia filia Claudii Imperatoris Neroni desponsata est; quod ait Historicus, *majora patefacturum erat*; hoc est, aditum illi ad Imperium facturum, & Livius lib. 1. de Servio: *Idem*, inquit, *affinitatibus, perque nuptias filiæ, multos sibi cognatos amicosque*

eosque conciliat. & Perdiccas, ut viribus autoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris intendit. Iustinus lib. 13. & lib. 1. de Dario, *Principio*, inquit, *regni, Cyri Regis filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit, ut non tam in extraneũ translatum, quam in familiã Cyri reversum videretur.* Eodem consilio Lycus ille apud Senecam in Hercule furente ambit nuptias Megaræ:

Alieno in loco
Haud stabile regnũ est: una sed nostras potest
Fundare vires, juncta regali face
Thalamisq; Megara: ducet è genere inclyto
Novitas colorem nostra.

Quam etiam causam esse certus sum, propter quam Sejano petenti matrimonium Liviæ obscure negavit Tiberius apud Tacitum 4. Annal. *Falleris*, inquit, *Sejane, si te mansurum in eodem ordine putas, & Liviam, quæ C. Cæsari, mox Druso nupta fuerat, ea mente acturam, ut cum equite Romano senescat.*

CAPUT X.

Prævenire iis qui nocere possunt. Bella populi Romani. Diversitas rerum privatarum & publicarum,

ILla vero omnium maximam iniquitatem præ se ferre videntur, quæ passim ad invidiam Romanorum, cum voce, tum scriptis circumferuntur, de studio ipsorum juvandi socios: propterea quod hac specie pedem lento gressu promoverint, alia-

Studiose juvare socios

aliarumque gentium agros atque possessiones invaserint, sine ullo jure atque titulo. Neque enim M. Tullius potest, quin publicè fateatur, *populum Romanum juvandis sociis totum terrarum orbem occupasse.* Et Rex ille apud Salustium. *Namque Romanis,* inquit, *cum nationibus, populis, Regibus cunctis, una & vetus causa bellandi est, cupido proferendi Imperii.* At enimverò mihi in plerisque, & pro magnitudine sua, & pro jure dominationis suæ fecisse videntur. Primum enim, merito cavebant, ne quis, hostili præsertim animo, erga se, cum periculo magnitudinis Romanæ nimium cresceret: id quod ipsi Macedones prætendebant, *id agendum, ne vis ac potestas ad unum populum deveniret.* Est enim, ut Lyricus Poëta canit, *ipsa utilitas justi prope mater & æqui;* in magnis præsertim & præruptis negotiis. Alterum est, ne populus semel sedatus, & in amicitiam populi Romani receptus, iterum arma caperet: id quod cum periculo Romanorum conjunctum erat. Cum enim Latini ab senatu Romano peterent, ut aut mitterent sibi subsidium, aut seipsos tuendorum finium causa arma capere sinerent, *Romanis tutius visum est, defendi inermes Latinos, quam pati retractare arma,* Livius lib. 2. Addo quod ad dignitatem rei Romanæ pertinebat, ne socii injuriis afficerentur. Cæsar de bello Gallico, *Æduos fratres consanguineosque populi Rom. in ditione atque servitute Germanorum teneri, in tanto imperio populi Romani turpissimũ sibi ac Reipublicæ arbitrabatur.* Sic Guntherus lib. 4.

Eo facto Romanum crevisse imperium.

Facti ejusdem rationes

Hoc

Hoc siquidem bellum quod juris amore coactū
Milite suspicitur, meritum, non culpa
vocatur.

Et Maro laudi id ducit,

Nunc aliam ex alia bellando quærere gentē,
Vincere & Oceani finibus ulterius.

Ecquis enim adeò nullius animi est, adeoque suæ salutis prodigus, ut expectare velit, donec alter à multis victoriis potens & efferatus, bellum transferat, & ferrum in ipsius viscera stringat: Vt enim hoc in privatis negotiis, & religioni & patientiæ alicujus dem: quod do libenter: in publicis certe negotiis, quæ ad regna & populos pertinent, nequaquam tibi concedo, quemadmodum recte Crotognitates ille apud Cæsarem, *Atque ego*, inquit, *hanc sententiam probarem, tantum apud me dignitas potest; si ullam præterquam vitæ nostræ rationē fieri viderem: sed in consilio capiendo omnem Galliam respiciamus oportet, quam ad nostrum consilium excitavimus.* Quo verius Dion. Halicarnassæus. *Ratio imperiorū est ne noceri possit.* & Antonius ille: *non concedendum, ut Hispani, sub nomine pacis, moliri res novas possint*: & legati Campanorum ad senatum Romanum: *Pugnavimus*, ajunt, *verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagrassent Sidicini, ad nos trajectum illud incendium esse.* Livius lib. 7. Neque absurde apud Curtium lib. 6. Alexander recte intellectus. *Sicut*, inquit, *in corporibus ægris nihil quod nociturū est, Medici relinquunt, sic nos quicquid obstat Imperio, recidamus*, Qua de causa Florentini Pon-

Prævenire iis qui nocere possunt.

nas intuenti apparebit, non posse aliter, quin nonnunquam à justitia recedatur. Idque innuit Philosophus 5. Polit. cap. 11 κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν. & cap. 3. *Satius esse providere, ne aliquis in Republica tãtopere crescat: ubi vero Respubl. in eum statum pervenit medicina utendum est.* Sic acer Historicus noster: *Imputare perfidiam*, inquit, *non possunt, qui Vitellium Vespasiano prodidere, cum à Galba descivissent, quamvis interfuit Vitellium vinci:* Planè ex mente divini vatis, & Salvatoris nostri, *expedit fieri scandala, sed væ illis qui faciunt.* Illud verò omnium humanissimè, quod specie honoris, vel legationis, vel studiorum, vel amicitiæ, vel aliorum ministeriorum principalium emissi sunt, qui nolentes volentes præsentem dominationem plebi invisam faciebant. Hinc illud vulgatum de Ottone, qui per causam legationis in Lusitaniam sepositus est:

Specie honoris, legationis vel studiorũ, &c. emittere eos quibus praesens dominatio invisa.

Cur Otho mentito sit, quæritis, exul honore,
Uxoris mœchus ceperat esse suæ.

Ac tamen nescio quo plerumque fato reduces Imperium sortiuntur. Tiberius certè è medio quam longissime se amovit, ut vitato assiduitatis studio, autoritatem absentia tueretur, atque etiam augeret, si quando indiguisset sui Respubl. Tranquil. in Tiberio. De quo tritum illud est,

Regnabit sanguine multo
Ad regnum quisquis venit ab exilio.

Sic Hadrianus ille, moliente Carolo Centrio, honoris specie ablegatus est, & haud

multo

multo post Pontifex creatus. Et notum est exilium Ludovici XI. Galliarum Regis, apud Philippum Ducem Burgundiæ, item Medicæi, Allobrogum Principis, aliorumque.

Sunt & aliæ rationes quæ nituntur hoc jure, quasve usurpant Principes in frangendis iis, qui vel à nimia potentia, vel ab affectato imperio suspecti sunt: veluti Tiberius Germanico Pisonem adjunxit, qui eum coerceret: & mira arte Ferdinandus Rex Hispaniæ emunxit Consalvum Magnum: Sic Romani Capuanis omnia jura ademerunt, *ne Senatus, ne plebis consilium, ne magistratus essent, sed sine consilio publico, sine imperio, & ut multitudo, nullius rei inter se socia, inhabilis esset, &c.* & Fridericus I. rebelles pecunia exuit: De quo pulchri versus sunt Guntheri lib. 11. *Rationes aliæ frangẽdi nimis potentes & suspectos.*

Nec melius stulta furor atq; superbia plebis
Puniri poterat, quã tantũ ut causa furoris
Eriperentur opes, ut quos opulentia rerum
Fecerat elatos, in se revocaret egestas.

CAPUT XII.

An Seianus, Cæcina, Parmenio, aliique iustè interfecti sint? In quo casu ordo iudiciarius non observetur: & an quis poßit non accusatus damnari.

NOn una exempla in Historiis sũt eorum, qui manu & imperio militari, in ipsa herba, quod dicitur, oppressi sunt; é quibus quædam tantum excerpam, eaque quæ in regno licuerunt. (nam de jure dominationis Aristocraticæ & *Opprimere manu militari suspectos affectati imperii.*

 popularis

popularis postea) ex quibus de reliquis judicium esto. De Sejano, qui Germanici uxore & liberis, nefariis modis oppressis, non solum suspectus, sed etiam reus fuit affectati Imperii, testantur Suetonius & Tacitus eum sine ullo ordinario processu ad supplicium raptum, *& dolo magis*, (verba sunt Suetonii) *quam principali autoritate.* Sic Titus Imperator Cæcinam consularem vocatum ad cœnam, ac vix dum triclinium ingressum confodi jussit, Suetonius in Tito: *Sane urgente discrimine, cum etiam chirographum eius præparatæ apud milites cōiurationis deprehendisset.* Eodem jure usus est Alexander adversus Parmenionem; de cujus tamen crimine adhuc dubius sum: & nuper Henricus *III.* Rex Galliarum adversus Guisium : & jure optimo; cumprimis in turbulenta ac seditiosa Repub. quo tempore non solum necessitas, verum æquitas postulat, ut manu potius & Imperio militari Respubl. componatur, quam jure & processu ordinario, *l.3. D. Ne vis fiat ei qui in poss. miss. est. & l.16. D. De appellat.* Id ait Alexander apud Curtium lib. 8. *ubi reverentia excessit animis, & summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus: præsertim adversus seditiosos ac perduelles:* ἐ οὐδὲ γὰρ δικάζεσθαι τοὺς τοιούτους, πού προσήκειν; ἀλλ' ἐν πολεμίου μοίρᾳ κολάζεσθαι : *hi in jus non sunt vocandi, sed tanquā hostes puniendi.* In crimine enim manifesto ac notorio, secundum interpretes, ordinem observare nihil est necesse, in quo velox debet esse supplicium, l.2. *C. Quando lic. unic. sine jud. se vind.*

Exempla in Sejano, Cæcina, Parmenione aliisque.

In causa Majestatis, & in præruptis seditionibus, non semper opus est forensi processu.

se vind. Quin etiam præruptæ seditiones, factionesque cruentæ, moram non recipiunt *l.6. §.9. D. De iniq. rupt. inrito,* &c. Ac convenit hic illud recte acceptum, τεθνηκότες ὀ δάκνουσι, & ut ait *l.1. C. Quan. lic. un, sine iud.* &c. *melius est occurrere in tempore, quam post exitum vindicare*: Est enim *hæc conditio Principum*, ut argutè, sed verè Adrianus dixit, *quibus de affectato regno, nisi occisis non creditur*: adeoque remedium statim quærendum est, non post vulneratam causam, *l. fin. C. in. quibus caus. rest. in int.* Et generaliter, in omnibus causis pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorrescit, quo minus fiat.

In publica animadversione prudentiæ opus.

Porro publica animadversio studia vulgi & seditiones facile concitat. Tacit. 2. Annal. *Nec Tiberius pœnam ejus palam ausus, in secreta palatii parte interfici jussit, corpusque clam auferri.* & de eo cavit Imperator in *l. 12. C. de pœnis. Vanas voces populi audiendas non esse.* Quin etiam de carcere periculosum esse, vel ex eo liquet, quod Carolus V. Imperator fortissimus atque sapientissimus aliquando Romam conscripsit, utrumque sibi periculosum videri, & Pontificem in carcere esse, & dimitti; cavendum namque esse ne ex captivo liber & hostis factus, partium consiliis permultum noceret.

Et in detentione in carcere.

Etiam non accusatus dãnari potest.

Postremo parum interest, sit accusatus necne: cum etiam tutor suspectus repelli possit sine accusatione, in favorem pupili si prætori liqueat ex apertissimis rerum argumentis, *l.3. D. de susp. tut. & cura.* Neque enim hic locum habere puto illud Marci

apud

aliis excusationem mererentur. Iuri enim Civili non repugnat, ut rectè ex Vlpiani fragmentis tradit Cujac. lib. 13. obser. multo minus juri gentium. At enim, inquit prudens scriptor, *nova nobis in fratrum filias conjugia, sed aliis gentibus solennia.* Et si maxime sit contra jus civile, Claudius juri huic, cujus ipse velut fons erat, ac caput, opposuit bonum publicum; id quod late patebat, adeoque tunc temporis totum ferme complectebatur terrarum orbem. Quin etiam alias in ipso jure civili, propter excellentiam personæ à regula generali receditur *l. 2. C. de senten. ex per. recit.* sicut & plura illustribus personis conceduntur quam inferioribus *l. 17. C. de dignit.* Vt taceam nunc dispensationes Pontificum super hac re, ut videre est in lib. Taxarum Pœnitent. Apost. At enimvero quod de Ptolomæo, Alexand. Heraclio, nonnulli afferunt, frustra sunt; quippe qui libidinis saltem explendæ hujuscemodi matrimonia affectarunt, non tranquillitatis publicæ conservandæ. Quare posteriores Principes constituta pœna, hasce nuptias prohibuerunt, adeoque hodie regulariter nullam ex tertio gradu uxorem ducere licet, *l. 17. C. de nupt. & l. ult. C. de incest. nupt.* Neque enim illud probo, quod peculiari SCto in exemplum raptum est. Nam, ut ait ICtus in *l. 14. C. de LL. Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentias.* Tametsi ideo factum est, ut puto, ne Princeps videretur incestum committere; adeoque populus sperneret Imperium profani Principis; quod Seneca expro-

Cur eas posteriores principes prohibuerint.

exprobravit Neroni, ut refert Tacitus 14. Annal. *pervulgatum esse incestum gloriante matre, nec toleraturos profani Principis Imperium*: & vel hanc ob causam, ne hæredes, ejus & Imperii, ex nefariis nuptiis dicerentur nati. Id quod Princeps ille VValdensis dicebat, filium illegitimum non oportere occupare regnum, fieri hoc pessimo exemplo, & præjudicio cęterorum Regum ac Principum, ut est apud Frossardum. Et Pompejus ille Columna Iulium Mediceum Pontificem fieri noluit, indignum ratus eum Christiano orbi & sacrosanctis ceremoniis patrum judicio præfici, qui parum certa, neque propalam legitima Iuliani patris uxore natus esse diceretur. Iovius in vita Pompei Columnæ.

Princeps ne profanus sit.

Caput IX.

Ne fœmina ex augusta domo pro arbitrio nubat. Matrimoniorum cura in Principibus. Via per matrimonia ad Imperium.

MAtrimoniorum magnorum Principum maxima cura est, atque esse debet, quod exinde & bella oriuntur, & rursum desinunt, quemadmodum Frossardus venustè dixit: *magnorum ducum bella comicos habere exitus*, Quæ causa est, quare cum aliàs matrimonia libera esse debeant, id mutet in fœminis Augustis. Etenim Agrippina vidua Germanici fœmina potentiæ avidissima; (quæ cum liberius quiddam questa esset, Tiberius manu apprehensa græcoque verso εἰ μὴ, inquit, κρατεῖς, τεκνίον ὑβρίζεσθαι δοκεῖς; conju-

Ne matrimōia fœminis Augustis sint libera.

ita enim Canterus conjicit fuisse verba illius, quod Suetonius refert, *Si non dominaris filiolæ, injuriam te accepisse existimas?)* hæc igitur Agrippina maritum petebat, sed Tiberio negante, *non ignaro*, ut ait Tacitus, *quantum ex Republica peteretur*. Est hoc jus dominationis & juri communi contrarium, adeo ut ex DD. Sententia, lex, sive statutum, prohibens matrimonium contra jus naturale, non valeat. Verum enimvero Cæsar metuebat, ne is cui fœmina, & à favore vulgi, & à familia potens nuberet, res novas adversus se moliretur, sibique imperium extorqueret, accedente uxorio animo dominandi avidissimo. Hinc Seneca in Octav.

Quod multũ valeant matrimonia ad occupanda imperia

Mactata soceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.

& Africanus. *Uxorem quære firmamentum familiæ. Est enim*, ut eleganter ait Tacitus in Agricola, *matrimonium ad majora nitenti decus ac robur.*

Quam ob causam David Rex sanctissimus atque sapientissimus, decem concubinas à filio suo constupratas, vinctas detinuisse mihi videtur, *Sam.2.c.20.* Quippe quod erant concubinæ regiæ, quas non satis tutum erat dimitti, aut cuipiam elocari. Quamvis non ignoro, quid hac de re sentiat doctissimus Theologus. Qua identidem arte Octavia filia Claudii Imperatoris Neroni desponsata est; quod ait Historicus, *majora patefacturum erat*; hoc est, aditum illi ad Imperium facturum, & Livius lib.1. de Servio: *Idem*, inquit, *affinitatibus, perque nuptias filiæ, multos sibi cognatos amicosque*

cosque

eosque conciliat. & Perdiccas, ut viribus autoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris intendit. Iustinus lib. 13. & lib. 1. de Dario, *Principio*, inquit, *regni, Cyri Regis filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit, ut non tam in extraneũ translatum, quam in familiã Cyri reversum videretur.* Eodem consilio Lycus ille apud Senecam in Hercule furente ambit nuptias Megaræ:

Alieno in loco
Haud stabile regnũ est: una sed nostras potest
Fundare vires, juncta regali face
Thalamisq; Megara: ducet è genere inclyto
Novitas colorem nostra.

Quam etiam causam esse certus sum, propter quam Sejano petenti matrimonium Liviæ obscure negavit Tiberius apud Tacitum 4. Annal. *Falleris*, inquit, *Sejane, si te mansurum in eodem ordine putas, & Liviam, quæ C. Cæsari, mox Druso nupta fuerat, ea mente acturam, ut cum equite Romano senescat.*

CAPUT X.

Prævenire iis qui nocere possunt. Bella populi Romani. Diversitas rerum privatarum & publicarum,

ILla vero omnium maximam iniquitatem præ se ferre videntur, quæ passim ad invidiam Romanorum, cum voce, tum scriptis circumferuntur, de studio ipsorum juvandi socios: propterea quod hac specie pedem lento gressu promoverint, *Studiose juvare socios*

aliarumque gentium agros atque possessiones invaserint, sine ullo jure atque titulo. Neque enim M. Tullius potest, quin publicè fateatur, *populum Romanum juvandis sociis totum terrarum orbem occupasse.* Et Rex ille apud Salustium. *Namque Romanis,* inquit, *cum nationibus, populis, Regibus cunctis, una & vetus causa bellandi est, cupido profe-rendi Imperii.* At enimverò mihi in plerisque, & pro magnitudine sua, & pro jure dominationis suæ fecisse videntur. Primum enim, merito cavebant, ne quis, hostili præsertim animo, erga se, cum periculo magnitudinis Romanæ nimium cresceret: id quod ipsi Macedones prætendebant, *id agendum, ne vis ac potestas ad unum populum deveniret.* Est enim, ut Lyricus Poëta canit, *ipsa utilitas justi prope mater & æqui*; in magnis præsertim & præruptis negotiis. Alterum est, ne populus semel sedatus, & in amicitiam populi Romani receptus, iterum arma caperet: id quod cum periculo Romanorum conjunctum erat. Cum enim Latini ab senatu Romano peterent, ut aut mitterent sibi subsidium, aut seipsos tuendorum finium causa arma capere sinerent, *Romanis tutius visum est, defendi inermes Latinos, quam pati retractare arma,* Livius lib. 2. Addo quod ad dignitatem rei Romanæ pertinebat, ne socii injuriis adficerentur. Cæsar de bello Gallico, *Æduos fratres consanguineosque populi Rom. in ditione atque servitute Germanorum teneri, in tanto imperio populi Romani turpissimũ sibi ac Reipublicæ arbitrabatur.* Sic Guntherus lib. 4.

Eo facto Romanum creviſſe imperium.

Facti ejusdem rationes

Hoc

Hoc siquidem bellum quod juris amore coactũ
Milite suspicitur, meritum, non culpa vocatur.

Et Maro laudi id ducit,

Nunc aliam ex alia bellando quærere gentẽ,
Vincere & Oceani finibus ulterius.

Ecquis enim adeò nullius animi est, adeoque suæ salutis prodigus, ut expectare velit, donec alter à multis victoriis potens & efferatus, bellum transferat, & ferrum in ipsius viscera stringat: Vt enim hoc in privatis negotiis, & religioni & patientiæ alicujus dem: quod do libenter: in publicis certe negotiis, quæ ad regna & populos pertinent, nequaquam tibi concedo, quemadmodum recte Crotognitates ille apud Cæsarem, *Atque ego*, inquit, *hanc sententiam probarem, tantum apud me dignitas potest; si nullam præterquam vitæ nostræ rationẽ fieri viderem: sed in consilio capiendo omnem Galliam respiciamus oportet, quam ad nostrum consilium excitavimus.* Quo verius Dion. Halicarnasſæus. *Ratio imperiorũ est ne noceri poßit.* & Antonius ille: *non concedendum, ut Hispani, sub nomine pacis, moliri res novas poßint:* & legati Campanorum ad senatum Romanum: *Pugnavimus*, ajunt, *verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagrassent Sidicini, ad nos trajectum illud incendium esse*, Livius lib. 7. Neque absurde apud Curtium lib. 6. Alexander recte intellectus. *Sicut*, inquit, *in corporibus ægris nihil quod nociturũ est, Medici relinquunt, sic nos quicquid obstat Imperio, recidamus*, Qua de causa Florentini Pon-

Prævenire iis qui nocere possunt.

tificem Xistum tantopere rogabant, ne pateretur Venetos Ferrariam occupare; Sic denique illos totam Italiam tandem occupaturos, novos homines, qui è paludibus in proximum continentem pedes extulerint. Iovius. Romani certe istac erga socios pietate toti terrarum orbi pacem conciliarunt: quod pulchre Cicero in Epistola prudentissima ad Q. Fratrem: *Simul & illud Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem abfuturam, si hoc imperio non teneretur,* & de Tyro Curtius lib. 4. *Eam civitatem multis casibus defunctam, & post excidium renatam, longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquievisse.*

CAPUT XI.

Οςρακισμός. *Falsa legatio. Exilium Tiberii, Ottonis, Hadriani Pontif. Ludovici XI. Miris modis frangere nimis potentes; Æmulos adjungere. Pecunia exuere.*

Evacuare Rempubl. iis quorum virtus nimis conspicua.

SAnguinis emissione & purgatione, ajunt Medici, plurimum etiam boni sanguinis ejici & abradi. Expedit tamen, nisi voles vitæ periculum facere. Eadem est ratio in Republica in qua nonnunquam reperiuntur, quorum virtus ita in conspicuo est, ut facile studia vulgi ad se trahant vel inviti; quibus Rempubl. evacuari oportet. Fulserat Romæ cometa, qui ex vulgi opinione mutationem Regis portendebat: & omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur. Quibus permotus Nero, literas ad Plautum componit, *consuleret sibi & turbis, seque prave diffamantibus subtraheret,*

heret, esse illi per Asiã avitos agros, in quibus & tuta & inturbida juventa frueretur. Atque ita Plautus illuc cum conjuge Antistia, & paucis familiarium concessit. Humaniter mea sententia & rectè Nero, monstrum alioquin non homo. Nam & ipsi Plauto pepercit, & tranquillitati Reipublicæ consuluit. Hæc enim est natura regni, ut ait Seneca: *cedat quicquid excelsum est.* Et alibi haud absurdè, quanquam in persona Tyranni:

Servare cives Principi & patriæ graves,
Claro tumentes genere, quæ dementia est?

Non enim moveor illorum sermonibus, qui exclamant, iniquum id esse, contra leges esse, hac ratione virtutum viam occludi. At enim vero tranquillitatis Reipublicæ interest, cui, quicunque volet vir bonus esse, æquo animo atque vultu pro tempore cedat: sibi vero imputet, quod nimis virtutes suas exerit, quas nonnunquam dissimulare, atque occultare, boni ac prudentis viri est. De Pisone Vellejus, eum in magnis negotiis otioso similem fuisse. Et de Galba Suetonius, *paulatim in desidiam segnitiemque conversum esse, ne quid materiæ præberet Neroni.* Ac multi sponte se subduxerunt. De Tiberio Suetonius, *eum ultro secessisse, & devitasse æmulationis cum Cajo Lucioque suspicionem.* Et Velleius Paterculus lib. 2. *Marcus,* inquit, *Agrippa sub specie ministeriorum Principalium profectus in Asiam, ob tacitas cum Marcello offensianes, præsenti se subduxit tempori.* Quod utut iniquũ sit; utilitate tamen publica rependitur: Adeoque Respublicas antiquas & hodier-

nas intuenti apparebit, non posse aliter, quin nonnunquam à justitia recedatur. Idque innuit Philosophus 5. Polit. cap. 11 κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν. & cap. 3. *Satius esse providere, ne aliquis in Republica tātopere crescat: ubi vero Respubl. in eum statum pervenit medicina utendum est.* Sic acer Historicus noster: *Imputare perfidiam,* inquit, *non possunt, qui Vitellium Vespasiano prodidere, cum à Galba descivissent, quamvis interfuit Vitellium vinci:* Planè ex mente divini vatis, & Salvatoris nostri, *expedit fieri scandala, sed væ illis qui faciunt.* Illud verò omnium humanissimè, quod specie honoris, vel legationis, vel studiorum, vel amicitiæ, vel aliorum ministeriorum principalium emissi sunt, qui nolentes volentes præsentem dominationem plebi invisam faciebant. Hinc illud vulgatum de Ottone, qui per causam legationis in Lusitaniam sepositus est:

Specie honoris, legationis vel studiorũ, &c. emittere eos quibus præsens dominatio invisa

Cur Otho mentito, sit, quæritis, exul honore,
Uxoris mœchus ceperat esse suæ.

Ac tamen nescio quo plerumque fato reduces Imperium sortiuntur. Tiberius certè è medio quam longissime se amovit, ut vitato assiduitatis studio, autoritatem absentia tueretur, atque etiam augeret, si quando indiguisset sui Respubl. Tranquil. in Tiberio. De quo tritum illud est,

Regnabit sanguine multo
Ad regnum quisquis venit ab exilio.

Sic Hadrianus ille, moliente Carolo Cenrio, honoris specie ablegatus est, & haud multo

multo post Pontifex creatus. Et notum est exilium Ludovici XI. Galliarum Regis, apud Philippum Ducem Burgundiæ, item Medicæi, Allobrogum Principis, aliorumque.

Sunt & aliæ rationes quæ nituntur hoc jure, quasve usurpant Principes in frangendis iis, qui vel à nimia potentia, vel ab affectato imperio suspecti sunt: veluti Tiberius Germanico Pisonem adjunxit, qui eum coerceret: & mira arte Ferdinandus Rex Hispaniæ emunxit Consalvum Magnum: Sic Romani Capuanis omnia jura ademerunt, *ne Senatus, ne plebis consilium, ne magistratus essent, sed sine consilio publico, sine imperio, & ut multitudo, nullius rei inter se socia, inhabilis esset, &c.* & Fridericus I. rebelles pecunia exuit: De quo pulchri versus sunt Guntheri lib. 11. *Rationes aliæ frangēdi nimis potentes & suspectos.*

Nec melius stulta furor atq; superbia plebis
Puniri poterat, quā tanti ut causa furoris
Eriperentur opes, ut quos opulentia rerum
Fecerat elatos, in se revocaret egestas.

CAPUT XII.

An Seianus, Cæcina, Parmenio, aliique iuste interfecti sint? In quo casu ordo iudiciarius non observetur: & an quis possit non accusatus damnari.

NOn una exempla in Historiis sūt eorum, qui manu & imperio militari, in ipsa herba, quod dicitur, oppressi sunt; é quibus quædam tantum excerpam, eaque quæ in regno licuerunt. (nam de jure dominationis Aristocraticæ & *Opprimere manu militari suspectos affectati imperii.*

popularis postea) ex quibus de reliquis judicium esto. De Sejano, qui Germanici uxore & liberis, nefariis modis oppressis, non solum suspectus, sed etiam reus fuit affectati Imperii, testantur Suetonius & Tacitus eum sine ullo ordinario processu ad supplicium raptum, *& dolo magis*, (verba sunt Suetonii) *quam principali autoritate.* Sic Titus Imperator Cæcinam consularem vocatum ad cœnam, ac vix dum triclinium ingressum confodi jussit, Suetonius in Tito: *Sane urgente discrimine, cum etiam chirographum eius præparatæ apud milites cõiurationis deprehendisset.* Eodem jure usus est Alexander adversus Parmenionem, de cujus tamen crimine adhuc dubius sum: & nuper Henricus *III.* Rex Galliarum adversus Guisium; & jure optimo; cumprimis in turbulenta ac seditiosa Repub. quo tempore non solum necessitas, verum æquitas postulat, ut manu potius & Imperio militari Respubl. componatur, quam jure & processu ordinario, *l. 3. D. Ne vis fiat ei qui in poss. miss. est. & l. 16. D. De appellat.* Id ait Alexander apud Curtium lib. 8. *ubi reverentia excessit animus, & summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus: præsertim adversus seditiosos ac perduelles:* ἐπεὶ οὐδὲ γὰρ δικάζεσθαι τοῖς τοιούτους, που προσήκειν; ἀλλ' ἐν πολεμίου μοίρᾳ κολάζεσθαι: *hi in jus non sunt vocandi, sed tanquã hostes puniendi.* In crimine enim manifesto ac notorio, secundum interpretes, ordinem observare nihil est necesse, in quo velox debet esse supplicium, l. 2. C. *Quando lic. unic. sine jud. se vind.*

Exempla in Sejano, Cæcina, Parmenione aliisque.

In causa Majestatis, & in præruptis seditionibus, non semper opus est forensi processu.

so vind. Quin etiam præruptæ seditiones, factionesque cruentæ, moram non recipiunt *l. 6. §. 9. D. De iniq. rupt. irrito, &c.* Ac convenit hic illud recte acceptum, *τεθνηκότες ὀ δάκνουσι*, & ut ait *l. 1. C. Quan. lic. un, sine iud. &c. melius est occurrere in tempore, quam post exitum vindicare*: Est enim *hæc conditio Principum*, ut argutè, sed verè Adrianus dixit, *quibus de affectato regno, nisi occisis non creditur*: adeoque remedium statim quærendum est, non post vulneratam causam, *l. fin. C. in. quibus caus. rest. in int.* Et generaliter, in omnibus causis pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorrescit, quo minus fiat.

In publica animadversione prudentia opus.

Porro publica animadversio studia vulgi & seditiones facile concitat. Tacit. 2. Annal. *Nec Tiberius pœnam ejus palam ausus, in secreta palatii parte interfici jussit, corpusque clam auferri.* & de eo cavit Imperator in *l. 12. C. de pœnis. Vanas voces populi audiendas non esse.* Quin etiam de carcere periculosum esse, vel ex eo liquet, quod Carolus V. Imperator fortissimus atque sapientissimus aliquando Romam conscripsit, utrumque sibi periculosum videri, & Pontificem in carcere esse, & dimitti; cavendum namque esse ne ex captivo liber & hostis factus, partium consiliis permultum noceret.

Et in detentione in carcere.

Postremo parum interest, sit accusatus necne: cum etiam tutor suspectus repelli possit sine accusatione, in favorem pupili si prætori liqueat ex apertissimis rerum argumentis, *l. 3. D. de susp. tut. & cura.* Neque enim hic locum habere puto illud Marci

Etiam non accusatus dãnari potest.

apud

apud Volcat. *non possumus reum facere, quem nullus accusat.* Est enim hoc privilegium quoddam, quod derogat Iuri communi, quodve merito indulgetur Principi, tanquam personæ publicæ, tum ipsius Principis, tum etiam Reipublicæ causa.

CAPVT XIII.

Exasperatio criminum, & acris animadversio. Quomodo crudelitati locus sit in Republ. Punire conjurationis conscios: punire voluntatem conjurandi.

Atrocia ob rem leviculā decernere supplicia exempli statuendi caussa.

EOdem jure nonnunquam atrocia supplicia ob rem leviculā decernuntur, exempli statuēdi causa, quod appellat Tacitus *multa crudeliter agere, quo ceteris quies sit,* Et eleganter Guntherus lib. I.

Plus sæpe nocet patientia Regis,
Quam rigor, ille nocet paucis, hæc incitat omnes,
Dum se ferre suos sperant impune reatus.

Neque hoc solum locum habet in bello, in quo solenne est, teste Polybio, *crudelitatem exercere terroris causa*, sed etiam in Republ. Quo nomine acutus scriptor ab Hetruria Florentinos ridet, quod, cum Aretinos rebellantes in suam potestatem redegissent, nimis leniter cum illis egerint: Quasi verò, inquit, urbs tota sine dedecore Florentinorum destrui non potuisset, &c. Quare Cæsar exemplo supplicii deterrendos reliquos ratus, omnibus qui arma tulerant, manus præcidit, vitamque concessit, quo testatior esset pœna improborum. Neque enim bello finis facilè imponitur, nisi hæc inter-

dum frangendæ pertinaciæ usurpentur.

Sed hæc inquam ad jus belli pertinent. Atqui etiam tempore pacis, & quo inprimis seditiones gliscunt, hujus severitatis usus est. Ideo Mimus ille: *Bonis nocet, quicunque parcit improbis.* Qua de causa Pompejus Columna jussit manum detruncari honestissimo Equiti Neapolitano, cum ex jurgio gladium, in atriis domus, in altercantis caput, sine vulnere strinxisset, atque pœnam deprecantibus amicorum præcipuis; ni ita faceret, vel ut alita auctaque audacia, quæ Neapolitanorum animis insita videretur, non defuturum respondit, qui cubiculo suo ferrum inferre, & ad cædem enudare dubitaret. Nimirum rectè Symmachus in quadam Epistola. *Tantum legibus severitatis addendum est, quantũ flagitia creverunt.* Quare idem Columna, cum ab Hispano, per præconem, ignominioso tubæ cantu, duellum detrectasse proclamaretur, è vestigio hominem trucidari jussit, & cum apud Iulium Pontific. hac de re conquereretur Hispaniæ Regis legatus, Pontifex nihil aliud respondit, quam rectissimè factum, quod servià pedibus, ut tantam injuriam vindicarent, Hispanicam insolentiam Romana superbia contudissent, hæc Iovius.

Nec belli modò sed & pacis tempore & cur.

Eadem severitate conscii etiam conjurationis in Principem puniuntur *l. 5. C. ad l. Iul. Majest.* ut eo citius insidiæ detegantur. De quo varia vide apud Curtium lib. 6. Sed & quæ animum alicujus percutiant. Adeo periculosum est in hujuscemodi tempora, & veluti noctes incidere,

Conscios conjurationum in principem punire.

quod

quod dicebat Philotas: *Si, & cum indicamus, invisi, & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet?* Et quamvis regulariter ratione solius consensus nemo ad pœnam obligatur *l. 11. D. De pœnis:* sed secuto demum actu *l. 225. D. De verbor. signific.* aliud, tamen obtinet in crimine in Principem in quo voluntas punitur *d. l. 5. C. ad l. Iul. Majest.* sed intellige talem voluntatem, ut recte docet Cujacius *ad d. l. D. De verb. signifi.* cum qua conjunctum est initium facti, id est, factio, vel conjuratio. Sola enim & nuda voluntas puniri nequit. Atque ita intelligo illud Guntheri lib. 8.

Qualis voluntas pro facto puniatur.

> *Quicquid in augustos ausus committere Reges*
> *Vel meditatus erat.*

Illud enim Poëtæ,

> *Et scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,*
> *Facti crimen habet, &c.*

Iuris conditores, teste Cujacio minimè probant. Sicut & vix illud Paterculi lib. 2. *Adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum: factaque ad consilium dirigebant, & quid, non in quantum admissum foret, æstimabant.* Quorum nonnulla, quæ sævitiam aliquam præ se ferunt, salute publica compensantur, & merito, ad terrendos nefarios perditorum hominum conatus, pro salute Principis constituta sunt.

G A.

CAPUT XIV.

Imperialis abolitio. Vindicta noxia. Ne in omnia delicta, & in singulos autores inquiratur. Locus pœnitentiæ.

NOnnunquam etiam hoc jure nocentes absolvuntur, nam, ut ait Claudianus: *Nocentes absolvere.*

Ignoscere pulchrum
Iam misero est, pœnaque genus vidisse precantem.

Et Tacitus in Agricola, *Omnia scire, non omnia persequi, parvis peccatis veniam, magnis severitatem accommodare, nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentũ esse.* Quod & Germanicus censuit Annal. *Dandum adhuc spatium, si recenti exemplo sibi ipsi consulerent.* Idque facit ad securitatem Principis, ne nimiis suppliciis exacerbentur subditi. Quæ ratio fuit imperialium abolitionum, quæ fiebant vel in auspicio regni, vel ob festum diem, ut ait Iurisconsultus in *l. 1. D. ad Senatusconsultum Turpilian.* Adeoque observatum est, ne quoties Princeps introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur, Tranquillus in Augusto. *Cavere tamen, ne nimiis suppliciis subditi exacerbentur.*

Sed dices, hoc modo delicta impunita abire. Mihi vero Thraseæ illud semper probabitur: *Non quicquid nocens reus pati meretur, id egregio sub Principe statuendum est.* Et apud Senecam *Amp. Tacita sic abeant mala:*

Her. *Ut inultus ego sim?* Amp. *sæpe vindicta obfuit.*

Adeo nonnunquam delicta nimis asperis remediis atque suppliciis magis magis-

que

Ne turbines in compositi reviviscant.

que augentur: quod potissimum locum habet in conjurationibus, idque Tacitus de Tiberio: *Quanquã multi è domo Principis equitesque ac Senatores, sustentasse opibus, juvisse consiliis dicerentur, haud quæsitũ.* Sic Theodosius militari scientia futura conjiciens, de cõjuratis quæstiones agitari prohibuit, ne, formidine sparsa per multos, reviviscerent provinciarum turbines incompositi. Et Trajanus rescripsit autore Plinio libro 10. Epist. *Christianos conquirendos non esse, sed si deferantur & arguantur, puniendos.* Cæterum qui iterum delinquit, &, quod dicitur, ad nauseam redit, Principis generali abolitione non fruitur. *l.* 3. *C. de epis. aud.* Quin etiam Fridericus I. cum in inauguratione sua quidam ex ministris, qui proptor ingens aliquod crimen gratia exciderat, ad pedes ejus se projecisset, ratus ob præsentis diei hilaritatem Imperatoris animum emollitum iri, tamen negavit, inquiens, non ex odio, sed amore justitiæ eum à se puniri.

CAPUT XV.

De conjuratorum filiis & propinquis pœnas sumere, ne ad parentum exempla succrescant. In nomina damnatorum sævire. Extrema consilia. Obsides punire.

Conjuratorũ sobolem punire.

VT autem hæc omnia cum iniquitate aliqua conjuncta esse videntur: ita inprimis illud iniquissimum videtur quod in conjuratorum sobolem nonnunquam æquè severè atque in autorem, animadvertitur, etiam innocentissimam. Regulariter enim crimen vel pœna paterna nullam

nullam filio maculam infligere potest. Namque unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur, nec alieni criminis successor cõstituitur, *l. 26. D. de pœnis.* & peccata suos debent tenere autores. *l. 22. C. eodem.* Cæterum id fit, partim ut parentes amore liberorum à cæde Principum abstineant, partim quod paterni, hoc est, hæreditarii criminis exempla in filiis metuuntur, ut ajunt Impp. Arcadius & Honorius & Tertulianus.

Autores scelerum, facinus ne cresceret ultra,
Extinxit, sobolemque patrum peccata sequentem.

Et Cicero in Epist. 11. ad Brutum. *Itaque cum rogamus, ut misericordiam liberis ejus impertiamus, nihil affertur quo minus summa supplicia, si, (quod Iupiter omẽ avertat) pater puerorum vicerit, subeunda nobis sint. Nec vero me fugit, quam sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc praclare legibus comparatum est, ut charitas liberorum amiciores parentes Reipublica redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hostem judicat.* Inprimis vero propter cupidinem vindictæ paternæ, qua æstuant liberi, hoc constitutum est. Non aliter atque Dido illa imprecatur:

Exoriare aliquis nostris ex oßibus ultor,
Qui face Dardanios ferroque sequare colonos.

Sed ita est, sed iniquum est. Quis negat? Sed & hoc terrore tyrannicidæ citius à sanguine regio abstinent. Ac tamen vix etiã his suppliciis capiuntur parentes in tot conju- *An id æquum sit.*

conjurationum exemplis. Itaque Tacitus lib. 5. Annal. de liberis Sejani: *placitum posthæc, ut in reliquos Sejani liberos adverteretur.* & Ammianus Marcellinus *Intercepti imperiali motu inter ere omnes ad unum, eorumq; soboles parva etiam tum, ne ad parentum exempla subcresceret, pari sorte deleta est.* Quod etiam in hostium filiis locum habebat. Tacitus. *Mutianus*, inquit, *Vitellii filium interfici jussit, mansurā discordiam obtendens, ni semina belli restinxisset.* Vnde Seneca in Hercule. *Gnatos paterni regni vindices.* Sic apud Venetos, mortuo Duce, ejus administratio examinatur, & in cognitionem trahitur, quæ si paulo iniquior & ferocior fuit, sævitur in mortuum ejusque propinquos.

Porro non tantum in filios sæviebatur, verum etiam tota memoria damnabatur, de quo supra. Hinc Guntherus,

Atque feros manes & nomina sæva nocentis
Damnat, & irati natos odere parentes.

Et Seneca in Octavia:

Sævit in nomen ferus
Matris Tyrannus, obrui meritum cupit,
Simulacra, titulos destruit mortis metu,
Totum per orbem.

Et Curtius: *Nihil*, inquit, *ex omnibus inconsulto ac temere actis, Regē magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio allata:*

Cur eam alii Imperatores beneficiis sibi devinxerint.

Quanquam multi Imperatores, tantum abest, ut conjuratorum filios supplicio affecerint, ut potius eos multis beneficiis sibi devinxerint. Alexander apud Curtium libro 8. *Olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesq; solvi, &*

prof-

profiteor in eodē honore futuros omnes eos, in quo fuerunt, idque dicebat Verus: *nemo successorem suum occidit.* Unde Diocletianus Cassii liberos non tantum non occidit, verum etiam honoribus affecit. In hujuscemodi enim rebus extrema consilia omnium optima sunt, aut enim interficiendi sunt, aut præmiis multis emolliendi, tertia via nulla est. Paulo aliter atque Amphytruo ad Herculem apud Senec.

Sic statue, quicquid statuis, ut causam tuā
Famamque in arcto stare, & ancipiti sciat:
Aut vivis, aut occidis.

Quo consilio Solymannus Turcarum Imperator illustrem illum piratam Ariadinum Barbarossam splendidissimis & pretiosissimis præmiis ad se allicere studuit, oblato etiam ei Architalassi officio, ut quem bello vincere non posset, beneficiis expugnaret, ne amplius damnum rebus Ottomanicis inferre posset.

Eodem Iure obsides puniuntur, quamvis innocentes, id est, etiam fœminæ, quas à Romanis Germanisque, pro obsidibus traditas legimus. *Obsides punire.*

CAPUT XVI.

Civibus res adimere causa Reipub. Hæc jura non tam ex plenitudine potestatis, quam ex communi utilitate metiēda esse. Res populi hosti addicere, census agere, vectigalia indicere. Census, sive Losungen, *anima Rerumpubl.*

VTilitas publica, ait Imp. in *l. 3.* C. *de Princip. præferenda est privatorū contractibus.* Quod quamvis alia ibidem mente

popularis postea) ex quibus de reliquis judicium esto. De Sejano, qui Germanici uxore & liberis, nefariis modis oppressis, non solum suspectus, sed etiam reus fuit affectati Imperii, testantur Suetonius & Tacitus eum sine ullo ordinario processu ad supplicium raptum, *& dolo magis*, (verba sunt Suetonii) *quam principali autoritate.* Sic Titus Imperator Cæcinam consularem vocatum ad cœnam, ac vix dum triclinium ingressum confodi jussit, Suetonius in Tito: *Sane urgente discrimine, cum etiam chirographum eius præparatæ apud milites cõiurationis deprehendisset.* Eodem jure usus est Alexander adversus Parmenionem; de cujus tamen crimine adhuc dubius sum: & nuper Henricus *III.* Rex Galliarum adversus Guisium : & jure optimo; cumprimis in turbulenta ac seditiosa Repub. quo tempore non solum necessitas, verum æquitas postulat, ut manu potius & Imperio militari Respubl. componatur, quam jure & processu ordinario, *l.3. D. Ne vis fiat ei qui in poss. miss. est. & l.16. D. De appellat.* Id ait Alexander apud Curtium lib. 8. *ubi reverentia excessit animus, & summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus: præsertim adversus seditiosos ac perduelles:* οὐδὲ γὰρ δικάζεσθαι τοὺς τοιούτους, προσήκει; ἀλλ' ἐν πολεμίου μοίρᾳ κολάζεσθαι : *hi in jus non sunt vocandi, sed tanquã hostes puniendi.* In crimine enim manifesto ac notorio, secundum interpretes, ordinem observare nihil est necesse, in quo velox debet esse supplicium, l.2. *C. Quando lic. unic. sine jud. se vind.*

Exempla in Sejano, Cæcina, Parmenione aliisque.

In causa Majestatis, & in præruptis seditionibus, non semper opus est forensi processu.

so vind. Quin etiam præruptæ seditiones, factionesque cruentæ, moram non recipiunt *l. 6. §. 9. D. De iniq. rupt. irrito*, &c. Ac convenit hic illud recte acceptum, τεθνηκότες ἐ δάκνουσι, & ut ait *l. 1. C. Quan. lic. un, sine iud.* &c. *melius est occurrere in tempore, quam post exitum vindicare*: Est enim *hac conditio Principum*, ut argutè, sed verè Adrianus dixit, *quibus de affectato regno, nisi occisis non creditur*: adeoque remedium statim quærendum est, non post vulneratam causam, *l. fin. C. in quibus caus. rest. in int.* Et generaliter, in omnibus causis pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorrescit, quo minus fiat.

In publica animadversione prudentia opus.

Porro publica animadversio studia vulgi & seditiones facile concitat. Tacit. 2. Annal. *Nec Tiberius pœnam ejus palam ausus, in secreta palatii parte interfici jussit, corpusque clam auferri.* & de eo cavit Imperator in *l. 12. C. de pœnis. Vanas voces populi audiendas non esse.* Quin etiam de carcere periculosum esse, vel ex eo liquet, quod Carolus V. Imperator fortissimus atque sapientissimus aliquando Romam conscripsit, utrumque sibi periculosum videri, & Pontificem in carcere esse, & dimitti; cavendum namque esse ne ex captivo liber & hostis factus, partium consiliis permultum noceret.

Et in detentione in carcere.

Postremo parum interest, sit accusatus necne: cum etiam tutor suspectus repelli possit sine accusatione, in favorem pupili si prætori liqueat ex apertissimis rerum argumentis, *l. 3. D. de susp. tut. & cura*. Neque enim hic locum habere puto illud Marci apud

Etiam non accusatus dãnari potest.

apud Volcat. *non possumus reum facere, quem nullus accusat.* Est enim hoc privilegium quoddam, quod derogat Iuri communi, quodve merito indulgetur Principi, tanquam personæ publicæ, tum ipsius Principis, tum etiam Reipublicæ causa.

CAPVT XIII.

Exasperatio criminum, & acris animadversio. Quomodo crudelitati locus sit in Republ. Punire conjurationis conscios: punire voluntatem conjurandi.

Atrocia ob rem leviculā decernere supplicia exempli statuendi caussa.

EOdem jure nonnunquam atrocia supplicia ob rem leviculā decernuntur, exempli statuēdi causa, quod appellat Tacitus *multa crudeliter agere, quo ceteris quies sit.* Et eleganter Guntherus lib. I.

Plus sæpe nocet patientia Regis,
Quam rigor, ille nocet paucis, hæc incitat omnes,
Dum se ferre suos sperant impune reatus.

Neque hoc solum locum habet in bello, in quo solenne est, teste Polybio, *crudelitatem exercere terroris causa*, sed etiam in Republ. Quo nomine acutus scriptor ab Hetruria Florentinos ridet, quod, cum Aretinos rebellantes in suam potestatem redegissent, nimis leniter cum illis egerint: Quasi verò, inquit, urbs tota sine dedecore Florentinorum destrui non potuisset, &c. Quare Cæsar exemplo supplicii deterrendos reliquos ratus, omnibus qui arma tulerant, manus præcidit, vitamque concessit, quo testatior esset pœna improborum. Neque enim bello finis facilè imponitur, nisi hæc inter-

dum

dum frangendæ pertinaciæ usurpentur.

Sed hæc inquam ad jus belli pertinent. Atqui etiam tempore pacis, & quo inprimis seditiones gliscunt, hujus severitatis usus est. Ideo Mimus ille: *Bonis nocet, quicunque parcit improbis.* Qua de causa Pompejus Columna jussit manum detruncari honestissimo Equiti Neapolitano, cum ex jurgio gladium, in atriis domus, in altercantis caput, sine vulnere strinxisset, atque pœnam deprecantibus amicorum præcipuis; ni ita faceret, vel ut alita auctaque audacia, quæ Neapolitanorum animis insita videretur, non defuturum respondit, qui cubiculo suo ferrum inferre, & ad cædem enudare dubitaret. Nimirum rectè Symmachus in quadam Epistola. *Tantum legibus severitatis addendum est, quantū flagitia creverunt.* Quare idem Columna, cum ab Hispano, per præconem, ignominioso tubæ cantu, duellum detrectasse proclamaretur, è vestigio hominem trucidari jussit, & cum apud Iulium Pontific. hac de re conquereretur Hispaniæ Regis legatus, Pontifex nihil aliud respondit, quam rectissimè factum, quod servià pedibus, ut tantam injuriam vindicarent, Hispanicam insolentiam Romana superbia contudissent, hæc Iovius.

Nec belli modò sed & pacis tempore & cur.

Eadem severitate conscii etiam conjurationis in Principem puniuntur *l. 5. C. ad l. Iul. Majest.* ut eo citius insidiæ detegantur. De quo varia vide apud Curtium lib. *6.* Sed & quæ animum alicujus percutiant. Adeo periculosum est in hujuscemodi tempora, & veluti noctes incidere, quod

Conscios conjurationum in principem punire.

quod dicebat Philotas: *Si, & cum indicamus, invisi, & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet?* Et quamvis regulariter ratione solius consensus nemo ad pœnam obligatur *l. 11. D. De pœnis:* sed secuto demum actu *l. 225. D. De verbor. signific.* aliud, tamen obtinet in crimine in Principem in quo voluntas punitur *d. l. 5* C. *ad l. Iul. Majest.* sed intellige talem voluntatem, ut recte docet Cujacius *ad d. l. D. De verb. signif.* cum qua conjunctum est initium facti, id est, factio, vel conjuratio. Sola enim & nuda voluntas puniri nequit. Atque ita intelligo illud Guntheri lib. 8.

Qualis voluntas pro facto puniatur.

Quicquid in augustos ausus committere Reges
Vel meditatus erat,

Illud enim Poëtæ,

Et scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet, &c.

Iuris conditores, teste Cujacio minimè probant. Sicut & vix illud Paterculi lib. 2. *Adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum: factaque ad consilium dirigebant, & quid, non in quantum admissum foret, æstimabant.* Quorum nonnulla, quæ sævitiam aliquam præ se ferunt, salute publica compensantur, & merito, ad terrendos nefarios perditorum hominum conatus, pro salute Principis constituta sunt.

CAPUT XIV.

Imperialis abolitio. Vindicta noxia. Ne in omnia delicta, & in singulos autores inquiratur. Locus pœnitentiæ.

NOnnunquam etiam hoc jure nocentes absolvuntur, nam, ut ait Claudianus: *Nocentes absolvere.*

Ignoscere pulchrum
Iam misero est, pœnaque genus vidisse precantem.

Et Tacitus in Agricola, *Omnia scire, non omnia persequi, parvis peccatis veniam, magnis severitatem accommodare, nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentũ esse.* Quod & Germanicus censuit Annal. *Dandum adhuc spatium, si recenti exemplo sibi ipsi consulerent.* Idque facit ad securitatem Principis, ne nimiis suppliciis exacerbentur subditi. Quæ ratio fuit imperialium abolitionum, quæ fiebant vel in auspicio regni, vel ob festum diem, ut ait Iurisconsultus in *l. 1. D. ad Senatusconsultum Turpilian.* Adeoque observatum est, ne quoties Princeps introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur, Tranquillus in Augusto. *Cavere tamen ne nimiis suppliciis subditi exacerbentur.*

Sed dices, hoc modo delicta impunita abire. Mihi vero Thraseæ illud semper probabitur: *Non quicquid nocens reus pati meretur, id egregio sub Principe statuendum est.* Et apud Senecam *Amp. Tacita sic abeant mala:*

Her. *Vt inultus ego sim?* Amp. *sæpe vindicta obfuit.*

Adeo nonnunquam delicta nimis asperis remediis atque suppliciis magis magis-

que

Ne turbines in compositi reviviscant.

que augentur: quod potissimum locum habet in conjurationibus, idque Tacitus de Tiberio: *Quanquã multi è domo Principis equitesque ac Senatores, sustentasse opibus, juvisse consiliis dicerentur, haud quæsitũ.* Sic Theodosius militari scientia futura conjiciens, de cõjuratis quæstiones agitari prohibuit, ne, formidine sparsa per multos, reviviscerent provinciarum turbines incompositi. Et Trajanus rescripsit autore Plinio libro 10. Epist. *Christianos conquirendos non esse, sed si deferantur & arguantur, puniendos.* Cæterum qui iterum delinquit, &, quod dicitur, ad nauseam redit, Principis generali abolitione non fruitur. *l. 3. C. de epis. aud.* Quin etiam Fridericus I. cum in inauguratione sua quidam ex ministris, qui propter ingens aliquod crimen gratia exciderat, ad pedes ejus se projecisset, ratus ob præsentis diei hilaritatem Imperatoris animum emollitum iri, tamen negavit, inquiens, non ex odio, sed amore justitiæ eum à se puniri.

CAPUT XV.

De conjuratorum filiis & propinquis pœnas sumere, ne ad parentum exempla succrescant. In nomina damnatorum sævire. Extrema consilia. Obsides punire.

Conjuratorũ sobolem punire.

VT autem hæc omnia cum iniquitate aliqua conjuncta esse videntur: ita inprimis illud iniquissimum videtur quod in conjuratorum sobolem nonnunquam æquè severè atque in autorem, animadvertitur, etiam innocentissimam. Regulariter enim crimen vel pœna paterna nullam

nullam filio maculam infligere potest. Namque unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur, nec alieni criminis successor cōstituitur, *l. 26. D. de pœnis.* & peccata suos debent tenere autores. *l. 22. C. eodem.* Cæterum id fit, partim ut parentes amore liberorum à cæde Principum abstineant, partim quod paterni, hoc est, hæreditarii criminis exempla in filiis metuuntur, ut ajunt Impp. Arcadius & Honorius & Tertulianus.

Autores scelerum, facinus ne cresceret ultra,
Extinxit, sobolemque patrum peccata sequentem.

Et Cicero in Epist. 11. ad Brutum. *Itaque cum rogamus, ut misericordiam liberis ejus impertiamus, nihil affertur quo minus sumā supplicia, si, (quod Iupiter omē avertat) pater puerorum vicerit, subeunda nobis sint. Nec vero me fugit, quam sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc præclare legibus comparatum est, ut charitas liberorum amiciores parentes Reipublicæ redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hostem judicat.* Inprimis vero propter cupidinem vindictæ paternæ, qua æstuant liberi, hoc constitutum est. Non aliter atque Dido illa imprecatur:

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Dardanios ferroque sequare colonos.

Sed ita est, sed iniquum est. Quis negat? Sed & hoc terrore tyrannicidæ citius à sanguine regio abstinent. Ac tamen vix etiā his suppliciis capiuntur parentes in tot conju- *An id æquum sit.*

profiteor in eodē honore futuros omnes eos, in quo fuerunt, idque dicebat Verus: *nemo successorem suum occidit*. Vnde Diocletianus Cassii liberos non tantum non occidit, verum etiam honoribus affecit. In hujuscemodi enim rebus extrema consilia omnium optima sunt, aut enim interficiendi sunt, aut præmiis multis emolliendi, tertia via nulla est. Paulo aliter atque Amphytruo ad Herculem apud Senec.

Sic statue, quicquid statuis, ut causam tuā
Famamque in arcto stare, & ancipiti scias:
Aut vivis, aut occidis.

Quo consilio Solymannus Turcarum Imperator illustrem illum piratam Ariadinum Barbarossam splendididissimis & pretiosissimis præmiis ad se allicere studuit, oblato etiam ei Architalassi officio, ut quem bello vincere non posset, beneficiis expugnaret, ne amplius damnum rebus Ottomanicis inferre posset.

Eodem Iure obsides puniuntur, quamvis innocentes, id est, etiam fœminæ, quas à Romanis Germanisque, pro obsidibus traditas legimus. *Obsides punire.*

CAPUT XVI.

Civibus res adimere causa Reipub. Hac jura non tam ex plenitudine potestatis, quam ex communi utilitate metiēda esse. Res populi hosti addicere, census agere, vectigalia indicere. Census, sive Losungen, *anima Rerumpubl.*

VTilitas publica, ait Imp. in *l. 3. C. de Princip. præferenda est privatorū contractibus.* Quod quamvis alia ibidem mente

mente dicitur: tamen huc referri potest. Quoties enim Reipublicæ interest, privatas res in usum publicum destinari: toties cives ac subditos à jure suo discedere oportet, & nisi volent, à Principe cogi, hoc nimirum Iure dominationis. Iniquum id sane videtur, imo miserabile, sed in favorem Reipublicæ indultum; veluti Levinus Consul Rom. apud Livium ait lib. 26. *Respublica incolumis, & privatas res facile salvas præstat, publica perdendo, tua nequicquam serves.* De tempore belli liquidum est. Iovius: *Galli*, inquit, *obsesso a Cæsare Mediolano, adhortante Gritto Veneto, necessaria, sed miserabili ratione, suburbana ædificia incenderunt, ne his ad ponenda castra uteretur Cæsar, & propius & tutius tegentibus tectis muro succederet:* id que Vercingetorix ait apud Cæsarem lib. 7. de bello Gallico, *salutis causa rei familiaris commoda negligenda esse*, adeoque suadet Gallis, ut æquo animo sua ipsi frumenta corrumpant, ædificiaque incendant, qua rei familiaris jactura, perpetuum imperium libertatemque se consequi videant.

Bona civibus auferre.

Sed an etiam extra bellum? Ita verò serio, suadente id utilitate publica. Nec tamen vix aliter, quæ est benignior sententia, nisi refuso aliquo pretio *l. 2. C. pro quibus cau. ser. præm. lib. acc.* Quippe quod omnia Princeps possidet, *non tamen Dominio*, ut ait Seneca, *sed imperio.* Et Poeta Ligurinus lib. 3.

Etiam extra bellum, & quatenus.

Quicquid habet locuples, quicquid custodit avarus,
Iure quidem nostrum est, populo concedimus usum.

Ac

Ac tamen id, quod ajunt nonnulli, licere Principi sine ulla causa alicui rem suam auferre; non tam ad jus dominationis refero, quam ad dominationis flagitium, ut Cornelius appellat. Quæ sententia non ex alio fonte promanavit, quam assentationis & emerendæ gratiæ, quo nihil turpius de justitiæ sacerdote dici potest. Nam hæc, & id genus alia, non tam ex plenitudine potestatis metienda sunt, quam ex salute atque utilitate publica. *Quasi vero*, inquit Sallustius, *injuriã facere, id demum esset imperio uti*: & laudabile est illud de Tito apud Suetonium, *abstinuit alieno, ut si quis unquam.*

Iura dominationis ex salute Reip. metienda sunt, non ex plenitudine potestatu.

Sed licet ne Principi jure dominationis, vel belli, icto fœdere, civium bona hinc & inde direpta remittere? Ita certe, inprimis si aliter pax fieri nequit: adeoque cives perpetuo ab omni actione excluduntur. Nam quod glossa ait, compositiones Dominorum non officere juri subditorum, haud iis convenit, qui pro arbitrio suo, & ut Curtius ait, regio more imperant; sed quorum Imperium variis conditionibus restrictum est. Sed ὅδε πάρεργον: Nam sobriè hæc & circumspectè aget prudens Princeps, quod, ut docet Philosophus lib. 5. Politic. capite 6. *per ablationes rerum conjurationes instituuntur.*

Civium bona hosti remittere pacis causa an liceat Principi.

Et hæc fere jura sunt dominationis regiæ, quibus alia id genus addas licet. Nam ratio illa agendi census, ex qua non tantum facultates civium innotescunt, & in tabulas censuales referuntur; verum etiam ex cujus modo tributum & vectigal pendi-

Census agere.

 tur,

tur, adeoque respublica locupletatur, haud ulla, ut opinor, excusatione opus habet. Cum enim Imperium sine vectigalibus nullo modo retineri possit, æquo animo cives parte aliqua suorum fructuum, pacem sibi sempiternam, atque otium redimere debent, ut scribit Cicero ad Q. Fr. Atque est hujuscemodi census, non *Losungen* appellamus, anima magnarum Rerumpublic. Vnde Livius nos immeritò vocat *rem saluberrimam magno futuro Imperio*: & Claudius vocavit opus arduum. *Quod opus*, inquit, *quam arduum sit, nobis cum maxime, quamvis nihil ultra, quam ut publice notæ sint facultates nostræ, exquiratur, nimis magno experimento cognoscimus.*

Census anima Rerump

Caput XVIII.

Iura dominationis Aristocratiæ. Ne quis ex Patriciis, Regis, vel Principis filiam ducat. Ejicere cives nimis potentes. Vt interfecto domino omnes servi puniantur. Decimatio militum.

Iura dominationis Aristocraticæ ferè eadem.

EAdem fere sunt Iura dominationis Aristocraticæ, & à quovis huic accommodari possunt. Sunt tamē etiam peculiaria quædam. Nam sicut jura regia saluti regni & unius inserviunt; ita quoque Jura Aristocratica ad salutem & dignitatem nobilium, eorumque qui imperant, comparata sunt; sicut & jura populi ad civium. Quale est illud: Ne quis ex optimatibus Principis alicujus, vel Regis filiam in uxorem ducat, quod is fultus fretusque hac nuptiali dignitate, facile animum dominandi sumat. Id quod ex præcedentibus liquet;

Quædā particularia.

quet; quod tamen potius ad arcana dominationis, quam ad jura referendum est.

Magni enim periculi res est in libera Republ. Principem nasci, non secus atque, ut Seneca ait, *semper magno constitit nasci Deum.* Adeoque cavendum esse existimo in Aristocratica Republica ab iis, qui originem ducunt à Regibus. Quæ res Cæsarem ad invadendam Rempublicam exstimulavit, ut constat ex funebri oratione de Iulia amita: *Est in genere & sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, & ceremonia Deorum, quorum ipsi in potestate sunt Reges.*

Principalium affinitatum prohibitio.

Talis autem, & qui hujuscemodi, & id genus aliis dignitatibus nimium crescit, ex Republica libera ejici potest, & quidem hoc jure dominationis. Qua ratione Scipio Africanus lubens, & merito, civitate cessit. Nam, ut testatur Livius, *periculosum erat, in Republica, præsertim libera, unũ hominem esse caput, & culmen Imperii: sub umbra Scipionis urbem terrarum orbis dominam latere, nutus ejus pro decretis patrum esse, &c.* Quo facit Atheniensium & Ephesiorum Ostracismus: *Nemo de nobis unus excellat, sed si quis exstiterit, alio loco & apud alios sit.* Quo nomine Romani omnes Tarquinios è civitate Romana expulerunt, *ne quam,* ut ait Varro apud Nonium, *seditionis per gentilitatem speciem haberent:* veluti fortiter: & præclare Brutus ad Tarquinium Cos. *Hunc tu,* inquit, *tua voluntate remove metũ, meminimus, fatemur, ejecisti reges, absolve beneficium, aufer hinc regium nomen.* Et ap d eundẽ Livium lib. quadragesimo primo,

Ejectio è Republica eorum qui nimis dignitatibus crescunt.

Inde Ostracismus Atheniensium & Ephesiorum.

 mo,

mo, C. Sempronius. *Nec senatui tanti se civem aut quenquā alium debere esse, ut in parendo uni malum publicum fiat.* Illud est quod Catulus de Pompejo dixit; esse quidem præclarum virum, sed nimium jam liberæ Reipublicæ, neque omnia in uno reponenda. Velleius libro secundo. Idem testatur Iovius lib. 1. Histor. de Venetorum Republ. *Neminem*, inquit, *temere ex optimatibus, qui vel insigni virtute, vel spiritu in gerendis rebus cæteris antecellat, nimio plus crescere, vel collecta gratia potentem & clarum fieri patiuntur.* Sed hæc palam sunt, & à multis exemplis obvia.

Venetorum.

Ille vero mos animadvertendi in singulos servos ob ūnius domini necem, maximam crudelitatem referre videtur; verum spectabat, tum ad salutem clarissimorum hominum, tum etiam ad contundendam ferociam mancipiorum. De Marcelli cæde Servius Sulpicius. *Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi; inveni duos libertos, & pauculos servos: reliquos, ajebant, profugisse metu perterritos, quod dominus eorū ante tabernaculum interfectus esset.* Quam severitatem confirmavit Augustus, & Nero, viro consulari, & præfecto urbi à servo occiso. Qua de re ita Cassius in Tacito 14. Annalium. *At quidem insontes peribunt. Nam & fuso exercitu, cum decimus quisque fuste feritur, etiam strenui sortiuntur.* De qua decimatione Livius libro 2. *Centuriones duplicariosq́, qui reliquerāt ordines, virgis cæsos, securi percussit: cætera multitudo sorte decimus quisq́ ad supplicium lecti.* Vtrumque hoc cum iniquitate conjunctum est, sed, ut idem ait

Animadversio in singulos familiares ob unius domini necem.

Decimatio militum.

Cassius,

Cassius, *contra singulos utilitate publica rependitur.* Neque enim pudet me hanc senté-tiam toties repetere, cujus rei rationem reddit M. Tullius in Cluentiana: *Statuerunt*, inquit, *ita majores nostri, ut si à multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animadverteretur, ut metus ad omnes, pœna ad paucos perveniret. Nam qui miles locum non tenuit: qui hostium impetum vimque pertimuit, potest idem postea & civis esse melior, & vir bonus, & civis utilis. Quare ne in bello propter hostium metum delinqueret, amplior ei mortis & supplicii metus est à majoribus constitutus, ne autem nimium multi pœnam capitis subirent, idcirco illa sortitio comparata est.* Hæc Cicero.

CAPVT XVIII.

Proscriptorum liberos à iure ordinis prohibere & perfunctoriè ostenditur differentia inter hæc iura Aristocratica & iura regia.

SYlla, ejectis & proscriptis quamplurimis Senatoribus, & equitibus Romanis, lege lata proscriptorũ liberos à jure petendorum honorum prohibuit, simulque *ut Senatorum filij,* (verba sunt Velleii) *& onera ordinis sustinerent, & iura perderẽt.* Quæritur an recte? Sane Vellejus indignissimum esse censuit. Mihi vero & jure dominationis, & ad salutem atque tranquillitatem præsentis Reipub. fecisse videtur. Quemadmodum Cicero ait 1. Philip. *non quod probem, sed quod rationem habendam esse censeo maxime otii & pacis.* Et Quintilianus lib. 11. cap. 1. *Mollienda est*, inquit, *in plerisque alio colore asperitas orationis, ut Cicero*

Proscriptorum liberos ab honoribus excludere.

proscriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, quam honestis parentibus ac majoribus natos a Republ. summoveri? itaque durum id esse, summus ille tractandorum animorum artifex fatetur: sed ita legibus Syllæ cohærere statum civitatis, ut his solutis, stare ipsa non posit. Itaque est, ut aliquid eorum quoq; causa videretur facere, contra quos diceret. Hæc Quintilianus egregie. Ideo enim jura ordinis perdiderunt, ne copiam haberent amore vindictæ Rempubl. perturbandi. Eadem ratio fuit in Bruti filiis, quos occupata libertate necesse fuit è medio tolli. De quo vide Machiavellum.

Probatur hoc dominationi Aristocraticæ convenire.

Propriè autem hoc convenire dominationi Aristocraticæ ex eo liquet, quod, imperio postea in unum devoluto, honoribus restituti sunt. Ita enim Suetonius de Cæsare: *Admisit ad honores & proscriptorum liberos.* Vnde Cicero appellat *legem temporis, non hominis.* Eodem modo Alexander; cum reversus ex India, Epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnatos restituebantur, magni motus exorti sunt, quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem Principum fuerant, verentibus iisdem Principibus, ne revocati potentiores in Republ. fierent, *Iustin. lib.* 13. Non enim omnia hæc jura omnibus Rebuspublicis promiscuè, omnibusque temporibus accommodanda sunt.

Iura hæc suo tantum modo Rebuspublicis accommodanda.

CAPUT XIX.

Lupanaria admittere. Fœneratoribus atque usurariis locum dare. Tyranno interfecto de crimine demum cognoscere. Supplicium S. Melii.

Porro hoc quoque jure lupanaria tolerari posse existimo, quæ passim propter hominum libidinem in vastis Rebuspublicis conceduntur, ut nimirum avertantur stupra honestissimarum fœminarum; & quod alias (ut festivè ICtus ait *l,27. D. De hered. pet,*) *etiam in honestorum virorum prædiis lupanaria exerceantur.* Quo etiam alludit Catullus; *Ille domum nobis atque dedit dominam.* Quare Nerone delapso in amorem libertæ Actæ, & abhorrente ab uxore Octavia, nobili fœmina & probitatis spectatæ, ne quidem severiores amici Principis aversabantur. *Metuebatur enim,* inquit Tacitus, *ne in stupra fœminarum illustrium prorumperet, si illa libidine prohiberetur.* Cæterum erat hoc bono fisci atque ærarii. Nam sub Severo Imperatore hujuscemodi prostibula, sicut & ipsi Lenones, solvebant vectigal à questu meretricio, idque in ærarium referebatur, ad refectionem publicorum ædificiorum, ut amphitheatri, circi, aliorumque.

Lupanariorum admissio.

Cui simile est illud Deuteron. 23. *Extraneo tuo fœnerabis, at fratri tuo non.* Idque Iudæis indultum fuit propter duritiem eorum: Et illud Christi ad Pharisæos apud Matthæum cap. 19. *Moyses, pro duritia cordis vestri, permisit vobis dimittere uxores vestras; cæterum à principio non fuit ita.* Ejusdē farinæ

Alia exempla similiū indultorum in politia Mosis puta ratione.

Tyranni interficiendi ex lege Valeria. farinæ est Lex Valeria, quæ permittebat Tyrannum interficere, & postea causam dijudicare; idque propter periculum moræ, sicut & latronem & seditiosum statim licebat interficere, & postea ad Principem scribere, *l. 6. D. De injust. rup. irr. testam.* Cæterum, ut dixi, pleraque jura dominationis Regiæ huc referri possunt. Eadem enim fuit ratio in Spurio Melio, quæ in Sejano & Cæcina: Spurius Melius ille quod in libera Republica regnum affectaverat; & à Dictatore ad causam dicendam vocatus, minime paruerat; quin potius quiritando multitudinem concitaverat, à magistro equitum in publico obtruncatus est.

Spurii Melii exemplum.

Iniquitas magnorum exemplorum quare compensetur.

Sed rursum inquies, inique verò, non auditus, non damnatus. At enim vero publico judicio cum illo agi non potuit, nisi cum seditionis periculo: & fortasse partium favore è reatu fuisset elapsus. Ne repetam illud, quod hæc iniquitatis species utilitate publica tegitur & recompensatur. Vt enim in omnibus actionibus politicis, ita cumprimis in hac materia locum habet illud elegantissimi Poetæ:

Medio de fonte Leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat:

Quibus multa alia addi possunt, multa etiam exemplis illustrari: Mihi, ut ait Plinius in Epistolis, *harum rerum difficilior fuit electio, quam inventio.*

CAPUT XX.

Iura dominationis Democraticæ. Parricidium Timoleontis; cujusvis parricidii detestatio.

Pleraque ex his omnibus competunt etiam populari Reipublicæ, in qua multa cum singulorum salutis causa, tum etiam præsentis Reipubl conservandæ gratia fiunt, ac paulo quidem iniquius. Quibus tamen iterandis supersedeo, quod ex prioribus sumere, & huic formæ accommodare cuivis in proclivi est. Non tamen possum mihi imperare, quin huc referam parricidium illud Timoleontis. Hic fratrem suum Timophoontem, qui tyrannidem moliebatur, multisque adeo viris magnis in Republica extrema quæque minitabatur, nequicquam monitum ut absisteret, confestim confodi jussit, & quidem intra parietes. Cujus rei cum Timoleontem pœniteret, & idcirco se à publicis negotiis subduceret, Teleclides eum vehementer increpans: *si*, inquit, *decertaveris præclarè, tyrannum te occidisse arbitrabimur, sin minus, fratrem.* Sane haud id fecit odio fratris incitatus, sed incredibili amore patriæ impulsus, neque tam privata autoritate, quam publica: erat enim ex Principibus Senatus. Ac quidem legibus Romanis tantum abest, ut in eos, qui vel parentes vel filios hostes patriæ interfecerant, animadversum sit, potius præmiis fuerint adfecti, ut est in *l. 25. D. De relig. & sumpt. fun.* Quare mihi Timoleon non magis parricida erit: quam Manlius ille, qui filios perduelles

Iura dominationis Democraticæ etiam convenire Reipublica, Fratricidium Timoleontis eo refertur

Factum Manlii filios perduelles occidentis.

duelles interfici jussit, vel Servilius Hala, qui Melium affectati regni accusatum obtruncavit. Et quidem dolorem, quem ex morte fratris conceperat Timoleon, vehementer perstringit Plutarchus: *Vsque adeò*, inquit, *judicia hominum vacillant, & quibusvis laudibus, vel probris in transversum rapiuntur: sicut edones illi ingenti esurie capti ingluttiunt cibos, sed satiati nauseant, ita nos rebus perpetratis animum abjecimus.* Hæc ille in Timoleontem. Ac nescio, an non aliquo pacto excusari possit Nero de cæde matris. Consideranti enim mihi historiam totam, occurrunt multa scelera & affectati regni indicia: veluti, quod, præter alia, tribunos & centuriones comiter excepit; quod nomina & virtutes nobilium in honore habuit; quod ducem quæsivit & partes, aliaque id genus dominationis arcana invasit. Imo ipse Burrhus & Seneca, teste Cornelio Tacito, eo descensum credebant, ut nisi præveniretur, Neroni pereundum foret. Id quod carpit Octavia illa apud Senecam:

Matricidium Neronis an excusari possit.

Extinguat & me, ne manu nostra cadat:

Cæterum est tamen res atrox, & ab affectione atque naturali pietate alienissima. Neque aliquis facile in necem suorum juraverit, nisi qui omnibus affectibus bellum indixerit. Rectè Iustinus lib. 16. *In parricidio, nulla satis justa causa ad sceleris patrocinium prætexi potest.*

CAPUT XXI.

Quomodo hæc jura inserviant religioni. Hæc jura dominationis cedunt divino juri: Prætextus religionis. Αὐτονομία. *varietas religionum.*

HÆc dominandi jura, tantum abest ut religionem depravent, vel pietati adversentur, ut potius ei inserviant. Id enim efficiunt, ut religio in Republica sarta tecta sit, & rite colatur. Neque hercule juris nomine dignum est, quod divinæ legi, quod religioni contrarium sit. Sunt equidem hæc jura instar clypei, & veluti propugnaculum summæ potentiæ, ad securitatem præstandam civitatis Principi, veluti personæ publicæ, quive rerum caput est, & cui fas est omnia Reipublicæ membra cedere fascesque summittere.

Iura hæc dominandi an adversentur Religioni.

Verumtamen habet hæc majestas terminos suos; ut sunt religio, pudor, fides. Hæ enim veluti victrices Deæ frænum injiciunt potentiæ humanæ, cohibentque, ne ulterius progrediatur, quam lex divina patitur. Hinc Poëta: *Diis te minorem quod geris, imperas.* Quare in Romana Republica cum de Campanorum petitione Senatus consultus esset, etsi magnæ parti urbs maxima opulentissimaque Italiæ, uberrimus ager, marisque propinquus ad varietates annonæ, horreum populi Romani videbatur; tamen tanta utilitate fides antiquior fuit, ut præclarè refert *Livius lib.* 7. Et fortiter Achæorũ ille Prætor, *Veremur*, inquit, *vos, Romani, & si ita vultis etiam timemus,*

Imo verò cedunt juri divino.

Majestatis & potentiæ humanæ terminus religio.

sed plus veremur & timemus Deos immortales. Livius lib. 39.

In qua sine caussa probabili nihil mutandum.

Quare in eos etiam merito hoc jure animadvertitur, qui absque ulla probabili causa, vel ambitione quadam incitati, vel studio novarum rerum inducti, in religione temere aliquid mutant, novas neq; dum tot quamtum vis consiliis habitis, decisas quæstiones obtrudunt, animas curiosorum hominum cruciant, cœlum terramque miscent. Quæ insolentia compesci debet in iis, qui, ut cum Tacito meo loquar, *religionis specie in ambitionem delabuntur*. De quo cavit. *l. 2. D. De extraord. crimin.* Est equidem Religio, pura ceteroquin atque incorrupta, veluti puella. verum tot fucis, totque cerussarum generibus inficitur atque obfuscatur, ut quicquid agitur, hæc sola obtentui sumatur. Vnde Lucretius:

tamen Obtētui non sumenda.

Quod sæpius olim
Relligio peperit scelerosa atq; impia facta.

Et Tacitus 1. Annal. *Pietatem erga parentem & tempora Reipubl. sumpta.* Qua specie etiam Sinon ille utitur apud Poetam 2. Æneidos.

Hanc pro Palladio, moniti, pro numine læso
Effigiem statuere, nefas quæ triste piaret.

Profecto libido dominandi unicum ferè hoc pallium sumit: cum tam Religio populo invito obtrudi nequeat, nedum cogi, ut quod non credit, credat tamen. Verè enim Tertullian. *Hoc ad irreligiositatis elogium concurrit, adimere libertatē Religionis, & interdicere opinionem divinitatis: ut non liceat mihi colere quē velim, sed cogat colere, quem nolim:* & Curtius, quantum vis profa-

nus scriptor, lib. 8. *tanquam perinde animis imperari possit, ac linguis.* Quod enim ajunt, ex hac religionum differentia oriri seditiones; quin ergo puniunt eos, qui Rempubl. turbant, iis verò parcunt, qui Reipubl. pacem diu noctuque moliuntur, Deumque immortalem de salute publica precibus suis fatigant. Non enim Religio, hæc, vel illa, seditionis causa est: sed depravatissimorum hominum vecors, atque corruptus animus. Ideò Orosius: *Rerumpublicarum mala nō nasci ex religione, sed fuisse semper in universo terrarum orbe.* Mihi hoc caput cōcludere libet pulcerrima atque vere Christiana sententia Scipionis Ammirati in Tacitum. *Et perche*, inquit, *la religione è cosa maggiore come habiam detto, della ragione di stato, & fasi conti suoi diversamēte, da quelli de gli huomini, & nō si da proportione della cose temporali all' eterne: conviene, in tali accidenti, te ricorrer priemieramente alla religione, & veder, si ella ti si oppone: perche in tal' caso, bisogna accōmodar la ragione di stato alla religione. & nan la religione alla ragione di stato.* Et quæ plura hac de re disserit prudens sane ac disertus scriptor.

Per se non est causa seditionis.

CAPUT XXII.

Similia exempla, cum ex sacris, tum ex jure civili desumpta. Sacrilegium Friderici Barbarossæ. Modus non legitimus, non ordinarius. Quomodo Princeps confirmet ea, quæ non jure facta sunt.

Enarrantur alia contra æquitatē naturalem constituta.

SEd & multa alia, tam in sacris literis, quam jure civili, respectu tum publici boni, tum etiam aliarum circumstantiarum,

tiarum, contra æquitatem naturalem, atque jus ordinarium, sive commune constituta sunt, quorum nonnulla huc referre libet. Olim nefas erat pane propositionis vesci præter Sacerdotes & Levitas: sed cum David fame periclitaretur, non veritus est à Sacerdotibus petere, neque Sacerdotes abnuerunt. Quo argumento utitur Salvator noster adversus Pharisæos, cum quidam fame coacti die sabbati spicas vellerent, & fricata grana comederent. Quorũ exemplo Fridericus Ænobarbus, cum premeretur inopia commeatus, loca sacra invasit: postea vero Episcopatus illos insigni & ampliore remuneravit beneficio, ut refert Frising. Qua de re Güntherus lib. 2.

Ratione boni publici ex sacris Davidis exemplũ panes propositionis à Sacerdotibus petentis. Ænobarbi loca sacra invadentis.

Mentis quippe bonæ proprium est, agnoscere culpam,
Culpa ubi nulla subest.

Secundum quæ limitandam esse existimo *l. 9. D. Ad L. Iul. pecul.* Sic Iure Canonico, adventante hoste, divinam domum, vel sacram turrim munire licet, & loco propugnaculi habere.

Ex jure Canonico.

Ex jure civili.

In jure porro civili quot & qualia sunt? Nonne lex generaliter vetat, cogi invitum, ut rem suam vendat. *l. 11. C. de contrahen. empt.* ac tamen difficili tempore ad Ædiles spectat, ut annonam urbi sufficiant, possessoresque, cæteris justo pretio copiam ejus facere jubebant. *l. 6. D. De extraordin. criminibus.* Lex enim, quamvis amplissimis verbis concepta, interpretatione restringitur, ne publicæ utilitati desit. Quid? Nonne adversus leges rationemque

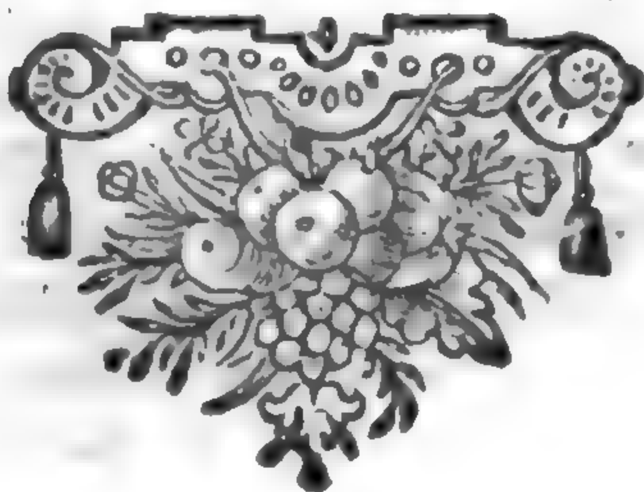
natura-

naturalem receptum est, ut filius, tametsi non hæres, pro principali debito teneatur, atque uxor in pignore posteriorem causam habere censeatur. *l.* 4. *C. De primipil.* Sic in *l.*31. *D. Depositi.* pugnant jus naturale, sive gentium, & jus civile. *Si*, inquit, Triphoninus, *naturale & gentium jus intuemur, ei qui dedit, restituenda sunt, si civile jus, & legum ordinẽ, magis in publicum deferenda sunt.* Sic lege constitutum est, ne quis sibi jus dicat; ac tamen si judex copiam sui non faciat, propria autoritate illatam injuriam ulcisci nihil prohibet. Similiter tutor suspectus removetur, etiamsi non dubitet, finita tutela rei male gestæ rationem reddere. Eodem modo impuberes matrimonio conjungi prohibentur; Quod tamen admittitur, suadente pacis utilitate. Ejusdem notæ est *l.* 11. *D. ad l. Iul. Maj. l.* 10. §. 16. *D. Quæ in fraud. cred. fact. sunt.* Qua ratione judex famosum latronem neci dat, tametsi ad ejus Iurisdictionem non pertineat. Cui simile exemplum est apud Tacitum 1. Annalium. jusserat Menius Castrorum præfectus duos seditiosos supplicio affici, contra jus militare. Nam, ut testatur Vegetius lib, 2. ad præfectum castrorum solum pertinebat castrorum positio, valli & fossæ designatio, impedimentorum militarium cura: jus vero plectendi militis, erat Prætoris, vel Legati, quem gladio succinxerat Princeps, hoc est, ductoris exercitus. *l.* 9. *D. de custod. reor.* Itaque addit Historicus, *factum id esse: bono magis exemplo, quam concesso jure*: & ut vulgariter loquimur, extra ordinem

ordinem. Quod enim lex omisit, religio magistratus omittere non debet. *l.* 13. *D. De Testibus*, Idque rectè voces modum extraordinarium, quemadmodum Suetonius in Augusto *non legitimum & ordinarium modum*, & Maro: *sine more*, quod Græcis est παρανόμως.

Ratione circumstantiarum.

Omitto nunc alias circumstantias, quas *appendices & momenta* appellat Agellius; ut sunt: levium delictorum frequentia, contumacia, locus, tempus, & id genus alia, quorum respectu jus ipsum, non tantum à Philosophis, verum etiam ab ipsis legum autoribus sæpenumero vel restrictum vel ampliatum fuit: Idque D. Augustinus ait. *Imperatorem habere potestatem alias leges ferendi; non temere quidem, sed ex justa causa, & Reipublicæ salute; atque adeò confirmandi etiam, quæ non jure facta sunt.* Vnde etiam in jure civili, contractus principales pro justis & legitimis habentur, etiamsi non legitime facti sint. Et hactenus de Iure Dominationis.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUM-PUBLICARUM, LIBER QVINTVS.

Qui est de Flagitiis dominationis.

Caput I.

Quid sint dominationis flagitia: quomodo appellentur. Consilia Machiavellistica. Vis dominationis. Ius concinnatis mendaciis adumbratũ: callida & malitiosæ juris interpretationes: sanguinaria Iustitia: voluntas cruenta, la cattiva ragione de stato, gefahrliche Rechten. *Domus Augusta,* Hausz Oesterreich. *Secreta noctium.*

EA est natura summi ac vasti Imperii, ut nonnunquam permagni intersit, ab æquitate recedere, ut ex præcedenti libro constat. Verum tamen haud adeò longe deflectendum est, ut res ad Tyrannidem deveniat. Est enim Dominatio medium quiddam inter civile Imperium, & Tyrannidem, quæ, si omisso altero, ad Tyrannidem vergit, non amplius est Dominatio, non Ius, non Imperium, sed summa injustitia atque extrema tyrannis; & ut appellat Tacitus. *Flagitiũ Dominationis* lib. 14. Annal. *Temporum Claudianorum obliqua insectatione, cuncta ejus* Dominationis Flagitia

Dominatio media inter Imperium & tyrãnidem.

Dominationis flagitia.

tia *in matrem transtulit.* Sicut & alibi, *militiæ flagitia*: Itali *la cattiva ragione di stato.* Ac rectè quidem jura illa dominationis inter odiosa referas, à quibus, secundum interpretes, omnino recedere non oportet, sed quæ præfractè & ad literam accipiuntur: cæteroquin non essent limitatio, non exceptio, sed transgressio, sive, ut Aristoteles, vitiosas Respublicas eleganter appellat, παρέκβασις quædam; sed fœdæ atque barbaræ rationes, atque scelera dominationis conservandæ atque augendæ; & ut uno verbo hodie loquimur, consilia Machiavellistica: quæ Principes, quantum potest, vitare debent. Vere ac supra sexum Livia illa ad Augustum, *Oportet te,* inquit, *nihil facere per injuriam; sed nec omnino facere videri. Nam privatis quidem hominibus satis est nihil delinquere: Principibus ne quidē suspectis esse licet.* Et Theseus apud Senec. in Herc. fur.

Consilia Machiavellistica hodie dicta. Ea quemodo Priceps vitare debet.

Scelera taxantur modo majore nostra.

Ac tamen juris nomine teguntur. Hinc Tacitus. *Nam quæ alii scelera, hic remedia vocat, dum falsis nominibus, severitatem pro sævitia, parsimoniam pro avaritia, supplicia & contumelias vestras disciplinam appellat.*

Varia istorum flagitiorum appellationes.

Cæterum hujuscemodi flagitia Tacitus alibi appellat *vim Principis*, lib. 5. Annal. *Sed paratos adultionē vi principis impediri.* Alibi, *vim Dominationis*; sicut & Paterculus lib. 2. *Marullus pene vim Dominationis expertus est.* Cicero 1. offic. *Callidas & malitiosas juris interpretationes.* Scriptor Dialogi de Orat. *sanguinariam sententiam.* Ammianus. *Ius concinnatis mendaciis adūbratum;*

tum; item. *Ius cruentum*; item, *voluntatem cruentam*, quam opponit civili ac justo Imperio 15. lib. *Civili*, inquit, *iustoque imperio ad voluntatem converso cruentam*, Germani efferunt per *gefahrliche Rechten.*

Cujus farinæ est illud Cæsaris, *regni causa sceleratum esse.* Et illud Euphemi apud Thucydidem Ἀνδρὶ τυράννῳ ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ· οὐδὲν ἄλογον, ὅτι ξυμφέρον. *Principi nihil est iniustum, quod fructuosum.* Et Eteoclis apud Euripid. *regni causa ius violandum esse.* Et Senecæ, *ubi honesta tantum dominanti licent, precario regnatur*; Et illud Taciti de Agrippina: *Nihil domi impudicum, nisi quod dominationi expediret.* Et Lepidi apud Salustium: *Nihil gloriosum, nisi tutum: & omnia retinendæ dominationis honesta esse.* Et Luciani illud: *Variorum dicta impertinentia.*

Sceptrorum vis tota perit, si pendere iusta
Incipit.

Differunt ergo jura dominationis, à flagitiis dominationis, imo hisce veluti opposita sunt. *Primo*, quia in his tantum utilitas privata spectatur: in illis & privata & publica, hæc fiunt explendæ crudelitatis & libidinis gratia: illa tranquillitatis publicæ conservandæ. *Denique* in illis habetur ratio divini numinis, honestatis, fidei, pudoris: in hisce hæc omnia læduntur ac pedibus conculcantur. Vtraque tamen sunt occultæ & reconditæ rationes imperii firmandi, augendique. Quo minus mirum alicui videri debet, hæc à me referri ad arcana Rerumpublicarum. Addo, quod ipse

Iura dominationis differunt à flagitiis adeo ut iis fere opposita sint. Ostenditur in quo tamen conveniant.

ipse Tacitus lib. 1. Annal. appellat *arcana domus*, vel, ut nostro ritu loquar, arcana Aulæ. Domus enim pro aula usurpatur, sicut & Dominatio pro Imperio, Tacitus, *gravis domui Cæsarum noverca*. Quod etiam nos retinemus, *Hausz Oesterreich: Hausz Sachsen*: sic alibi libidines Augustæ domus, Tacitus vocat *secreta noctium*.

Arcana domus dici.

Caput II.

Arcana domus: quomodo differant à flagitiis dominationis. Dominationis Magistri. Plebis Magistri. Particeps secretorum. Arcanorum arbiter. Imperii æmulos è medio tollere: conjunctam domum, sive aulam cum Republica habere.

ARcana domus à Cornelio Tacito non aliter, nisi in malam partē accipiuntur. Nō enim sunt jura illa aulæ, vel leges & jura Palatina, quorum à scriptoribus rei Germanicæ toties mentio fit, sed mera Dominationis flagitia. Differunt tamen identidem inter se, quod illa propriè sunt occulta, & quasi domestica sive privata consilia, hoc est, occultæ artes atque aulica scelera in domo Augusta, dominationis conservandæ, & per quas illi quovis modo opprimuntur, qui præsenti dominationi obstare atque inhiare videntur: & committuntur ferè in fratres, consanguineos, aliisque necessitudinibus conjunctos, de quo cape illud Taciti, 12. Annal. *Nihil domi impudicum, nisi dominatione expediret*. Flagitia autem dominationis sunt generaliora, & totam imperandi rationem respiciunt.

Quomodo differant inter se arcana domus & dominationis flagitia.

Exemplis illustratur.

Exempli

Exempli gratia, In domo Turcica videntur arcana domus esse perpetua illa parricidia: flagitia vero Dominationis Turcicę foras exeunt, & sunt ipsa violenta ac nefaria dominandi ratio. Vnde Tacitus, qui hæc callebant, appellat *Dominationis Magistros*, vulgus hodie Machiavellistas: veluti in populari Republ. Liuius Tribunos appellat *plebis magistros*: qui illa, *participes secretorum*: *particeps*, inquit, *secretorum Salustius*; & Suetonius de Ottone, in eadem causa, *consiliorum secretorumque particeps*; & de Hephæstione Curtius lib. 3. *secretorũ omnium arbiter*. & de Philota libro 6. *omnium arcanorum Regis arbiter*. *in domo Turcica*

Ejus exemplum est illustre in lib. 1. Annalium apud Tacitum. Defuncto enim Augusto, postquam Tiberius imperium occupasset, cum magna, sed simulata tergiversatione; primum dum omnium æmulum & socium Dominationis, ac ueluti consortem Imperii, P. Agrippam, immisso centurione interfici jussit. *Nuncianti enim centurioni*, *ut mos militiæ*, *factum esse quod imperasset*; *neque imperasse sese*, *& rationem facti reddendã apud Senatum respondit*: *quod postquam Salustius Crispus*, *particeps secretorum*, *comperit*, *monuit Liviam*, *ne* Arcana Domus, *ne consilia amicorum*, *ministeria militum*, *vulgarentur*: *neve Tiberius vim principatus resolveret*, *cuncta ad senatũ vocando*. De eadem re Plinius: *Iuxta hæc*, inquit, *Postumi Agrippæ post adoptionem*, *desiderium post relegationem*: *inde suspicio in Fabium*, Arcanorumque, *proditiones*. Primum, intererat, & ad securitatem Tiberii pertinebat, *In Tiberio.* *Arcana domus non vulganda.*

bat, æmulum, & quasi obicem imperii propter ingenii ferociam removeri. Quod tolerari posset, si alio leniore usus fuisset remedio: quod ipse Augustus perfecerat, ut sancito Senatusconsulto in Insulam Planasiam relegaretur: verumtamen in nullius unquam suorum necem duravit. Vnde Tacitus in Tiberio appellat *primum facinus novi principatus*. Deinde ait, arcana domus non esse vulganda, ne nimirum discreta sit aula à Republica. De quo idem Tacitus. *Non data*, inquit, *Senatus copia, intra cubiculum auditur*. At verò de Neronis initio; *Discretam*, inquit 14. Annal. *ab illo domum & Rempubl. fuisse*: Item, *non se negotiorum omnium judicem fore, ut clausis unam intra domum accusatoribus & reis, paucorum potentia grassaretur*. Hoc est boni Principis, illud verò Tyranni. Quam enim diversa sunt à Tarquinii illius Superbi imperio, de quo Livius lib. I. *L. Tarquinius Regum primus, traditum à Principibus morem, de omnibus Senatum consulendi, solvit; domesticis consiliis Rempub. administravit*: & postea, *cognitiones capitalium rerum, sine consiliis, per se solus exercebat*: Et Cicero: *in interiore ædium totius Reipublicæ nundinæ*. Eadem fuit fraus Neronis: de qua Suetonius *conscriptas ab unoquoque sententias, tacitus à secreto legebat; quid ipsi libuisset, perinde atque pluribus idem videretur, pronunciabat*.

Domesticis consiliis Rempublic. administrare, quid sit.

C A-

CAPUT III.

Flagitia dominationis regia. Incestus, nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpetrare regni causa. Divortia; Dispensationes Pontificum: regio more agere, sine legum metu: regia verba.

SVpra triplicia feci Dominationis Iura: nunc totidem facio flagitia; ut sunt flagitia Dominationis Regiæ, Dominationis Aristocraticæ, & Dominationis popularis. Est enim, inquit M. Tullius, etiam in populo tyrannis.

Flagitia dominationis totidem quot jura.

Sed primum videamus de flagitiis regiis. Qualia sunt eorum, qui incestas nuptias contrahunt, vel divortia pro lubitu faciunt, cum dominationis augendæ, tum libidinis exercendæ causa. Illud puto fuisse, quod Absolon cum concubinis patris, hoc est, regiis, concubuit; & quod Suetonius de Augusto refert. *Augustus*, inquit, *adulteria exercuit, non libidine, sed ratione commissa, quo facilius consilia adversariorũ, per cujusque uxores exquireret.* Et illud Taciti de eodem, *Abducta Neroni uxor, & consulti per ludibriũ pontifices, an concepto, nec dum edito partu, ritè nuberet.* Et de Tiberio, *sceleribus & libidinibus adeò indomitis exarserat, ut more regio, pubem ingenuam stupris pollueret.* Et postea: *tunc primum ignota ante vocabula reperta sunt, sellariorum, & spintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia: præpositique servi, qui quærerent, pertraherẽt, dona in promptos, minas adversus abnuentes, & si retinerent propinquus aut parens, vim raptus, suaque ipsi libita, velut*

Nempe regiæ, aristocraticæ popularis.

Flagitia regia.

Incestæ nuptiæ & divortia dominationis augẽdæ caussa & exercendæ libidinis facta.

velut in captos, exercebant. Sic, quod Ptolomæus sororem suam in matrimonium duxit, hoc flagitio fecit dominationis.

Dispensationes Papæ iuri divino adversæ.

Quo pertinent omnes fere dispensationes Paparum, repugnances Iuri Divino, & cumprimis *Martini* V ut quis possit impuné matrem aut consanguineam carnaliter cognoscere, sororem in matrimonio habere: ut Monacho liceat uxorem ad tempus habere, & prole suscepta, ut tum pater patratus, demissis auriculis ad suum cucullum redeat. De quibus vide Hottomannum in Bruto fulmine. Idem flagitium committunt, qui pro libidine sua divortia faciunt. Quanto modestius Henricus III. Imperator postquam jurasset, se cum uxore sua nullas nocturnas aut maritales operas habuisse, ac frustra tamen dissidium peteret, respondit: *Si id fixum obstinatumque vobis est, imperabo egomet mihi, feramq; hoc onus ut potero, quod deponere non valeo.* Aurea profecto sententia, & quanto melior illa? *Si libet, licet.* Cæterum Tacitus in dicto loco morem regium appellat, quod aliàs flagitium dominationis. Similiter Sallustius *de vita atque tergo, more regio consuluit.* Quo & alludit Iuvenalis.

Flagitia ista Tacito mores regii appellantur.

Scripturus leges, & regia verba lanistæ.

Id Seneca paulo aliter in Hercule furente.

Regamque cuncta sine legum metu.

Quorum immania atque infinita sunt exempla, utique eorum, qui per adulteria ad regna grassati sunt. Quemadmodum Sejanus ille, Livia uxore Drusi cognita, Druso insidias vitæ struxit, sibique viam ad imperium fecit. Vt innumerabilia omittam,

ram, quæve odiosa sunt. Neque enim tot turpissimorum exemplorum commemoratione capitur liberalis Lector.

CAPUT IV.

Atheismus. In fidei negotiis velificari. Sacra diripere: & per satyram, An Romani pro tempore religionē interpretati sint? Superstitio præstat Atheismo.

APud Romanos, cæteroquin Ethnicos, magna fuit religionis reverentia; atque haud scio, an uspiam major. Valerius Maximus, *Omnia*, inquit, *post religionem ponenda semper duxerunt: etiam in quibus summæ majestatis decus conspici voluerunt. Quapropter nō dubitarunt, sacris Imperia servire; ita se humanarū rerum futura regimen existimantia, si divinæ potestati bene & cōstanter fuissent famulata.* Quo magis falso insimulantur religionis neglectæ, & quod pro tempore religionem suam interpretati sunt. Hujus enim irreligiositatis eos arguit Machiavellus, eamque probare nititur. Atque & in hoc impius est, & in illo falsus. Equidem nulla gens religionis tenacior fuit Romana. Quo nomine nunquam ad Senatum retulerunt de rebus humanis, nisi prius excussis sacris. Varro. *Prius de divinis, quam de humanis rebus ad Senatum referendum est*; Et Livius libro sexto: *Consules, nulla de re prius, quam de religionibus Senatum cōsuluere.* Multo minus Papirius pro libidine sua augurium interpretatus est, sed prout nunciaverat pullarius. Qui enim auspicio adest, si quid falsi nunciat, in semetipsum religionem recipit. Itaque illud

Religionem torquere & susque deque habere regni caussa.

Romanorum gente nullā religionis tenaciorem fuisse docetur exemplis

Objectio hodiernorum stratiotarum.

I. Cæsaris Scaligeri, quive mihi instar veterum est. *Nulla humana opera melior ad cultum divinum augendũ, quam superstitio. Quemadmodum ambitio vitium est ipsa, maximarum autem virtutum mater; ita superstitio. De qua paulatim cum aliquid auferas, quasi ursa catulum lambendo formas. Ac qui nudam illam ac simplicem religionem ab initio hauserunt, minimo quoque argumento labefactantur, levissimo attritu gracilescunt, atque tandem ἄθεοι fiunt. Ex his numerum novimus nos pene infinitum.* Hæc incomparabilis Scaliger.

CAPUT V.

Tarquiniana papaverum decussio. Scelestum consilium Alexandri Pontificis. Fratricidia Turcarum.

Conjurationes Principum adversus viros egregios. Tarquiniorum Tyrannica Dominatio

IMmania sunt exempla conjurationum adversus Principes; & de re literaria meriti sunt, qui ea omnia collegerũt: quos valde vellem, etiam in ipsorum Principum sceleribus, & veluti conjurationibus adversus viros egregios conscribendis, operam vel tralaticiam consumere, & fortasse centuplo majora & atrociora reperirent. Nota est Historia Lucii Tarquinii, quomodo is, ex præcepto patris, primores Civitatum Gabiorum confecerit, criminando alios apud populũ, alios sua ipsos invidia opportunos interemerit, multos palam, quosdam in quibus nimis speciosa criminatio erat futura, clam interfecerit, quosdam in exilium egerit, idq; regni & securitatis causa. Eadem de patre ipsius Livius, Tarquinius primores patrum, quos Servii rebus favisse

visse credebat, interfecit, conscius, male quærendi regni, ab se ipso, adversus se exemplum capi. *Neque enim ad jus regni, quicquam præter vim habebat.* Qua quidem arte permulti ad imperium grassati, & occupatum tuiti sunt. Atque eandem insisterent viam hodie multi, nisi ipsorum crudelitati atque impietati obviam iret immortalis Deus.

Cujus fraudulentæ malitiæ nuspiam major fuit seges atque φορμὴ, quam in Pontificatu. Id quod molitus dicitur Alexander Pontifex, in consilio, quod ab immanitate scelestum appellatum est: ut omnes Reguli, qui sub ejus imperio essent, ad unum interficerentur. Id quod magnam partem factum est, summa cum Pontificum infamia apud posteritatem. Idem, ad montem Vaticanum instructo convivio, Cardinales aliquot veneno tollere decreverat, ipse vero errore ministri, vel potius consilio justi & immortalis Dei, à lagenis falernum aconito dilutum ebibit, ac fœde periit. Sic, ut ait Livius, *fraude visus agere, sua peremptus est mercede.* *Fraudulenta hujus malitiæ nulla major seges quam in Pontificatu.*

Par est crudelitas Turcarum adversus fratres, affines, Bassas, Visieros. Et cum hodiernus Imperator permultas mulieres usurarias habeat, nemini dubium est, quin idem de more gentis futurũ sit. Sunt tamen qui existimant, unicum hoc fundamentum esse Imperii Turcici. Quorum ego sententiam non deprimo: illud tantum adjungo, quod divinę majestati, quod pietati naturali, cõtrarium est, vix diu durare posse. Quin potius hujuscemodi moles, nimia vitiorũ at- *Et in Turcico imperio.*

tia *in matrem transtulit.* Sicut & alibi, *militiæ flagitia*: Itali *la cattiva ragione di stato.* Ac rectè quidem jura illa dominationis inter odiosa referas, à quibus, secundum interpretes, omnino recedere non oportet, sed quæ præfractè & ad literam accipiuntur: cæteroquin non essent limitatio, non exceptio, sed transgressio, sive, ut Aristoteles, vitiosas Respublicas eleganter appellat, παρέκβασις quædam; sed fœdæ atque barbaræ rationes, atque scelera dominationis conservandæ atque augendæ; & ut uno verbo hodie loquimur, consilia Machiavellistica: quæ Principes, quantum potest, vitare debent. Vere ac supra sexum Livia illa ad Augustum, *Oportet te*, inquit, *nihil facere per injuriam; sed nec omnino facere videri. Nam privatis quidem hominibus satis est nihil delinquere: Principibus ne quidē suspectis esse licet.* Et Theseus apud Senec. in Herc. fur.

Consilia Machiavellistica hodie dicta. Ea quomodo Prīceps vitare debet.

Scelera taxantur modo majore nostra.

Ac tamen juris nomine teguntur. Hinc Tacitus. *Nam quæ alii scelera, hic remedia vocat, dum falsis nominibus, severitatem pro sævitia, parsimoniam pro avaritia, supplicia & contumelias vestras disciplinam appellat.*

Varia istorum flagitiorum appellationes.

Cæterum hujuscemodi flagitia Tacitus alibi appellat *vim Principis*, lib. 5. Annal. *Sed paratos adultionē vi principis impediri.* Alibi, *vim Dominationis*; sicut & Paterculus lib. 2. *Marullus pene vim Dominationis expertus est.* Cicero 1. offic. *Callidas & malitiosas juris interpretationes.* Scriptor Dialogi de Orat. *sanguinariam sententiam.* Ammianus. *Ius concinnatis mendaciis adūbratum;*

tum; item. *Ius cruentum*; item, *voluntatem cruentam*, quam opponit civili ac justo Imperio 15. lib. *Civili*, inquit, *iustoque imperio ad voluntatem converso cruentam*, Germani efferunt per *gefahrliche Rechten*.

Cujus farinæ est illud Cæsaris, *regni causa sceleratum esse*. Et illud Euphemi apud Thucydidem Ἀνδρὶ τυράννῳ ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ· οὐδὲν ἄλογον, ὅτι ξυμφέρον. *Principi nihil est iniustum, quod fructuosum.* Et Eteoclis apud Euripid. *regni causa ius violandum esse*. Et Senecæ, *ubi honesta tantum dominanti licent, precario regnatur*; Et illud Taciti de Agrippina: *Nihil domi impudicum, nisi quod dominationi expediret.* Et Lepidi apud Salustium: *Nihil gloriosum, nisi tutum: & omnia retinendæ dominationis honesta esse*. Et Luciani illud:

Variorũ dicta impertinentia.

Sceptrorum vis tota perit, si pendere iusta
Incipit.

Differunt ergo jura dominationis, à flagitiis dominationis, imo hisce veluti opposita sunt. *Primo*, quia in his tantum utilitas privata spectatur: in illis & privata & publica, hæc fiunt explendæ crudelitatis & libidinis gratia: illa tranquillitatis publicæ conservandæ. *Denique* in illis habetur ratio divini numinis, honestatis, fidei, pudoris: in hisce hæc omnia læduntur ac pedibus conculcantur. Vtraque tamen sunt occultæ & reconditæ rationes imperii firmandi, augendique. Quo minus mirum alicui videri debet, hæc à me referri ad arcana Rerumpublicarum. Addo, quod ipse

Iura dominationis differunt à flagitiis adeo ut iis fere opposita sint. Ostenditur in quo tamen conveniant.

ipse Tacitus lib. 1. Annal. appellat *arcana domus*, vel, ut nostro ritu loquar, arcana Aulæ. Domus enim pro aula usurpatur, sicut & Dominatio pro Imperio. Tacitus, *gravis domui Cæsarum noverca*. Quod etiam nos retinemus, *Hausz Oesterreich: Hausz Sachsen*: sic alibi libidines Augustæ domus, Tacitus vocat *secreta noctium*.

Arcana domus dici.

Caput II.

Arcana domus: quomodo differant à flagitiis dominationis. Dominationis Magistri. Plebis Magistri. Particeps secretorum. Arcanorum arbiter. Imperii æmulos è medio tollere: conjunctam domum, sive aulam cum Republica habere.

Arcana domus à Cornelio Tacito non aliter, nisi in malam partẽ accipiuntur. Nõ enim sunt jura illa aulæ, vel leges & jura Palatina, quorum à scriptoribus rei Germanicæ toties mentio fit, sed mera Dominationis flagitia. Differunt tamen identidem inter se, quod illa propriè sunt occulta, & quasi domestica sive privata consilia, hoc est, occultæ artes atque aulica scelera in domo Augusta, dominationis conservandæ, & per quas illi quovis modo opprimuntur, qui præsenti dominationi obstare atque inhiare videntur: & committuntur ferè in fratres, consanguineos, aliisque necessitudinibus conjunctos, de quo cape illud Taciti, 12. Annal. *Nihil domi impudicum, nisi dominatione expediret*. Flagitia autem dominationis sunt generaliora, & totam imperandi rationem respiciunt.

Quomoda differant inter se arcana domus & dominationis flagitia.

Exemplis illustratur.

Exempli

Exempli gratia, In domo Turcica videntur arcana domus esse perpetua illa parricidia: flagitia vero Dominationis Turcicę foras exeunt, & sunt ipsa violenta ac nefaria dominandi ratio. Vnde Tacitus, qui hæc callebant, appellat *Dominationis Magistros*, vulgus hodie Machiavellistas: veluti in populari Republ. Liuius Tribunos appellat *plebis magistros*: qui illa, *participes secretorum*: *particeps*, inquit, *secretorum Salustius*; & Suetonius de Ottone, in eadem causa, *consiliorum secretorumque particeps*; & de Hephæstione Curtius lib. 3. *secretorũ omnium arbiter*. & de Philota libro 6. *omnium arcanorum Regis arbiter*. *in domo Turcica*

Ejus exemplum est illustre in lib. 1. Annalium apud Tacitum. Defuncto enim Augusto, postquam Tiberius imperium occupasset, cum magna, sed simulata tergiversatione; primum dum omnium æmulum & socium Dominationis, ac ueluti consortem Imperii, P. Agrippam, immisso centurione interfici jussit. *Nuncianti enim centurioni, ut mos militiæ, factum esse quod imperasset; neque imperasse sese, & rationem facti reddendã apud Senatum respondit: quod postquam Salustius Crispus, particeps secretorum, comperit, monuit Liviam, ne* Arcana Domus, *ne consilia amicorum, ministeria militum, vulgarentur: neve Tiberius vim principatus resolveret, cuncta ad senatũ vocando*. De eadem re Plinius: *Iuxta hæc*, inquit, *Postumi Agrippæ post adoptionem, desiderium post relegationem: inde suspicio in Fabium*, Arcanorumque, *proditiones*. Primum, intererat, & ad securitatem Tiberii pertinebat, *In Tiberio.* *Arcana domus non vulganda.*

bat, æmulum, & quasi obicem imperii propter ingenii ferociam removeri. Quod tolerari posset, si alio leniore usus fuisset remedio: quod ipse Augustus perfecerat, ut sancito Senatusconsulto in Insulam Planasiam relegaretur: verumtamen in nullius unquam suorum necem duravit. Vnde Tacitus in Tiberio appellat *primum facinus novi principatus*. Deinde ait, arcana domus non esse vulganda, ne nimirum discreta sit aula à Republica. De quo idem Tacitus. *Non data*, inquit, *Senatus copia, intra cubiculum auditur.* At verò de Neronis initio; *Discretam*, inquit 14. Annal. *ab illo domum & Rempubl. fuisse*: Item, *non se negotiorum omnium judicem fore, ut clausis unam intra domum accusatoribus & reis, paucorum potentia grassaretur.* Hoc est boni Principis, illud verò Tyranni. Quam enim diversa sunt à Tarquinii illius Superbi imperio, de quo Livius lib. 1. *L. Tarquinius Regum primus, traditum à Principibus morem, de omnibus Senatum consulendi, solvit; domesticis consiliis Rempub. administravit:* & postea, *cognitiones capitalium rerum, sine consiliis, per se solus exercebat:* Et Cicero: *in interiore ædium totius Reipublicæ nundinæ.* Eadem fuit fraus Neronis: de qua Suetonius *conscriptas ab unoquoque sententias, tacitus à secreto legebat; quid ipsi libuisset, perinde atque pluribus idem videretur, pronunciabat.*

Domesticis consiliis Rempublic. administrare, quid sit.

CAPUT III.

Flagitia dominationis regiæ. Incestus, nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpetrare regni causa. Divortia; Dispensationes Pontificum: regio more agere, sine legum metu. regia verba.

SVpra triplicia feci Dominationis Iura: nunc totidem facio flagitia; ut sunt flagitia Dominationis Regiæ, Dominationis Aristocraticæ, & Dominationis popularis. Est enim, inquit M. Tullius, etiam in populo tyrannis.

Flagitia dominationis totidem quot jura.

Sed primum videamus de flagitiis regiis. Qualia sunt eorum, qui incestas nuptias contrahunt, vel divortia pro lubitu faciunt, cum dominationis augendæ, tum libidinis exercendæ causa. Illud puto fuisse, quod Absolon cum concubinis patris, hoc est, regiis, concubuit; & quod Suetonius de Augusto refert. *Augustus*, inquit, *adulteria exercuit, non libidine, sed ratione commissa, quo facilius consilia adversariorũ, per cujusque uxores exquireret.* Et illud Taciti de eodem, *Abducta Neroni uxor, & consulti per ludibriũ pontifices, an concepto, nec dum edito partu, ritè nuberet.* Et de Tiberio, *sceleribus & libidinibus adeò indomitis exarserat, ut more regio, pubem ingenuam stupris pollueret.* Et postea: *tunc primum ignota ante vocabula reperta sunt, sellariorum, & spintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia: præpositique servi, qui quærerent, pertraherẽt, dona in promptos, minas adversus abnuentes, & si retinerent propinquus aut parens, vim raptus, suaque ipsi libita, velut*

Nempe regiæ, aristocraticæ popularis.

Flagitia regia.

Incestæ nuptiæ & divortia dominationis augẽdæ caussa & exercendæ libidinis facta.

velut in captos, exercebant. Sic, quod Ptolomæus sororem suam in matrimonium duxit, hoc flagitio fecit dominationis.

Dispensationes Papæ iuri divino adversa.

Quo pertinent omnes fere dispensationes Paparum, repugnances Iuri Divino, & cumprimis *M*artini V. ut quis possit impuné matrem aut consanguineam carnaliter cognoscere, sororem in matrimonio habere: ut Monacho liceat uxorem ad tempus habere, & prole suscepta, ut tum pater patratus, demissis auriculis ad suum cucullum redeat. De quibus vide Hottomannum in Bruto fulmine. Idem flagitium committunt, qui pro libidine sua divortia faciunt. Quanto modestius Henricus III. Imperator postquam jurasset, se cum uxore sua nullas nocturnas aut maritales operas habuisse, ac frustra tamen dissidium peteret, respondit: *Si id fixum obstinatumque vobis est, imperabo egomet mihi, feramq́, hoc onus ut potero, quod deponere non valeo.* Aurea profecto sententia, & quanto melior illa? *Si libet, licet.* Cæterum Tacitus in dicto loco morem regium appellat, quod aliàs flagitium dominationis. Similiter Sallustius *de vita atque tergo, more regio consuluit.* Quo & alludit Iuvenalis.

Flagitia ista Tacito mores regii appelantur.

Scripturus leges, & regia verba lanistæ.

Id Seneca paulo aliter in Hercule furente.

Regamque cuncta sine legum metu.

Quorum immania atque infinita sunt exempla, utique eorum, qui per adulteria ad regna grassati sunt. Quemadmodum Sejanus ille, Livia uxore Drusi cognita, Druso insidias vitæ struxit, sibique viam ad imperium fecit. Vt innumerabilia omittam,

ram, quæve odiosa sunt. Neque enim tot turpissimorum exemplorum commemoratione capitur liberalis Lector.

CAPUT IV.

Atheismus. In fidei negotiis velificari. Sacra diripere: & per satyram, An Romani pro tempore religionẽ interpretati sint? Superstitio præstat Atheismo.

APud Romanos, cæteroquin Ethnicos, magna fuit religionis reverentia; atque haud scio, an uspiam major. Valerius Maximus, *Omnia*, inquit, *post religionem ponenda semper duxerunt: etiam in quibus summæ majestatis decus conspici voluerunt. Quapropter nõ dubitarunt, sacris Imperia servire; ita se humanarũ rerum futura regimen existimantia, si divinæ potestati bene & cõstanter fuissent famulata.* Quo magis falso insimulantur religionis neglectæ, & quod pro tempore religionem suam interpretati sunt. Hujus enim irreligiositatis eos arguit Machiavellus, eamque probare nititur. Atque & in hoc impius est, & in illo falsus. Equidem nulla gens religionis tenacior fuit Romana. Quo nomine nunquam ad Senatum retulerunt de rebus humanis, nisi prius excussis sacris. Varro. *Prius de divinis, quam de humanis rebus ad Senatum referendum est*; Et Livius libro sexto: *Consules, nulla de re prius, quam de religionibus Senatum cõsuluere.* Multo minus Papirius pro libidine sua augurium interpretatus est, sed prout nunciaverat pullarius. Qui enim auspicio adest, si quid falsi nunciat, in semetipsum religionem recipit. Itaque

Religionem torquere & susque deque habere regni caussa.

Romanorum gente nullã religionis tenaciorem fuisse docetur exemplis

illud Livii, de Papirii filio, *ante doctrinam Deos spernentem nato*, non intellige respectu Imperatoris, qui interpretabatur tripudium, ut nunciatum erat: sed respectu pullarii, qui propterea inter prima cõstitutus, emisso temere pilo, ante signa cecidit, & suum ipsius scelus expiavit. Sic Gabinius, quod contra religionem & Senatusconsultum Ptolomæum in regnum cum exercitu Romano reduxisset, damnatus est, ut refert Dion lib. 39. In quam sententiam recte disputat Ammiratus adversus Machiavellum, politicum magni acuminis, & judicii, sed minus sanæ, ac piæ mentis.

Quorũ exemplo docet hoc flagitium nostræ genti cavendum.

Quæ cùm ita sint, pudor est nostræ gentis, religionem pro libidine uniuscujusque, in hanc, vel illam sententiam torquere, adeoque susque deque habere regni causa. Isti enim magnorum Heroum sermones: regnum aliquod uno errore dignum esse, & id genus alii, non facile in exemplum rapiendi sunt. Equidem in rebus civilibus licere promontorium flectere: atque ut Vlpianus ait, *alio atque alio modo agere*, non nego: imo laudi duco. An vero hoc liceat promiscue, & unicuique, in causis religionis ac fidei nostræ, mihi, ut verum fatear, neque dum exploratum est: cum præsertim magnorum Principum ea sit conditio, ut exemplo suo alios trahant. Scio ego, & probo dictum illud magni & pii Theologi. *Ecclesiæ vulnera leniter tractanda esse, verumtamen ita leniter, ne nimis molli & perfunctoria cura, pus contrahant atque inflammentur.*

Pudendum

Pudendum etiam illis est, qui promiscue, jure, ut ajunt, vel regni vel belli, sacra hostium diripere audent, atque depopulari: & veluti Guntherus de Cardinalibus Pontificis refert lib. 6.

Divinas spoliare domos, sacra tollere vasa,
Excoriare cruces, abrumpere textib. aurũ,
Omnia, quæ possunt avide corradere sævis
Vnguibus & secum collecta referre, &c.

Atqui non hoc jus est, sed summa impietas. In qua Romani aliæque gentes nobis, Dii immortales, quanto humaniores. Livius lib. 1. *Templis tamen Deum, ita enim edictum ab Rege fuerat, temperatum est.* Et alibi: *Edictũ fuit, ut auro sacro abstineretur.* Sic Solymannus præstantissimus Turcarum Imperator, in omnibus expugnationibus, à sacris etiam hostilibus, & secundum suam religionem profanis, abstinuit.

Vt & nunc juris belli prætextu vel regni, sacra hostium diripiantur.

Solimanni in ea re pietas laudatur.

Cujus rei duæ mihi occurrunt causæ. Prima est, ut sua sacra hostimento veluti fruerentur, & eodem in urbium vastationibus jure: altera, ut hac pietate, se & suis, & ipsi hosti venerabilem faceret: idque assecutus est prudens. Talis enim fuit, & cum quovis veterum comparandus Princeps. Quare Cæsar, ut sibi laudem, Pompeio vero invidiam conciliaret, Pompeium coarguit, quod sacram pecuniam, omniaque ornamenta ex fano in oppidum Gades intulerit, & divina, humanaque jura permiscuerit. Quamvis nec ipse Cæsar à sacris abstinuit, si Suetonio credendum est.

Notatur & Cæsaris callida redargutio ad invidiam Pompeio conciliandam.

Sed, ajunt hodierni nostri illi Stratiotæ; nimis hoc superstitiosum videri. Quibus mihi respondere libet verbis magni illius

Objectio hodiernorum stratiotarum.

I. Cæsaris Scaligeri, quive mihi instar veterum est. *Nulla humana opera melior ad cultum divinum augendũ, quam superstitio. Quemadmodum ambitio vitium est ipsa, maximarum autem virtutum mater; ita superstitio. De qua paulatim cum aliquid auferas, quasi ursa catulum lambendo formas. Ac qui nudam illam ac simplicem religionem ab initio hauserunt, minimo quoque argumento labefactantur, levissimo attritu gracilescunt, atque tandem ἄθεοι fiunt. Ex his numerum novimus nos pene infinitum.* Hæc incomparabilis Scaliger.

CAPUT V.

Tarquiniana papaverum decussio. Scelestum consilium Alexandri Pontificis. Fratricidia Turcarum.

Conjurationes Principum adversus viros egregios. Tarquiniorum Tyrannica Dominatio

IMmania sunt exempla conjurationum adversus Principes; & de re literaria meriti sunt, qui ea omnia collegerũt: quos valde vellem, etiam in ipsorum Principum sceleribus, & veluti conjurationibus adversus viros egregios conscribendis, operam vel tralaticiam consumere, & fortasse centuplo majora & atrociora reperirent. Nota est Historia Lucii Tarquinii, quomodo is, ex præcepto patris, primores Civitatum Gabiorum confecerit, criminando alios apud populũ, alios sua ipsos invidia opportunos interemerit, multos palam, quosdam in quibus nimis speciosa criminatio erat futura, clam interfecerit, quosdam in exilium egerit, idq; regni & securitatis causa. Eadem de patre ipsius Livius, Tarquinius primores patrum, quos Servii rebus favisse

visse credebat, interfecit, conscius, male quærendi regni, ab se ipso, adversus se exemplum capi. *Neque enim ad jus regni, quicquam præter vim habebat.* Qua quidem arte permulti ad imperium grassati, & occupatum tuiti sunt. Atque eandem insisterent viam hodie multi, nisi ipsorum crudelitati atque impietati obviam iret immortalis Deus.

Cujus fraudulentæ malitiæ nuspiam major fuit seges atque φοϱμὴ, quam in Pontificatu. Id quod molitus dicitur Alexander Pontifex, in consilio, quod ab immanitate scelestum appellatum est: ut omnes Reguli, qui sub ejus imperio essent, ad unum interficerentur. Id quod magnam partem factum est, summa cum Pontificum infamia apud posteritatem. Idem, ad montem Vaticanum instructo convivio, Cardinales aliquot veneno tollere decreverat, ipse vero errore ministri, vel potius consilio justi & immortalis Dei, à lagenis falernum aconito dilutum ebibit, ac fœde periit. Sic, ut ait Livius, *fraude visus agere, sua peremptus est mercede.*

Fraudulenta hujus malitiæ nulla major seges quam in Pontificatu.

Par est crudelitas Turcarum adversus fratres, affines, Bassas, Visieros. Et cum hodiernus Imperator permultas mulieres usurarias habeat, nemini dubium est, quin idem de more gentis futurũ sit. Sunt tamen qui existimant, unicum hoc fundamentum esse Imperii Turcici. Quorum ego sententiam non deprimo: illud tantum adjungo, quod divinę majestati, quod pietati naturali, cõtrarium est, vix diu durare posse. Quin potius hujuscemodi moles, nimia vitiorũ at-

Et in Turcico imperio.

que scelerũ mu titudine onerata, ventrem faciet, & ruinam minabitur: ut ut hoc verum sit: *regnum per vim acquisitum, bonis artibus gubernari non posse.*

CAPUT VI.

Privatas injurias vi magistratus ulcisci. Discrimen personæ publicæ & privatæ. Lex Valeria de Sylla. Lex regia de Imperio Vespasiani.

Privatas inimicitias ulcisci vi magistratus.

NVllius etiam animi eos esse oportet, ne quid dicam durius, qui, quos privatim lædere nequeũt, eos vi magistratus atque imperii ulciscuntur: Quod ex parte tolerandum esset, nisi etiam id jure à se fieri arbitrarentur. Tu vero ne mihi Ius appelles, quod honestati, imperio, dignitatique tuæ repugnat: quodve contra officium est boni judicis, ut est in *l. 19. D. de offic. præs.* Quanto rectius Livius lib. 39. *Ne suas quidẽ simultates, pro magistratu exercere, boni exempli esse.* Et lib. 42. *Injuria,* inquit, *Cos. Rom. etsi justa, minime tamen in magistratu exercenda.* Et sana est oratio Principis, alias callidissimi, in causa Pisonis: *Nã, inquit, si legatus officii terminos, obsequium erga Imperatorem exuit, ejusdemq́; morte & luctu meo lætatus est: odero, seponamque à domo mea, & privatas inimicitias nõ vi Principis ulciscar:* ut recte legit Merserus. Et Adrianus Imperator cum rogaretur, an de inimicis, quos habuerat nondum occupato imperio, pœnas nollet sumere? respondit: *illi vero evaserunt.* Et Ludovicus XI. à suis monitus, ut puniret illos, quos sibi adversos esse intellexerat, cum adhuc esset

Dux

Dux Aureliæ: regie respondit, *non oportere Regem Franciæ ulcisci injurias Ducis Aureliani.* Hinc Poeta 10. Æneid. *Rex Iuppiter omnibus idem.* Disjuncta enim aula à Republica esse debet: sicut & alia est persona privata alia publica. Quo facit illud Caroli V. scriptum, cujus mihi videndi copia fuit. *VVir Carll der funffte, entbieten dir Carll Ertzhertzogen zu Oesterreich, &c.*

Quid igitur fuit aliud Lex illa Valeria, qua Syllæ, teste Plutarcho, omnium præteritorum data fuit impunitas, in futurum autem jus vitæ & necis, publicationis bonorum, coloniarum deducendarum, jus regna auferendi, & pro libitu condonandi? Quid inquam aliud sapit, quam flagitium Dominationis? Ideo merito Cicero illam *omnium legum iniquissimam dissimillimamque legem appellat.* Quo laudabilior lex illa de Vespasiani imperio: *Vti, quæcunque ex usu Reipubl. majestate divinarum humanarumque rerum esse censebit, ei agere, facere, jus potestasque sit.*

Lex Valeria de imperio Syllæ dominationis flagitium.

Lex de imperio Vespasiani laudabilis.

Vnde liquet, ea quæ tum majestati Reipublicæ, tum divinis legibus adversantur, Principi nequaquam licere.

Quæ illicita sint Principi.

CAPVT VII.

Percussores & Sicarios immittere. Hostē extra castra & exercitum interficere: arma veneno inficere: in fœminas sævire. Ars Romana. Cædes Marcelli Cos. Romani. crimen Assasinatus.

EOrum etiam, qui eos, quibuscum de virtute certare nequeūt, per insidias interficiunt, insignis est impudentia

Sicarios subornare.

& immanis crudelitas. Quod flagitium interpretes juris crimen assassinatus vocant. Pulchre Euripides.

οὐδεὶς ἀνὴρ ἔμψυχος ἀξιοῖ λάθρα,
κτεῖναι τὸν ἐχθρόν.

Nemo generosæ mentis clanculum hostē occidit. Idque est quod exprobrat Alexander Dario; *Impia*, inquit, *bella suscipitis, & quum habeatis arma, licitamini hostiū capita: sicut tu, proxime talentis mille, tāti exercitus Rex, percussorem in me emere voluisti.* Quod Valerius vocat. *victoriā non mereri, sed emere.* Quales fuit Cæpio ille, qui Viriatum interficiendum curavit, veluti prædo ac latro, qualis Pontifex ille, Leo X. qui Cavellanum percussorem summisit, ut Feltrium, quem bello & aperto marte superare nequibat, interficeret. Vt enim taceam, quod hoc sit contra jus gentium, quod, ut ait Livius, *belli & armorum jura, non minus juste quā fortiter geri debent:* ea est ratio belli, ut nisi quis palam, & ex condicto depugnans, animos quoque hostium devicerit, nullam certam victoriam consequatur.

Cur hoc flagitiū sit.

Nempe quod is demum consequitur victoriam qui hostem palam devincit.

Nulla est victoria major, canit Poëta,
Quam quæ confessos animo quoque subjugat hostes.

Quare cum Adgandestrius Princeps Cattorum per literas mortem Arminii promisisset, si patrandæ neci venenum mitteretur, laudabiliter responsum est à Senatu Romano, *non fraude, neque occultis, sed palam, & armatum populum Romanum hostes suos ulcisci.* Digna profecto vox majestate Romana. Vnde Livius passim vocat *artem*

Roma-

Romanam. Quo exemplo Alfonsus ille, Rex Neapolitanus Roberto de Pallenta offerenti necem Regis Castiliæ respondit: si sciam me hac ratione occupaturum totum terrarum orbem, nedum Castiliæ regnum, equidem tantum scelus non committerem. Nota est virtus Fabricii adversus Pyrrhum, de quo ita Cicero: *Magnum*, inquit, *illud bellum perfuga unus & gravem* Imperii *adversarium sustulisset, sed magnum dedecus ac flagitium, qui cum laudis certamẽ fuisset, eum non virtute, sed scelere superatum*. Hæc ille. Nam quod de Mutio, Iuditha, Flaminio adferunt, nimirum aliter olent sues, aliter catuli. Et sunt hæc adeo vulgaria, ut pene me pudeat nonnulla recoquere.

Sed nec ubique hostis recte interficitur veluti extra castra, & exercitum. Quare David vocat homines impios, qui interfecerant virum justum in domo sua, & lecto dormientem. Aliud tamen dicendum videtur de Marcello, qui exploratum exivit, una cum tribunis militum, & non sine mediocri equitatu. Adde, quod nec flumina corrumpenda sunt, multo minus arma veneno inficienda. Natura enim armorum est cæsim vel punctim lædere: ubi vero veneno inficiuntur, ibi eorum natura atque usus invertitur. Sed hæc proprie sunt flagitia belli immania, & ut vocat Cicero, *belluarum similia*: Veluti & illud, in fœminas & pueros sævire. Animose magnus ille Macedo apud Curtiũ lib. 7. *Bellum cum captivis & fœminis gerere non soleo; armatus sit oportet, quem oderim*. Idque Brabantiæ Dux ille Regem Galliæ docuit volentem novam

Hostem extra castra & exercitum interficere.

Armorum naturam invertere.

In fœminas sævire.

nuptam Angli intercipere, inquiens, indecorum esse adversus imbellem fœminarum turbam aliquid hostiliter moliri.

CAPUT VIII.

Fidem frangere. fœdera violare. Fundamentum Reipubl. Romanæ fides. Pejuratiuncula parasitica. Invitum cogere, ut quod non credit, credat tamen.

Fidem frangere. NIhil pene constitutum fuisse reperio in Republ. Romana, quin originem sumpserit ab incunabulis imperii. Seneca id innuit lib. 19. Epistol. *Nam cum à primo urbis ortu, regiis institutis, partim etiã Legibus, auspicia, ceremonia, comitia, provocationes, patrum concilium, equitũ peditumque descriptio, tota res militaris divinitus esset constituta, &c.* Tanti nimirũ interest Rerumpublicarũ firma & valida fundamenta poni. Quorum non postremum hoc fuit, ut fides ac juramentum, propulso legum ac pœnarum metu, civitatem regerent, ut ait Livius. Idque posteri adeo sancte observarunt, ut apud illos nihil fuerit antiquius fide. Quod & Imp. ait *l. 20. C. de transactionib. nihil fidei humanæ magis convenire, quam servare pacta conventa.* Nam quod nobis de Numantina, Caudina, & Pætina sponsione objicitur, perfidia ea non fuit, sed potius lex & jussum, tum populi, tum Principis. Illud vero perfide Vitellius, quod Sabinum Vespasiani fratrem contra fidem datam circumvenit, atque per milites obtruncavit: adeoque frustra culpam in milites conjecit, cum ad eum misisset Sabinus, cum mandatis & quæsitu, quod pa-

Servata fides fulcrũ imperii.

Vitellii aliorumque perfidia notatur

cta

cta turbarentur, ut refert Tacitus 3. Hist. Id quod postea merito Vitellio exprobratum est: *Sabini cæde, & incendio Capitolii, dirempta esse belli commercia.* Sic Prosper Columna, cum esset dimissus ex carcere, hac conditione, ut per syngrapham promitteret, sese sub signis regiis militaturum, si intra certum tempus ipsius opera Franciscus, præbito stipendio, uti vellet; Prosper, non pro dignitate sua, Cæsarianis se rursum adjunxit. *Iovius*: Quo nomine eum Lautrechtius haud immerito perfidiæ insimulavit, Prospero necessitatẽ carceris nequicquam excusante. Sic Iulius II. Pontifex jactare ausus est, turpissimo hercule exemplo, se fœdera & societates cum Gallis Germanisque, quos ipse Barbaros appellavit, non aliter contrahere, nisi fallendi causa. Omnia perfide, neque ullo jure, nedum Dominationis. Quod haud scio an non identidem de Francisco dici queat, qui pactus, se vel pacis conditiones ratihabiturum, vel in captivitatem rediturum, neutrum fecit.

Prosperi Columnæ.

Iulii II. Pontificis.

Francisci Galliarum Regis.

Quanto rectius Belizarius ille apud Procopium: *turpe est*, inquit, *Teutberte, cum aliis omnibus, quibus vel minima virtus est cordi, tum inprimis Principi viro mentiri ac fidẽ fallere; jusjurandum autem, & pacta etiam scripto sancita violare, ne abjectißimo quidẽ homini decorum esse arbitror.* Istæ enim pejurariunculæ, ut ait Plautus, parasiticæ sunt, minime vero regiæ: Qualem fallaciam perstringit Poeta:

quo contra jura fidemque
Iliacam, rupto turbasti fœdere gentem;

Flagitiũ dominationis, dissolutio pactorũ de religionis libertate.

Illa etiam pactorum de religionis libertate dissolutio, quid aliud est quam flagitium dominationis: sicut & illa animorum lenta ac callida carnificina, de qua Nazianzenus. *Illud vero*, inquit, *admodum pravum, ac malignum est, quod cũ nec apertè nos allicere posset, nec tyrannicè cogere, præ pudore vellet, leonina pelli vulpinam, aut, si mavis, Minois larvam summæ injustitiæ prætexens, leniter vim afferebat.*

Aut nõ danda est fides, aut data servanda.

Ornare libet hoc caput corona aliqua de Imp. Claudio, qui rogatus ut ignosceret Mithridati; dubitavit, accipere captivum pacto salutis, an repetere armis rectius foret: nimirum hoc erat anceps ac durum; illud vero tutum, sed cum necessitate servandæ fidei conjunctum. Aut enim danda non est fides, aut data servanda: quod qui capere nolunt, iis ego tantum in memoriam revoco calamitates, quæ plerumque, imo semper, perjuros ac perfidos, veluti à tergo, sequuntur ac manent. De quibus omnibus vide plura apud Hottomannum, & alios.

Caput IX.

Specie colloquii imponere. Iura hospitii violare. Mors Annibalis, Commii, & Pompeii Columna λῃςῶν.

Specie amicitiæ & colloquii hostes circumvenire.

Nullo etiam jure se tueri possunt Principes, qui specie amicitiæ atque colloquii hostes suos circumveniunt. Quemadmodum Antonius ille, contra jus gentium, Regem Armeniorum specie amicitiæ illectum interfici jussit. & Tiberius per dolum arcessitum Regem Cappadocum ad mortem impulit. Idem Vononem

nem Regem Parthorum, qui pulsus à suis. quasi in fidem populi Romani cum ingenti gaza Antiochiam se receperat, occidit; Suetonius in Tiberio. Qua fraude Biron ille, Athenodorum invitatum ad epulas, per Boxum in convivio obtruncari jussit. Et de Rege Thraciæ, cujus fidei Priamus filium suum commiserat cum ingenti copia auri. Poëta 3. Æneid.

Ille ut opes fractæ Teucrum, & fortuna recessit
Res Agamemnonias victriciaq; arma secutus;
Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur.

Quo laudabilius Prusias rogatus à Romanorum legatis ut Annibalem popup. Romano dederet, recusavit, petiitque, *ne à se postularent, quod adversus jus hospitii esset, ipsi si possent, prehenderent.* Æmilius Probus in vita Annibalis. Id quod ne quidem in ipsis Romanis toleravit Livius scriptor gravissimus: *Quantum mutaverint*, inquit, *mores Romani, hic dies argumento erit*, & quæ sequuntur, &c. Quanquam Flaminius, teste Plutarcho, quæsivisse visus est, non tam ut in præsenti Annibalem de medio tolleret, quam ut publicus hostis, qui tot clades inflixerat Romanis, vivus Romam perduceretur; idque populo Rom. utile, sibi vero honorificum fore existimabat. De quo ego ἀλλαχοῦ. Cæterum jura Colloquiorum sanctissime, strictissimeque observarunt Romani. Quid enim, per Deum, supererit sublata colloquiorum securitate, omnique spe concordiæ præcisa? Turcæ hodie, qui disciplinam Romanorum militarem cum pri-

Iura hospitii violare.

Iura colloquii apud Romanos stricte observata.

mis

Apud Turcas fere nulla. mis æmulantur, tamen in eo ad Barbarorum, hoc est, suum ingenium, redeunt, quod jura hospitii, colloquiique parvi faciunt, adeoque turpissime violant. Veluti non ita pridem Mahometes Bosniæ & Rasniæ Regem Stephanum, & Mailatum Transylvaniæ VVaivodam specie benevolentiæ ad se vocavit, vivosque excoriari jussit, occupatis Stephani provinciis, ut refert Traduccius in Turca vincibili. De Commio, quem Cæsar per simulationem colloquii interficere voluit, controversia est. Neque enim meo judicio prorsus Cæsar extra culpam est: quanquam Commius toties Romanis reconciliatus sæpissime rebellavit, & ad vomitum rediit, quæ hominis atrocitas atque hostilitas facile Cæsarem exacerbavit, cæteroquin Cæsar jura colloquii sanctissime coluit. Ita enim ipse de se, *ne*, inquit, *dici possit, eos à se per fidem in colloquio circumventos, &c.* Porro illud memorabile est, quod ipse Cæsar de Commio testatur *eum unicum illud rogasse, ut timori suo cõcederetur, ne in conspectum cujusquam Romani veniret.* Eadem ἀπιστία fuit Pompeii Columnæ, qui revocatus Romam à Pontifice, nullis pignoribus aut vadibus adduci potuit, ut ad urbem regrederetur. Hujuscemodi dubitationem atque diffidentiam parit suspecta atque læsa fides.

In cæde Commii an Cæsar extra culpam.

Ἀπιστία Commii & Columnæ unde.

C A-

CAPUT X.

Supplicia Eusebii, Herdinii, Dolabella, Vespini, aliorumq́; Dominationis provisores. Imperiorum Artifices. Notorium. Elogium.

ITa est, nonnunquam salus Reipubl. postulat, ut in herba, & sine ullo, ut loquimur, ordinario processu, opprimantur hostes Reipublicæ. At enimvero id locum habet, non in suspectis, verum in iis quorum crimen manifestum est atque notorium. Etenim qui reos, vel perfidia accusatorum, vel levi aliqua de causa, atque ex rumore tantum suspectos, sed neque convictos, neque damnatos ad supplicia rapiunt, id faciunt, non jure dominationis, non *κυρίως*, ut loquitur Aristoteles. Id ait Tiberius apud Tacitum 3. Annal. *non quidem sibi ignara, quæ de Silano vulgabantur, sed nõ ex rumore statuendum*; & alibi; *oro vos, ne, quia dolori meo causa connexa est, objecta crimina pro approbatis accipiatis*. Cujus immanitatis nuspiam fit crebrior mentio, quam in Historia Ammiani Marcellini, ut lib. 14. *tanquam licentia crudelitati indulta, per suspicionum nebulas æstimati quidam, noxii damnabantur*. Et de Eusebio quodam, *qui implorans cœlo justitiã, nec confessus, nec confutatus, pœnali est morte mulctatus*. Et alibi: *inimico urgente vel nullo, quasi sufficiente hoc solo, quod nominatus esset delatus aut postulatus*. Ibidem de Constantii flagitiis: *Iamque lituis cladium concrepantib. internarum; nõ celate, ut ante, turbidum sæviebat ingenium, à veri consideratione detortum, & nullo impositorum*

Ex rumore modo suspectos sine ordinario processu tanquã reip. hostes opprimere

Istius immanitatis exempla apud Marcellinum.

ſtorum vel compoſitorũ fidem ſolenniter inquirente, nec diſcernente à ſocietate noxiorum inſontes, veluti exturbatũ è judiciis fas omne diſceſſit, & cauſarũ legitima ſilente defenſione, carnifex rapinarum ſequeſter, & abductio capitum, & bonorum ubique mulctatio verſabatur per orientales provincias. Idem de Galba Suetonius, *quoſdam,* inquit, *claros utroq; ordine viros ſuſpicione minima inauditos cõdemnavit*; adeoque, ut addit Tacitus, *tanquam innocentes perierunt.* Et Curtius de Alexãdro libro 3. *multos egregios bello viros, & tot gentiũ ſecum domitores, indicta cauſa occidit*; Et Livius libro 1. de Herdinio, qui indicta cauſa neci datus eſt; & Cicero in Verrinis *honeſtiſſimos atq; integerrimos abſẽtes reos factos, indicta cauſa, damnaſſe atque ejeciſſe.* Qua inquies ſpecie? obtentu nimirum Dominationis contra conjuratos: Sed ô ſcelus, ô flagitium? Itane per hujuſcemodi crudelitatum iniquitatumque exempla regnum conſervari neceſſe erit? Et utut hoc ſit, quis quæſo mortalium Principi credet, in re tam dubia, tamque ſuſpecta, atque odioſa? Vere Livia illa apud Dionem lib. 52. χαλεπώτατα οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι τις ἄοπλος ὢν, ἐπιβουλεύει τῷ ὡπλισμένῳ: *ægerrime vulgus credit, aliquem inermẽ viro armato inſidias ſtruere.* Ac tamen reperiuntur, qui hujuſcemodi flagitia ex profeſſo Principes docent. Tacitus: *Vitellius,* inquit, *increpentibus Dominationum Magiſtris, ſuperbior & atrocior factus, occidi Dolobellã juſſit.* Ita enim appellabantur illi, qui haſce dominationis artes callebant, non ſecus atque olim magiſtri ſcripturæ, tabularum, Viceſimæ,

Suetonium.

Curtiũ.

Livium

Qui ejuſmodi flagitia Principes ex profeſſo docent notantur.

simæ, pecorum. Livio etiam appellantur *Imperiorum artifices.* Vnde & Tacitus 12. Annal. *ingruentium dominationum proviso-res.* Easdem artes ad unguem edoctus fuit Nero, de quo idem Tacitus: *Nero Vespinum, sine ullo crimine & accusatore & indice ad vim Dominationis cõversus, occidit.* Cujus farinæ est responsum illud Henrici IV. Imperatoris cum moneretur, ne Reinoldum Burgundiæ Comitem suspenderet: *Cælum,* inquit, *cæli domino, terram autem dedit filiis hominum.* Impiè, injustè atque nefariè omnia adeoque hoc dominationis flagitio.

Neronem eas artes ex professo fuisse edoctum.

Sed ajunt rursum illi Dominationum candidati, multos ex hisce nocentes fuisse. Atqui ego nullam causam video, quin in eos secundum leges, & ordinario processu animadverti potuerit, si sontes fuerunt. Præclare, & non pro more suo, Tiberius, idque velim Principibus instar oráculi esse: *non utendum esse imperio, ubi legibus agi possit;* & de Philopœmene Achæorum duce Livius: *non quia salvos esse cupiebat, sed quia perire indicta causa nolebat.* In quo Alexandrum perstringit Curtius libro 8. *Nullius cædes majorem ei apud Græcos excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusque, non tantum occiderit, sed etiã torserit indicta quidem causa: quam crudelitatẽ sera pœnitentia secuta est.* Et regulariter, neminem sine accusatore temere Imperatores damnari voluerunt; de quo vide apud Cuiacium *lib.1.observ.cap.*33. & Tertullianum; ne quidem ex notoriis vel elogiis Apparitorum, sive Irenarcharum, ut est in

Obiectio pro isto flagitio.

l.6.C.

l. 6. *C. de custod. & exhibit. reo. Quia*, inquit, Marcianus d. l. *compertum est, non omnes ex fide bona elogia scribere.* Quare recte Pontifex Florentinus sacris Christianis interdixit, quod Salviatum Antistitem inauditum & suspensum laqueo è fenestris præcipitaverant.

Caput XI.

Sine causa bellum inferre. Ius in armis ponere. belli causas ementiri; alios inter se cõmittere: & non nihil iniquitatis Romanis aspergitur in occupanda Cypro. Ἀκαιρία.

Sine caussa bellum inferre mera dominandi libidine

IMmensa est mortalium atque profunda cupiditas dominandi. Nemo vel maximo imperio contentus est, & hodie regno occupato, cras inhiat aliis, idque, ut ajunt, jure regni atque potestatis suæ. Tu vero mihi jus appelles, in quo ne umbra quidem est justitiæ? Ac tamen aliis superiores se esse rentur; de quibus Lyricus.

Honoratum si forte reponit Achillem,
Iura neget sibi nata, nihil nõ arroget armis:

Et Seneca in Hercule Act. 2.

Ius est in armis, opprimit leges timor:

Quale est illud Tiridatis. *Id in summa fortuna æquius, quod validius; & sua retinere, privatæ domus, de alienis certare, regiam laudem esse*: & illud Gallorum apud Livium lib. 5. *se in armis jus ferre, & omnia fortium virorum esse.* Cui simile est, quod respondit Bajazetes ille Turcarum Imperator, qui à Sigismundi Legatis admonitus, ut à Bulgaria abstineret; Legatis in armamentarium suum deductis, subridens innuit, hic jus suum positum esse; in armis nimirum, idque

idque supra Bulgariam ad orbis terminum se extendere. Eadem est fere ratio Pontificum, adeoque illud Prophetæ ad se trahunt, ridicule sane ac præpostere: *Dominabitur à mari usque ad mare, à flumine usque ad terminos orbis terrarū:* de quibus vide in libris Ceremoniarum Pontificalium. Romani profecto, & inprimis stante Republica, vix ulli bellum intulerunt, nisi lacessiti injuriis, vel ipsi, vel ipsorum socii atque confœderati. Nec tamen in omnibus mihi excusantur. De Cypro occupata militariter, hoc est, ingenue, ut semper Ammianus Marcellinus: *Nec*, inquit, *piget dicere, avide magis hanc insulam populum Romanū invasisse, quam juste. Ptolomæo enim, Rege confœderato nobis & socio, ob ærarii nostri angustias, jusso sine ulla causa præscribi: ideoq; hausto veneno, voluntaria morte deleto, & tributoria facta est, & velut exiles ejus exuviæ classi imposita in urbem advecta sunt per Catonem.*

Varias belli causas prætexere. Ejusdem notæ sunt qui belli causas quærunt, nec inveniunt, adeoque speciosas prophases ementiuntur. Sicut & illi, qui alios inter se committunt, quos tandem mutuis bellis exsuctos devorent. *Committere inter se quos mutuis bellis exsuctos devores.* Quam artem calluit Pontifex ille, de quo Iovius in vita Columnæ. *Controversiam Columniorum & Vrsinorum in immensum alebat, mira simulatione: modo his, modo illis favēs, & occulte utrisque pecuniā, & arma summittens, ut mutuis attriti cladibus, ab ipso demū, sine negotio delerentur.* Et Tacitus de Druso 2. Annal. *Drusus non leve decus quæsivit, inliciens Germanos ad discordias, utque fracto*

Maroba-

Maroboduo usque in exitium insisteretur.

Etiã in vita privata esse tales hominum pestes.

Quanquam hæc ratio in arduis negotiis nonnunquam locum habere videtur. Quales etiam in privata vita sunt hominum pestes, quos Theophrastus in Characteribus paulo leniore vocabulo appellat ἀρέσκους, & ἀκαίρους: παρακληθεὶς ἢ περὶ δίαιταν μὴ μόνον οἷ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ, ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ. *Idem captus arbiter, non ei tantum cui adest, sed etiam adversa parti, ut communis utriusque amicus habeatur, gratificari studebit*: & περὶ ἀκαιρίας, καὶ παρὼν δίαιτη συγκρούειν ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύεσθαι: *idem captus arbiter, duos litigantes, quorum uterque rem transigi optat, inter se committit.*

Caput XII.

Vectigalia tollere. res imperii alienare. Vectigalia à Carolo IV. oppignorata: & ἐν παρόδῳ, an revocari possint? Ærarium militare Augusti. Centesima rerum venalium.

Vectigalia Rerũp. nervos tollere.

MEritò Vlpianus tributa appellat *nervos Rerumpublicarum*: rationem reddit Tacitus 4. Historiarum. *Neque enim quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt*, & Cicero in Epist. ad Q. Fratrem. *Imperium, sine vectigalibus retineri nullo modo potest.* Hinc enim principatus sustinentur, & ut supersit ad subitas largitiones, necessitates, atque extraordinarios sumptus. Quare Neronem volentem cuncta vectigalia tollere idque

idque pulcherrimum donum generi mortalium dare, docuit Senatus Romanus, inquiens, *dissolutionem Imperii futuram, si fructus, quibus Respublica sustinetur, diminuantur: Quippe sublatis portoriis, sequens ut tributorum abolitio expostularetur.* Imo est hoc flagitium dominationis, & inprimis ubi res Imperii alienantur. Quomodo enim juris nomine dignum sit, quod Rempubl. evertit? Atque est hæc pene communis Iurisconsultorum sententia, Principem, cum omnia possit, res tamen imperii abalienare non posse. Hæ enim non magis quam patrimonia privatorum, exinaniri aut eviscerari debent, ut utar verbo Imperatoris.

Res imperii alienare.

Prīceps res imperii alienare non potest.

Quare oppignorata illa telonia, atque vectigalia à Carolo IV. ordinibus Imperii, teste Nauclero, mirifice diminuerunt Imperatoriam dominationem: veluti graviter in quadam oratione disputat Iulius Pflugius Episcopus Naumburgensis. Quorum tamen revocatio haud scio an non vehementer perturbaret præsentem Reipubl. statum. *Primò*, quod hac ratione res Imperii ad pristinum statum delaberentur. *Deinde*, quod reliqui ordines omni fere potentia exuerentur: ut taceam, quod illa ordinum æqualitas periret, quam tantopere hoc in Imperio probat, atque exosculatur Machiavellus in libro de statu Germaniæ.

Telonia à Carolo IV. ordinibus imperii oppignorata deminuūt Imperatoriam dominationem.

Neque tamen me fugit, quæ sit hac de re ICtorum opinio, quorum frugem demetere hoc loco non licet. Mihi certe in Vectigalibus tota fere salus Reip. sita videtur. Quare præclare Hannibal, non solum vetera vectigalia non abolevit, verum

In vectigalibus fere sita salus Reip.

etiam

etiam nova addidit. Quare, teste Æmilio Probo, *id effecit, nõ modo ut esset pecunia, quæ Romanis ex fœdere penderetur, verum etiã ut superesset, quæ in ærario poneretur.* E contrario Leoni X. ut refert Iovius, valde invidiosum fuit, quod contracto gravi ære alieno, vectigalia publica fœneratoribus addixit. Privatæ enim opes distrahi possunt, non publicæ. Quemadmodum Nicephorus Botoniates, occupato imperio, quicquid fisco debebatur, in universum abolevit, ac novas tabulas magnifico edicto instituit, ut est in Con. Orient. Acuit me hoc loco memoria illius ærarii militaris, quod instituit Augustus, in quod omnium hæreditatum, legatorum, ac donationum mortis causa, vicesima referebatur, exceptis, quæ proximis, agnatis & pauperibus legabantur, cui postea adjunxit centesimam rerum venalium, hoc est, centesimum rerum in auctione venalium nummum. Fuit hæc res fundamentum principatus Romani. Quo tempore militũ stipendia in annum, ex nostra moneta, fuerunt quinque milliones, quingenta sedecim millia & sexaginta duæ libræ, & decem solidi: ut numerat Savilius. Idque amplius esse putatur, quam magnus Turca hodie biennio recipit ex omni reditu. Quare Tiberius, deprecante populo, centesimam rerum venalium edixit, *militare ærarium eo subsidio niti.*

Ærarium militare Augusti fundamentum fuit Romani principatus.

CAPUT XIII.

Immensæ donationes, sive potius profusiones principales: & an à successorib. retractari poßint. Donationes à Parisiensi curia abolita.

EIusdem Tiberii constitutio, ut beneficia à superioribus concessa Principibus, aliter rata non haberent successores, quam si eadem iisdem & ipsi dedissent; ut circa res alias maximum usum habet, ita inprimis propter immensas donationes principales necessaria fuit. Quid si enim Nero omnia vectigalia Imperii sustulit, num illa pernitiosa constitutione teneri oportuit successores? Neque enim quod Princeps committit, Respublica luere debet, veluti Guntherus pulchre de rebus sacris canit, lib. 2. *Constitutio Tiberii ne concessa à superioribus bẽeficia successores rata haberẽt, nisi & ipsi eadem dedißẽt, cur utilis.*

Neque enim quod pastor inique
Gesserit, Ecclesia fas est in damna refundi.

Atque ea restrictio fuit principatus Romani; quemadmodum Plinius in Paneg. ait de lege Imperii: *Hæc pro Imperio nostro, in qua sint verba suscepta. operæ pretium est annotare; si bene Rempubl. atque ex utilitate omnium rexeris.*

Vnde constat hujuscemodi principales profusiones haud immerito retractari. Neque enim hic eos audio, qui negant profusionem in Principem cadere. Pulchre de Alexandro Lampridius. *Dies nunquã transiit, quin aliquid mansuetũ, civile, pium faceret; sed ita, ut ærarium non everteret.* Nero vero effuderat, inquit Historicus, bis & vicies mille sestertium. Galba igitur occu- *Principales profusiones haud immerito retractari.*

pato

pato imperio, cum opus haberet pecunia, in publicum appellari singulos jussit, decima parte liberalitatis apud quemque relicta: Vbi Tacitus *justissimum*, inquit, *fuit, hoc inde repeti, unde inopiæ causa erat*. Et recte Tiberius apud eundem lib. 2. Annal. *Si quantum pauperum est venire huc, & liberis suis petere pecunias ceperint, singuli nunquam exsatiabuntur, Respub. deficiet*; adeoque objurgat eos, qui perfringunt ærarium, quod si ambitione exhaustum est, per scelera supplendum erit. Vnde fit, quemadmodum M. Tullius deplorat, ut privatorum reditus sint uberrimi, vectigalia pene nulla. Quanto beatior illa Resp. de qua Horatius lib. 2. od. 15.

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum:

Lex Philippi Valesii circa talem revocationem. Ideo in Gallia Philippus Valesius, lege lata, Principis largitiones revocari jussit, nisi tabulis donationis continerentur: & non una exempla reperias donationum regiarum, quæ à Parisiensi curia revocatæ atque abolitæ sunt. De quo vide Connanum lib. 1. Comment. Et quid est quæso quod jure sibi deberi autument?

Largitio Reges
Non extorta decet; captivos ista reosque
Sors premit, extortis redimant sua tempora nummis.
Munera magnorũ læta atq; ultronea Regũ
Esse volunt, ut dans plus gaudeat accipiẽte
Hoc est gratuitum quod possum dicere solũ.
Quo plus ille dato, quã gaudeat iste recepto.

Vt mihi liceat elegantes Guntheri versus capiti huic annectere.

CAPUT XIV.

Vectigalia illicita exprimere, pro umbra, pro aere, pro vita. Commentarii, sive rationaria Principum. Iura & artes senatoriæ: Pompejus scientißimus Iuris publici.

NOn minori cùm turpitudine conjuncta est illa nimia vectigalium indictio: qualia erant illa, quæ pendebantur pro umbra, pro aëre, pro spiritu captando. Vnde illud Harmenopoli περὶ ζημιῶν ἀερικῶν, ut notat doctissimus Cujacius. Et ausim huc referre etiam illud urinarium, quamvis autori, aurei nummi, quos ex lotio acceperat, non male olere videbantur. Nimirum ita cives exprimendi sunt, ut supersit succus quem hauriant, ita olera abscindenda sunt; ait Plutarchus; ut radix maneat: ita pennæ incidendæ, ut rursum renascantur. Pessime illi, qui solius Fisci rationem habent, *homines senes manibus genere Geryonaceo*, ut loquitur Comicus.

Vectigalia nimia indicere.

Talia quæ pēdebātur pro aere, pro spiritu captando.

Vrinarium Vespasiani.

Quam regia ille Claudiani Poëtæ de Honorio,

Nec tua privatis crescunt araria damnis.

Sed oggerunt illi Laverniones, Principes vix dignitatem suam tueri, nisi hujuscemodi utantur quinquagesimis, vicesimis, aliisque id genus oneribus. Ita certe: sed de re licita; sed modicè, sed cum fruendi parsimonia. Quin ergo, ex more prudentissimorum Principum, suos commentarios, sua rationaria habent, in quæ accepta & expensa referant, ut ne plus erogent, & profundant, quam ferendo sit Respublica.

Objectio pro nimiis vectigalibus tuitio principalis dignitatis.

Non plus erogandum quam Resp. sufferendo & habenda Principi rationaria.

Quemadmodum de Tiberio Tacitus, *eum proferri libellum recitariq; jussisse, in quo publicæ opes continerentur: quantum civium sociorumq; in armis, quot classes, regna, provincia, tributa aut vectigalia, & necessitates ac largitiones; quæ cuncta sua manu præscripserat Augustus.* Quem morem identidem servarunt Franciscus Rex Galliæ, & Amurathes Imperator Turcicus, cujus breviarium hodiernus Imperator Mahometes in administratione regni pro oraculo habere dicitur. an, quod flagitium est in Principe, sicut & in quovis Senatore, imperandi imperitum esse? Vnde Cicero de Legibus. *Est*, inquit, *senatori necessarium nosse Rempub. idque latè patet; quid habeat militum, quid valeat ærarii; quos socios Respublica habeat, quos amicos quos stipendiarios, qua quisque sit lege, conditione, fœdere; tenere consuetudinem decernendi, nosse exempla majorum.*

Res imperii ignorare flagitiũ est in principe

Earum scientia laudatissima.

Quare cum Marcellus de re quapiam Senatum Romanum consuluisset. Senatus rescribere Marcello jussit, verius fuisse Consules, quorum provincia esset, quam se, quid è Republica esset, decernere. Quo nomine M. Tullius Calenum perstringit. *Vsum in Republica magnum habere, & debes, & potes, quando ita decerni vidisti, aut quod Senatusconsultum? &c.* Vnde Plinius in Epistolis appellat *Ius senatorium:* Cicero *literas Senatorias: Illæ literæ*, inquit, *forenses & senatoriæ conticuerunt:* Estque non minima pars juris publici. Cujus scientiam in Pompeio veluti Principe civitatis tãtopere laudat idem Cicero pro Balbo, cujus verba mihi referre libet, quod hoc jus turpissime ab iis,

ab iis, qui respublicas administrant, hodie negligitur. *Equidem contra existimo judices, cum in omni genere, ac varietate artium, etiã illarum quæ sine summo otio non facile discũtur, Cn. Pompejus excellat; singularem quandam laudem ejus, & præstabilem esse scientiã in fœderibus, pactionibus, conditionibus, populorum, Regum, exterarum nationũ, in universo deniq; belli jure ac pacis; nisi forte, quæ nos libri docent in umbra & otio, ea Cn. Pompejũ, neque cum requiesceret, literæ, neq; cum rem gereret, res ipsa docere potuerunt.*

CAPUT XV.

Ὠτακουσταὶ *Auricularii, Delatores.*

Ὠτακουσταὶ *auricularios & delatores fovere. Senatorum Romanorũ fraus adversus Titium Sabinum.*

DEtestabilis ac plena immanitatis fraus fuit senatorum Romanorum adversus Titium Sabinum. Neque enim me piget ipsa autoris verba ad hæc scelerum exempla referre. *Tectum*, inquit, *inter & loquearia tres Senatores: haud minus turpi latebra, quam detestanda fraude, sese abstrudunt; foraminibus & rimis aurem admovent. Interea Latiaris, repertum in publico Sabinum, velut recens cognita narraturus, demum & in cubiculum trahit, præteritaque & instantia, quorum affatim copia, & novos terrores cumulat. Eadem ille, & diutiũs, quando mœstu, ubi semel prorupere, difficilius reticentur. Properata inde accusatio, missisq; ad Cæsarem literis, ordinem fraudis suamque ipsi dedecus narravere. Non aliàs magis anxia & pavens civitas, etiam adversum proximos, congressus, colloquia, notæ ignotæque aures vitari, etiam muta atque inanima, tectum & parietes, circumspectabantur.*

Hæc Tacitus 4. Annalium. Quæ quid aliud sunt quam dominationis extrema flagitia? Sed & eadem apud Polybium. *Plena*, inquit, *omnia suspicionum, & vix secreta domuum sine formidine.* Quem morem paulo aliter describit Arrianus *in Epict. lib. 4.* Hoc modo viri boni Romæ subvertuntur. Arridet tibi homo quidam, instar privati sermones occeptat, & de Principe inclementer loquitur; tu, ratus nactum esse exemplum aliquod atque monumentum fidei, pertexis illud quod prior inceperat, animique sententiam profers; paulo post abductus linguæ temeritatem morte luis. Et de quibus Turpilius. *Qui verba mea venatur, pestis accedat, & sermonem hinc sublegat:* quibus similia in Historiis reperias. Vnde Tacitus, *Delatores*, inquit, *genus hominum publico exitio repertum, nec pœnis unquam satis coercitum, per præmia eliciebantur.* 4. Annal. Qua in re detesterne potius deperditissimorum nebulonum fumos atque fraudes; an vero Principum insolentiam, qui hujuscemodi amant, fovent, amplectuntur?

Delationes quando necessaria in republica.

Nec tamen morem illum improbo, in Republica præsertim seditiosis hominibus plena, quo milites emissi scrutantur sermones atque conjurationes in Principem, hoc Consilio, ut Princeps eos, qui præsentem Reipubl. statum oderunt, notet, ab iisque sibi caveat: quos Suetonius appellat speculatores, veluti in Claudio. *Neque convivia inire ausus est, nisi ut speculatores cum lanceis adstarẽt: quippe qui erãt veluti è specula Principis.* Quo in numero nõ sunt illi

ὠτα-

ὠτακουσταὶ sive auricularii, qui, ut utar Ammiani verbis lib. 14. *paulatim eruditiores facti, processu temporis ad nocendum, per clãdestinos versutosq; rumigerulos, compertis leviter addere quadam malesuetos, falsa & placentia sibi dicentes, affectati regni, vel artium nefandarum, calumnias insontibus adfigunt:* & de quibus arbiter.

Nec satis est vulgasse fidẽ, simulatius exit
Proditionis opus, famamq; onerare laborat.

Atqui in eo quam longè alius Agricola ille, de quo Tacitus *secretum*, inquit, *& silentium ejus non timeres*. Ac tamen ego istas delationes Principi nonnunquam remittam, si fiant justitiæ causa, & in salutem ejusdem: sed id rarissimum est. Plerique enim vel honoris cupiditate: vel sui muniendi causa amicos supplantant; veluti, ut ait Tacitus, *cupidine consulatus, ad quem non nisi per Sejanum aditus, neque Sejani voluntas, nisi scelere quærebatur*: Et alibi de quodam qui alios accusabat *in subsidium sui*. Atque est vox illa Tyranni non Principis: *subverterent potius jura, quam custodes eorum amoverent.*

Raro tamen legitima.

Illi verò ex censu hominum ejiciendi sunt, qui palam laudant, & absentes flagitant, &, ut ait Seneca, *per ornamenta feriunt*: quos eleganter describit Theophrastus in Charact. *Cavillator*, inquit, *est, qui inimicos suos accedit, quasi alloqui eos velit, non amplius odisse; quiq; illos, quibus clam struit insidias, præsentes laudat, & si victi fuerint, eorum vicem dolet.* & Ammianus lib. 15. *Impugnabat eum per ficta benignitatis illecebras, collegam & virum fortem propalã sæpe*

Inimici laudantes fugiendi.

appellans Arbetio, ad innectendas lethales insidias, vita simplici, perquam callens, & ea tēpestate nimium potens. Id genus homines demissis manibus grandique gradu fugies, & nō effugies tamē: à quibus, ut ait Comicus,

Qui cavet ne decipiatur, vix cavet; cum etiam cavet,
Etiam cum cavisse ratus, sæpe is cautor captus est.

CAPUT XVI.

Abusus legis Majest. Leges exercere. Inquisitio Pontificia: Sacra & cœlestia arma. Virga autoritatis Apostolicæ: affectus humanos tollere.

Lege Majestatis abuti.

LEx Majestatis, veluti propugnaculum fuit Principatus Romani; in qua amplianda singuli fere Principū ingenii vires intenderunt. Ideò Tiberius, consultante Macro Prætore, an judicia Majestatis redderentur, respondit, *exercendas esse leges*, Tacitus 1. Annalium. qua formula etiam Livius utitur lib. 4. *cùm interim de sanguine ac suppliico suo latā legem confestim exerceri, & tantam vim habere.* Id quod propemodum Germanis est, *Den Rechten ihren gevvonlichen Lauff lassen.* Illud vero non tam jus dominationis, quam flagitium refert, quod ad minima & ridicula quævis porrexerunt, ut si quis minimum vel ridiculum corpore, inter cultores Principis ascivisset; si quis nummum vel annulum effigie Principis signatum passius fuisset sibi è manibus in cloacam decidere; si quis eosdem in lupanar attulisset, & id genus plura & multo ineptiora: Vnde Tacitus crimen majestatis,

Accusatio Majestatis.

tis, vocat *vinculum & necessitatem silendi*: item *omnium accusationum complementum*. Cujus generis est illud Curtii lib. 10. de Alexandro, *Cum accusati essent Cleantes & alii spoliatarum provinciarũ, & per libidines alienatarum, Regẽ cognita causa pronunciasse, ab accusatoribus unum & idem maximum crimẽ esse præteritum, desperationẽ salutis suæ.* (Ita enim appellat læsam majestatem) *non enim talia ausuros, si ipsum ex India sospitẽ aut optassent reverti, aut reversurum credidissent.*

omnium accusationum complementũ.

Cui etiam non absimile videtur Pontificum fulmen, sive inquisitio illa, in qua unicum crimen est eorum, qui crimine vacant, ut cum Tacito loquar. Vnde Guiciardin[9] vocat *sacra, sive scelestia arma.* Scaffneburgensis *Apostolicæ autoritatis virgam.*

Inquisitio Pontificia.

Cæterum omnium inhumanissima atque immanissima ratio fuit tollendi affectus humanos. Neque enim licuit ulli in reatu caritates suas, ut Ammianus loquitur, invocare; nedum patrem vel filium, dum ad supplicia rapiuntur, lugere vel ullis suspiriis editis. De Domitiano Tacitus in Agricola: *Præcipua*, inquit, *sub Domitiano miseriarum pars erat, videre & aspici; cum suspiria nostra subscriberentur, cum denotãdis hominum palloribus sufficeret sævus ille vultus & rubor, à quo se contra pudorẽ muniebat.* & de Tiberio lib. 6. *quo non aliud atrocius visum, adstitisse per tot annos, qui vultum gemitus, occultum etiam murmur exciperent.*

Tollere affectus humanos, & propinquorum suspiria

Et Seneca in Octavia

Exposita rostris capita cæsorum patres
Videre mæsti, flere nec licuit suos.
Non gemere, dira, labe polluto foro.

Qua re nihil mihi unquam crudelius, nihilve inhumanius lectum est. Quid enim aliud est tollere affectus, quam naturæ bellum indicere? Ac tamen ut ut immanissima illa monstra externos ejulatus atque suspiria prohibere potuerunt, naturales tamen affectus, & interiores animi dolores penitus tollere nequiverunt: Atque si vel ipsorum tyrannorum eodem tempore recludantur mentes, plures inspicias laniatus & ictus. Illorum enim corpora verberibus, tyranni vero animus sævitia, libidine, malis consultis dilaceratur, ut testatur acerrimus rei Romanæ scriptor.

CAPUT XVII.

Aliquot alia flagitiorum regiorum exempla. Ius gratiæ dare. Pontificis accusatio apud universale consilium.

Alia flagitiorum regiorum exempla.

PVdet me omnia horum flagitiorum genera coacervare:

Et quis tot referre facinorum formas potest?
Et spes nefandas Principum, & blandos dolos
Regnum petentiū per gradum scelerum viā?

In Iudæis.

Ejusdem tamen farinæ sunt illa Iudæorum de Christo Servatore nostro (quanquam ego nescio quomodo ea, quæ sunt sacra & mystica, non libenter ad res humanas traho) sunt tamen, inquam, ejusdem notæ; *qui non punit Christum, non est amicus Cæsaris,* Ioan. 19. & *si sinemus illū, omnes illi credent, venientque Romani & delebunt gentem nostram.* Ioan. 11. & illud in actis. cap. 24. *Felix volens gratiam inire à Iudæis reliquit Paulum vinctum.* & illud Taciti de Tiberio lib. 3. Annaliū. *Pro Plancina cum pudore & flagitio*

Tiberio.

flagitio differuit. Quanto laudabilius Senatus Romanus Massinissæ legato respondit: *si aliquid possint Massinissæ honoris gratia, & fecisse, & facturos esse; cæterum jus gratiæ populum Romanum non dare.*

Illa vero Pontificiorum sententia flagitiosissima est: *Qui à Pontifice Maximo legibus solutus est, ei apud Deum immortalẽ satis cautum esse.* Item; *Pontificem esse supra omne jus, contra jus, & extra jus omne.* Et in Salisburiensi. *Pontifices Romanos non affectare solum dominationẽ terræ, sed cœli etiã.* Cum tamen secundum saniorum sententiam, Pontifex manifesti & atrocis criminis apud universale consiliũ accusari possit, & de gradu dejici, quod & non semel receptum est.

Pontificibus, nempe cœlestis dominationis affectatio.

Quo etiam pertinet mos ille Principum, cives ad turpissima quæque cogendi. Tacitus 14. Annalium. *Nero notos equites Romanos operas arenarias promittere subegit, donis ingentibus, nisi quod merces, ab eo, qui jubere potest, vim necessitatis affert.* Quæ sententia vera est, & ex Platone sumpta, αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, οἷαι ὅλαις μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Cujus meminit Cicero in Epistolis ad Atticum. Idem est illud Dionis in Nerone. *Nullum jus plus potest, quam arma; Vt enim quisque potentissimus est, ita justissime dicere omnia & facere videtur.* Vnde Aristoteles. 6. Polit. cap. 3. ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἥττους, οἱ δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν φροντίζουσι. *Semper imbecilliores æquum & justum quærunt, sed qui plus possunt, talia parvi faciunt.* Ac tamen

Principibus ad turpia cives cogentibus.

regni etiam flagitium est, alios eodem crimine pollutos eximere. Quo alludit Iuvenalis:

Clodius accuset mœchos, Catilina Cethegũ.

Et illud tritum,

Hebræus nihil Hebræo; Catilina Cethego.

Atque hæc fere sunt dominationis occulta flagitia. Vt enim illa dominationis jura atque arcana, locum habent in regno, sive Principatu, ita hæc flagitia dominationis à tyrannis usurpantur: quorum tamen vel minima Principes invisos reddunt, & insidiis civium exponunt. Verè & argutè Tragicus in Octavio.

Majora populus semper à summo exigit.

CAPUT XVIII.

Flagitia Dominationis Aristocratica: Consulum, Dictatorum, Decemvirorum, Triumvirorum regia Imperia. Regem esse, & regio Imperio esse, differunt. Aspera dominatio. Mors Siccii. Proscriptiones Syllæ.

Quomodo autor in his aliter quam alli versetur.

EX quibus apparet, nos aliter hac in materia versari, quam plerique. Sunt enim, quæ ab his ad Tyrannidem referuntur. Ea nos juri dominationis inserimus, iisque locum damus in turbulenta ac seditiosa Republica: & contra, quæ alii licere Principibus affirmant, ea nos tyrannidem referre dicimus.

flagitia dominationis. Aristocraticæ eadem ferè quæ Regia.

Cæterum totidem fere sunt flagitia Aristocratica, & propemodum conveniunt Oligarchiæ: ac tamen regiorum flagitiorum pleraque huc referri possunt. In Republica certe Romana Consules, Dictatores, Decemviri,

cemviri, Triumviri regio imperio fuerunt. De Consulibus Cicero. *Duo*, inquit, *regio imperio sunto*, & Poëta.

Consules Rom. Dictatorem, Decemviros, Triumviros regio imperio fuisse.

Nullum martia summo
Altius Imperio Consule Roma videt.

Et res plana est ante legem Terentillam, quæ postea lata est de consulari imperio minuendo. De Decemviris Livius. *Tum in Appii Claudii sententiam Senatusconsultũ factũ est, ut reliquis abrogatis magistratibus, cum consulari Imperio ac regio, sine provocatione, decemviri crearentur.* & lib. 3. *Decem regum species erat.* De Dictatura Cicer. 1. Philippicarum. *Dictaturã, quæ vim jam regiæ potestatis obsederat funditus ex Republica sustulit.* Idem appellat *Syllæ Dominatum*, & Tacitus 1. Annal. *Non Cinnæ, non Syllæ longa Dominatio.* Neque est quod contradicant alii: aliud est Regem esse, aliud regio imperio esse, Ita enim (scio) distinguit ipse Cicero. 1. Phil. *sublato non solum regno, quod pertuleramus, sed & regio Imperio.* Id quod ideò mihi hoc loco tradere libuit, ut intelligatur, eadem fere esse aristocratica flagitia, quæ fuerunt regia.

Flagitiorum Aristocraticorum exempla.

Vbi enim Patricii plebem exsugunt nimiis vectigalibus atque oneribus deprimunt; ubi sine ulla probabili causa bella gerunt, viciniśque populis bona ac possessiones eripiunt; vel eos, quorum virtus ipsis formidolosa, promiscue nefaria fraude circumveniunt, atque evertunt, vel fidem datam franguut; vel percussores subornant, & emittunt; vel morem consulendi Senatum intermittunt. (ut de Decemviris scribit Livius lib. 3.) aliaque id genus

scelera committunt; Ibi flagitia dominantur, non jura. Quod enim religioni contrarium est, quod fidem & pudorem violat, quod honestatem lædit; id & in hac, & illa Republica tam à Iure est alienum, quam quod omnium maximè. Quam imperandi rationem Pomponius vocat *nimiam & asperam Dominationem*. Hinc Guntherus de Mediolanensibus lib. 8.

Sed durior æquo
(Pace bona dixisse velim) dominatio vestra
Extitit, immodicis vicinas legibus urbes
Terruimus, scit Cuma quidem, scit regia Lauda,
Quosq; per Italicas urbes, aut oppida fines
Stravimus, aut validis servire coëgimus armis.

Apud Liviũ. Plaustra sunt exemplorum. Livius lib. 2. *Cum à patribus, non consulem, sed carnificem ad vexandam & lacerandam plebem, creatum esse contenderet, &c.* Ibidem, *Consules immoderata infinitaque potestate esse; omnes metus legũ, omnia supplicia vertisse in plebẽ.* Item. *Plebi, cui ad eum diem summa ope inservitũ erat, injuria à primoribus fieri cepere.* Et libro 3. de Decemviris. *Hominum, non causarum, toti erant; ut apud quos gratia vim æqui haberet: judicia domi conflabant, pronunciabant in foro; si quis collegam appellasset, ab eo, ad quem venerat, ita discedebat, ut pœniteret non prioris decreto stetisse.* Atque hoc flagitio L. ille Siccius à Decemviris interfectus est.

In L. Siccio à decemviris interfecto.

Idem scelus fuit Appii Claudii, qui, ut L. Virginii filiæ amore potiretur, postquam omnia pudore septa animadverterat, *ad crudelem,*

L. Virginii filia.

crudelem, superbamq; vim animum convertit, ut ait Livius. Nota est historia, neque hic ingerenda. Illæ vero proscriptiones omnium flagitiosissimæ fuerunt, de quibus sic Vellejus Paterculus. *Primus*, inquit, *Sylla exemplum proscriptionis invenit; ut in qua civitate petulantis convicii judiciū histrioni exoleto redditur, in ea jugulati civis constitueretur auctoramentū; plurimumque haberet, qui plurimos interemisset; neq; occisi hostis, quam civis uberius foret præmium; fieretque quisquis mortis merces sua.* Hæc Paterculus. Parum abest, quin huc etiam referam illud de Fabiis, quos, quod contra jus gentium arma ceperant, sibi dedi postulabant Galli. *Senatui*, inquit Livius lib. 5. *nec factum placebat Fabiorū, & jus postulare Barbari videbantur; sed ne id, quod placebat, decerneret, in tanta nobilitatis viris ambitio obstabat.* Nisi forte dicas, Romanos magno animo maluisse cum Gallis bellum sustinere, quam hujuscemodi magni nominis in Republica viros hosti tradere.

Promiscuis proscriptionibus Sylla.

CAPUT XIX.

Flagitia dominationis popularis. Libertas vitiosa. Fraus Manlii: rem inter alios cōtroversam sibi adjudicare: atq; obiter discutitur, an recte Cæsarem Brutus interfecerit.

QVæ quidem omnia fere dominationis flagitia nuspiam in majori usu sunt, quam in populari statu; quicquid Hetruscus ille populi virtutem attollit, & Principum deprimit, jam ab aliis confusus. Est enim plebs belluæ similis, adeoque ut Claudius dicebat, ut *prona in*

flagitia dominationis in statu populari maxime in usu.

Quod vulgus in sævitiam pronus, *misericordiam, ita immodica in sævitiam;* nullaque ratione, sed effreni impetu regitur, parum pensi habens vel divina, vel humana jura, dum modo libertatem illam suam, hoc est, omnia pro libitu agendi dissolutissimam licentiam, tueri possit. De qua Romanos Lyricus,

Sed in vitium Libertas excidit, & vim
Dignam lege Regi.

Libertatis prætextu. Et Iovius, unus, inquit, erat peracerbè sæviendi prædandique non ignobilis prætextus, illa dulcissimi nominis, uti prædicabant, ab longo tempore recepta libertas. Quod & Quintius ille Consul Romanus ait apud Liviū lib. 3. *sub titulo æquandarum legū nostra jura oppressa tulimus & ferimus.* Sicut autem centuriones, teste Tacito, sũt vetustissima militaris odii materies: ita etiam inveteratissimum fuit in Republica Romana odium plebis adversus Patricios.

Odio hæreditario habet Patricios. Vbi enim imperium plebis est; ibi patricios ac nobiles multis magnisque injuriis affici necesse est, ut ostendit Aristoteles 3. Politic. cap. 7. Cujus rei exemplum est in Manlio, qui calumniando aurum, quod Romani contribuerant, ut à Gallis sese redimerent, Gallis rursum ademptum esse, & apud primores conservari; maximam invidiam patriciis conciliavit. Cui simile est, quod adducit Machiavellus in Republica Florentina.

Inde condemnatio Sempronii, Virginii, Pomponii, Furii. Quo dominationis flagitio C. Sempronius, nequicquam omnia expertis Patribus, ut mitigarent plebem, quindecim millibus æris damnatus est, *Livius lib.* 4. Idem *lib.* 5. de Virginio & Q. Pomponio, qui pessimo exemplo innoxii

denis

denis millibus æris gravis damnati sunt, quod gratificantes patribus, rogationi tribunitiæ intercessissent. & de Furio lib. 5. qui injuste, & sine ulla probabili causa damnatus, in exilium ivit. Omnia enim regia & aristocratica flagitia, quæ enumeravimus; uti, in regni suspectos immodice sævire, fidem violare, sacras ædes deripere, aliorum bona invadere, aliaque insolenter & crudeliter agere: hæc, inquam, omnia etiam in populari statu fiunt, & multo magis: veluti, quod populus Romanus judicium rogatus finium regendorum, sibi cõtroversam rem adjudicavit *instar quadruplatoris & interceptoris litis alienæ*, ut ait Livius lib. 3. quæ flagitia in plebe perstringit Fabius ille apud eundem: *potestatẽ tribunitiã ad singulorum auxilium, non ad perniciẽ universorum comparatã esse Tribunos plebis vos creatos, non hostes patribus, nobis miserũ, invidiosum vobis est desertam Rempublicã invadi, non jus vestrum, sed invidiam minueritis, &c.* Immania sunt exempla tum in Republica Florentina, tum in quibusdam Germaniæ civitatibus apud Crantzium, quorum recensendorum me pudet pigetque. Adeò nihil crudelius plebe, inprimis ducem nacta.

Non quidem facile incipit, & ut ait acer Historicus, *non facile prima vox plebis*, sed præeunte autore, è vestigio comitatur, & contagione veluti insanit. Equidem non nego esse etiam populo sua dominationis jura, quoties aliquis dominandi cupiditate captus Rempublicam invadit, libertatemque evertere conatur; quo tempore extraordina-

Plebs nõ facile incipit sed è vestigio comitatur præeunte autore.

ordinatio nonnunquam & repentino judicio opus est: at enim vero & honestatis & fidei haberi ratio debet; absque quibus erit non amplius imperium, sed flagitiosissima tyrannis.

An rectè Brutus Cæsarem interfecerit.

Quæri hic possit de C. Iulio Cæsare, an rectè à Bruto, Cassio, aliisque occisus sit? Equidem non ignoro, quid viri docti atque prudentes de hac re sentiant. At enimvero mihi hic ἐπέχειν libet. Certè secundum jura libertatis, sive, ut Cicero vocat jura civium, licuisse videtur civibus, quorum majores regnum juramento detestati erant, eum evertere, qui libertatis jura involabat. Quod si enim Princeps meritò in eum animadvertit, qui libertatis amans imperium sibi & vitam adimere conatur; quidni etiam populo licebit eum interficere, qui libertatem invadere tentat, & servitutem imponere civibus? Id ait Tacitus libro 1. Annal. *cum occisus Dictator Cæsar, aliis pessimum, aliis pulcherrimū facinus videretur*. Respectu enim præsentis Reipublicæ nefariè fecerunt. Quippe is erat Reipublicæ status, ut salva esse non potuisset, nisi imperio ad unum devoluto, teste Tacito & Dione. Quod & Pomponius ait libro 2. §. 11. *de Orig. Iur. Evenit ut necesse esset, Reipublicæ per unum consuli.* Quanquam haud scio annon Cæsar ipse, aliique, in causa fuerint redactæ in ejusmodi statum Reipubilcæ Romanæ.

CAPUT XX.

Ostenditur ratio divisionum & differentiarũ in hac materia. Arcana mixtarũ Rerump. Imperium Germanorum mixtum.

Ostenditur ratio divisionũ quibus autor in hac materia usus est.

Essentiales differentiæ Rerumpubl. quæ spectent.

Quomodo secũdum ea varient Rerump παρεκβάσεις.

ATque hæc sunt arcana flagitia dominationis, quibus illi utuntur, qui in Republica principatum obtinent, vel unus, vel pauci, vel multi. Qua in re non sum nescius, parari judicia & censuras. Alii negabunt, à numero aut multitudine imperantium differentias sumendas esse: alii dicent, plures esse Rerumpublicarũ species, adeoq; plura, ex mea ipsius sententia, enasci Imperiorum arcana. Non eo inficias, differentias essentiales, ut appellant, spectare vel commune, vel privatum commodum. Hujus respectus facit declinantes Respublicas ac παρεκβάσεις, ut appellat Aristoteles illius rectas atque bonas, in illis habetur ratio virtutis ac prudentię: in hisce nunc divitiarum, nunc paupertatis, nunc nobilitatis, nunc dignitatis, nunc etiam libertatis. At enimvero quod Patricii & Nobiles plerumque sunt pauci, multi vero, imo maxima hominum pars, ut est plebs, ignobiles & egeni; ideò ab accidentali potius differentia (quippe cum essentiali conjuncta,) ordinem auspicati sumus. Etsi autem nonnunquam evenit, ut Patricii sint pauperes, plebeji vero divites; ideo Respublica aliam formam non induit. Quare ea plerumque est Aristocratica, in qua pauci imperant, Democratica in qua multi, regnum in quo unus. Omnes tamen & singuli, pro conditione loci, temporis, populique natura, viri

σπουδαῖοι,

προσδέσεις. Posui enim & consideravi Respublicas quales pleræque fuerunt, & adhuc sunt.

Rerum Species. Quæ, ut ad alterum accedam, ad tres species referri possunt: unde totidem rationes administrandi facit Cicero & Tacitus. Prima occupatur circa naturam, & ingenium optimatum sive Senatorum; altera circa naturam vulgi; tertia circa Regum atque Principum. Hæc non tantum Monarchiam & Dominationem complectitur; sed etiam Tyrannidem; illa & Democratiam, & politiam, & ochlocratiam: ista & aristocratiam, & oligarchiam.

Respublica mixta. Sed & mixtæ ex his fiunt Respublicæ quales pleræque sunt, in quibus unaquæque qars sua habet vel arcana, quæ religiose servat; uel simulacra, quæ alia pars alii indulget; veluti cum imperium divisum est.

Respublica vix reperitur pura. Neque enim existimo facile puram atque simplicem Rempublicam reperiri. Nam sæpe partem aliquam imperii habet unus, partem populus, partem Senatus, vel Senatus & populus, vel Princeps & Senatus, vel Princeps & populus. De qua mixtione Livius *Lib. 6. Non posse æquo jure agi, ubi imperium penes patricios, penes Tribunos auxilium tantum sit, nisi imperio communicato, nunquam plebem in parte Reipubl. fore.* Iamdudum enim illorum sententia repudiata est, qui negant jura Imperii dividi posse.

Imperiũ Germanicum. Imperium hoc certe Germanorum, quod Moguntinus Elector Aristocraticum esse dicebat in Comitiis Francofurtensibus, mixtum

mixtum potius est; sicut & alia multa; adeoque unaquæque pars sua habet & imperii libertatisque jura, & arcana, & simulacra etiam, quod temperamentum inprimis colligo ex Aristotele. *lib.* 4. *c.* 9. *Politicorum* & lib. 4. Politicorum, c. 13. ubi de arcanis & sophismatibus agit. ὥστε φανερὸν, ὅτι εἴ τις βούλεται μιγνύναι δικαίως, δεῖ τὰ παρ᾽ ἑκατέροις συνάγειν, καὶ τοῖς μὲν μισθὸν πορίζειν τοῖς δὲ ζημίαν. οὕτω γὰρ κοινωνοῖεν ἅπαντες ἐκείνως γὰρ ἡ πολιτεία γίγνεται τῶν ἑτέρων μόνον. Itaque, inquit, *manifestum est, si quis velit juste hæc temperare, oportere utrinque assumere, & illis quidem salaria constituere, his autem pœnam. Sic enim omnes communicarent. Nam illo quidem modo Respublica fit, vel alterorum solum.* Sed nunc porro videamus de Simulacris Imperii.

Arcana sophismata mixtarum Rerumpublicarũ.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM, LIBER SEXTUS.

De simulachris Imperii

CAPUT I.

Quid sint Simulacra Imperii, sive arcana inania. Quomodo differant ab arcanis, & Iure Imperii: itẽ ab arcanis dominationis. Libertatis umbra: inania jubẽdi jura: nomẽ Imperii: Imperium sine re: Imago sine re: blandimenta: vis ac vera potentia: ἀπηνήνισμα; εἴδωλον. *In Rep. quomodo simulatio locum habeat.*

Reipub. status perdurat quẽ omnes ejus partes amant.

AVreum est effatum Aristotelis, illum Reipublicæ statum diutissime perdurare salvum & incolumem, quem omnes civitatis suæ partes amant & durare cupiunt. Ardua profecto res; verumtamen ut id fiat, necesse est quædam Imperii & libertatis simulacra iis obtrudi, quibus alias aditus ad Rempublicam præclusus est. *Vbi enim*, ait idem Aristoteles lib. 2. Politicorum cap. 8. *plebs nihil de Imperio habet, id malæ Reipubl. signum est.* Sicut igitur arcana Imperii pleraque sunt occulta, sed validæ artes, quæ opponuntur hominibus seditiosis, quive è Reipublicæ administratione removentur: ita

Id ut fiat simulachra obtrudẽda ab ejus administratiõe remotis.

ita hæc simulacra sunt occultæ artes, sed inanes, sed cassæ, & ut Iovius appellat. 1. *Histor.* inania jubendi jura, quæ iis indulgentur, qui extra Rempubl. sunt; & quibus aliud agitur, aliud simulatur.

Eorum ab arcanis imperii & dominationis differentia.

Meritò tamen ab arcanis Imperii, & multò magis à Iure Imperii distinguenda sunt; quin potius iis opponenda. Hæc usurpant in Republica Principes; illa, qui imperii expertes sunt: sicut & ab arcanis dominationis differunt. Hæc enim civibus non licent: at simulacra indulgentur civibus: Et sunt speciosa saltem, & ut Tacitus, appellat, *Arcana Inania:* item, *Imperii inania & subdola*; *item species & Simulacra Imperii*: Plinius vocat *libertatis umbram.* Vmbra enim plerumque major est, quam is, quem refert. Veluti apud Varronem, *cornuat aurum, umbram jacit, icere parat*; umbram, id est, telum, cujus umbra imminebat. Idem Plinius alibi *nomen*, ut 1. Epistol. *plurimum refert, quid esse tribunatum putes; inanē umbram, & sine honore nomen, an potestatē sacrosanctam, &c.* Sic Tacitus 4. *Historiarum, vim principatus complecti, nomen remittere.* Et Iustinus: *alii nomen Regis, alii imperiū tenent.* Vnde Cæsar; nihil amplius Rempublicam esse, appellationem modò sine corpore. Vellejus vocat *Imperium sine re.* lib. 2 *Hoc consulatu Pompejus tribunitiā potestatē restituit, cujus Sylla imaginē sine re reliquerat:* Quale Imperium scribit Otto Frisingensis habuisse hæredes Bartoldi Zeringensis Sueciæ Ducis: Principes sine principatu, soloque nomine sine re participantes. Livius lib. 3, vocat *artem*: *jam ne virtute qui-*

Varia illorum appellationes.

dem

Quid iis opponatur. Opponi vim & verã potentiam Principis & Imperii. Cur appellẽtur simulacra.

dem promi libertatem, sed arte ludi. Et Iustinus lib. 14 *blandimenta. Eumenes,* inquit, *blandimentis agere;* alii aliter.

Quibus simulacris opponitur *vis ac vera potentia, vis Imperii: vis Principis, jus Imperii:* de quibus nemo clarius, quam Tacitus. *Apud Romanos,* inquit, *jus imperii valet, inania transmittuntur:* & alibi 4. Annalium *sublatis manibus, vera potentia augere.* Deque his hactenus. Cæterum ideo appellantur simulacra, quod externam aliquam & magnam speciem præ se ferunt, qualia sunt simulacra Deorum. Virgilius,

Visa mihi ante oculos & nota maior imago.

De quo supra: Ac sunt hæc simulacra ventosæ, & veluti nuces cassæ, & ut Horatius ait, *inopes rerum, nugaque canoræ.* Ideo in veteri glossa simulacrum, ἀπεικόνισμα, εἴδωλον ξόανον.

Magni fieri ab iis qui imperio carent.

Porro qui ipsum Imperium habent, haud adeo magni faciunt hæc, quæ speciosa tantum sunt & umbratica: contra, qui reipsa carent, videri malunt, quam & non esse, & non videri. Quo imprudentius Romani milites non contenti victoria, quam à Germanis obtinuerant, aggeres struxerunt, subscriptis victarum gentium nominibus. Vbi Tacitus 2. Annalium. *Haud perinde,* inquit, *Germanos vulnera luctus, excidia: quam ea species, dolore & ira adfecit.* Argutè Modestinus, & commodè ad hanc materiam in *l. 52. D. de condict. & demonst. Nonnunquam contingit, ut quadam nominatim expressa officiant, quamvis omissa tacitè intelligi potuissent, nec esset offutura.* Atque hæc etiam simulacra fere sunt, quibus aliud

Quod tamen id habere velint videri.

agitur,

agitur, aliud simulatur. Illud simulatur agi, ut alii quoque participent Rempublicam: at vero serio contrarium agitur.

At rursum dices, dolum esse, qui non tantum in eo est, qui fallendi causa obscurè loquitur, sed etiam qui insidiosè & obscurè dissimulat, *l. 43. D. de contrahen. empt.* & qui perlusorie aliquid dicit, decipit *l. 69. de Evíction.* Tu vero ne mihi privatos contractus ad publica negotia referas: in his summa ratio est salus Reipublicæ, in illis æquitas & justitia. In his deflectere parumper licet à regia virtutis via; in illis non item. Sed hæc tela supra à nobis discussa sunt. *An iis uti licitum.*

CAPUT II.

Aliarum rerum Simulacra. περίεργος, ἀπειρόκαλος, *infrunitus. Speciosæ inscriptiones librorum: Tumores Poetici. inania famæ, inania honoris.* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, Πανικά, *belli simulacra. Tutanus.*

HVjus rei exempla identidem reperiuntur in omni vitæ genere. Id ait Æschines. οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Ac quidem Græci eum, qui speciē rerum atque umbram capit, eleganter appellant περίεργον, ἀπειρόκαλον. Latini *infrunitum, ostentatorem.* Qualem in characteribus suis pulchre descripsit sapientissimus Theophrastus, & Cicero ad Herennium & Ammianus Marcellinus. *Alii, nullo quærente vultus severitate patrimonia sua in immensum extollunt, cultorum ut putant feracium,* *In omni vita genere reperiri talesqui videri volunt essequod non sunt*

racium, multiplicantes annuos fructus, quæ à primo ad ultimum solem se abundè jactitant possidere. Et miles quidam distinguit apud Livium, *ostentare, non gerere bellum.*

Etiam in re literaria. In doctrina & re literaria, nonne plerique malunt videri quam esse, & solidam atque severam discendi rationem quotusquisque est, qui amplectitur? Et quid aliud

Inde speciosi librorum & vani tituli, subolent illa Pliniana ad Vespasianum de inscriptionibus, & speciosis titulis, qui, tanquam hedera vino, ita libris appenduntur: *Inscriptionis apud Græcos mira felicitas: κηρίον inscripsere, quod volebant intelligi favum: alii κέρας ἀμαλθείας, ut vel lactis Gallinacei sperare posit in volumine haustū. Iam Musæ, πανδέκται, ἐγχειρίδιον, λειμὼν πινακίδιον: inscriptiones, propter quas vadimonium deseri posit. At cum intraveris, dii deæque quam nihil in medio invenies.* Quem

Fumi poetici. etiam tumorem in Poëtis eleganter perstringit Horatius

Quid dignū tāto feret hic promissor hiatu?

Contra, eum probat qui,

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc, miracula promat.

Omniū autē creberrimè in communi vita hujuscemodi vētosas ostētationes reperias.

Hordeacea & ventosa ostentatio Sejani. Atque insigne exemplum est in Sejano illo. Hic, ut erat homo fastuosus: superbire magnifice, & cum multo comitatu incedere, compellantibus difficulter respondere, iis qui vel loco non cesserant, vel obsequia & salutes non iteraverant, succensere, ex-

tremum

tremum malum minitari. *Ac tamen indicium vanitatis est*, inquit Dion Sejanum eludens, *qui quod re ipsa carebat, hujuscemodi fuco capiebatur. Nam qui propria*, inquit, *nititur potentia, hasce salutationes & obsequia parum curat, & si omissa fuerint, non vitio vertit.*

Pari stultitia plerique famam captant, re ipsa neglecta. Vnde Tacitus 2. Annalium vocat *inania famæ*: item, *ludos & inania honoris.* Sic in bello sunt τὰ κενὰ τ̃ πολέμου; item, πανικὸ, unde Lucretius *belli simulacra:* & Curtius *lib. 4. Ac pleraq; inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentiũ fulgor.* Ibidem, *Vanis & inanibus militem magis, quam justis formidinis causis moveri:* & Livius *lib. 3. Vt non bellum, sed vanam imaginẽ belli Capitoliũ insedisse contenderent.* Quæ tamẽ simulacra, Annibalem ab Roma abegerunt. Vnde Tutanus Deus consecratus, *Varro in Satyr.*

Famæ re neglecta captatio

Et in bello simulacra notantur.

Ejuscemodi simulacra in C. Rabirio Equite notat M. Tullius, *Vmbram*, inquit, *Equitis Romani, & imaginem videtis Iudices, unius amici conservatam auxilio, & fide. Nihil huic eripi potest, præter hoc simulacrum pristinæ dignitatis, quod Cæsar solus tuetur & sustinet.*

Porro eodem exemplo in Republica sunt Imperii simulacra, quibus homĩnes parum ĩntelligentes inhiant, queve viri in Republ. Principes facile aliis atque æquo animo indulgent. Quod Guicciardinus *lib. 1. Histor.* ĩnter laudes ponit Aloisii XI. Caroli Octavi Patris: semper eum magis res ipsas, quam rerum umbras sectatum esse.

Simulacra Imperii in Republica notantur.

CAPUT III.

Quotuplicia sint Imperiorum simulacra. Simulacra Imperii regii. Magni tituli. Sacrificuli creatio. Venetorum simulacra. Sacerdos Turcicus: Regia sepultura.

Variant itidem pro rerum varietate.

AC quidem hæc simulacra identidem variare videntur pro varietate Rerumpublicarum. Quot enim sunt Imperiorum formæ, totidem etiam sunt Imperiorum simulacra & quidem triplicia. Simulacra regia in Aristocratia, & populari statu: simulacra Aristocratica, in regno & populi Imperio: & Simulacra Democratica, in regno & Aristocratia. Totidem enim sunt etiam imperii arcana, quæ hisce simulacris opponuntur.

Vnde tot eorum species quot & arcanorum.

Simulacra regia.

Eorum exempla maximè apud Venetos.

Sunt autem simulacra regia, occulta veluti privilegia. sed vana, atque, ut dixi, hordeacea, quæ ab iis usurpantur, qui imperio carent; ut quod non habent, videantur tamen habere. Ac nescio, an uspiam plura hujus rei exempla reperias, quam apud Venetos & in hoc etiam imperio. Dux enim Venetorum pleraque habet sola imperii simulacra, nonnulla etiam Imperii arcana: utpote titulum Ducis, primum locum sententiæ, munitam habitationem, & id genus alia. De Macedonibus Curt. lib. 4. *Macedones assueti quidem regio imperio, sed majore libertatis umbra, quam cætera gentes.*

In Romana Republ. pauca.

In Romana Repub. pauca simulacra regia reperio: an quod nonnulli scriptores non anxiè scrutati sunt, an vero quod ejectis Tarquiniis, uno velut ictu totũ regnum absciderunt? Ac tamen illud insigne est, quod refert

refert Livius lib. 2. *Rerum*, inquit, *deinde divinarum habita cura, & quia quadam publica sacra per ipsos Reges factitata erant, nec ubi Regum desiderium esset, Regē sacrificulū creant.* Est hoc simulacrum regii imperii. Nam sacerdotium Pontifici subjecere, ne additus nomini honos, aliquid libertati, cujus tunc prima erat cura, officeret. Creatio etiam illa duorum Consulum ideo magis libertatem aliquam introduxit, quod annua fuit, quam quod diminutum quicquam fuerit ex regia potestate, teste Livio *eodem. lib.* Vnde Poëta:

Tale tamen creatio Regis sacrificuli

Item annua duorum Consulum.

Qua primum dominatus Roma superbos
Mutavit placidis tempore consulibus:

Eadem Imperii species fuit in Muphthio, qui sub Selimo Turcarum Principe, primus superstitionis Mahometicæ Antistes & interpres, tantæ in speciem autoritatis fuit, ut refert Las. Sorantius, ut ipsius sētentiæ nunquam quisquam aperte contradiceret, quoties verò Princeps ipse præsens aliquid imperet, Muphthius veluti attonitus, ad adulandum laudandumque prodit.

Item imperii species in Muphthio sub Selimo Turcarum Principe.

Sed & illud simulacrum regium videtur, regio more sepeliri. Quod argutè juxta & sapienter Henricus IV. roganti cuidam, cur Rudolphum, non Regem, regio tamen hōnore sepultum sineret, respondit: *utinam omnes inimici mei tam honorificè jacerent.* Vnde Poëta Germanus de rebus gestis Friderici I. lib. 7.

Regio more nō Regem sepelire.

Stulta superstitio, quodque huic sors justa negarat
Viventi, stolidus morienti contulit error:

Quanquam aliter visa est sentire Theodora illa, quę ad Iustinianum Imperatorem maritum trepidantem imperium occupare, Nescis, inquit, mi marite, quam pulchrum sit in sepulcro positum esse Imperatoris nomen. Aliter etiam Nero erga matrem. Quod tamen detestatur Tragicus in Octavio.

Simulacra, titulos, destruit mortis metu.

Superbia in sepultura improbata

Cæterum illam in sepultura superbiam ridet in suo περὶ ἔργων Theophrastus: *Quod si*, inquit, *uxor obierit, monumento ejus, & mariti, & patris, & matris nomina inscribit, itemq; cujas ipsa sit; tum hoc elogium insuper addit: singulari omnes isti probitate erant.*

CAPUT IV.

Regis nõ regia petitioni gratiã facere.

Tiridatis Regis Parthorum inanis & fumosa ambitio: ferrum non tradere, provinciales amplecti, in honore consulari esse. Victis nomen, linguam, habitum, & vestes relinquere. Superba nomina, tortuli fœminarum.

Exemplum in petitiõe vologesis Parthorum Regis pro fratre Tiridate cui Romani morem gessere,

RISI, neque enim diffiteor, postquam legi Vologesis illius apud Tacit. 15. Annalium ventosam, & minime regiam, imo abjectam ambitionem. Hic Vologeses propriis nunciis à Corbulone duce Romano petiit, ne frater suus Tiridates, postquam regium suum Diadema Neroni subjecisset; ferrum traderet, aut complexu provincias obtinentium arceretur, foribusve eorum assisteret; tantusque Romæ, quantus Consulibus, honos esset. Qualis hæc, dî boni, petitio pro Rege? nisi quod turpe erat Regi, discingi, & quidem, Parthorum

thorum Regi, qui semper, & de more gentis (teste Ammiano *lib.* 23.) cincti erant. Atque aliâs plebeiis non licebat consules Legatos amplecti: quod Severus, Legatus tunc temporis Africæ, apud Spartianum ait: *Legatum populi Romani, homo plebejus, temere amplecti noli.* Sed nec exigua erat dignitas & autoritas Consulis, sed tunc temporis inanis, & sine ulla re. Quare Romani, qui hæc simulacra parvi faciebant, petitioni illius gratiam facile fecerunt. Ideo Tacitus: *Scilicet externa superbia sueto non notitia nostri, apud quos jus imperii valet, inania transmittuntur.* Nam ut in cedendis ejuscemodi simulacris umbraticis indulgentissimi erant Romani, ita in retinendo jure & vi Imperii fuerunt studiosissimi.

Victis pristinũ nomen relinquere, eorumque nomen assumere linguã & habitum.

Cujus rei etiam exemplum est apud Poëtam 12. Æneid. Iuno cum omnia nequicquam tentasset ut opprimeret Teucros, ne Imperium Italiæ invaderent, tandem veluti tantis rebus impar, à Iove petiit, ut quandoquidem Trojani Italia potituri essent, nomen tamen mutarent; Latini vero retinerent pristinum nomen, eandem linguam, eundem habitum:

Ne velis Indigenas nomen mutare Latinos,
Neu Troas fieri jubeas, Teucrosq; vocari,
Aut vocẽ mutare viros, aut vertere vestes.

Exemplum in petitiõe Iunonis cui morem gessit Iupiter.

Ecquis adeò est nullius nasi, quin olfaciat hoc simulacrum solummodo esse, in quo Iupiter facile morem gessit Iunoni, Ita enim pergit Maro:

Olli subridens hominum rerumq; repertor.
Do quod vis, & me victusque volensque remitto.

O victoriam inanem. Idem fere de Longobardis scribit aliter ille Augustus vates Lib. 2.

In Longobardis.

Dicitur à Longis ea Longobardia barbis,
Protinus indigenis paulatim sãguine mixto
Barbara plebs, præter consuetum gentibus usum,
Transiit in sociam suscepto nomine gentem.

Superba nomina, magni tituli, inania sunt: & de quibus parum solliciti sunt viri fortes, modò rem ipsam habeant. In quo Comicus ludit militem illũ Pyrgopolinicẽ *plenum*, ut ait, *gloriarum, de campis Gurgustidõiis, de Bombomachide, Clũinstati, Dysarchide.* Quæ eadem vecordia erat eorum, qui falsos triumphos ementiebantur, vel de falsis pugnis ad Tribunum referebant. Qua de re idem Plautus, *Mille commemorari possunt, qui convicti & condemnati falsis de pugnis sient.* Qualem gloriolam multi è mustaceo quærunt, veluti fœminæ ex torulis, quæ, ut est apud Iuvenalem *compagibus altum ædificant caput*, quas Lucanus appellat turritam coronam.

In Pyrgopolinice.

Falsos triumphos ementiẽtibus.

CAPUT V.

Simulacra Aristocratici Imperii: non omnia momento immutare: eadem vocabula magistratus relinquere: paulatim, καὶ βραδεῖ ποδὶ, insurgere: cuncta per consules incipere: speciem pristinæ reipubl. relinquere.

HUjuscemodi, & id gẽus alia, obtrudi fas & mos est iis qui imperii nomine delectantur, tum ut hisce perceptis altiora negligant; tum etiam ut mutato regno umbra prioris Reipublicæ remaneat.

Simulacra Aristocrat. Reipubl.

Atque

Atque eodem modo, republica aristocratica in regnum mutata, imagines quædam libertatis relinquuntur: quas nullus Historicorum aut Politicorum acrius diligentiusque expressit quam Cornelius Tacitus: cui qui Salustium præferre ausi sunt, næ illi hæc occulta atque arcana consilia parum intelligunt. Quo magis absurdum est, & ut ICti loquuntur, novum, quod disputat acutus Scriptor ex Hetruria: mutata republica omnia uno momento mutari oportere; quod cum alias neget, quoties tyranni opprimuntur, & cives se in libertatem vindicant, mirum est, quare hoc in novo principatu statuat. Cæsari certe hæc mutatio acceleravit interitum: Plurima enim, ait Tranquillus, in Cæsare immutavit, continuum consulatum, perpetuam Dictaturam accepit, Præfectos pro Prætoribus constituit, & spreto patriæ more magistratus in plures annos ordinavit.

A Tacito diligentissime expressa. Mutata Republ. paulatī exercendus Prīcipatus relicta Reip. umbra. Cæsaris in eo funestus error.

Quo prudentius Augustus, de quo Tacitus 1. *Annal. Domi res tranquillæ, eadem magistratuū vocabula.*: & regulariter, ut ait Vlpian. l. 16. *D. de cōstitut. princ. In rebus novis cōstituendis, evidentem utilitatem esse debere, ut recedatur ab eo quod diu æquum visum est*, Quare de eodem Augusto Tacitus ibidem, *insurgere paulatim, munia senatus, magistratuum, legum in se transferre, nullo adversāte.* Et vide astutiam Augusti: non solum enim veterem morem reliquit; sed etiam exegit, ut quoties sibi consulatus daretur, binos pro singulis collegas haberet, clamantibus cunctis, satis majestatem ejus imminui, quod honorem eum, non solus, sed cum altero

Augusti prudentia, ejusque exemplo

tero gereret, *Suetonius in Augusto.*

Tiberii. Quem Tiberius secutus, *paulatim*, ut idem Suetonius ait, *Principem exercuit*, hoc est, lento nisu, &, ut Euripides eleganter ait: σιγῶ καὶ βραδεῖ ποδὶ. Et Tacitus 1. *Annal. cuncta*, inquit, *per Consules incipiebat; tanquam vetere Republica*; & alibi, *sua*, inquit, *consulibus, sua prætoribus species*. umbram nimirum & speciem veteris Reipublicæ relictam oportuit, quâ mirificé capitur vulgus. Idem ait Tacitus lib. 2. Annal. *Erat adhuc frequens Senatorib. si quid è republica videretur, loco sententiæ dicere.*

Laurētii Medicei. Eadem arte usus est Laurentius Medicæus occupata iterum Republ. Florentina. Nam ut demulceret civium animos, qui Soderino favebant, Ioannem Baptistam Rudolphum popularem & libertatis studiosum in locum Soderini annuum Vexilliferum creavit, ne videretur Aristocratiam inducere. Idque minimè observarunt Decemviri apud Romanos. Ideo Livius lib. 3. *Læta principia magistratus ejus nimis luxuriavêre, eo citius lapsa res est, repetitumque, ut duobus mandaretur consulum nomen imperiumque:* In eandem sententiam expresse Aristoteles *lib. 4. Politicorum, cap.* 5. Contingit autem hoc maxime post mutationem Rerumpublicarum. Non enim statim mutantur, sed contenti sunt homines ab initio parva accessione potentiæ. Itaque leges quidem manent, ut erant; prævalent tamen, qui Rempubl. mutaverunt.

Decemvirorū in hoc error.

CAPUT VI.

Non usurpare novos, aut fastuosos titulos. Princeps senatus. Civitatis, plebis Princeps. Tribunatus: à regio, & Domini, & Iovis titulo abstinere. Servum servorum se appellare. fratrem se profiteri civium. Superstitio & curiositas circa titulos.

IDque adeò verum est, ut etiam primi Principes atque Imperatores Romani, non alios titulos usurparint, quam qui usitati erant in Republica Romana. Hoc enim esset, ait Suetonius *dominatione abuti*. Tacitus *lib.* 1. *Annal.* de Augusto. *Lepidi atque Antonii arma in Augustum cessere: qui cũcta discordiis civilibus fessa, nomine Principis sub imperium accepit*, Et Dion de Tiberio; *Princeps à Senatu, ritu prisco, dicebatur; & ipse sæpe ajebat, dominum se servorũ esse, imperatorem militum, Principẽ cæterorum.* Principis enim vocabulum usitatissimum erat in Republica Romana. Livius lib. 2. *Appius in Principum dignationem pervenit*: & lib. 4. *plebis Principes*. & passim *Princeps Senatus, & civitatis*: Varro: *interrogatur*, inquit, *à Principe civitatis*. Contra, Domini nomen, sicut & Regis, infensum erat apud Romanos. Quo alludit Martialis:

Principis nomẽ erat apud Romanos usitatissimum.

Domini vocabulũ sicut & Regis infensũ notatur rursus Tiberii in hac re prudentia.

Frustra blanditiæ venitis ad me
Attritis miserabiles labellis,
Dicturus Dominum Deumque, non sum,
Iam non est locus hac in urbe vobis.

Idem enim Tacitus de Tiberio, *acerbe*, inquit, *increpuit eos; qui divinas occupationes, ipsumque dominum dixerant*. Id enim laborabat, ut externa Reipublicæ forma, quam

 solam

solam intuetur plebs, aliquamdiu conservaretur.

Augusti. Ideoque Augustus haud alia, quam tribuniciæ potestatis præscriptione Senatum coëgit: & ut Vellejus clarius, *præmuniendæ regalis potentiæ tribunatum ingressus est.* Sic Philippus Rex Macedoniæ, devicta Græcia, non Regem se Græciæ, sed ducem appellari jussit, *Iustinus lib. 9.* Et Alexandro mortuo, Principes Macedoniæ nō prius Reges appellari cupiverunt, quam tota Alexandri stirpe mortua. Ita enim Iustinus *lib. 15. Regii honoris ornamentis tamdiu omnes abstinuerūt quādiu filii Regis sui superesse potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cum opes regias haberent, Regum tamē nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro justus hæres fuit.*

Philippi Macedonis.

Principum Macedoniæ post mortem Alexandri.

Vespasiani. Et singularis in Vespasiano fuit, modestia ne an vero prudentia, quod Vologesen, qui ad eum scripserat his verbis: *Rex Regum Arsaces, Flavio Vespasiano salutē:* ne reprehendit quidem, sed ei iisdem verbis, non ascriptis Imperatoriis nominibus, respondit.

Notatur ex adverso Patriarcha Constantinopol. reprehensus à Greg. magno. Aliter Gregorius Magnus patriarcham Constantinopolitanum acriter monuit, ne se appellaret universalem Dominum, sed potius Servum Servorum. Quam insolentiam etiam in Alexandro Curtius arguit lib. 4. *Iovis filium se non solum appellari passus est: sed & jussit, & rerum gestarum famam, dum augere vult, tali appellatione corrupit.*

Alexander Magnus.

Iulianus Medices laudatur. Quare Iulianus ille Medices, autore Iovio in vita Leonis X. ex tanto temporum locorumque intervallo reductus in Rempublicam Florentinam, primum non in

in Medicæas ædes, sed in Albicianam se contulit, deinde singulari humanitate & comitate, Domini & Magnifici nomen repudiavit, seque civem omnium æqualem, atque omnium fratrem esse, professus est. Quo insolentius Vitellius tunc demum Cæsarem se appellari jussit, cum de Imperio periclitaretur, antea aspernatus. Est igitur hoc arcanum simulacrum formæ aristocraticæ in Principatu.

Vitellii insolentia.

Cæterum fuit & olim, nonnunquam & hodie, propter præjudiciũ aliarum rerum, magna superstitio titulorum; idque est quod Patres Romani maluerunt communicare plebi consularem potestatem, quam consulum nomen, teste Dionysio. Vnde Curtius lib. 4. refert, *Alexandrum præcipue movisse id, quod Darius sibi Regis titulum, nec eundum Alexandri nomini asscripserat.* Sic, cum Iulius Pontifex Pompeio Columnæ per litteras gratiam & reditum polliceretur: Columna tamen literas illas, quod Episcopi Reatini titulum in præscriptione non posuerat, rejecit, præconique dixit: alibi eum Pompejum, ad quem Pontifex scripserat, esse quærendum, se esse Episcopum Reatinum. Qua de re nonnunquam maximæ controversiæ fuerunt inter Imperatores & Pontifices. Vnde Gunterus:

Superstitio circa titulos hodieque magna.

Verba remittebat chartis odiosa superbis.

CAPUT VII.

Senatum participē facere comitiorum; ut habeat potestatem creandi minores magistratus & gerendi. Quæstura Romanorum. Pontifices horum arcanorum Magistri.

Imaginem comitiorū remittere Senatui.

COmitiorū jus, ut primo libro dixi, summi Imperii est. Quare Principes Romani illud, qua pote arte, in se traxerunt, sed lentè ac pedetentim. Imaginem enim comitiorum reliquerunt Senatui. Iulius Cæsar, teste Suetonio, illud cum populo divisit, Consulum creatione excepta, quam sibi & Senatui ascripsit. Idem fecit Augustus. Tiberius verò totum comitiorum jus, exclusa plebe, cum Senatu fere communicavit.

Hic dices; hæc summi Imperii fuisse, Ideoque minime cum Senatu communicanda. At enimvero non tam ipsa communicabatur res, quam rei tantum species, dirigente identidem & administrante summo Principe. Ad hæc in novo principatu quibusdam concessis opus est, quæ postea, corroborato imperio, facile abolentur. Tacitus 1. *Annal. Tunc primum è campo comitia ad patres translata sunt. Nā ad eum diem, etsi potissima arbitrio Principis, quadā tamē studiis tribuum fiebant*; (nota mihi hoc loco hujus simulacri vestigium) *neque Populus ademptum jus questus est, nisi inani rumore; & senatus, largitionib. ac precibus sordidis exsolutus, libens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam quatuor cādidatos cōmendaret, sine repulsa & ambitu designandos.* Hæc Tacitus,

Speciem Imperii communicare cum Senatu, sed omnia moderante Principe.

citus. Quorum quidem pleraque nihil aliud sapiunt, quam imperii simulacra: Potissima enim, inquit Tacitus, arbitrio Principis fiebant. Itaque in fine lib. 1. explicata ratione comitiorum, quæ maximè confusa videbatur, subjungit: *speciosa verbis, re inania, aut subdola, &c.* Hujuscemodi imaginem reliquit pristinæ Reipublicæ. Enimvero consulum renunciationem, quorum erat summi imperii nomen, teste Pompon. *l. 2. de orig. jur.* in se transtulit, aliorum magistratuum, inaniorumque, ad senatum retulit, commendatione sua interposita: minores namque magistratus creare, minores etiam gerere, simulacra tantum Imperii sunt.

Creare & gerere minores magistratus, simulacrum est Imperii. Restringenda esse hæc simulacra.

Cum primis tamen cavendum est, ne ulterius progrediantur; quemadmodum Romæ plebeii quæstores facti, de quo Livius lib: 4. *Pro ingenti*, inquit, *victoria id fuit plebi, quæsturamque non honoris ipsius finem æstimabant, sed patefactus ad consulatus ac triumphos locus novis hominibus videbatur: Patres contra non pro communicatis, sed pro amissis honoribus fremere, negare, si ita ea sint liberos tollendos esse.*

Pontifices Romanos egregiè hanc artem calluisse.

Cæterum hanc artem egregiè calluerunt Pontifices, ut notat Alber. *in l. 3. C. de quadrien. præscript.* cujus verba non dubitavi huc referre, quod præsenti rei convenientissima sunt: *Pontifices*, inquit, *Ecclesiæ Romanæ insigni astutia, secundum temporum varietatem, sua variarunt statuta, nunc imperium attollendo, nunc deprimendo, de tempore in tempus; nullam ob causam, nisi ut sensim omnia & cœlestia & terrena, & spiri-*

spiritualia, & temporalia pedibus suis, ut palam gloriantes, subjicerent. Ego quorundam pragmaticorũ libros inspexi tantum: ac tamẽ mirificè me capiunt, propter acumen & maximarum rerum scientiam atque usum. Ad quorum tamen lectionem delicatuli nostri juvenes fere nauseant: quasi vero non aliquando lucri sit, ex face aquam haurire.

CAPUT VIII.

Altercationes senatui præbere: de omnibus rebus ad P.C. referre: quædam ad senatum rejicere: ut coërcitionem luxus, provinciarum postulata: in speciem etiam ea, quæ majora sunt, offerre.

Senatoribus altercationes & dissensiones liberas præbere & ad eas silere.

ACtum fuit in Senatu Romano de seditione Histrionum, dicebanturque sententiæ, ut Prætoribus jus virgarum in Histriones esset. Ibi tunc intercessit Haterius Agrippa, increpitusque est Asinii Galli oratione, ubi Tacitus, *silente Tiberio, qui ea simulacra Libertatis senatui præbebat.* Ecce Senatorum liberas altercationes & dissensiones, appellat simulacra libertatis. Idque olim stante Republica licebat, ut videre est in orationibus apud Livium, & inprimis ex duabus illis & diversis Catonis, & Cæsaris apud Salustium.

Certamen inter Pisonem & Gallum

Idem certamen fuit inter Pisonem & Gallum; censente Pisone, de publicis rebus agendum esse absente Principe, ut Senatus & Equites sua munia sustinerent: Gallo contra dicente, nihil ex dignitate populi Romani agi posse, nisi coram & suis oculis

oculis Cæsaris. Vbi idem Tacitus 2. *Annalium, audiente hæc Tiberio, & silente.* Quæ contradicendi licentia, magnam præ se ferebat libertatis veterisque Reipublicæ imaginem.

Ex quo loco vide quæso, & considera diversitatem ingeniorum in Senatu Romano. Pisonis enim sententia, quam fuit Aristocratica? Galli verò, quam assentatoria & obsequiosa? Nam quod per literas Tiberius castigavit Patres, cur cuncta ad Principem referrent, id refero ad simulacrum Imperii, sicut & illud Suetonii de Augusto: *res novas molientē, senatui damnandum tradidit.* Et de Tiberio. *Quinetiam speciem quandam libertatis induxit senatui ac Magistratibus, & majestate pristina, & potestate. Neque tam parvum quiddam, neque tam magnū publici privatique negotii fuit, de quo non ad Patres conscriptos referretur.* Et sane magnifice in oratione quadam Tiberius, sed subdole: *Majus aliquid & excelsius in Principe requiritur.* Ita enim ego sententiam illam intelligo, longe aliter atque alii. Nimirum Senatui concessit & remisit ea, quæ nullius momenti erant; ut erat coërcitio luxus in vasis, vestibus, multitudine servorum: ipse vim & jus Imperii tenuit, quod ait multo majus atque excelsius esse. Illa enim minora atque inferiora negotia, tuto ministris committuntur. Vnde Horatius.

Inde observata diversitas ingeniorum in Senatu Romano.

Tiberii Patres castigantis quod cuncta ad Principes referrent factum imperii simulacrum.

Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit.

Eadem quoque de Decemuirorum imperio Liuius lib. 3. *Quadam, quæ sui judicii videri possent, ad populum rejecerunt.* Qua in re omnes

ut & Præfectos exercituũ corripientis quod de tribuẽdis militib. donis ad se non ad Senatũ referrent.

omnes fere Principes superasse mihi videtur Tiberius.

Disertè Tacitus 3. *Annalium. Tiberius vim principatus sibi firmans. Imaginem antiquitatis Senatu præferebat, postulata provinciarum ad disquisitionem Patrum mittendo.* Quomodo identidem Consulares, præfectos exercitibus corripuit, quod non de rebus gestis Senatui scriberent, quodque de tribuendis militibus donis, ad se referrent, quasi non omnium tribuendorum ipsi jus haberent. Mira, me hercules, astutia, quippe quod hæc omnia solius erant Principis, veluti Dominationis arcana.

Arcanũ dominationis quod in majoribus negotiis Senatui adversabantur.

Quam etiam vafritiem in eo comperio, qui tamen, quoties de paulo majoribus negotiis agebatur, toties fere adversatus est Senatui, retinendæ Dominationis causa. Quod acutè, ut omnia Tacitus. 2. *Annal. Inclinatio Senatus incitamentũ fuit Tiberio, quo promptius adversaretur.* Sed hoc potius arcanum quoddam Dominationis est.

CAPUT IX.

Decennalia Imperii. Senatui tradere regendas Provincias imbelles. Exercitum appellare non suum, sed populi Rom: Senatum appellare caput Imperii. P. Conscriptos in Oratione præponere Cæsari. Senatui assurgere, via cedere: Senatum appellare Dominos suos. Senatui jus vectigalium ad tempus demandare.

Notantur varia imperii simulacra in Augusto

Eiusdẽ notæ sunt decennalia illa imperii. Etenim Augustus ne videretur perpetuum Imperium invasisse, promisit, decennio post, non modo imperium

rium, verum etiam provincias, quas sortitus erat, Senatui à se restitutum iri. Quo tempore elapso tantum abfuit, ut restitueritregnum, ut sibi iterum in decennium prorogaverit. Refero ego hoc ad simulacrum Imperii, quo Augustus lactabat, & producebat Senatum Romanum. Sicut & illud, cujus meminit Dion. *lib.* 35. Quod eas provincias Senatui reliquit, quarum incolæ minimè erant bellicosi aut feroces, quo videretur omnes belli molestias Senatui adimere, atque in se transferre. Quocirca potentissimas quasque provincias ipse administravit; ubi Historicus ἔργον δὲ inquit, ἵνα ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἄοπλοι, καὶ ἀπόλεμοι ὦσιν· αὐτὸς δὲ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ, καὶ στρατιώτας τρέφῃ. *Revera autē ideo fecit, ut Senatus inermis esset, ipse vero arma & milites haberet.* Ac tamen, quod maximum erat antiquæ libertatis simulacrum, exercitus Romanos non Principis appellari voluit, sed populi Romani. Ideò Cicero de Lepido, *meminisset, non suum illum exercitum, sed populi Romani esse*, & Adrianus ita se Rempublicam gessurum, ut sciret rem populi, non suam esse.

Eadem ratione post Patres Conscriptos demum Cæsares appellabantur; ut apparet ex illo Crispi municipis Visillensis, quod Interpres Iuvenalis citat: *P. C. & tu Cæsar.* Eadem simulatione Otto Imperator Senatum Romanum appellavit *caput Imperii*, Tacitus *libro* 1. *Histor.* Quo nomine etiam Duces Imperatores appellabantur, Tacitus 3. Annalium. *Tiberius id*

quoque

Decennalia illa imperii.

Provinciæ quarum incolæ minus erant bellicosi senatui ut inermis esset relictæ, alias sibi reservavit.

Exercitum vocare pop. Rom.

Remp. dicere rem populi, non suam.

Post patres demum conscriptos Cæsares appellare.

Senatū caput Imperii.

Duces belli appellare Imperatores.

quoq; Blæso tribuit, ut Imperator à legionibus salutaretur, prisco erga duces honore, qui bene gesta Republ. gaudio & impetu victoris exercitus cōclamabantur; pluresque simul Imperatores, nec super cæterorū æqualitatē. Concessit quibusdā & Augustus, id vocabulum, ac tunc Tiberius Blæso. Videntur hæc nullius rei esse, quorum tamen neglectio maximam invidiam conciliavit Principibus; veluti Iulio Cæsari, quod Senatui non assurrexit. Suetonius *Præcipuam*, inquit, *& inexpiabilem invidiā sibi movit, quod adeuntes se cū honorificentissimis decretis universos P.C. sedens pro æde Veneris genitricis excepit.* In quo Augustus sapientior, Patres salutavit sedentes, ac nominatim singulos, nullo submonente, & discedens sedentibus singulis valedicebat. Et de Tiberio, *Consulibus assurrexit, & decessit via.* Ecquid aliud vult Oratio illa Tiberii ad Senatum, vel potius simulatio? *Et nunc & sæpe alias dixi P.C. bonum & salutarem Principē, quem vos tanta & tā libera potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpe, & plerumque etiam singulis, neque id dixisse me pænitet: & bonos & æquos & faventes vos habui dominos, & adhuc habeo:* Suetonius in Tiberio planè ex consilio Seniorum erga Rhoboam: *Si hodie fueris servus populo huic servierisque eis, & locutus fueris eis bona verba, erunt tibi servi omnibus diebus*, 1. Reg. 12. Quam ob causam etiam Tiberius nunquam curiam nisi solus intravit, & lectica introlatus æger, Comites à se removit.

Sedenti senatui assurgere & valedicere.

Via decedere.

Senatores Dominos appellare.

Vectigalium cōstitutionem indulgere.

Cujus generis est identidem illud, quod Nero vectigalium constitutionem, quæ in dictum

dictum est, & teste Hermogeniano; est summi Principis, indulsit consulibus & Tribũis, *acri*, ut loquitur Tacitus, *libertate*, in speciem nimirum & ad tempus tantum. Neque aliter accipio initium illud Neronis, quod tantopere prædicatur. *Teneret antiqua munia Senatus: Consulum tribunalibus Italia & publicæ provinciæ assisterent: illi Patrum aditum præberent; se mandatis exercitibus consulturum.* Talia in initio regni usurpari solent civilitatis indicia, & plena illecebris ac technis.

CAPUT X.

Simulacra Imperii Democratici. Varias voluptates, ut ludos & spectacula, præbere plebi: congiaria militibus & plebi dare: plebẽ laudare, gratias agere. Hominum, rerum, ac temporum ratio in publicis negotiis.

PORRO cum in regno, tum etiam in Aristocratia, plebi quædam obtruduntur simulacra, quibus veluti lacte se pascit atque infatuatur, &, ut Lucretius ait, *decepta non capitur*. Id quod ait Canulejus illle lib. 4. apud Livium: *Nemo est nomen daturus, nemo arma capturus, nemo dimicaturus pro superbis dominis, cum quibus nec in Republ. honorum, nec in privata connubii societas est.*

Simulacra quæ cum in regno tum in Aristocratia plebi obtruduntur.

Augustus certe occupato imperio, varias & occultas artes excogitavit, quibus populum, memorem adhuc pristinæ libertatis, occupatum teneret, sibique devinciret, donis, annona, dulcedine otii, imprimis verò indulgẽdis voluptatibus, adeoque ludis atque spectaculis exhibendis: unde Cicero appellat

Augustum talia multa excogitasse inter quæ indultæ populo voluptates, ludi & spectacula exhibita.

appellat popularia munera. Hinc enim fit, teste Aristotele lib. 6. Politicorum cap. 4. *ut plebs præsentē Reipublicæ statum amet, siquidē plerisque lubet dissolutè vivere, quam modestè.* Locus est hac de re insignis apud Tacitum in vita Agricolę, qui à me adducitur, non tantum quod huic rei conveniens est; verum etiam propter multifarias prudentiæ notas. *Sequens*, inquit, *hyems saluberrimis consiliis absumta. Namq; ut homines dispersi ac rudes, eoque bello faciles, quieti & otio per voluptates assuescerēt, hortari privatim, adjuvare publicè, ut templa, fora, domus exstruerent, laudādo promptos & castigādo segnes. Ita honoris æmulatio, pro necessitate erat. Iam verò Principum filios liberalib. artibus erudire, & ingenia Britannorum studiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguā Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent; inde etiam habitus nostri honor, & frequens toga, paulatimque discessum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conviviorum elegantiam: idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars servitutis esset.*

Locus Taciti huc pertinēs in quo & aliæ prudentiæ notæ.

Primò dicet quomodo plebs frangatur voluptatibus, tanquam libertatis simulacro.

Primum ait, voluptatibus frangi atque conservari plebem. Et enim hoc simulacrum aliquod libertatis. Quippe vulgus cum hujuscemodi voluptates impunè exercet, omnia se assecutum esse existimat. Ideò Tacitus de Augusto *lib. 1. Annal. Neque ipse abhorrebat à talibus studiis, & civile rebatur misceri voluptatibus vulgi:* utut hoc animi vitium esse existiment Iurisconsulti. Quare Augusto cupienti hanc licentiam restringere, respondit Mecœnas ille pruden-

Augusti in hac re exemplum.

prudentissimè: *Συμφέρει σοι Καῖσαρ περὶ ἡμᾶς τὸν δῆμον διατρίβεσθαι. Expedit tibi Cæsar plebem sic occupatam esse* & Livius *lib.* 5. de Vejorum Rege; eum in odio fuisse, *quod solennia ludorum, quæ intermittere nefas erat, diremisset.*

Quo imprudentius mihi fecisse videntur Galba, Piso, Pertinax, Hadrianus sextus, aliique in nimis severè restituenda disciplina. Omnium turpissimè Galba, qui eo tempore, quo hæredem designabat Imperii orbis terrarum, donatiuum negavit militibus, & quidem prætorianis, in quorum manu posita erat salus Principis. Quibus eo tempore indulgendum erat potius, quam danda occasio, qua omnem disciplinam abrumperent. *Constabat enim*, inquit Tacitus, *potuisse conciliari animos quantulacunque parci senis liberalitate.* Qua severitate, cum intellexisset Galba se militem offendisse; tunc demum de congiario cogitavit, sed sero, ideoque frustra. *Sera tunc remedia*, inquit ille, *cum vulnus jam ad extremos halitus pervenit.* De Ottone uero, postquam milites muneribus expugnasset, quæ & qualia Tacitus: *Nec deerat*, inquit, *Otto protendens manus, adorare vulgus, jacere oscula, & omnia Serviliter, pro Dominatione.* De Pisone vero: *Nec*, inquit, *aliud sequenti quatriduo dictum à Pisone in publicum factumve*, Eant hujuscemodi Pisones in Vtopiam alicujus Mori, indigni & impares turbulento imperio.

Reprehenduntur Galba, Piso, Pertinax, Hadrianus Sextus in nimis severè restituenda disciplina.

Alterum apud Tacitum simulacrum.

Sed ad priorem locum Taciti redeo: Romanos Britannorum ingenia prætulisse Gallis.

Gallis à Romanis prolata Britannorum ingenia

Gallis. Asturè medius fidius. Eadem arte usus est consul Romanus apud Livium lib. 3. *Agite,* inquit, *juvenes, præstate virtute peditẽ, ut honore atque ordine præstatis.* Et Otto, qui militum seditionem pietatem appellavit, *Nimia,* inquit, *pietas vestra, acrius quam consideratius hunc tumultum excitavit.* Ideo Tacitus *Romanos laudando Britannorum barbariem* fregisse. Vnde Livius libro 2. *Addebantur & laudes.* Et ibidem *Cohortes Latinæ Hernicæque, gratiis ob impigram militiam actis, remissa domos.* Et argutè Scaliger in Epidorpidum libris, plenis, non dicam Socraticis, sed divinis sermonibus:

Laudes seditiosorum & pigrorum militũ simulata.

Seditiosos milites appellare pios.

Laudarier à plebe aditum dat ad Senatũ,
Laus ore Senatus dabit imperare plebi.

Plebem laudare.

Cæterum hæc popularitas Histrionica in Augusto laudem meruit: in Vitellio vituperium, Tacitus 3. *Historiarum. Sed comitia consulum cum candidatis civiliter celebrans, omnem infimæ plebis rumorem, in theatro ut spectator, in circo ut fautor, affectabat: quæ grata sanè & popularia, si à virtutibus proficiscerentur: sed memoria vitæ prioris indecora & vilia accipiebantur.* Nimirum verè Plinius 6. Epist. *Non omnibus eadem conveniunt: præterea faciendi aliquid, vel non faciendi, vera ratio tum hominum ipsorum, tum rerum ac temporum initur.*

Popularitatem hanc nõ convenire omnibus nec omni tempore

C A-

CAPUT XI.

Παῤῥησία & libertas dicendi, scribendique. Turcarum reverentia erga Principē. Plebs natura loquax, & verbis se ulciscitur. Rumusculi & pasquilli frustra prohibentur.

MEmorabile mihi visum est, quod memoriæ proditum est de reverentia Turcarum erga Principem, grande nefas esse, de Principe sinistre cogitare; idque severissimè vindicari, quod recenti exemplo testatum fecit hodiernus Mahometes. Nam Scolasticorum, quos Torsi sua lingua vocant, 500 crudelissimè interfecit, quod erga eum significationem aliquam cogitationis minus pudicæ edidissent. Id quod iniquissimū esse dicerem, nisi me idem monuisset sapiens Ecclesiasticus cap. 19. *Etiam in cogitatione tua Regi ne maledicas, & in penetralib. cubiculi tui ne maledicas diviti: quia avis cœli deferet vocē ipsam & habens alas, annunciabit verbum.* Paulo humanius antiqui Reges Vngariæ, quos, teste Ottone Frisingense, nemo non solum manifestis contradictionibus exasperare; sed etiam occultis susurris lacerare impunè audet.

Notatur alterum simulacrum, puta, indulta plebi dicendi scribendique libertas maximè in cruda servitute.

Qua remota à Turcarum imperio.

Concessa ei ab antiquis ungariæ Regibus.

Cæterum plerique Imperatores Romani hanc maledicendi licentiam populo indulserunt. De Cæsare Suetonius. *Si qua aut cogitarentur gravius adversus se, aut dicerētur, inhibere maluit, quā vindicare: & acerbe loquentib. satis habuit pro concione denunciare, ne perseverarent.* Vnde olim non appellabantur seditiosi; sed tantum novi sermonis

Itidem à plerisq; Imperatoribus Romanis.

nis autores, ut videre est apud Livium *libro 5.*

Ratio hujus simulacri in plebis loquacitate.

Plebs enim, ut est naturâ loqnax, ita præclarè secum agi autumat, si possit lingua ad criminandum pro libidine uti; libertate præsertim amissâ, & cruda adhuc servitute: ut Iustinus ait *libro 9, Quoniam rebus nequit ulcisci, verbis usurpare libertatem cupit.*

Quod ait Tiberius apud Tranquillum *in civitate libera, linguam mentesque liberas esse oportere.* Quid enim plebi reliquum erit, adempto per inquisitiones loquendi audiendique commercio? Vnde idem Tiberius, cæteroquin severissimus, *in se,* inquit, *jacta, nolle ad cognitionem vocari.* Et pulchrè Crematius in Oratione quadam apud Tacitum. *Ipse D. Iulius, ipse D. Augustus tulere illa & reliquere; haud facile dixerim moderatione magis, an vero sapientia, nam spreta exolescunt, si irascare, agnita videntur.* Adde, quod lubricum linguæ ad pœnam non facile trahendum est, *l. 7. D. ad leg. Iul. Majest.* Ac tamen difficile est nonnunquam viris potentibus hæc devorare atque concoquere. Ideo Augustus ad Tiberium. *Ætati tuæ, mi Tiberi, noli hac in re indulgere, & nimium indignari, quenquã esse, qui de me male loquatur, satis est si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit:* prudenter & recte. Qui enim mentem atque nasum habet, hæc identidem susque deque habet, contentus ipsa vi Imperii. Idque Laurentius ille Medices dicere solitus est; *loquantur illi, nos vero faciemus.* Et Lycus apud Senec. in Hercul. *Ars prima regni, posse te invidiam pati,*

Lubricum linguæ non facilè ad pœnam trahendum docetur monitione Augusti facta Tiberio.

Sed

Sed & crudele est, ut facta, ita dicta punire, Curtius lib. 8. *Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex verborum licentiam, qua vino poterat imputari.* Et quis tantis cervicibus qui comprimat? *Ingens opus*, canit Poëta, *labore bisseno amplius.* Adeo nimia coërcitio *alimentum famæ est*, ut scribit Tacitus. Caute tamen faciet, si ex iis, quos potest, studiose notet, ab iisque sibi diligenti custodia caveat. Nam, ut ait Alexander apud Curtium lib. 6. *lingua temeritas pervenit ad gladios.* Quæ causa fuit latæ Constitutionis à Theod. *l. unica. C. si quis Imper. maled.* cujus sufficit hic meminisse; quod ab aliis lucem accepit.

Lyci apud Senecam.

Dicta ut facta punire, crudele esse & noxium.

Coercitio alit rumusculos.

Eadem est prurigo scribentium: Nero tamen scriptorum monumenta concremare voluit, arbitratus scilicet illo igne vocem populi Romani, libertatem Senatus, & conscientiam generis humani aboleri. *Ac contra*, inquit Tacitus 11. *Annal. punitis ingeniis gliscit autoritas; neque aliud externi Reges, aut qui eadem sævitiâ usi sunt, nisi dedecus sibi, atque illis gloriam peperere.* Qua de re valde jucunda est Historia apud Iovium, de Hadriano sexto; qui cum gravissime ferret, se famosis carminibus apud Pasquilli statuam lacerari; postea id civili animo tulit, edoctus à Ludovico Suessario, eam maledicendi licentiam obscurorum hominum libertati atque nequitiæ dari, ut cum insignes viros impune carpserint, fortunam suam ea vindictæ cupiditate consolentur.

Ratio altera hujus simulacri in scribentium prurigine.

Adriani sexti historia apud Iovium.

CAPVT XII.

Ad leviora delicta cōnivere. Quomodo nimiis remediis delicta accendantur. Paucorum supplicio contentum esse.

Tertium simulacrū, conivētia ad leviora delicta. Exemplum in Rege Macedonum. Tiberio.

PErmultum quoque facit ad infatuandam, & frangendam plebem, cum ii, qui imperium obtinent, ad leviora quædam delicta connivent: quod vocat Vlpianus *in l.4.D.de manumission. conniventibus oculis agere*, id est, ut Accursius explicat, non inspecta stricta juris ratione. Id ait Rex ille Macedonum apud Livium *lib. 42. Non quia probaret, sed quia in nova possessione regni patienda omnia essent, passum.* Tiberius, quamvis fuit disciplinæ retinentissimus, tamen populum per tot annos molliter habitum, non ausus est ad duriora vertere; & cum instarent Romani Senatores, de luxu coërcendo, respondit, *non id tempus esse censuræ:* (quemadmodum & Livius *libro 1. non id tempus, ut merita exsolverentur*) Et 3. *Annal. Quam indecorum, obtrectare quod non obtinetur. Quod si quis ex magistratibus tantam industriam ac severitatē pollicetur, ut ire obviam queat, hunc & laudo, & exonerari laborum meorum partem fateor.*

Nimiis remediis delicta nonnunquam irritari.

Mihi equidem magis hic probatur Servilius aliquis, lenibus remediis aptus, quam Appius quidam vehementi ingenio: quod sæpenumero nimiis remediis delicta augent. De Felice Tacitus, *eum nimiis remediis delicta accendisse.* Et de Manlio Livius *lib. 6. remedio seditionem irritasse.* Ego hoc accipio pro simulacro libertatis: id quod identidem

identidem seditiosi juvenes Romani, optimatum imperio infensi, dicebant: *Regem hominē esse à quo impetres, ubi jus, ubi injuria opus sit; esse gratiæ locum, esse beneficio; ignoscere, & irasci posse.*

Dico de levibus delictis; aliud est in atrocioribus, quæ seditiones movent, & respublicas pessumdant. Ideo Livius: *id persecare omnino novum prætorem, ne serperet longius, patres jusserunt.* Quod & Guntherus eleganter expressit; *Atrocia delicta punienda.*

Tutius est ferro jam putrida membra rescindi,
Quam partis vitio totum tabescere corpus.

Ac tamen in his etiam paucorum supplicio contenti fuerunt Romani. Livius *lib.* 4. *Consules, summa moderatione ac lenitate per paucorum supplicia, quos sibimet ipsos cōscisse mortem satis creditum est, transacta re, nequivere tamen consequi, ut non ægerrime id plebs ferret.* Et Tacitus: *cujus terrore, & paucorum supplicio, rediit oppidanis concordia.* Et Seneca in Octavia, *Sed paucorum supplicio.*

Populi furorem, cæde paucorum diu
Qui restiterunt temere, compressum adfero.

Cæterum in suppliciis decernendis, ea ratio securissima est, qua usus est Germanicus in puniendis seditiosis militibus; in quos ipsos supplicii sævitiam atque invidiam transtulit. Rogatus enim à quibusdam, ut noxios puniret, jussit, ut ipsi exequerentur. Quo loco Tacitus: *Cæsar arcebat quando nullo ipsius jussu, eadem sævitia facti & invidia erat.* Et recte Claudianus, *Invidiā facti in ipsos reos transferendo.*

Qui fruitur pœna, ferus est, legumq́; videtur
Vindictam præstare sibi.

CAPUT XII.

Multa alia plebi concedere, vel indigna: Annonæ curam habere: portoriis liberare plebem: multa alia indulgere, quæ postea revocari possunt. Comitiorum Germanorum summa, pecunia.

Notantur varia blandimenta plebi data ex Livio.

Cura annonæ.

OMnium plenissima sunt hâc doctrina illa Livii *lib.* 2. *Multa*, inquit, *blãdimenta plebi per id tempus data: annonæ inprimis habita cura; & ad frumentum comparandum missi alii in Volscos, alii Cumas, salis quoque vendendi arbitrium, quia impenso pretio veniebat in publicã, omni sumptu adempto concessum privatis; portoriis quoque, & tributo plebe liberata.* Et paulo post; *Hæc indulgentia patrum, asperis postmodum rebus, in obsidione ac fame adeo concordem civitatem tenuit, ut regium nomẽ non summi magis quam infimi horrerent; nec quisquam unus malis artibus postea tam popularis esset, quam tum bene imperando universus Senatus fuit.* Hæc ille. Est hoc ingens simulacrum in plebem, *cui*, ut Tacitus 4. *Historiarum* scribit, *una ex Republica annonæ cura.* Et Satyricus;

Vt cui ea est unica.

Duas tantum res anxius optat,
Panem & Circenses:

Etiam retinendi imperii caussa iniqua plebi concedenda idque.

Quo nomine nonnunquam plebi indulgenda sunt vel iniquissima. Quod ait Livius: *per æqua & iniqua retinendam esse cõcordiam.* Exercitus Romanus, fretus novo & nutante Principe, postulabat ut singulos denarios mererent: sextusdecimus stipendii annus finem adferret: ne ultra sub vexil-

vexillis tenerentur, sed iisdem in castris præmium pecunia solveretur. Quo tempore satius fuit ultro concedere, quam si necessitate expressa fuissent, Livius *lib. 2. Neque patribus satis decorum, per metum potius, quam postmodum voluntate, afflictis civium suorum fortunis consuluisse.* Et *lib. 4. Opportune Senatus, priusquam ab Tribunis plebis agrariæ seditiones, mentione illata de agro Lavicano dividendo, fierent, censuit frequens coloniam Lavicos deducendam.*

Ultro potius quam necessitate.

Sed dices: indignum id fuisse de stipendii petitione, adeoque Rempublicam tantis oneribus imparem fuisse.

Objectio ex indignitate talium indultorum.

At enim, nonne sedato populo retractari possunt? Sic enim Tacitus. *Mutata*, inquit, *quæ per seditionẽ expressa erant*, & alibi: *proxima seditionis male consulta abolita in posterum.* Et Livius *libro 2. Multi venisse tempus putabant recuperandi iura, quæ extorta seditione ac vi patrib. essent.* Et absque hoc esset, nonne præstat particulam Reipublicæ tradere plebi, quam totam Rempublicam in extremum periculum vocare. Varro pulchre. *Digitum præscidi oportet, si ob eam rem gangræna non sit ad brachium ventura.*

Perperã indulta revocari posse, ad eamque rem tempora captanda.

Qua ratione Carolus Quintus multas Immunitates Ordinibus Imperii concessisse dicitur, ut adversus Turcam communem Germaniæ hostem pecuniam colligeret: quæ plerumque omnium Germanorum Comitiorum summa est, ut arguse dixit Iovius. Quare, sicut peritus eques non semper & uno tenore frenum stringit, aut calcaria subdit: sed sæpenumero

Prudentia Caroli quinti hac in re notatur.

laxat, & velut adulando palpandoque quoquo versum ducit etiam ferocissimum equum atque inhabilem. Sic viri prudentes in Republica plebem succussantem & ferocientem moderate regunt, freno injecto, sed laxo; ne, si violento tractu reducant, seipsos Imperio excutiant. Apposite Alexander apud Curtium *lib. 6. In novo & precario Imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore opus est; dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & efferatos mollior consuetudo permulcet.*

Plebs leniter tractanda est.

CAPUT XIV.

Aliquot alia simulacra. Provinciam solito more intrare. ferias pro more dare. laudes suas audire. Summissi fasces: adulari, salutare, invitare plebem.

Inanes prarogativas plebi cōcedere.

SImulacrum etiam libertatis est, quod Vlpianus in *l. 1. D. de offic. Proc.* monet Proconsulem, ne per aliam partem Provinciam ingrediatur, quam per quam ingredi moris est. *Nam*, inquit, *magnifaciunt provinciales servari sibi consuetudinem istā, & hujuscemodi prarogativas.* Et *l. 7. D. eod. Pati debet proconsul commendari sibi civitatem, laudesque suas non gravate audire, cum honori suo provinciales id vendicent; & ferias secundum mores & consuetudinem, qua retro obtinuit, dare.* Sic apud Livium *libro 2.* summissi fasces plebem à seditione revocant: *Valerius*, inquit, *affectati regni suspectus, vocato in consilium populo submissis fascibus in concionem ascendit. Gratum id multitudini spectaculū fuit; submissa sibi esse Imperii insignia, confessionemque factam Populi quam*

Ferias pro consuetudine dare. fasces & insignia summittere.

Consulis

Consulis majestatem vimque majorem. Ecce, hæc externa & moderata species quantum potuit ad dementandam plebem! In eandem sententiam Livius *libro 3. Ibi plurimum profectum, quod modo quodam temperavere impetus suos.* Ibidem *consilium & modum adhibendo, ubi res posceret, priores erant.* Quo pertinent illa V. Paterculi lib. 2. *M. Livius Drusus in iis ipsis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit adversarium, non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandæ illiciendæq; multitudinis causa fieri, ut minoribus perceptis, majora promitteret.* Idque ait Cicero 3. *de nat. Deo. Multi cum obesse vellent, profuerunt: & cum prodesse, obfuerunt.*

Minora indulgere, ut majora captes.

Porro nihil magis plebem induit, quam speciosa adulatio. Veluti Patres Romani, cum animadverterent Tribunorum potestate impediri delectum, ultro Tribunis adulati sunt, Livius lib. 2. *Patres universi comiter ac benigne Tribunos appellare, & consulares, ut cuiq; eorum privatim aliquid juris adversus singulos erat, partim gratia, partim autoritate obtinuere, ut tribuniciæ potestatis vires salubres vellent Reipubl. esse.* Eadem arte Senatores Romani totum annum eluserunt legem Terentillam, Livius lib. 3. *Mediis diebus, quibus Tribuni de lege non agerent, nihil iisdem illis placidius aut quietius erat, benigne salutare, alloqui plebis homines, domum invitare, adesse in foro, tribunos ipsos cætera pati, sine interpellatione cõcilia habere, nulli neq; privatim truces esse, nisi cum de lege agi cœptum esset.* Et paulo post: *His per totum annum artibus lex elusa est.* De

Plebi adulari benignis salutationibus invitationibus &c.

quo Salustius in Iugurtha. *Quibus maxima industria videtur, salutare plebē, & conviviis gratiam quærere.* Ejusdem fere generis sunt; ut plebejus patricio sit vicinus, ut eodem itinere eat, ut idem convivium ineat. De quibus tamen cavillatur Canulejus ille Tribunus plebis apud Livium *lib.* 4.

Hæc, & id genus majora, ubi obtinent, ibi res ipsa abest; Id quod ait Livius *lib. 3. dilata in speciem actione, reipsa sublata.* Sed omnia ponere est παρεργεία quædam, & ut ait Vlpianus *otiosum est.* Mihi libet digitum tantum ad fontem intendere.

CAPUT XV.

Horum Simulacrorum vis ac dignitas in Rep. Alia quædam simulacra Aristotelica, Democratica, & Aristocratica. Plebejos cōsiliarios facere: promulgare aliorū decreta: reos absolvere: nonnullas leges ferre: non cives cives appellare. Ἀντινομία *ICtorum.*

Simulacrorum horum effectus. Nō constituunt vel imitantur statum Reip. sed modo nonnihil variant gubernandi rationē. Simulacra ab Aristotele

HOrum Simulacrorum magna est species. Cæterum non adeo magna, ut Reipublicæ statum vel constituant, vel immutent. Non enim ex simulacris Respublica definienda; sed penes quos sunt summa illa Imperii capita, secundum illos de forma Reipublicæ statuendum est. Rationem tamen gubernandi nonnihil variant, ut hæc Respublica propter varia simulacra, magis videatur popularis, quam illa, & illa magis regia, quam hæc. Ratio enim gubernandi nonnunquam in hisce simulacris consistit: at forma Reipublicæ in ipsa vi Imperii.

Cæterum ab Aristotele magna quædam

simulacra

ſimulacra traduntur, ut in populari ſtatu conſultores ex divitibus conſtituere, iiſdẽ quãtum pote parcere: communicare etiam divitibus vel Patriciis ex omnibus rebus vel paria vel pauciora, excepto ſummo Imperio: quod ſemper penes populum, vel penes pauperes remanere oportet.

Tradita qua in ſtatu populari. Qua in Ariſtocratico.

In ariſtocratico ſtatu hæc ſimulacra ſunt: plebeiis ſive pauperibus ejuſcemodi magiſtratus commendare, ex quibus rem facere poſſint: quoſdam è plebe ad deliberationem vocare: creare, tam ex plebeiis quam patriciis, qui de iis rebus diſceptent, de quibus poſtea pauci patricii pro ſuo arbitrio ſtatuant: item committere populo poteſtatem ſciſcendi ea, quæ antea ab optimatibus decreta ſunt. Quale fere eſt illud apud Livium *lib. 1. Decreverunt Patres, ut cum Populus Regem juſſiſſet id ſic ratũ eſſet, ſi Patres autores fierent. Hodieque in legibus magiſtratibuſque rogandis uſurpatur idem jus, vi ademptum: priuſquã populus ſuffragium ineat, in incertum comitiorum eventum patres auctores fiunt.* Item nonnullis ex populo relinquere poteſtatem abſolvendi, ſed non condemnandi.

Communicare iis ex omnibus rebus excepto ſummo imperio.

Simulacra in populari ſtatu Ariſtocratico contraria.

At contra in populari ſtatu: ut patricii abſolvere poſſent, condemnare non item: quemadmodum Romæ de capite civis agi non potuit, niſi centuriatis, hoc eſt, maximis & pleniſſimis comitiis.

Sed & in Ariſtocratia, plebi poteſtas relinquenda eſt ferendi leges de non magnis rebus. Unde Sidonius in Panegyr:

Et in Ariſtocratico poteſtas plebi relinquenda leges ferendi de non magnis rebus.

Tum cætera paret
Turba: libẽs ſervit, propriis quia legib. autor.

Et cives nominandi qui cives non sunt. Quin etiam cives nominandi sunt ii, qui cives non sunt: in illa inprimis Republica in qua omnes cives suffragiorum capaces sunt. Saltem, ut ait Aristoteles ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων. Audientes enim se appellari cives, hac unica appellatione contenti quiescunt, & res suas agunt.

Ista omnia diligenter discernenda à jure Imperii. Quæ omnia diligenter à jure Imperii discernenda sunt: adeo nonnunquam ea quæ simulacra tantum sunt, pro jure Imperii habentur: & contra, quæ Imperii sunt simulacris ascribuntur. Quæ res facit, ut quidam magni nominis interpretes in explicacione tituli de læsa majestate, ea ad crimen majestatis trahant, in quibus vix Imperii illa arcana tentantur, ne dum ipsum Imperii jus, ac majestas, quippe quæ simulacra tantum sunt: & contra, quæ juris Imperii sunt, ad simulacra referant. *Hujus rei ignorantia quem pariat effectũ.* Sed de his ago peculiariter in commentario de publicis judiciis. Hui dices, tam cito publice nomen tuum in censu magnæ illius Deæ, quæ Iovi assidere dicitur?

Ain vero, itane tibi hæc nostra sedentaria, atque umbratica vita pigritiæ dedita videtur? nonne & ego scio, quædam animalcula prius parere, quam concipere? Sed absque joco. Ego sic existimo, neminem in istos libros terribiles luculenter & erudite scripturum, nisi una rerum Romanarum, aliarumque gentium historiam cognoverit: quo adminiculo interpretes plerique, cætera viri exercitatissimi, & minime ἀπείρονες τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, destituti mihi fuisse videntur.

CAPUT XVI.

Arcana quædam militaria. Iura militaria. Iura spoliorum: Flagitia militiæ: arcana militiæ; signa dare, è tribunali alloqui milites, signa militaria, aquilas corripere. Simulacra militaria; milites commilitones appellare, victores gentium. Ab hisce arcanis quomodo differat ars militaris.

HUjus doctrinæ non tantum in negotiis pacis, verum etiam bellicis maximus usus est. Et possem sine negotio non solum belli jura, sed etiam arcana & simulacra, sicut & militiæ flagitia, ut Tacitus appellat, militaribus exemplis illustrare; nisi pleraque obvia essent, ut sunt jura spoliorum, quod ait Æmilius ille apud Livium, *in spoliis arbitrium esse Imperatorũ, non militum:* item prædas agere, agros populari, oppugnare, expugnare, atque solo æquare magnas & vastas civitates. Veluti Corbulo ille Dux Romanus Artaxatam urbem in Armenia delevit, quia, inquit Tacitus, *nec teneri sine valido præsidio ob magnitudinem mœniũ, nec id nobis virium erat, quod firmãdo præsidio & capeßẽdo bello divideretur.* Quo jure Annibal Saguntum, Scipio Carthaginem, Vespasianus Hierosolymam, Dagobertus Patavium everterunt.

Hujus doctrinæ usum in bello esse juxta ac pace.

Arcana & simulacra, item flagitior. exempla obviis militaribus exemplis illustrata.

Talia esse jura spoliorũ Agrorũ depopulationẽ, Vrbium deletionem, sævitiam in muros & mœnia.

Sed & flagitium militiæ est, promiscue in muros & mœnia sævire. Quod exprobrat Phaneas ille Philippo Regi Macedoniæ, eum in bello non congredi æquo campo, neque collatis signis dimicare, sed refugientem incendere, atque deripere urbes, & vincentium præmia victum cor-

rumpere. At non sic antiquos Macedonum Reges, sed acie bellare solitos, urbibus parcere quantum possent, quo opulentius imperium haberent. Atque in servata Capua Romanos laudo. Ita enim Livius, non sævitum incendiis ruinisque in tecta innoxia murosque, & cum emolumento quæsita etiã lenitatis species incolumitate urbis nobilissimæ opulentissimæque, cujus ruinis omnis Campania, omnesque qui Campaniam circa accolunt, ingemuissent: de quibus plura vide in discursibus Politicis Scipionis Ammirati.

Alia militiæ arcana. Sed & arcanum militiæ erat, signum dare exercitui, cespititiũ tribunal exstruere, è tribunali publice alloqui milites, signa militaria, aquilas corripere & alio transferre: consilia bellica inire: quæ solius erant Ducis.

Simulacrorum quibus in officio retinentur milites exempla. Deinde, quid aliud refert quam simulacrum alicujus Imperii atque dignationis illa Alexandri Oratio apud Curtium *lib. 3.* in qua Macedones appellat, tot bellorum in Europa victores ad subigendam Asiam, item terrarum orbis liberatores, & omnibus gentibus imposituros jugum. Et illa Cerialis apud Tacitum, *ipsi plerumq; legionibus hisce præsidetis, ipsi has aliasq; provincias regitis. Et illa Germanici: Primane, an vicesima legiones, illa signis à Tiberio acceptis, tu tot præliorum socia, tot præmiis aucta, &c.* Qua insidiosa simulatione sæpenumero militem tumultuantem in officio continuerunt. Eædem insidiæ fuerunt Catilinæ: *vel me duce, vel milite utimini:* Et Cæsaris, quoties milites pro concione commilitones

In Alexandro. Cereali. Germanico. Catilina. Cæsare.

nes suos appellavit. Et Eumenes ille apud Iustinum singulos suppliciter alloqui; nunc commilitones suos, nunc suos patronos appellans, & ut non tam ducem se, quam commilitonem recipiant, unumque ex corpore suo esse velint. Qua etiam arte Cæcina fugientes milites stitit, dum se in limine portæ projecit, & miseratione demum, quia per corpus legati eundum erat, viam clausit. Et Cerialis fugientes manu retrahens, intecto corpore promptus inter tela, felici temeritate & fortissimi cujusque accursu, recuperatum pontem lecta manu firmavit. Et de Alexandro Curtius *lib.* 4. Haud quaquam rudis tractandi militares animos, quos animadverterat de occupatione Tyri milites desperasse, pronunciat dextram porrigens, *illo duce, illo aperiente, in urbem intrare, e visum.* Hisce artibus citius capitur miles, quam severa aliqua increpatione.

Eumenide. *Cæcina.* *Cerealis.* *Iterum Alexandro.*

Eadem simulatione, Datames Dux Persarum, cum partem equitũ suorum transfugere comperisset, cæteros omnes venire secum jussit, assecutusque transfugas, collaudavit, quod eum alacriter præcessissent, hortatusque est eos ut fortiter hostem adorirentur; ubi Frontinus: *Pudor*, inquit, *transfugis attulit pœnitentiam, & consilium suum, quia non putabant deprehensum, mutaverunt.* Sic Labienus, ut idem refert Frontinus l. 2. post Pharsalicam pugnam, cum victis partibus Dytrachium refugisset, miscuit vera falsis, & non celato exitu pugnæ, æquatam partium fortunam gravi vulnere Cęsaris finxit, & hac assimulatione

Datame Rege Persarum. *Labiena.*

reliquis

reliquis Pompejanarum partium fiduciam fecit.

Ab arcanis militaribus differre artes bellicas.

Et sunt hæc occulta & simulatoria consilia in officio retinendi militem: A quibus discernere oportet ipsas militares artes. Quales sunt; in tempore pugnam inire, firmare subsidiis aciem, ubi res fert, equitem ad pedites deducere, restituere pugnam, subvenire exclusis ab acie, & id genus alia, de quibus omnibus C. Sempronium accusavit C. Iulius Tribunus plebis, ut est apud Livium *lib.* 4. Longe alia disciplina à nostra, alia militia à nostra, in qua ne quidem errores puniuntur, in quos olim tyronibus, vel gregario militi incidere, pudendum fuit, & pœna dignum.

CAPUT XVII.

Arcana quadam communis vita. blanditia. oblata casu flectere ad consilium aliud agẽdo: videri non intelligere. σύμφερων αὐτι στα. *Inimicitia clandestina maxime noxia & implacabiles.*

Esse & in communi vita simulacra, arcana consilia, jura sua

SEd quid ego *aliena negotia curo*
Excussus propriis? ut cum Poeta loquar.

Sunt enim in civili vita sua simulacra, sua arcana consilia, quibus emergunt multi, seque contra inimicorum injurias muniunt: sunt deniq; sua jura, quæ nonnunquam regiæ virtuti contraria sunt: Quale est illud Ciceronis in honorũ petitione. *Sed, opus est,* inquit, *magnopere blanditia, quæ etsi vitiosa est & turpis in cætera vita, tamẽ in petitione est necessaria. Etenim cum deteriorem aliquẽ assentando facit, improba est, cum amiciorem,*

non

non tam vituperanda. Vnde Donatus in Terentio ambitionem appellat *magnarum rerum desiderium atque appetitum*: in quo obtinendo nonnihil deflectere, quid prohibet. Sunt denique etiam vitæ communis sua flagitia, cum alter supplantat alterum, vel per invidiam, vel in subsidium sui. Quales sunt, qui aliorum vitia excusando exprobant, & per alterius latus alienique nominis jactura, sibi laudem exædificant: at dum nimium properant, deficiunt. Brutidium quendam, ut refert acer scriptor, artibus honestis copiosum, & si rectum iter pergeret, ad clarissima quæque iturum, festinatio exstimulabat, dum æquales, dein superiores, postremo suas ipse opes anteire parat: quod multos etiam bonos pessumdedit, qui spretis, quæ tarda cum securitate, præmatura vel cum exitio properant.

Item flagitia.

Exemplum in Brutidio quodam.

Contra quod miris modis te munias oportet, ne decipiaris. Atque est hoc mihi arcanum vitæ civilis: ut quæcunque tibi eveniunt, ad usum transferas, sive, ut Livius ait, *oblata casu, flectas ad consilium*: & quidem aliud agendo. Quod si indies meliorem occasionem præstolabere, frustra transieris, & jam hærebis. Metuebant aliquando Galli bellum Anglorum, & futurum animadvertebant: Britones hanc occasionem nacti, ut de pace facienda, quam unice optabant, Regi Galliæ persuaderent, multis modis bellum Anglicum exaggerant: pericula, difficultates speciose describunt, nulla facta mentione pacis: qua simulatione Regem facile in suam sententiam traxerunt. Imitare tu in vita etiam communi, & inprimis

Arcanum vitæ civilis oblata casu, ad usum transferre, aliud agendo.

Exemplum ejus rei in Gallis.

primis contra eos, qui nullam ex virtutibus suis magis amant, quam simulationem, ut de Tiberio tritum fuit. Verissimè enim M. Tullius: *Multis simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusq; natura: frons, oculi, vultus, sæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime.* A quibus ut caveas tibi: opera danda est, ut videaris non intelligere, quod intelligis, & ut Cicero ad Attic. scribit: *ut minus dicas, quam sentis.* Tiberius in occupando Imperio, ad introspiciendas Senatorum mentes, dubitationem introduxit; Senatus, uti hanc fraudem vicissim illuderet, & cum vulpe, quod dicitur, vulpinaretur, simulabat se non intelligere. *At Patres,* inquit Tacitus, *quibus unus metus, si intelligere viderentur, in questus, lachrymas, vota effundi.* Et de Agrippina. *solum insidiarum remedium esse, si non intelligerentur.* Quod exprimit Seneca: *Quidam fallere docuerunt, dum timent falli.* Et Seneca Tragicus in Octavio.

Videri non intelligere

Minus dicere quam sentire.

Pericula dissimulare.

> *Vicit sapiens tamen obsequium*
> *Conjugis altæ, pressusque dolor.*

Dolorē premere.

ἀπιςεῖν.

Quare quod M. Tullio aureum est, mihi oraculi instar est, μέμνησο ἀπιςεῖν. *Nam in hoc uno,* inquit Plinius *lib. 2. Epist. vir alioqui prudentissimus, honesto quidem, sed tamen errore versatur, quod plures amicos, quā sunt, arbitratur.* Ω φίλοι ὐδεὶς φίλος, Quid enim aliud est hæc vita hominum, quam deceptio & simulatio? Nemo ex animo loquitur: nemo palam mentitur: sed vera falsis miscet, exornat, adeoque facilius imperitis imponit. Quotus quisque jam ex pro-

fesso

fesso inimicitias alit: atque hoc qui facit, quam citò fictis & occultis criminationibus obruitur! Id acriter Tacitus 4. Histor. *Manente*, inquit, *in speciem amicitia.* Et 1. *Annal. Tiberius in Haterium statim invectus est; Scaurum, cui implacabilius irascebatur, silentio transmisit.* Et 3. Histor. *inde graves simultates, quas Antonius simplicius, Mutianus callide, eoque implacabilius nutriebat.* Cōtra eos qui apertè oderunt facile te munias, sed & illi facile desistunt. At vero, qui clāculum rem agunt, non prius te mittent, quam nihil tale cogitantem præcipitaverint: quibus hominibus (si homines, ac non potius venena dici merentur) nihil pestilentius toto terrarum orbe judicandum est.

Speciosas hodie modo esse amicitias.

Odia clandestina magis nocent quam aperta.

CAPUT XVIII.

Arcanorum difficultas & circa has artes pericula, si deprahēdantur. Quomodo hac arcana adumbranda, ut colorem habeant: & respondetur ad duo objecta.

ATque hæc sunt pleraque, quæ sub arcanorum nomine à scriptoribus cōprehenduntur. Nā ut omnia possim,

ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς; & ait ille,

Ἀκίνδυνον γὰρ ἐστὶ τῆς σιγῆς γέρας,

Securum enim est silentii alti pramium.

Hisce etiam Respublicæ mixtæ, ut pleræque sunt, accommodari possunt. Fieri enim potest ut in uno Imperio, in una Republica hujuscemodi arcana reperiantur, & regia, & Aristocratica, & Democratica. Ac tamen magna est difficultas circa hanc rem probe consi-

Hisce arcanis Respubl. mixtas posse accommodari.

Magna circa hanc rē conficiēdam difficultas.

conficiendam. Quod ait Aristoteles 5. *Polit. cap. 8.* μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις· ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων. *non esse confidendum his, quæ finguntur & adumbrantur ad populum; suis enim operibus vana sunt.* Loquitur enim de his ipsis arcanis. Et lib. 4. cap. 12. ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν ψευδῶν ἀγαθῶν, ἀληθὲς συμβῆναι κακόν. *Necesse est, procedente tempore ex falsis bonis verum malum evenire.* Idque Guntherus laudat in Principe suo, *lib. 2.*

Sed inania Princeps
Et quasi vana ratus, stulta aßētamina plebis
Spernit, & has alias properant adjungere clades.

Periculosißima sunt hac arcana, si deteguntur.

Et Livius *lib. 2.* Postquam Volero Trib. plebis rogationem tulisset ad populum, ut plebeii magistratus tributis comitiis fierent, sed nullo verbo violatis Consulibus: *Haud parva,* inquit, *res sub titulo prima specie minime atroci ferebatur, sed quæ patriciis omnē potestatē per clientum suffragia creandi quos vellent tribunos, auferret.* Nimirum fictiones & simulationes hujuscemodi magnum usum habent in Republ. sed nonnunquam deteguntur; &, ut canit elegantissimus Arbiter:

Grex agit in scēa mimū, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dißimulata perit.

Ideo de hac ipsa re Dictator quidam Romanus apud Livium. *Quod ad me attinet, neque frustrabor ultra cives meos, neque ipse*

frustra

frustra dictator ero. Quod si enim illi, quibus insidiæ tales struuntur rem præsenserint, uno impetu Rempublicam evertent. Appius ille Decemvir volebat sibi Decemviratum prorogari; quod ne fieret, artem excogitant reliqui, eique comitiorum habendorum munus injungunt. Vbi Livius lib. 3. *Ars hæc erat, ne semetipsum creare posset*. At ille artem animadvertit, seque ipsum creat, dejectis in optimatum causa constantissimis.

Quocirca vir prudens in Republica hæc quantum potest variis formis adumbrat, *Quibus coloribus imbuenda sint.*

Atque ita mētitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne mediū, medio ne discrepet imum.

Quem secutus Ligurinus lib. 4. quamvis in re improba:

Pulchram fallendi noverat artem,
Veris falsa probans: quia tantum falsa loquendo
Fallere nemo potest, veri sub imagine falsū
Instuit, & furtim deceptas occupat aures.

Illud à me hoc loco prætereundum non est, quod multi existimant, horum nonnulla parvi esse momenti: Atqui inquit Aristoteles lib. 5. Polit. ca. 8. παραλογίζεται γὰρ ἡ διάνοια ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος εἰ ἕκαστον μικρὸν, καὶ πάντα: τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ· τὸ γὰρ ὅλον καὶ τὰ πάντα οὐ μικρόν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μικρῶν. *Decipitur mens ab illis, ut sophistica illa ratio: si unum quodque pusillum, & omnia: hoc autem est ut sit, & est ut non: totum enim, & omnia, non parvum: sed composita ex parvis.*

Cauto opus est, ne nimis multa concedas.

Adeoque cauto opus est, ut nimis re-

missus sis in hujuscemodi simulacris indulgendis. Nam ubi parvas res assecuti sunt, majores affectant semper. Quousque in infinitum procedant, ut tradit Philosophus 1. *Polit. cap.* 5. & Livius *lib.* 3. *concedendo omnia, non mitiorem in se plebem, sed asperiorem alia ex aliis iniquiora postulando, cum prima impetrasset, futuram.*

Excusat autor quod arcanorũ diversa sæpe misceat genera.

Cæterum quędam à me passim ingeruntur, quæ proprie ad arcana illa sophismata non pertinent, idque carpent alii. Quibus iterum respondeo, me dupliciter sumere Rerumpublicarum arcana. Alia arcana simulatoria sunt & σοφιστικά; alia non sunt, & tamen ad eundem scopum collimant, tum ad salutem eorum qui principatum obtinent, tum etiam ad præsentem naturam, statum, atque formam Reipublicæ conservandam. Quo magis confido, in eo mihi veniam datum iri, quod arcana aristocratica nonnunquam exemplis regiis illustro, & contra. Ea quippe est affinitas harum rerum, ut aliæ ab aliis lucem invicem accipiant: quin etiam interdum sub acumen styli subeunt atque inrepunt scribenti, vel invito, & non vocata.

CAPUT XIX.

Quædã recondita de Imperio Germanico: mutuus ordinum metus: membrorũ æqualitas & συμφωνία. Caput Imperii. Prærogativa Regis Bohemiæ. Supremũ Imperii judicium.

Libet ἐπιμετρεῖν, & quædam annectere τυπωδῶς περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως. Vnaquæque enim Respublica habet occulta sui conservandi consilia veluti in Imperio Germanico occultæ artes quas scire

ſcire fas eſt. (Quædam enim ſunt, quas, quemadmodum Ammianus de literis ad Conſtantium miſſis monet, ſcrutari non licet, nec ſi liceret, proferre decet in publicum.) Quas igitur in vulgus dare licet, fere ſunt: mutuus ille Principum metus, atque reſpectus; Imperatoris in reliquos ordines ſpecioſa vis ac majeſtas; iſta libertas Religionis, illa pacis publicæ conſtitutio, & violatæ pœna. Deinde quatuor ſunt imperii membra, ſive ſumma præter Imperatorem culmina: Hi ſe omnes invicem reſpiciunt, & jam à multis annis coaluerunt. Quorum ſi alterum membrum nimis intumeſcat, vel potentia vel re militari, dubium mihi non eſt, quin detrimentum capiat Reſpublica.

Arcana in Germanico imperio alia ſcire fas eſt, alia nefas in vulgus dare.

Exponuntur ea quæ in vulgus dare licet.

Id olim ſummus Philoſophus & politicus comprobavit arte ſymphoniaca, in qua magiſter chori non patietur, ut unus è choro nimis vocem intendat, nimiſque elatam atque acrem emittat, & reliquos obtundat: ſed ut æquabilis ſit melodia, quod Ariſtot. eleganter vocat συμφωνεῖν. Quare inprimis opera danda eſt, ne hæc membra invicem à ſe alienentur, neve alterutrum nimis opprimatur; veluti Grachus ille depreſſo ſenatorio ordine, & nimis exaggeratis reliquis, primum Rempublicam Romanam perculit. Coaluit enim hæc compages, veluti de Romana Republica Tacitus, aliquot annorum fortuna, & diſciplina, quæ convelli ſine convellentium exitio non poteſt. Cicero appoſite in Epiſtola ad Q. Fratrem. *Quibus publicanis ſi adverſamur, ordinē de nobis optimè meritum, & per nos cum Republica con-*

Inter ea ordinum Imperii συμφωνία.

Eam omnino conſervandam.

ca conjunctũ, & à nobis & à Republica disjungemus; quorum non modo saluti, sed etiã commodis servire debemus.

Caput Imperii hujus unum esse debet.

Quare permagni interest, imperii hujus unum caput esse: quo amputato, quod Dii prohibeant, quid aliud quam bella omnium inter se membrorum existent: ut quondam dixit Romanus Dux. Quo etiam consilio cautum est, ne quis externus ad Imperium evehatur. Hic enim potentia externa fretus, & consortii impatiens, facile libertatem Germaniæ pessumdabit. Vnde etiam prudenter constitutum est, ut in eligendo Imperatore, & discordãtibus suffragiis Rex Bohemiæ prærogativam obtineat: ut si ex æquo diffideant, ipse ad maturandam electionem superante suffragio, in quam voluerit partem accedat.

Externus nemo ad imperiũ evehendus. Regis Bohemiæ in eligendo Imperatore prærogativa unde Camera Imperii vinculũ

Illud autem supremum Iudicium, hujus Imperii unicum coagulum est atque vinculum: adeoque hæc membra continet, ut laxari nequeant: quibus solutis, nulla spes salutis restat. Livius id ait, *libro 2. Profecto si essent in republica magistratus nullum futurum fuisse Romæ, nisi publicum consilium: nũc ĩ mille curias concionesque, cũ alia in Esquiliis, alia in Aventino fiant consilia, dispersam ac dissipatam esse Rempublicam.*

Sed manũ de tabula. Nã de interioribus illis imperii tum arcanis, tum simulacris, quæ vel Imperator, vel Principes, vel præcipuæ quædam civitates, mutuo metu usurpant: χαλεποὶ λόγοι: & insusurrat mihi magnum illud rei literariæ decus I. Lipsius *Epistol. quæst. lib. 5. Epist.* 11. Quis ille tam consi-

confidens, aut tantis cervicibus, qui audeat Historiam usquequaque veram scribere? Quis Regum illa κρύφια, & ut Tacitus noster appellat, arcana Imperii prodi vult? Denique ubi illa Iuvenalis *Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?*

CAPUT XX.

Quædam de Imperio Turcico, aliisq; Rebuspublicis. Constantinopolis sedes Imperii. Preces publicæ. Alcoranum. Respublica Veneta. De rebus decretis ad populum referre.

Turcæ etiam habent occulta sua consilia imperii ac dominationis, ut sunt, violenta gubernatio: magno metu maximisque superstitionibus inducere plebem, consilia agitare non tam pacis, quam belli. nunquam à bello cessare: non facile deserere Constantinopolim: filios atque Imperii hæredes ita arcte in custodia tenere, ne erumpant, & res novas moliantur: magna simulacra Bassis & Visieris indulgere, etiam affinitatibus ornare plebem, vel mercatura, vel rebus bellicis occupatam tenere.

Turcici Imperii & dominationis occulta consilia.

Illud autem pro magno Imperii arcano capio, quod nemini, ex devictis gentibus, licet preces pro salute Principis in templis concipere. Id quod Pontificum erat & sacerdotum olim sub Romanis Imperatoribus. Tacitus 4. *Annal. Pontifices eorumque exẽplo cæteri sacerdotes, cum pro incolumitate Principis vota susciperent, &c.* privatim vero omnibus licuit. Martialis ad Iovem:

Notatur singulare, quod nemini ex devictis gentibus licet in templis preces cõcipere pro salute Principis.

Nil pro me mihi Iuppiter petenti
Ne succensueris velut superbo,

Te pro Cæsare debeo rogare,
Pro me debeo Cæsarem rogare.

Alcorani singulas leges arcana dominationis continere.

Et Plinius *in Paneg. Vnum omnium votum est salus Principis.* Cæterum totæ & singulæ fere leges Alcorani nihil continent, quam arcana consilia dominationis conservandæ augendæve. Quo majori prudentia atque industria opus erat, adversus tam potens, tamque munitum Imperium. Ac tamen ille nostris dissensionibus ac discordiis clarus, ut olim Galgacus ille Britannorum Dux dicebat, vitia nostra in gloriam exercitus sui vertit. Quin transigitis ergo cum expeditionibus Principes Germani? Imponite tot annis magnum illum diem, approbate Reipublicæ nunquam exercitui imputare potuisse, aut moras belli, aut causas debellandi. Sic enim Agricola ille olim ad milites Romanos.

Reip. Veneta arcana.

Porro in Republica Venetorum, omnia simulacra & externa Imperii species est penes Ducem; ipsa vis Imperii penes Senatum. Non facile ad arma veniunt Veneti, neutralitati student, partibus tamen auxilia mittunt; plebi humiliora munera permittunt: ut Cancellarii, Scribarum, &c.

Alterius quam Germania ocellum autor vocat.

In Republica, quæ ocellus est Germaniæ, cura census, familiarum præcipuarum dignitas: dignitatum gradus, distinctio, frequentia Senatorum, in curia, velut è specula totius urbis: ut ii qui ipsum imperium ac vim potestatis habent, externis illis simulacris abstineant, parcè & frugaliter, privatim vivendo, tum in victu & vestitu: tum etiam in habitationibus: ut Senatores erga plebem humani sint & civiles, erga impro-

improbos ſeveri; ut plebeii vel officiis, vel inſigni mercatura occupati ſint, & ut ad minores magiſtratus admittantur: ut Optimatum filii arte equeſtri, bellica, literaria, variis peregrinationibus præſtent vulgo, illud vero in noſtris Rebuſpub. vulgare eſt, & inſigne imperii ſimulacrum: de rebus decretis ad populum poſtea referre. Sed rurſũ mihi aurem vellit Helenus ille apud Poetam:

Prohibent nam cætera Parcæ.
Scire Helenum, farique vetat Saturnia Iũo.

CAPVT XXI.

Vſus & dignitas Arcanorum. Arcanorũ artifices. Cautelæ ICtorũ quid valeant in arduis negotiis. Ratio interpretãdi Ius publicum. Diſtinctio officiorum in Republica.

VSus & dignitas maxima præclariſſimaque hujus doctrinæ, quippe qua omnes Reſpublicæ conſervãtur quæ alias vel fũditus perirent, vel in aliam formam mutarentur. Niſi enim hiſce arcanis Conſules Romani, ejectis Regibus, adeoque mutata rurſum Republica, Imperatores Romani inſtructi fuiſſent, tam valida tamque diuturna imperandi fundamenta minime jeciſſent. At vero pauci hæc intelligunt. Ideo Saluſtius vere: *Mihi* inquit, *multa legenti, multa audiẽti, quæ populus Romãus domi militiaq; præclara facinora fecit; & agitãti, quæ res maxime tãta negotia ſuſtinuiſſent, conſtitit tandem, paucorum civium egregiam virtutem cuncta patraviſſe.*

Vſus arcanorũ conſervatio Rerũp.

Sed nec omnes ad hanc rem apti ſunt, verum

Qui ad ea apti ſint.

totã spem rei componendæ fœde corrupit; quũ dubitanti avaroq; animo, tenacius quã oporteret, pecuniis parcendum arbitraretur, nec cũ externis & militaribus eorũ ingeniis, propter lubricam eorum fidem, uti cautus ICtus, *vel data pecunia confideret.* Itaque dimisso conventu Florentini hostes iudicantur: Iovius lib. 2. in vita Leon. XI. Omnia contra consuetudinem Florentinorum, apud quos in *proverbium ivit: Florentinos pecuniæ iactura patriam liberare.* Pace hoc, non tam aliorum, quam mea etiam dixerim. Neque enim eos intelligo, qui præter Iurisprudentiam addidicerunt civilem scientiam, historias, studium dicendi, adeoque jus publicum, aliasque id genus senatorias artes; sed qui totum salutis suæ tabernaculum ponunt in negotiis privatis, ex quorum ratione, publica negotia & quæ ancipitia sunt, metiri consilium non est. Ideo Mauritius Dux Saxoniæ, Carolo Quinto Imperatori, subtiles quasdam interpretationes adversus Philippi Landgravii Hassiæ liberationem nectenti, exprobravit: *At ego*, inquit, *te, tanquam Imperatorem, non tanquam* Iuriscõsultum *& Legistam, volo pactiones & fœdera interpretari.* Idque olim Cicero monuerat in prudentissima Epistola ad Quintum Fratrem. *Possunt*, inquit, *in pactionibus faciendis non legẽ spectare cẽsoriam, sed potius commoditatẽ conficiendi negotii, & liberationẽ molestiæ.* Vnde officia distincta esse opõtebat eorum, qui in foro dominantur, ab iis qui res negotiaque tractant publica. Quod idẽ Cic. pro Cornelio Balbo ait. Etenim Scævola ille Augur, cũ de jure prædiatorio cõ-

Cautela in publicis negotiis pecuniæ non parcere.

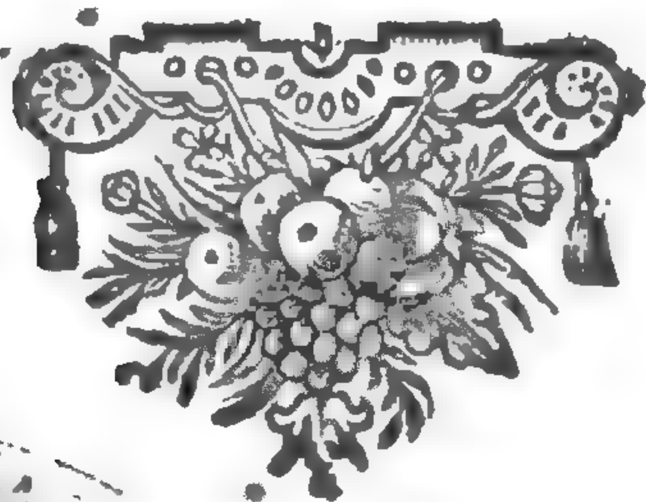
Quales Iurisconsulti ad publica consilia idonei.

Ratio interpretandi fœdera à Mauritio Saxoniæ Duce notata.

In foro dominari & negotia publica tractare distincta officia.

suleretur, homo juris peritissimus, consultores suos nonnunquam ad Furium & Cascellium prædiatores rejiciebat, quod assiduo usu unius rei deditus, & ingenium & artem sæpe vincat. Quis dubitet de fœderibus, hoc est de toto jure pacis & belli omnibus juris peritissimis Imperatores nostros anteferre. Ac quidem hisce, & id genus rationibus, multo plus citiusque impetrarunt Principes Romani, quam si momento, unicoque impetu, imperium populo abscidissent. Quod eleganter & vere Tacitus: *Speciosa verbis, re inania aut subdola; quantoque majore libertatis imagine tegebãtur, tanto ereptura ad infensius servitium.*

Imperatores hic jurisperitis anteferendos.

CHRI-

CHRISTOPHORI BESOLDI DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM DISSERTATIO.

CHRISTOPHORI BESOLDI IC. DE ARCANIS RERUM-PUBLICARUM,

CAPUT I.

De Arcanis convenientibus statui omni.

NOn solum subditi Religione, educatione, legibus, aliisque similibus mediis ad Politicam deducendi sunt felicitatem: sed & Majestas Imperii, salutis cum sit tutela; ideo statum, formamque Reipublicæ, & suam etiam auctoritatem, mediis quibusdam tueri debet is, qui imperat. Quæ arcana Reipublicæ, vel secreta Imperii, communiter vocitantur; & quæ Aristot. *l. 5. polit. cap. 8.* *τῶν πολιτειῶν σοφίσματα*, alibi, *κρύφια*, item, *κατασκευάσματα*, appellat. Vide Conradum Cerneman. *in laboribus Iulii Cæsaris num.* 214. & Facium *in præfation. Politic. Livian.* Et hæc ita per consequentiam populi quoque salutem concernunt: cum salus Principis ac status spectet cumprimis ad publicam tranquillitatem. Ea ab *Arnoldo Clapmario*, prudentissimo juvene, primum ordine sunt digesta, in opere illo luculento, quod de arcanis Rerumpublicarum inscripsit. Cujus tamē contēta pleraque *VVaremundus ab Ehrenberg*, seu *Eberhardus à VVeihe* conditione suppilatoria sibi vendicat,

Arcanorum imperii necessitas.

Arnoldi Clapmario laus.

vẽdiçat; *in tractatu de subsidiis. cap. 3. nu. 4. & cap. 6. num. 26. ac etiã cap. 7. num.* 31. Cõfert item ad horum arcanorum cognitionem Tacitus cumprimis, ac Suetonius quoque; (quem, ut præclarissimus Berneggerus eruditissimo suo commentario porro illustrare pergat, è re literaria esse puto) inter recentiores vero Guicciardinus ac Machiavellus.

Arcanũ Imperii quid olim. II. Arcanum Imperii veterum olim superstitionum quoddam velut adytum erat: ceremoniæ, & ritus, & Numinum statuæ antiquissimæ, quibus conservari & cõservatis constare Imperia, fatua gentilitas credebat. Pleraque enim hujus regna, talia figmenta consiliosorum hominum in intimis penetralibus fanorum colebant, quibus appensam veluti salutem publicam persuaserant vulgo; ne quis inquireret fundamenta Religionum, aut inquisita, præjudicata sanctitate deterritus, prodere auderet. Caspar Barthius *ad Rutilium lib. 2. v. 42.* Sicque nomen tutelaris Dei, urbis Romæ, cujus auspiciis ad tantam eminentiam pervenisset, palam facere nefas reputabatur, Plutarcho & Macrobio teste. Aliud sunt

Arcana Reip. alia & definiuntur. Reipublicæ arcana, de quibus hic mihi sermo; eaque cum Clapmario, *h. l. 1. c 4.* definĩo: *esse intimas & occultas ratiões, sive consilia eorũ, qui in Republica obtinent principatum; cum ipsorum tranquillitatis, tum etiã præsentis Reipubl. status conservandi, & fere boni publici caussa.* Hæcque Lipsius vocat, *cõsilia arguta, à virtute aut legibus devia, imperantis Imperiique bono; quem etiã* dolũ bonum vocare possis: Deo autem esse occultas

cultas artes. Nam sane si cujusvis specialis Dominationis arcana à vulgo scirentur, multum eis detraheretur authoritatis. Et certe de iis, vel in genere agere, cum gratia Politicorum mihi liceat: qui intima civiles scientiæ penetralia recludi (ut in simili loquitur Govianus ICtus) fortasse nolint. Quin ipse quoque Deus, sua arcana consilia habet, in quæ homini inquirere nefas. *Scrutator enim Maiestatis opprimetur à gloria.* Quale est illud de tempore interitus Mundi, quod nec Angeli ipsi norunt. Et alia Mysteria, non nisi sanctis communicata. Quomodo Paulus gloriatur, se in tertium cœlum raptum, audivisse arcana verba, quæ non licet homini loqui. Et quoq; Principes, ac Aulico politici (quorum arcanum maximum est, eorũ arcana non prodi) ægre ferunt talia publicari: odioque prosequuntur libros, ubi ea pertractantur: id quod festivissimus Boccalini monet etiam, qui *cent.* 1. *ragg.* 89. eam ob caussam Machiavellum ex Parnasso pulsum, refert, quod talpis restituerit visum; *& cent.* 2. *ragg* 71. Tacitum accusatum à Principibus fingit, quod conspicilia Politica fabricarit *adde cent.* 1. *ragg* 86. *f.m.* 400. At verò in peregrinatione, cujusque Reipubl. arcana inquirere, Guevara, Iulius Bellus, Lipsius aliique monent. Et etiam in Theoria ex usu fuerit, arcana Politicorum investigare, quantum ex literis licet, ne incautos opprimant, si quando è schola in forum, quasi in alium terrarum Orbem, ad actionem perventum sit. Nam tela prævisa minus nocent. Quæ supprimere forte invidia sit, sicut ICtus quidam prodidit,

An prodere licitum.

didit, esse arcana Iurisprudentiæ, quæ Dd. discipulos suos celent, quo semper plus illis sapere videantur. Quod nec Siracides, nec Magnus Scaliger probat, nec imitatus est Aristoteles, cum contra voluntatem Alexandri Magni Politica sua edidisset. Dn. Ioh. Gryphiander. *velitat. Iuridicopolit. de Arcanis polit. th.* 12,

III. Subtiliter hæc arcana Clapmarius distinguit. *lib.* 1. *cap.* 8. in arcana Republic. nempe quæ spectant ad præsentem Reipublicæ formam atque speciem conservandam; & arcana Dominationis, pertinentia ad securitatem eorum, qui Principem locum obtinent in civitate. Quod & innuit Dn. Gryphiāder *d. loc. th.* 64. *&c.* ubi scribit Arcanorum alia quidem primario ad utilitatem publicam tendere, alia consequenter. Illa esse, quæ ad ipsius Imperii salutem pertinent; hæc, quæ ad illorum, qui Statui præsunt. Hæc enim distincta esse, subtiliores norunt, & satis manifestum fit; si quando in comitiis Ordines Imperii ab ipso Imperante dissident, ut sæpe in partes eatur. Quod in bello Protestantium accidit, cum Principes, se contra Carolum V. non contra Imperium arma sumere, protestabantur. Est enim Imperatoris persona ab Imperio distincta, ut illa sublata, hoc nihilominus duret. Sicuti Tiberius Cæsar, Principes mortales esse, Rempublicam æternam dicebat: & in simili Alfenus singulorum judicum personis mutatis, idem tamen judicium manere, respondit.

Arcanorum distinctio.

Persona Imperatoris ab Imperio distincta.

Vnde licet crimen perduellionis & majestatis, fere à ICtis confundatur; proprie tamen

tamen illud, in ipsum Reipublicæ statum, hoc in Principem committi, Cujacius & Vultejus docuerunt. Magna sane etiam Imperantium ratio est habenda, cum in eorum salute salus Reipublicæ maxima ex parte recumbat; quod toties apparuit, quoties Duce cæso, validissimi exercitus facile sunt profligati. Vnde quicquid eorum tranquillitati conducit credendum est, in commune prodesse. Quia cæso capite, cætera membra salva esse non possunt. Verumtamen ab his privati affectus sæpe utilitatis publicæ prætextu velantur. Sicque de Augusto; licet Pompeius ICtus dicat; ipsis rebus dictantibus, necesse fuisse Reipublicæ, per unum consuli, propter factiones quæ crebræ tunc Rempubl. distrahebant: tamen inquit Tacitus, *dicebatur cõtra: tẽpora Reipub. obtẽtui sumpta, cæterũ dominãdi cupidine acta omnia.* Proinde cum sit natura mortalium avida Imperii, & præceps ad explendam animi cupidinẽ, ut Sallustius fatetur, cauti Politici eam ab utilitate publica separare norint.

Itẽ crimen perduellionis & majestatis.

Et porro Imperii arcana, cum juribus Majestatis, seu Imperii, minime confundi debent. Etenim arcana hæcce, aliud nil sunt, quam abstrusæ artes, per quas ab Imperii jure, ipsaque dominatione homines seditiosi prohibentur. *Clapmar. l. 1. c. 9* Callida quædam commenta, sive rationes, ad avertendum eos, qui intentioni Politici adversantur, inducta, *Grypiander d. loc. th. 1.* Vicissim Imperii jura sunt aperta, iisque minus, quam arcanis, Respublica carere potest. Arcana hæc sunt ratio Status. *Vide me lib.*

Nec imperii arcana confundenda cum juribus imperii.

me lib. 1. polit. cap. 2. n. 37. Quam Boterus *d. ragion. di stato in princ.* describit: Notitiā mediorum & rationum, quibus fundatur, firmatur & augetur Status, eo nomine à Trajano Boccalini, tecto nomine reprehensus. Qui *cent. 2. ragg. 85.* eam definit, *essere una legge, utile à gli stati, ma in tutto contraria alla legge d'Iddio, è degli huomini.*

Iudiciū politicorum de arcanis.

IV. Et sane arcanæ ejusmodi rationes multis gravissimis Politicis pessime audire solent. Vnde prudentissimus Paruta *in soliloquio f. m. 496.* ait: *In questo corrotto secolo, cō certo vano nome di ragion di stato, si vanno spesso perturbando, è confondendo le cose humane, è le Divine.* Hæque rationes, ut interdum non sunt negligendæ. *Kirchnerus disputat, politic. 20. in not. ad thes. 3.* ita earum haud prima ratio est habenda: cum nullum majus arcanum sit, quam juste imperare & non offendere Deum *argum. Prov. cap. 18. Vide Nicolaum Betsium tractat. de pactis famil. fol. 747.* Civis est, qui diligit patriam suam, ac salvos incolumesque desiderat bonos omnes. *Cicero Verr.* hoc qui negligit, nec est bonus Princeps.

Fundamentū arcanorum.

Veruntamen ex duobus malis, id quod minimum est, eligi quandoque debet. Et in hoc fundantur hæcce arcana: iis, ut in medicina venenis, uti solemus, usurpamus ea, quasi jure defensionis. Gryphiander *thes. 20. &c.* Ad defensionem autem id fieri patet, quod hisce arcanis viri πολιτικοὶ factiosis hominibus imponunt, & tranquillitatem Reipublicæ ab iniuriis vindicant, ut ii delinimentis (præsertim Imperii simulacrorum) inescati, ab Imperii cupiditate

piditate sponte desistant, quod alias vi aut metu pœnarum facturi non erant. Nimirum est hoc duplex officium prudentiæ civilis: cives non solum vi ac metu pœnarum, sed etiam astu, præmiorum exhortatione, & persuasiunculis in officio continere, quorum illud ICti, hoc Politici proprium reputatur.

Defenditur.

Scio, id Theologis quibusdã non probari, qui *διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες*, illud Divi Pauli nobis objicient, non esse facienda mala, ut eveniant bona. Quibus id facile largimur: si toto genere ac natura sint mala, quæ nullius boni publici prætextu excusari possint. Cætera, quæ Lipsius *in polit.* rectè à prioribus separat, simpliciter mala non sunt, sed pro intentione nocendi: quæ si absit, quasi apicularum morsus sunt, quibus dempto aculeo, non subest virus. Ac utut subsit, tamen id per necessariam defensionem absorbetur, ob quam etiam homicidium, in terminis inculpatæ tutelæ commissum, in foro poli excusabile existit. Quæ & ratio est, cur etiam civilia jura dolum dolo vindicari permittant, ut utrobique fiat compensatio. Vnde contra actionem doli, non exceptio doli (sicuti hec contra exceptionem replicatio) datur: quasi prior dolum commiserit, qui posterius allegat. Arcana talia Biblicæ Historiæ suggerunt quoque. Sic David, non occidit Ioabum, multipliciter mortis reum, sed filio in Testamento, ut id faceret, præcipit, &c. Nec itaque vera ratio Status est contra religionem

Etiam ex Sacris.

Martin

Marnix sect. 1. resolut. 5. Navigandum interdum est, non navigatione prima, seu primum optanda, sed secunda, seu secundo loco petenda. Aristotel. *lib. 8. politic. cap. 9.* Vbi Sepulveda. Sic dolus aliquis est bonus. *l. 1. §. 2. ff. de dolo.* & ut Plautus ait:

Versipellem frugi convenit esse hominem,
Pectus cui sapit: bonus sit bonis.

Regum asperat mores populus, aut mitigat, & eos etiam arcanis artibus uti cogit. Sicque pro arcano Principes reputare solent, nec etiam negligere suspicionem, quæ salutem concernat: *Bottéro de detti. 1. fol. 2. & fol. 17.* Cum hic in primis, tutius sit prævenire, quam profligata causa remedium indagare.

Suspicio pro arcano Principibus.

Sed & ICti sua habent arcana, quæ Pomponius ac Vlpianus remedia vocant. Herennius, εὑρήματα, sive *Eurematica*, de quibus librum singularem scripsit, Practici *Cautelas*, quæ sunt callidæ quædam rationes, sive subtilia ICtorum inventa, ut Brederodius explicat, ad victoriam caussæ obtinendam. Quarum farraginem Baldus, Cœpolla, Durantes, & alii tradiderunt. Sunt hæc judiciorum secreta, ut alicubi Vlpianus vocat, in quibus nervus, sive, ut Imperatores loquuntur, ambigua fata caussarum consistunt, quibus neglectis caussa ipsa facilè amittitur. Ac eorum quædam ita sunt comparata, ut in fraudem legis tendere videantur, ac juri obliquè adversentur. Qualia ICti veteres ipsi quoque admiserunt, ut exemplis demonstrat Iohannes Fichardus. Idque ob juris veteris duritiem,

Habere & ICtos sua arcana.

duritiem, ac rigorem mitigandum, qua summum jus antiqui, summam putarunt crucem, ut Columella prodidit. In quem usum etiam fictiones sunt inventæ, juris civilis, scilicet commenta, ad usum vitæ communis, contra naturam, ac rei veritatem accommodata, ut Hotomannus definit. *Vide Gryphiandrum thes.51. &c.*

Sed & Medici (quorum curationes in multis Politici imitantur) salubres, sed voluptate carentes cibos, blandioribus alloquiis prosequuntur. *Et Medicos.*

Præsertim pueris absinthia tetra medentes:
Cum dare conantur, prius oras pocula circū
Contingunt mellis, dulci flavoque liquore.

Vt pluribus eleganter Lucretius expressit. In contractibus quoque & mercatura (ut de militaribus stratagematibus nihil hic dicam) dolus quidam bonus admittitur, quando in emendo & vendendo naturaliter concessum est, quod pluris sit, minoris emere, quod minoris sit, pluris vendere, & invicem se circumscribere, ut Paulus & Vlpianus docuerunt. In quorum claris verbis frustrà se torquent Doctores. Siquidem hac spe quæstus sublata, teste Seneca, omnis mercatus langueret. *Et privatos in contractibus.*

Quod si obtinet in negotiis privatis, quidni etiam in publicis ad Reipublicæ salutem? Hunc enim finem unicum horum arcanorum dixi, extra quem pleraque sint odiosa & vix toleranda. Namque certissimum existit, media ejusmodi nihil proficere ad Rerumpublicarum conservationem: nisi bono fine, summaque urgente necessitate, usurpentur. Deus enim, qui Regna *Ex isto privato iure Reip. arcana dependuntur boni publici ratione.*

Regna constituit, eorum etiam continendorum rationes justas & legitimas, contra incommoda, (quæ homines quandoque malis etiam artibus, propter majus bonum tollenda existimant) movit, & tempore opportuno subministrare solet, *Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram. Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet*. Psalm. 78. vers. 3. &c. *Dñus dissipat cõsilia gentium, reprobat cogitatiões populorum, & consilia Principum. Consilium autem Domini in æternũ manet: Cogitatiões cordis ejus, in generatione, & generationem. Beata gens, cujus est Dominus Deus ejus: Populus, quem eligit in hæreditatem sibi. Non salvatur Rex per multã virtutem: & Gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ. Fallax equus ad salutẽ: in abundantia virtutis suæ, non salvabitur. Ecce oculi Domini, super metuentes eum: & in eis, qui sperant super misericordia ejus. Anima nostra sustinet Dominum, quoniam adjutor & protector noster est, Psalm. 32. vers. 10. &c.*

Limites hujus artis. Ideoque cum Clapmario, limites hujus artis sunt ponendæ: Religio, fides, pudor, quos egredi non licet.

In quo à nobis abit Machiavellus, qui pro salute Principis, nec eos quidem observandos docet. *Vitam*, inquit, *Princeps tueatur, curetque imperium conservare: quibus autẽ id fiat rationibus, nihil interest, modò aliquam honesti speciem præ se ferant. Nec multum laboret, si in eorum vitiorum infamiam incurrat, sine quibus Dominatum non facile tueri possit.*

Machiavellus notatur.

Planè ut Neroni Tigellinus suggerit *nosse, ut*

se, ut alios, diversas spes, sed solum incolumitatem Principis spectare: cui caveri utcunq; ab insidiis ex usu sit, etiã per scelera, Gryphiãd. thes. 43. Et dicam infra ego, Deo volente pluribus, *cũ de flagitiis Dominationis agam.*

Flagitia dominationis scire quatenus expediat.

Quæ; aliter non sunt noscenda, quàm quomodo Hæreticorum opiniones discendas, B. Hieronymus, monet, non ut sequamur, sed ut convincamus, & judicemus. Quomodo in Ethicis, non de virtutibus tantum, sed etiã de vitiis præcipitur. Quomodo item à ICto, Vlpianus non justi saltẽ, liciti aut æqui, sed etiam injusti, illiciti, & iniqui notitiam requirit, ut in electione alterum ab altero, bonum à malo (quod proprium est prudentiæ munus) discernere possit. Ac proinde Aristoteles rectissimè sophisticam partem Logices facit; non ut falsum in ea doceat, quod contra finem ejus artis foret, quæ veritatem semper ob oculos habet: sed ut sophistas, falsa intentantes, avertere, ac supplantare erudiat, pro consequendo vero. Vt non admittenda sit doctrina eorũ, qui de vitiis in artibus nil quicquam præcipi volunt, quia rectum sit Iudex sui & obliqui *Gryphiand. thes.* 17. *&c.* Miserrimè periit Pharao, qui *cap.* 1. *Exod. vers.* 10. *&c.* ait: *Ecce populus filiorum Israel multus, & fortior nobis est. Vẽite, sapiẽter opprimamus eũ, ne forte multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellũ, addatur inimicis nostris, expugnatisq; nobis, egrediatur de terra. Præposuit itaq; eis Magistros operum, ut affligerent eos õeribus, ædificarentque urbes tabernaculorum Pharaoni.* Vnicũ adhuc addo Exemplum Achitophelis, acutissimi Politici,

tici,& cujus consilia ita erãt, ac si quis divinum consuleret oraculum: cujus tamen prudentiam callidior aliquis elusit. Tales exitus habere solent consilia humana, Rerumpublicarum nimis callidæ & abstrusæ rationes, Deo illudentes, & populum opprimentes. Miserrimi ergo sunt Imperantes, quia violenta & arcana media, contra conscientiam quandoque usurpare coguntur. *Trebell. Pollio in triginta Tyran. vitis num.20.* Impii planè & athei sunt Imperantes, eorumque ministri, qui nunc ferè omnes, in ejusmodi arcanis, rationem politiarum consistere censent, qui magis, ut imperent enituntur, quam ut sint Imperio digni: qui magis se adstrictos putant, Imperium ut tueantur, quam conscientiam illæsam ut conservent: qui Principi suo obligatos se putant, ut ei prosint, non ut consulant justa. Subjungere lubet judicium hisce de rebus, acutissimi Campanellæ *poli. cap. 4. §. 6. & seq.*

Iudiciũ de ratione politica quæ status dicitur.

Ratio politica, quam nunc vocant de Statu (olim æquitas & ἐπιείκεια) transgreditur legis, scripto vel voce promulgatæ, literam, sed non sensum & finem. Quoniam non nisi propter melius bonum & commune, abrogat, irritat, interpretatur & dispensat: quando Fabio Vibuliano, Senatus Romanus vitam concessit, qui secundum legem mori debebat: & Horatio, qui tres occiderat Curiatios, pro Imperio Romanorum. Ratio autem status hodierna, est inventio Tyrannorum ad æquitatis similitudinem: arbitrantium, se posse pro sui status pravi acquisitione & conservatione,

ne, omnes transgredi leges: non modo proprias, sed etiam divinas.

Verum differentia est inter rationem status & æquitatem: quoniam hæc bonum publicum respicit verumque: illa vero privatum apparensque Dominatoris. Vt autem hoc nomen, jam pro impio agnitum, postquam Machiavellus Achitophelizavit, tegerent, dicunt Principes, ratione de bono regimine. Quæ nomina etiam sensum bonum continere possunt, licet à pravo imposita fuerint. Verbi gratia: Recta ratione status, Cleonymus occidit Ephoros in Lacedæmone; non recta Rex Turcarum fratres: quoniam licet hic ob commune bonum id facere videatur, tamen quum sit contra legem Dei, & alia via provideri queat, ne Regnum occupent, irrationabiliter operatur. Princeps bonus non indiget hac ratione status, quoniam probitate perpetua se tuetur: si quis autem contra ipsum insurgit, populos omnes habet auxiliatores; ut David, à filio privatus Regno. Principem malum nec millies mille artes Machiavellisticæ tutantur: quoniam & populis odiosus est, & Deo, omnium Regi. Qui autem à prima causa discordat, fallaciter secundis innititur. Quemadmodum & Cæsar Valentinus Borgia, sub Magisterio Machiavelli providissimo, vitam & statuam amisit semperque capiuntur in astutia sua Machiavellistæ, quoniam scientiis rerum divinarum & cælestium carent, putantque propria prudentia metiri sese omnia & prævidere posse.

Ratio status & æquitas differunt.

V. Omne

Imperiũ tuetur Imperantiũ authoritas.

V. Omne Imperium, omnemque Reipublicæ formam, validissimo munimento tuetur auctoritas eorum, penes quos summum Imperium existit. Et ea describitur, tum subditorum, tum exterorum, de celsitudine imperantium, præclara existimatio, ejusque veneratio. Quemadmodum Medicus, cui fidit ægrotus, felicius, quam alius curat. *Galleottus* Martius, *d. doctrin. promisc. cap.* 15. Ita præclara de Imperio existimatio, (seu *Reputatio)* multa efficit, & plura nonnunquam, quam vis atque arma. Boccalin. 2. *ragguagl.* 15. Hæc patrimonium Principis est: *Bottero.* 1. *de detti fol.* 19. Certissima hæc est Imperii, & salutis publicæ tutela, quâ nihil adversus odium & contemptum, (capitales gubernationis pestes, quæ contumaciam & defectionem secum trahere solent) potentius. *Kirchnerus Disputat. Candidator. ordin.* 5. *thes.* 3. & *Idem disputat. d. republ.* 20. *thes.* 1. *a.* (ubi tamen authoritatem, unius tantum Imperio, malè attribuere videtur) *Æschylus sept. ad Thebas.*

Obedientia erga Principes, *est felicitatis Mater, servatoris uxor.*

Quæ istam authoritatem cõcilient.

At verò hanc authoritatem (quam obedientia promptior subsequi solet) conciliant virtutes moderatrices, pietas, justitia, prudentia, natura & usu acquisita; fortitudo, liberalitas, temperantia, clementia, severitate temperata: constans Imperii forma, diligens & uno tenore fluens, mutationum crebrarum expers: arma, boni & fideles Consiliarii, fœdera vicina, &c. *Kirchnerus disp* 20. *thes.* 2. *Hænnõ. disp. polit.* 3. *th.* 52. *seqq. &c. Christ. Forstnerus hypomn. polit.* 15.

polit.15. Et sic Salomonem timuerunt sui, cum viderunt, eum ita sapienter obscuras discernere lites 3. *Reg.* 3. *vers. ult.* Sicque & eo respectu Itali dicunt: *La riputatione, si mantiene principalmente, con il prudẽte negotiare,* Semper autem Davidicum illud animo infixum hæreat: *Deus effundit contemptum super Principes. Psalm.* 107. 2. *Sam.* 16. *Iob* 12. Reputatio & existimatio, eo est modo acquirenda, quo suam tuetur Deus Optimus Maximus, magna justitia, & maxima clementia. *Ioh. Gerhard. cent. q. polit. dec.* 3. *q.* 3. Et sunt nempe viæ Domini, misericordia, clementia, longanimitas, justitia, æquitas, pax, concordia, pietas, omnisque adeo æquitas. *Drusius ad loca diffic. Exo. c.* 6. Hæcque reputatio, licet faciat, ut Imperans timeatur, una tamen cum amore consistere potest: namque & Deum amamus, ac timemus. Et amor ac Reputatio virtutem pro fundamento habet: *Ambedue si fondano sù la virtù: ma l'amore si contenta anco d'una mediocre virtù: la riputatione, nõ si ferma se non nell' eccellenza. E se questa stima è fondata sù la religione, e pietà, si dice riverenza; se sù l'arti politiche, e militari, si chiama riputatione, si che le cose atte à far, che un Prencipe sia nella maniera del suo governo amato; sono anco à proposito per far, che sia riputato, ogni volta che haveronno una certa quasi divina eccellenza,* ut inquit Boterus, *della ragion di stato fol.* 15. *& seq.*

Qualem authoritatem Princeps debeat quærere.

VI. Non quærere, vel captare debet Princeps vanam reputationem, solo in externo subsistentem fulcro; sed vera potius

Politia-

Politiarum fundamenta evertentem : ærarium nempe quæ exhaurit, & subditorum evacuat amorem. Et sane Reputatio, si non veris virtutibus, internæq; magnitudini innitatur, à vi levissima vinci solet *Boccalini cent. 2. ragguagl. 13.* Potentia vel vis, haud sua vi nixa, nullius, vel exigui admodum est momenti, *Ioh. Baptista Leneeius. observ. polit 28.* Quo & intuitu Alexander Severus olim dixit: Imperium in virtute esse, non in decore. Et vanam Hispanorum reputationem salse, satisque ridet Boccalinus 2. *ragg.* 4. Adde Michel de Montaigne. 1. *des essaus. c.* 41. Ac vera opinio fuit Antonii Imperatóris, *lib.* 1. posse eum, qui in aula vivat, & stipatoribus carere, & vestibus pictis, & facibus, statuisque certi generis, reliquoque luxu: sed licere ei proximum privato homini habitum sumere, imo vero eum splendorem, eos, qui Principes Rempublicam gerere velint, demissiores segnioresque efficere. *Montaigne lib. 3. cap. 6. fol. m.* 911. *Piccart. dec.* 14. *c.* 1. & *Tassocant. 2. nu. 60.*

Verace valor, benche negletto,
E di se stesso à se fregio assai chiaro.

Hocque vento pascitur tamen nunc totus Mundus. Et quod de Portugallensibus Conestagius *in præfat.* dicit, eos vivere ex opinione, & sustentari potius eo, quod se esse putant, quam quod sunt revera: hoc nunc de omnibus fere populis Orbis Christiani dicere licet, *add. Boccalini cent* 1. *ragguagl.* 34. *fol. m.* 133. Optime, amicus mihi optimus, Dn. Antonius VVinterus *: part* 1. *Assessor. cap. 5. nũ. 56. &c. Mihi valde placet*

gaavitas

gravitas morum, & pietas vera: quæ gravitas & Reputatio non est virtus per se, sed virtutis & pietatis effectus, in aliis hominibus conspicientibus & admirantibus procreatus. Postquam autem nostris moribus, reputationi peculiaris virtutis species induitur: fit larva, latentem dißimulans improbitatem. Per falsam reputationem, nihil caste facias licet, modo caute: clã sis turpissimus modo palam laudatus: rectius hi, quibus bona & mala sui natura æstimantur &c. Et idem paulo post: *Sed quid in aulis hodie frequentius, ista perversa Reputatione? cujus propria sunt, famam virtutis affectare, veram odisse virtutẽ, mentiri conditionẽ, humilitatẽ & humanitatẽ exuere, nullius amicitiã omnium admirationem, metum ac respectum, paucorum vero studia velle. Consequentia sunt tumor titulorum, vacuatio patrimonii, bonorũ odium, superiorum ira, inferiorum contemptus fumos deniq; emere & vendere, &c.* Sed tamen licet Principi dissimulare suas imperfectiones. *Philippe de Marnix. sect. 7. resolut.* 5. Turcarum Rex authoritatem sibi conciliat, turbasque & motus præcavet, dum curat, Iustitia ut administretur, & annonæ ullo unquam tempore caritas ne oriatur. *Renatus de Lusinga, de increm.* Imper. 2. ca. 4.

VII. Secundum generale Imperii cujuslibet munimentum est, Amor subditorum. Cætera cognomina honori magis dicamus: *Magnos & Felices & Augustos* dicimus, & ambitiosæ Majestati quicquid possumus titulorum congerimus: sed *Patrem patriæ* vocamus, qui utitur potestate patria, quæ est temperatissima, liberis consulens, suaque post illos ponens. Cum tar- *Amor subditorum alterum Imperii munimentũ.*

de sibi

de sibi pater membra sua abscindat, etiam cum absciderit, reponere cupiat, & in abscindendo gemat, cunctatus multum diuq;. Quare paternus Regum in cives suos amor tantum potest, ut ipsorum corda & intimos affectus plerumque possideant in solidum, atque unico sæpe verbulo benigno, & intuitu blandulo, veluti potentissimo quodam fascino, eorundem voluntates arcas & scrinia expugnent *Dn. Lansius pro Gallia f.* 19. Et majorem vim habet ad tenendos in officio etiam feroces homines, æquitatis, gravitatis, constantiæ & sapientiæ opinio, quam regium sceptrum; quam etiam carcer, bonorum confiscatio, proscriptio, virgæ denique & secures. *Iohan. Herburtus de Fulstin. histor. Polon. lib. 20. cap.* 20. Eaque demum Respublica fortissima censetur, ubi Princeps, vel Imperantes, à civibus amantur, *Vide Senecam* 1. *declamat. tertia:* Nullum quippe imperium tutum est, nisi benevolentia munitum, *ut in Dione ait Æmil. Probus.* Et nemo se alterius Dominum per violentiam nominare potest. *Perez. in Aphorism, fo.* 246. *Boccalini d.* Parnas. *1. ragguagl.* 99. Et idem *in* Pietra del Paragon. *fo.* 20. Multum imperando, plus amando Rex potest: Amor & Obedientia, fratres sunt germani. Anton. Perez. *fol.* 21. *nu.* 105. Impii, & ipsi etiam Spiritus impuri Deum timent, sed quia non amant, non ei obedientiam præstant. Metus & odium inseparabilia censentur. Perez, *fol.* 329. *aphorism.* 389. vetusque versus est:

Nemo potest esse fidus ei, quem timet.

Malè

Malè veneratio terrore acquiritur, longeque valentior est amor, ad obtinendum quod velis, quam timor. Plinius 8. *Epistol.* Imo, amor est de essentia Regis. *Arnisæus relect. lib. 2. cap. 3, sect. 2. Louys Guyon, tom. 3. des diverses Lesons lib. 1. ca. 22. & seqq.* nec Imperium vi retinetur. *Marnix sect. 4. resol.* 1. Faciant ergo Reges subditos sibi amicos. *Perez Aphorism. fol. 260. num. 144.* Ita Alexander Severus, cum ipsi & mater, & uxor objicerent nimiam civilitatem, sæpeque dicerent, molliorem tibi potestatem, & contemtibiliorem fecisti: ille respondit, sed securiorem atque diuturniorem. Animorum inclinationem, sequitur inclinatio, & ruina Imperiorum: *Typotius de fama fol. 131. & seqq.* signumque mortale habetur Principatus, si Princeps suis diffidere cogatur. *Perez. fol. 227. num. 33.* Ea demum felix est Regis fortuna, si timeant subditi, non eum, sed pro eo: quod Bias olim dixit. *Vide Scipionem Amirato. Discurs. lib. 15. cap. 7. & lib. 17. c. 3.* Tutissimum hocce satellitium est. Richter. *Axiom. Histor.* 189. Etenim, quem omnes oderunt, hic singulos ut metuat, est necesse: ac, ut ait Dionysius Halicarnassæus *lib. 6. sub num. 34. Quicquid est formidabile, id necessitate naturali maxime est omnibus exosum.* Ac firmissimum id esse Imperium, *ibid* dicit T. Largus, quod beneficiis, non suppliciis, subditos in Imperio continere solet. Illorum enim benevolentiam, horum timorem esse comitem. Ausonius:

Veneratio male acquiritur terrore.

Quod quem omnes oderunt, is singulos metuat. 5

Multis terribilis, caveto multos.

Præclara, & quæ hunc referãtur planè digna verba sunt Marci Imperatoris apud Herodianum *lib.1.* Neque enim, aut pecuniæ vis tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia satellitum agmina tueri Principem possunt, nisi eorum, quibus imperat, prius adsit benevolentia. Quippe ii demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed sui desiderium ex bonitate, civium suorum animis instillant. Neque enim quos servire necessitas coëgit, sed quos obtemperare sua quemque voluntas adegit, ii sunt in agendo patiendoque, à suspicione omni, assentationeque vacui: & nunquam Imperia detrectant, nisi violenter, contumelioseque habiti sint. Sicque Cæsar maluit semel mori, quàm metuere semper. *Suetonius cap.86.* Vide Nemesin justam, à qua superbia, absolutæque potestatis abusus ita punitur, ut etiam minimũ timere cogatur. *Perez fol.269, & fol.39.n.217. & seq.* Cujus regulæ illustre præbuit exemplum Ludovicus XI, Galliæ Rex. De quo Cominæus, *lib.6.cap.12. fol.569. item 572. ac passim.* Hincque verè gloriosa, ac viro Principe digna gloriatio fuit, Celsissimi Eberhardi, VVürtembergiaci Ducis; qui in Principum Germanorum solemni conventu, hoc uno gloriabatur: quòd in cujusvis suorum subditorum gremio, etiam in vastissimâ solitudine somnum capere securus posset. Ioachim. Camerarius *in vita Philipp. Melãchth.* Mart. Crusius. *Annal. part.3. l.7. c.14.*

Debet tamen amor iste

VIII. Amor autem ille, cum veneratione quadam & timore conjunctus esse debet,

bet. Quod dextre explicavit Imperator Sigismundus: qui audiens à quibusdam disputari, num melius esset amari, an timeri à subditis? respondit: quemadmodum superi amari & timeri volunt, ita & Reges. Neque enim benè ames, nisi etiam timeas. At in Regibus quoque situm est, ut amentur & timeantur: si ita moderentur vitam, ut nec inferioribus sint terrori, nec superioribus despectui Æneas Sylvius 4. *comment. in res gestas Alphonsi.* Fugienda itaque familiaritas, levitatem comitem habens; quæ olim Iohannem Albretanum, Navarræ Regem pessundedit: *Histoire de Navarre. fol. m.* 603. *& seq.* quique eo nomine à sua uxore acerbe exagitatur. *ibid. f.* 623. Fugiēda compotatio familiaris, &c. *Kirchnerus disp. de Repub,* 20. *in corol.* Olaus Magnus *lib.* 13. *c.* 34. Amoris illecebra est, non solum universorum, sed & singulorum cura. (nam & minimos etiam timere debet. *Perez. f.* 39 *n.* 217. *& seq.*) & ita singulorum ipse percipiat querelas. *Vide Iustum Lipsium in Dissertatiuncula: Vbi de Rodolpho Austriaco.* Ac barbarus est modus auctoritatem acquirendi, si Princeps nunquam conspiciatur. *Kirchnerus disput. de Repub.* 20. *th.* 2. *b. vid. Pierre Matthieu. l.* 1. *narrat.* 4. *n.* 11. *f. m.* 118. si solus edat, *Piccart. dec.* 17. *c.* 6. Nam semper comitas est melior fastu. *Dn. Gruterus part.* 2. *discurs. ad Tac. f.* 18.

cum veneratione & timore aliquo esse conjunctus.

Ante dictorum consectaria.

IX. Hactenus dictorum consectaria sunt.

Ne Princeps spectet supplicia.

1. Quod Princeps non debet supplicia spectare. *Faci. pol. Livian. part.* 3. *error.* 27. Ferina rabies est; sanguine ac vulneribus gaudere, & supplicia, nisi dolente &

commiserante animo decernere.

2 Ipse præmia conferat. (2) Vicissim præmia ipse, non per alium offerre debet. *Kirchnerus disput.* 19. *th.* 1. *a.* Favorabilia personæ Regiæ reservanda, odium in officiales derivandum. *Boccalini.* 1. *d. Parnas. c.* 61. Sententia fuit Rudolphi 1. Imperatoris: Severum & immitem fuisse me aliquando pœnituit; lenem & placabilem nunquam. Plerunque enim civiles dissensiones, mansuetudine & moderatione multo facilius, quam severitate & armis sedari possunt. Ita vere apud Euripidem Rex Menelaus inquit: Si vela tendas nimium, navis mergitur, sed si relaxes rursus, vehitur tutius. Odit Deus nimis vehementes impetus, odere cives: gratior est moderatio: *Chytræus hist. Saxon. m. fol.* 549.

3 Operā det, ut subditi præsentem statum ament. (3) Opera cumprimis danda: ut subditi contenti sint statu præsenti, nec imperii sit pertæsum. Id enim imperium firmissimum est. *Anton. Perez. fol.* 155. Subditi namque male contenti, sunt desperati. *Guicciard. in hypomnem pol. nu.* 56. & Regna male contentis, ut vocant, plena, instar turris sunt, argento vivo inædificatæ. *Perez. f.* 22. *num.* 113. Magnum ideoque est arcanum, subditos non habere male contentos: facileque evertitur regnum, ubi subditi Dominum tantum, non Imperium sunt mutaturi. *Boccalini, cent.* 2. *ragguagl.* 6. *f. m.* 21.

Eum in finem novorum rumorum sparsores puniat. Sed subditorum animos maxime perturbant, novorum rumorum, vel incertorum, vel ex affectu cujusvis confictorum sparsores: qui ideo maxime sunt puniendi. Optime Langlæus *Semestr. l.* 8. *c.* 11. Quales hodie sunt *die Newe Zeitungen* spargi-

spargiren: & tam Principes, quam subditos, in has vel illas partes proclives reddere student. Vanissimum pessimumque hominum genus: omnibus mortalibus libertatis desiderium est innatum, & iis, qui inviti, & coacti miserias perferunt, quævis vel levissima occasio ad res novas idonea videtur. *Dionys. Halicarnass. l.* 4. Ideoque justis populi petitionibus satisfaciendum. *Perez. fol* 160. *Aph.* 80. Multo minus eorum privilegia sunt violanda *Pierre Matthieu l. 6. narrat.* 1. *n.* 4. *f.* 452. Sicque Trajanus ad Plinium *l.* 10. *Epist.* 110. rescribit, sequendas esse leges uniuscujusque civitatis. Nam (de Bithyniæ ac Ponti civitatibus loquens) sive habent Privilegium, quo cæteris creditoribus anteponantur, custodiendum est; si vero non habent, in injuriam privatorum id dari à me non oportebit. Et *Epist.* 114. Id ergo, quod semper tutissimum est, sequendam cujusque civitatis legem puto.

Iustis petitionibus satisfaciat.

Privilegia ne violet.

At si fieri nequeat, ut omnes præsenti statu sint contenti; ea tamen pars civitatis, Rempubl. quæ salva esse cupit, potentior existere debet. *Aristoteles* 4. *pol.* 12. quo & semper Lysander respexit. Æmilius Probus *in vita.* Ac item, quamvis Princeps plus timere debeat subditorum maledictiones, quam inimicorum arma, quod fuit Apophthegma Heinrici Castiliæ Regis: Botero *d. detti. f.* 3. attamen Friderici III. Imper. mansuetudo imitanda est: qui, cum nonnullos dicta probrosa in eum jecisse aulici referrent, nihil plane commotus, dixit: Principes & alios præstantes viros, quasi signum, ad quod omnes virulen-

Vt pars quæ salvam vult Remp. prævaleat.

tæ linguæ tela conjicerent, expositos esse; ut turres præaltas fulmina feriunt, humilia prætereunt tecta. At bene nobiscum agitur, cum verbis tantum impetimur. Et in magno præsertim Regno, multa negligere, multa pati necesse habet Princeps. Ac ita Catharina Medicæa dicere solebat; *che gli effetti di piccioli modelli, non riuscivano ne grandi. Batero de detti. fol.* 17.

Arcanũ generalißimũ simulatio.

X. Sed inter arcana, de quibus nunc tracto, generalia sunt, quæ omnibus negotiis, in unaquaque Republ. pro ratione temporis ac loci adhiberi possunt, ex quibus specialia deducuntur. Inter quæ primum agmen ducit *simulatio.* Quod arcanum generalissimum, ex quo cætera omnia, tanquam rivuli ex suo fonte, descendunt.

Simulatio quid?

Simulationem ICtus dolum vocat, cum aliud agitur, aliud simulatur. Quo nomine non innuo turpem simulationem, neque quali arrogans uti solet: uti Nero ad quinquennium, Herodes junior ad sexennium fuere, post quod tempus simulatio detecta, & natura hactenus occulta erupit. Quam licet Tyranno valde necessariam dicat Aristoteles, (qualis Tiberius fuit, artifex in vitiis occultandis,) Ego tamen Catonem probo, quem Vellejus scribit, nunquam recte fecisse, ut fecisse tantummodo videretur. Sed honestam nihilominus simulationem, quæ non multum à virtute recedit, utilem esse, & in tempore assumendam, B. Hieronymus docet: qua etiam justi homines ad suam & aliorum salutem sunt usi.

Qulis admittenda.

Simulare Politicis quid.

Sicque in civilibus simulare, Politici vocant;

cant; aliam actionibus speciem præferre, quam revera subest; quod Plautus vocat, glaucoma oculis objicere; Ulpianus, sub specie, sub prætextu agere; Marcianus, sub colore: sicut actum ipsum Marcellus colorem, seu titulum quæsitum appellat; quam falsam expositionem interpretatur Quintilianus.. Quales sunt omnes actus imaginarii, cum fides facti simulatur, non intercedente veritate, ut Modestinus definit. Et hoc omnino fieri opus est, quando Reipublicæ expedit, consilia esse in occulto; ne, si causa deprehendatur, in ipsa herba supprimantur, priusquã perveniant ad maturitatem. Multa sub eo prætextu, & ab aliis fieri vidi, & feci aliquando ipse callidè & insidiosè, inquit Cominæus.

Simulatio Principum circa legatos.

Quo artificio Principes, proprios Legatos quandoque fallere solent, dum sub alio prætextu eos ablegantes, veram causam celant, ne, si sciant, remissiùs agant, ut supra *in dissertat. de legatis*, dixi. Huic parti toties locus est, quoties alia causa prætenditur, ne, quod agimus, id agere tamen videamur. *Gryphiander. thes. 70. & sequentibus.*

Religio majestatis decus.

Omnium validissimus est prætextus religionis, quo solo Bodinus scribit, Australes subditos suos in officio continere. Summa enim ratio est, quæ pro Religione facit, ut inquit Papinianus: ut omnia post religionẽ ponenda civitas Romana duxerit, teste Valerio Maximo, etiam in quibus summæ Majestatis decus voluit apparere. Hac veluti thyrso percutiuntur mentes humanæ, ut facile in ejus imagine, etiam falsa

 & simu-

& simulata acquiescant: maximè vulgus, cujus mobiles ad superstitionem perculsas semel mentes, dicit Tacitus, ut nulla res efficacius multitudinem, quàm superstitio regat. Hinc & Gajus ICtus, maximũ remedium expediendarum actionum vocat *Gryphiander, th. 77. & c.* ego *l. 2. pol. c. 1.*

Item ius Pariter usitatissimus est prætextus juris, ut pænè nimio sui usu eviluerit. Nec enim est quisquam hominum, maximè Principum, qui, quod agit, non jure agere videri velit: ut admodum insulsus videatur Politicus, si instar prædonis Vlpiani, interrogatus, cur id faciat, responsurus sit, quia facio, nec ullam causam suæ actionis possit reddere, saltem fatuam & ineptam. Imo speciosam noverit, & quæ etiam peritioribus imponat. Quod Principi suo suggerit Machiavellus: utilitati saltem ac Imperio consulendum; nunquam defuturas causas, quibus in actiones color aliquis juris inducatur: Homines autem specie magis & colore rerum, quam rebus ipsis permoveri & judicare: præsertim vulgus, quod specie recti, & rerum eventu captivum perpetuo ducatur. Et pæne nihil quam vulgus in toto orbe versari, ut paucorum sapientum ratio habenda non sit. Quin ex his quandoque Patronos se offerent, sicuti Philosophus quidam cædem Cliti ab Alexandro per ebrietatem recte factam contendit, effecitque, ut jure facta à militibus decerneretur. Thomas VVolsæus Cardinalis incestum, & crebra divortia Heinrici Angliæ Regis, apud Pontificem excusare tentabat. Nimirum est hoc, quod in simili Cicero conque-

Notatur Machiavellus & alii iniquitatũ patroni.

conqueritur, nihil tam monstrosè à quoquam dici & fingi posse, quod non aliquis Philosophorum asseruerit. *Gryphiander th. 96. &c.* Nec multi Papinianum ICtum imitantur: quem ajunt occumbere maluisse, quàm Imperatoris fratricidium excusare.

Occultatio affectuum quæ tamen potius est dissimulationis.

Et itidem generale est arcanum; occultare odium, iram, dolorem, gaudium, & cæteros affectus, ne animadvertantur. Quod in speciem dissimulationis incidit, quæ est simulationis quasi soror ac comes individua: quia eo ipso, dum dissimulamus quod est, simulamus etiam quod non est. Hocque summè necessarium esse Politico reputatur, adeo ut Magnus Rex non temerè dixerit, qui nescit dissimulare, nescit regnare: imo nescit vivere. Cum enim in vita multa Politico obveniant, quæ nolit; ut ad effectum consiliorum suorum veniat, multa simulet oportet invitus, & dissimulet cum dolore, ut alicubi M. Tullius inquit. *Gryphiander. h. th. 134. &c.* Ita injurias dissimulare quandoque oportet, saltem ad tempus. Et licet in privatis, injuriam dissimulatione aboleri dicat ICtus: in Principibus tamen manet alta mente reposta; quousque occasio ad animum revocandi, ut ICti vocant, se offerat. Sicq; in præsens Tiberius injuriam civiliter habuit, inquit Tacitus, sed in animo revolvente iras, etiamsi impetus offensionis languerat, memoria valebat. Ita Saul dissimulabat despectum filiorum Belial, ac erat quasi surdus. David demum moriturus à Simei injuriarum vindictam sumere filio præcipiebat.

Cuius necessitas ostenditur.

Crebrum pariter Politicis est, falsa spe delude-

5 Falsa spe deludere. deludere alios. Qua se invicem lactasse Ludovicum XI, & Carolum Burgundum, apud Cominæum est videre: sicut apud Thuanum, quomodo Carolus V. Francisco de restituendo Mediolano frustra spem fecerit.

6 Conciliare animos eorum qui alieni sunt juris. Pertinet huc persuasio, qua callide allicimus animos eorum operasque, qui alieni sunt juris, ut Lipsius definit. Quod proprium esse prudentiæ statuit Cicero, conciliare sibi animos hominum, & ad usus suos adiungere, Ita Metellus apud Sallustium, Legatos Iugurthæ alios ab aliis diversos aggreditur, ac paulatim tentando, postquam opportunos sibi cognovit, multa policendo, persuasit.

7 Distrahere adversarios. Sicuti & è diverso distrahere adversarios, serere odia ac rumores alere factiones. Quomodo Cato inter servos simultates nutriebat, ne conjuncti in Dominum conspirarent. Quam artem Ludovicus XI. callebat, qui & quandoque utramque partem in bello pecunia aut milite adjuvabat, & in omnibus pænè Principum aulis suos habebat ὠτακουστὰς, ut Philosophus vocat: ex intimis Consiliariis, quibus annuum salarium furtim dabat, ut suæ causæ faverent.

Fides tamen omnino servanda Principi. Quod si tamen ultro citroque fides data sit, neque perfidiæ, neque perjurii auctores cuiquam esse debemus, ut in simili Imperator Alexander rescripsit: cum, ICto teste, grave sit fidem fallere, utpote sanctissimum in vita, teste Cicerone. Hocque Iure gentium ita inter omnes populos convenit, absque quo esset, ut nec hominum

commer-

commercia, nec ipsa civilis societas stare posset.

Quod cum in aliis, tum maximè in Principibus, obtinere debet; quorum simplex assertio habetur loco juramenti: ut dixi *in dissert. de Fœderum jure.* Vnde eos ab omni malitia vult esse remotos Cacheranus, & Baldus, unam linguam habere & unum calamum, immobiles, sicut est lapis angularis. Verum quam multi sunt, apud quos dictis promissisq; nulla fides, nisi quatenus expedit? Quod de Parthis prodidit Iustinus. Et etiam Bodinus 5. *de Repub. cap.* 6. attestatur. Fidei Religionem plerosque Principes reputare nullam esse oportere, si publica utilitas agatur. Et ita de Gallis ajunt, eos fraudibus agere, & fidem publicam, quæ perire non debet, specie quadam Iuris, à legitimis etiam conventionibus exterminare, vanissimis ratiunculis innitentes. *Dn. Lansius Orat. cont. Gall. f.* 291. Qui pacta & juramenta pro decipulis habent, quibus incautos supplantent; sicut Lysander dicere solebat: Pueros quidem astragalis, viros juramentis fallere oportere. Quo sensu ille apud Ennium ait: *juravi lingua, mentem injuratam gero.* Sed his Isidorus commode præcludit viam: *Quacunque arte verborum quis juret, Deus tamẽ, qui conscientiæ testis est, sic illud accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. Alii alio pacto solent perplexarier, pactum non pactum est, non pactum pactum est, cum illis lubet: Imo cum tabulæ notantur, adsunt testes duodecim, tamen invenitur orator, qui factum neget. Si non apertè, saltem occultè quandoque.* Gry-

phiander *th.* 196. *&c.* multis ita utilitas plerumque pro justitia esse solet. *Dn. Christoph. Forstnerus. Hypomn. polit* 27.

CAPUT II.

De Arcanis specialibus cujusvis Politiæ.

Arcana Reip. quotuplicia?

I. ARcana Reipublicæ specialia, triplicia Clapmarius facit 2. Cap. 1. ex triplici Imperii statu. Ego formam Reipublicæ commixtam, sua pariter vel maxime habere Arcana, puto: quod nec Clapmarius alibi diffitetur. *lib.* 5. *cap. ult. &* 6. *cap.* 19. Et huc pertinent fines secundarii Rerumpublicarum, de quibus Aristoteles 3. *polit.* 5. Et sic Oligarchiæ finis Divitiæ sunt; æqualitas Democratiæ: iique fines minus principales, præcipue statum concernunt. Ergo, Arcana sunt rationes, huncce finem adipiscendi

Arcana regni successorii pauciora & quæ sint.

II Arcana Regni, quod obvenit successione, pauciora sunt. Satis enim est, ne Princeps suorum majorum transgrediatur instituta; deinde, ut tempori ad novos rerum casus inserviat: ita, ut si Princeps hujusmodi, communi & vulgari saltem præditus in agendo industria sit, semper in Principatu se conservare possit. Nisi enim extraordinariis & prævalidis vitiis, in odium offensionemque populi incurrat, meritò naturali quodã jure à suis diligitur; & in ipsa vetustate cohærentis & continuati Dominatus, omnium mutationum memoria obruta jacet. Nicol. Machiavellus *in Principe, c.* 2. *& discurs. lib.* 3. *c.* 5. Icõ. ãimorum Barclai. *cap.* 13. Hœnonius *disp. polit.* 9. *thes.* 26. 27. *&* 29. Antõ. Perez *f.* 180. *nu.* 124.

Ego

Ego in prodromo *tract.d.success.& elect. fo.* 15. *num.* 13. Quamvis major pars Regum, rationem diversam sequi malit, huncque vulgarem & popularem imperandi modum detestetur; teste eodem Perez. *aphorism. de las segundas cartas. num.* 5. ac adde *fol.* 153. *aphorism* 74. Hinc Princeps talis antecessoris Consiliarios mutare & dimittere non debet. 3. *Reg.* 12. *Cominaus* 1. *c.* 3. *Serenissimus magna Britannia* Rex, 2. *Inst. Regia. f. m.* 69 *Iohan. Gerhardi, decad.* 4. *quast.* 6. Ego, *de Cōsilio politic. cap.* 6. Si quis tamen post Principem invisũ, & cujus Imperii pœnitet, Principatum acceperit, aut si veteris Aulæ Consiliarii populo invisi sunt admodum, is abjectis illis, probos & expertos asciscat.

Fama defuncti, in successorio maxumè Imperio, est custodienda. *Amirato.* 17. *discurs. Casp. Ens.* 2. *convival. f.* 166. *Ego in prodrom. disp. nomicopolit. num.* 10. *fol.* 24. Et inprimis initio cavendum, ne contra consuetudines patrias, Regnique leges delinquat. Habetur enim pro comperto, quod is, qui exordium regiminis sui, à contemptu legum suscipit, multis, ut injuriam faciat, comminetur. *Olaus Magnus histor. Septent.* 8. *cap.* 3. Ad Arcana successivi Regni refero, quod Principatus minimè dividendus est: quodque successioni certæ debent esse fixæ leges, & quod pacta fiunt gentilia, de mutua successione; & quidem dum adhuc incertum est, an ille casus unquam sit eventurus. *Bodinus de Repub. fol.* 1124. *& seq. Ego tract. de success. & elect. Regia lib.* 1. *dissertat.* 14. *num.* 8.

III. Vicissim infinita sunt Arcana Regni novi. *Arcana*

novi.

regni nuper parti.

novi, seu nuper parti: quorum nonnulla recenset in suo Principe Machiavellus, & Amirato *lib.* 1. *disc.* 8. *ut & li.*20.*discur.*7. Facius *item in Polit. Livian.* Richterus *axiom.hist.*76.Suetonius *Cæsare c.*75.Forstnerus *hypomn.* 55. Regnum novum multa Arcana habet, & quidem etiam ad crudelitatem quam proximè accedentia. Vnde apud Virgil. 1. *Æn.* Dido:

Multa habet & ad crudelitatē accedentia.

Res dura, & regni novitas me talia cogunt
Moliri,

Et Ariosto. *cant.* 9.

- - - Sempre, mai piu quando è nuova,
Seco ogni signoria sospetta porta.

Sicque etiam Tiberii crudelitas defenditur, in Boccalini Parnasso *Cent.*2. *cap.*33.Et Imperium, præsertim flagitiis partum, nemo unquam exercuit artibus bonis. Tacitus 1. *Histor.* Suetonius *Cæsare cap.* 72. Vide Campanellam,*polit.cap.*9.§. 6. Sic & in Republica libera ad unius dominatum redacta, institutio pristina cum primis liberati apta, mutari debet. *Paruta li* 1. *discurs.* 1. *fol. m.* 27. Ita Philistæi, filiis Israel omnibus conventibus & congregationibus interdixerunt, cum eos ultimo prælio subjecissent. *Drusius ad loca Samuel.lib.*1,*c.*7 *v.*7.Iisdem quoque omnia ferramenta ademerunt. 1. *Samuel* 13.*vers.*18.

Arcana regia relata ad plebem & Patricios.

IV. Alia rursus sunt Arcana Regia, sive Arcana Imperii Monarchici contra Plebem; alia contra Patricios; alia contra unum: de quibus Clapmar. 2.*cap.*15. *&c.* & Amirato *lib.*13.*disc.* 8. Si nobilium timentur

tur factiones, plebs est tuenda. *Boccalini.* 2. *ragguag* 43. ut in Regno Neapolitano, & Ducatu Mediolanensi fecit Philippus II, Rex Hispaniarum. Debilitandi sunt, qui potentes nimis; Ludovici XI. Galliæ Regis exemplo. *Botero ded'tti.f.*10. Plebs non exugenda, & contra Nobiles defendenda, & hoc est *tenerei popoli basi. Boccalini. 1.c.* 67. Alii, eo fine dissidia Nobilium fovent. *Boccalini.* 1. *ragguag.* 35. *fol.* 145. qui idem 1. *ragguag.* 68. disputat, quid commodi, quidque incommodi ferat, Optimates in Regno potentes habere? At contra plebis furorem, Imperium firmat Nobilium favor. Nobiles enim ferè, uni Monarchæ favent, & malunt unum superiorem ferre, quam plebem sibi æquari. *Boccalini* 2. *ragg.* 6. *f.* 17. *& seq.* ut experientia testatum fecit, In Belgicis Provinciis, cum Rege reconciliatis: teste Meterano, non uno loco. Vnde Machiavellus. 2. *hist. Flor.* 104. de Duce Atheniensium, à Florentinis vocato, loquēs: *Non alia,* inquit, *ratione populum istum, à quo tot injuriis oppressi hactenus fuerant, subjugari posse constituerunt, quam si sub unius Principis Imperium mitterentur, à quo virtuti suus honor haberetur, atque contumacia coerceretur.* Quo itidem respectu, Tacitus de Germanis. *Est apud illos* (Sujones) *& opibus honor, eoque unus imperitat, nullius jam exceptionibus, non precario iure parendi.* Alia adhuc arcana, intuitu Nobilium usurpanda, suggerit Campanella. *Monarch. Hispan. cap.* 14.

Contra plebem.

Arcanum item habetur contra plebem, tam in Regno, quam Aristocratia, subditis adimere

Armorū adeptio.

arcanum regno & Aristocratiæ commune. adimere arma. Idem Tacitus, ubi Althamer. *fol. m.* 500. De iisdem Sujonibus: *Arma non, ut apud cæteros Germanos, in promiscuo usu, sed clausa sub custode, & quidem servo.* Ita in hoc Ducatu post bellum rusticanum, rusticis adempta arma, & certis armamentariis, in oppidis quæ erant, inclusa fuerunt.

Cavere ne unus præ cæteris excellat. Cavere etiam Principes solent, ne unus præ cæteris nimis fiat Magnus, quod Tiberium monuit Augustus. *Dion. fol. m.* 588. Sicque Ferdinandus Rex Hispaniæ, Consalvum, magnum Capitaneum dictum, sibi Regnoque cavens, depressit: *Vide Sepulved. com. ad Aristotel. 3. politic. 9. num. 12.* Sic postea Pescarius Carolo V. & Don Iohan de Austria, ac etiam Parmensis, Philippo II. fuere suspecti: quasi Imperium ambirent earum Provinciarum, quas administraverunt: & Bellisarium Iustinianus humiliavit.

Etenim in negotiis status, quicquid fieri potest, illud metuendum est, ne fiat. Est namque humanum ingenium ita comparatum, ut, ubi facultas, & occasio est, fere ambitio eos captet. Et qui potest imperare, vix negligit occasiones, etiamsi id contra jus fiat.

Temeritatem ministrorum per matrimonia sistere. Arcanum Principis, adversus ejusmodi magnos ministros habetur, ut ad Matrimonium adigantur: quod incaute Heinricus IV. Galliæ Rex, in Bironio neglexit. *Mercure Fransois tom. 1. fol.* 111. Non enim ita temerarii sunt, qui sibi liberisque metuere necesse habent.

Quam propter rationem crimen Maje-

statis,

statis, liberos quoque adficit pœna: quo scilicet nemo delictum illud committat, metu pœnæ ad liberos, etiam innocentes, transeuntis. Sic & sub specie honoris, æmuli removentur. *Dn. Gruterus, Discurs. part. 2. fol. 124. & 132.* Quidem etiam Principes, eam propter caussam, Magistratus eligere solebant, qui negotiis pares, non superiores erant. *Tacitus 6. Annal.* Vbi de Poppæo Sabino.

Cumulantur alia arcana.

Huc pertinet, quod Statistæ suadent, Magistratus non continuare, nec magnis familiis dare. Botero *de detti. fol. 14. b.* Perez *fol. 10. num. 43. 44. 46.* Belli gestionem extraneo committere, cum solius Principis respectu, non propriæ magnitudinis intuitu, obedientia præstetur; Boccalini 1. *ragguag. f.* 127. magnos non procul ablegare. Perez *fol. 11. num.* 48. ut eorum actiones eo magis sint in conspectu. Arcana Dominatus Barnab. Brissonius recenset *tract. de Regio Persarum Princ. per discurs.* Boccalin. *cent. 1. raggual. 29.* Hocque Regnum facile cadit, ut cēset Boccalini 2. *ragguag.* 48. & etiam Machiavellus *in Principe alicubi*. Vbi Francicum & Turcicum Imperium inter se confert.

V. Iterum singularia sua habent arcana Ordines, in Regno Electivo, *Vide Henning. Arnisæum doct. pol. f.* 209. add. Auct. *von der Freystellung, part. 1. fol. 66 b. & c.* Huc referunt, ne ex una familia sæpius sumantur Reges: *c. venerabilem. 34. v. nam si pro ut olim Fridericus extr. de Elect.* quæ Decretalis, in vulgata Decretalium compilatione mutilata, integre ponitur *in tr.* Sim.

Arcana Ordinū in regno electivo.

Sim. Schardij *de elect. cap.* 4. Vide etiam VVindeccium *de elect.* ubi probat, etiam in Regno Electivo non facile negligi posteros vel familiam Regis; hancque eandem explicat Decretalem. Adde Mich. Piccart. *observat. dec. 6. cap.* 7. Huc itidem pertinet, quod Curtius *lib.* 10. inquit: Sine certo Regis hærede, Regni publicas vires ad se quemque tracturum. Quod pro arcano Regio adversus Ordines sumo. Vbi enim successor in incerto est, ibi facile ad pristinum statum relabitur Respublica. Ideoque Augustus, Germanicum asciri per adoptionem à Tiberio jussit, ut pluribus munimentis insisteret. *Tacitus Annal.* 1. *§. illud. Inst. de adopt.* Immodicus tamen honor successoris destinati est impediendus. Suetonius *Tiberio cap.* 17. Vide *Me. in tract. de Succ. & Elect. lib.* 3. *cap.* 3.

Arcana cum Aristocratiæ adversus populū, tum adversus unius Imperiū.

VI. Aristocratiam adversus Populum tuetur maximè justa potentia Optimatum; ac si Populus ab injuria defenditur, non ei tamen ullum Imperium datur. Adversus autem unius Imperium Aristocratiam regit concordia & æqualitas. Concors enim paucorum Dominatio, non facilè ex sese perit. Arist. 5. *pol.* 6. Videndum etiam, ne magna Imperia, ab una familia præscribantur. Vide Clapmar. 6. *cap.* 20. Vbi arcana Reipublicæ cujusdam, quæ ocellus est Germaniæ (Noribergam intelligo) recenset. Arcana & singularia multa Reipublicæ Venetæ, enarrat Boccalini, 1. *ragg.* 5. Quæ eadem Patriciis bella non committit, ne unus nimium crescat. Cominæus *lib.* 7. *cap. ult. fol.* 685. Omnis quoque

que Respublica libera, hoc observare debet, ut sibi subditas Provincias non servili Imperio gubernet, sed eæ quoque libertatis communis commoda sentiant. Cujus rei neglectio, Romanam evertit Democratiam. Sic enim Tacitus I. *Annal.* scribit: *Neque Provinciæ illũ rerum statum abnuebant, suspecto Senatus populique Imperio, ob certamina Potentiũ, & avaritiã magistratuum, invalido legum auxilio, quæ vi, ambitu, postremo pecunia turbabantur.* Sic Florẽtinorũ ruinæ occasionẽ dedit oppressio Pisanorum. *Cominæus l. 8. cap. 3. fol. 709.*

Liberæ item Civitates sese invicem juvare, non destruere debent. Consultum pariter est, non nimis extendere Imperii fines. Et prudenter, ut omnia, Boccalin. 2. *ragguag. l. 6. fol. m. 20, Il miglio precetto Politico, che altri possa ammirare Republiche Alemane sia l'haver in sommo horrore gli dequisti delle Nationi.* Ita ut Vlmenses immeritò carpere videatur Felix Fabri *in Histor. Sueviæ*, quod noluerint emptionis titulo acquirere vicinas ditiones; cum id fuerit Arcanum, ne sibi molestias & invidiam vicinorum simul compararent. Contrà defenditur Aristocratia; si plebeiis aliqua munia, sed nil tamen de potestate tribuatur. *Adam Konzen. l. I. Pol. c. 17. num. 4. & seqq. usque ad fin.* Et heic caput est; ne singulari etiam à Senatu accepta injuria, contra Senatum sentire, & novi quicquam moliri; sed pluris Reipublicæ commoda, & Civium quietem, quam fortunas suas, quam liberos, quam caput ipsum facere. *Aon. Palearius Orat. pro Ant. Bellanto. fol. m. 298.*

VII. Po-

Popularis administrationis fundamentum & scopus.

VII. Popularis administrationis fundamentum est, & scopus; libertas, deinde æqualitas. Et libertatem quidem facile obtinet populus, æqualitatem difficilime. Quamvis enim in eo pares sint, quod omnes vicissim imperent & pareant; imperandi tamen vices ad paucissimos perveniunt.

Libertas autem in eo versatur, non ut vivas pro arbitrio, sisque omnino in tua potestate, sed ut vivas juxta leges, subditus tuo Magistratui; atque ea cõditione, ut tibi quoque sit imperandi potestas. Sic enim est omnibus par Civitatis jus, atque honor. *Conzen. libr. 2, cap. 12. num. 2.*

Quomodo cõservetur contra unum.

Et ita popularis status, (cui maxuma prudentia gubernationis opus) conservatur contra unum: si nulli uni infinita & nimia, aut longior potestas in Magistratu detur, *Kirchnerus disput. de Republ. 20 thes. 4. b. Paruta 1. disc. 1. fol. m. 11.* Hac enim populi indulgentia, Cæsar ad Monarchiam arripendam est abusus. Illud itidem sedulo præcavendum, ne uni ex Magistratibus tanta tribuatur potentia, ut consuetas Reipubl. actiones sistere aut impedire possit. Machiav. 1. *disc. cap.* 15. aut ne populus sibi adulari sinat. Omni conatu impediendum, ut ne una familia, nimis potens evadat. Hac enim ratione Medicæi Florentinum Dominatum acquisiverunt. *Cominaus l. 5. c. 5, fol. 623. & seq.* Et in eo quoque Florentini impegerunt, quod Laurentium Medicæum satelliti o uti permiserunt, *Comin. dict. locis. f. 627.*

Arcana ad captandam plebem in Democratiis

mocratiis, eorum qui ad Tyrannidem aspirant, habentur: ut vehementer populares, tum verò in milites studio ac liberalitate insignes sint. Quibus artibus ad Imperium Romanæ Reipubl. pervenit Cæsar: *Suetonius in vita c. 67. &c. seqq. usque* 71. Adeo, ut primus auctor militarium privilegiorũ circa Testamenta censeatur. *Enenckel. 2. de privil. mil. privel.16. à pr.*

Quomodo plebs captetur ab iis qui ad tyrannidem adspirant.

Nunquam ergò permittatur, ut unus potens sibi devinciat Milites, aut ii non ita in Reipubl. manu sint: ut talem quocunque tempore exarmare possit. Notet hoc Europæ ocellus! ut ita Taciti monitu, cavendum semper populo sit ab iis, qui falso libertatis vocabulum obtendentes, privatim degeneres, in publicum exitiosi, nihil spei, nisi per discordiam habent.

Quæ contra hoc arcana.

Quibus vero rationibus, Magistratuum Tyrannidem prohibuerint Romani, tradit Ens. 1. *conviv.* 146.

Arcanum item est: ut Cives non externa admirentur: non in aulis vivant, non Principes exteros adulentur. Sic Romani, Reges haud in magno prætio habuerunt. M. Cato, Eumenem noluit audire, & Civem in libera Republica magno etiam Rege præstantiorem esse dixit. *Plutarchus in vita.* Nicomedes contrà, raso capite pileum sumpsit, & se Romanorum libertum esse, professus fuit. *Plutarchus d. fort. Alex.* Contra plures tuetur Democratiam: qui contra Vniversos crescere opes, & potentiam paucorum non concedit. Quo usu ostracismus Atheniensium, & petalismus aliorum institutus fuit

Quomodo democratia defendatur adversus plures.

fuit olim. 3. *polit*. 13. Alia habet Clapmar. 2. *cap*. 13. *&c*. Quin & delinimento honoris, sæpe turbulenti homines aliò amandantur. Vt Vitellius in Germaniam, quo interim Respublica pacatior sit. Ita Rheam ab Amulio in Collegium Virginum Vestalium detrusam, scribit Iustinus: addita injuriæ specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa videretur, ne quis vindex Regni ex genere Numitoris oriretur. *Gryphiander thes*. 95. Hinc Ephesii, cùm civitate expellerent Hermodorum, ita sunt loquuti: *Nemo de nobis unquam excellat. Sed si quis extiterit, alio loco, & apud alios sit. Cicero Tuscul*. 5. Adde *Christoph. Forstner. hypōn*. 10. Democratici enim cavent, ne omnia & maxuma officia, patriciis & antiquis familiis concedantur. Ea enim ratione popularia Imperia in Aristocratiam, tractu temporis converti putant. Hinc Argentinæ, *der Ammeister* (cujus major est potestas, quam *des Stattmeisters*) non nisi ex plebeia sumitur familia. Sic Genuæ non in Ducem eligebatur olim, nisi plebeius; & is à Nobilibus nominabatur. *Cominæus lib*. 8. *cap*. 15. *fol*. 820.

Populus quomodo defendendus adversus ipsã plebem.

Sed populus, non tantum contra unum, & patricios: sed & contra ipsam plebem est defendendus. Quod fit æqualitate, & cuilibet ordini sua dignitate servata. Et ita olim contra plebem defenderunt Optimates Romæ Senatorum optimi quique. Vnde Cicero *pro Sestio*: *Qui ita se gerebant, ut sua consilia optimo cuique probarent, Optimates habebantur*. Et ita ab Optimatum partibus stantes, magis defendere videntur libertatem, quam plebis parteis tuentes. Sulla optima-

optimatibus qui accensebatur, multa impotenter egit: sed Rempublicã non extinxit: Cæsar, cui multos Marios inesse; acrî judicio citò conjiciebat Sulla, (Suetonius *Cæsare* 1,) clementia subdolè usus, libertatem & Rempublicam evertit.

VIII. Scitè Aon. Palearius, *Orat. pro concordia Civium, in fol.* 412, scribit: Libertatis proprium est, sic vivere ut velis. Eam si sic illi interpretentur ut solent, quæ pestis? quæ pernicies? quod exitium veræ libertatis? Quanto gravius & sapientiùs Decemvir Reipublicæ Lucensis, peregrino audaci & temerario, qui ad sensum & voluntatem esse videndum jactabat in libera Civitate, respondit: Si in libera Civitate es, liber esto, modò sic vivas, ut debes, Nam cum diversæ sint hominum naturæ & voluntates, non dici potest, quæ dissidia, quæ damna, quæ mala sint, ubi cuivis, quodvis licet: vix crediderim, in silvis, cum more ferarum vitam sibi homines propagabant, istam vocem istis interpretibus ferri potuisse. At unum ferè malum Democratiarum est, libertas immoderata, ac licentia concionum. Hoc uno modo, vetus illa Græcia periit, quæ quondam opibus, Imperio, gloria florebat. Præclarus contra fuit mos Romanorum, qui nullam vim concionis esse voluerunt, quæ sciscerет plebs, aut quæ *populus* juberet; summota concione, distributis partibus tributim & centuriatim descriptis Ordinibus, auditis auctoribus, re multos dies promulgata, & cognita, juberi vetarique voluerunt. *Cicero pro Flacco. fol. m.* 500. Magnum arcanum est, ut in Democratia ne-

Libertas in quo cõsistat.

sciat

sciat populus se habere omnem potestatem: sed putet Legibus, Magistratui ac Senatui se esse subiectum. Quod Patres olim Romæ studiose efficere statuerunt. Arcani hujus Legulei non capaces, absone tradũt; Principem Romanum, majorem quam populum, vigente libertate, potestatem habuisse. Quod jam monui in *Oeconom. tit. 3. & 4. lib. 1. fin. quæst. 9. ad fin. & disput. sing. ad lib, 1. ff. thes.* 11.

Senatus in Rep. libera necessarius.

Inde in Republica libera, Senatus esse debet; ejusque defectus nocuit Reipublicæ Atheniensi: profuisset item Reipublicæ Romanæ, si Senatores plures, majorisque auctoritatis extitissent, populusque tantum Magistratum, electionem, & correctionem habuisset. *Paruta.* 1. *discurs. 1. fol. m.* 38.

Nobiles non debent plebi adulari.

Nobiliores itẽ plebi adulari haud debent. Inde de Optimatibus Romanis. *f. 9. disc. 1. lib.* 1. Paruta. *Et si vede havere per l'ordinario tenuto quiei Nobili strada diversa da quella, che si conviene usare con la plebe, con la quale molto piugiovar suo le certa maniera grave & severa, che la dolce, & humile non fa. Ma l'ãbitione accieco talmente egli animi coro, che tale errore non conoscendo, o nen curando, cercavano l'uno à gara dell' altro, condoni, conspertacoli, & con procedere dimesso, di insinuarsi nella gratia del Populo.*

Plebs Reip. gnarus esse debet.

Arcano huic compar est, facere ut Reipublicæ callẽtes sint cives. Quamvis enim paucorum plerumque virtus omnia faciat in Democratiis: *Æmil. Probus in Epamin. ad fin.* acre tamen in illos populi judicium, & prudens esse debet. In libera item Republica, liberam linguam esse decet: hacque ratio-

ratione Romæ & Athenis Comœdiæ, Satyra, &c. frequentes, & etiam in triumphis summa dicendi licentia erat. Sueton. *Cæsar. cap.* 49. & ibi Commentatores.

IX. In statu mixto arcanum est, Ordines habere potentes; vitare ea, quæ ruinam hujus status accelerare queunt: qualia sunt; Ordinum supina negligentia, & Reipubl. ignoratio, timiditas, adulatio superioris, discordia, commodum privatum, proditio secretorum, in ejusmodi Ordinum numerum referre homines viles, mercenarios, superiori multis nominibus obstrictos, & quos Princeps officio, quo inter Ordines vel alias funguntur, utcunque libuerit, privare potis est. Quique statui mixto nocere volunt, non simul offendunt plebem & Nobilitatem. Boccalini *cent.* 1. *ragg.* 35. *fol. m.* 145. *& seq.* Ergo haud se separare debent. *Arcana in statu mixto.*

X. Arcana Imperii, ab Imperii juribus differre, jam supra est dictum, *c. 1. num.* 3. & difficultatem non habere videtur hæc res ullam. Arcana vero Imperii, & arcana dominationis, confinia valde sunt atque conjuncta: ita ut subtilis magis videatur esse hæc distinctio, quam tractatio Politica admittit. Vide Clapmar. 3. *c.* 1. de Iure Dominationis loquitur Meleager, apud Curtium *libr.* 10. *cap.* 29. cum Alexandrum monet, Ius Imperii Perdiccæ morte sanciendum esse, ne occupetur impotens animus rerum novarũ. hinc, *Mort d'estat*, Iura itidem dominationis, Clapmarius 4. *cap.* 2. *&* 3. perperam ad arcana solum dominationis tuẽda, pertinere dicit: cum jus dominationis nihil aliud sit, quam extraordinaria, & le- *Arcana Imperii & dominationis comparantur.*

gibus soluta potestas; qua in omni parte Reipublicæ uti potest is, qui Majestatem habet: modò id bono fiat Reipublicæ & communis salutis caussa.

CAPUT IIII.

De Flagitiis Dominationis.

Flagitia dominationis cavenda.

CAvendæ hic sunt fœdæ & barbaræ rationes, atque scelera dominationis conservandæ & augendæ; ac ut uno verbo hodie loquimur, *Consilia Machiavellistica*, quæ Princeps, quantum potest, vitare debet. Verè ac supra sexum, Livia ad August. *Oportet te*, inquit, *nihil facere per injuriã, sed nec omninò facere videri. Nam* privatis quidem hominibus, satis est nihil delinquere; Principibus, ne quidem suspectis esse licet. Quemadmodum interdum veneno, ustione, sectione, &c. curare licet, nunquam sortilegiis, conjurationibus & similibus: ita licitè nonnunquam utimur arcanis, nunquam flagitiis.

Etiam Ethnicis exosa.

Et hæc certè flagitia, etiam Ethnicorum conscientiam exagitarunt. *Sallustius in* Iu*gurtha, cap.* 72. *Bomilcare, aliisq; multis, quos socios insidiarum cognoverat, interfectis, irã oppresserat, ne qua eo negotio seditio oriretur: neque post id locorum* Iu*gurthæ dies, aut nox ulla quieta fuit, neque loco, neque mortali cuiquam aut tempori satis credere, cives, hostesq; juxta metuere: circumspectare omnia, & omni strepitu pavescere, alio atque alio loco sæpe cõtra decus Regium noctu requiescere: interdum somno excitatus, arreptis armis tumultũ facere ita formidine, quasi vecordiâ exagitari.*

Anea

At verò num hæcce flagitia doceat Machiavel-

chiavellus, ambigere licet. Is quidem semper suspectus & invisus fuit Gallis: *Secret des Finances, l.3.f.*417. Sed ea consilia, quæ Galliam sub ultimis Valesiis perdiderunt, non Machiavellistica fuerunt. Nec item solus Machiavelli Princeps, sed & alia ejus opera; ac inprimis considerandus est scopus, ad quem ille collimavit, *Vide Me in fascic. coroll. miscell. comment. meis ad aliquot tit. l.1.ff. sub. juncto n.4. & Christ. Forstner. hypom.* 27. *Machiavellus doceat.*

Male ergo ejusmodi *flagitia*, juris nomine teguntur, *Vid. Thuan. lib.*52.*fol.*4. Hinc Tacitus: *Nam quæ alii scelera, hic remedia vocat, dum falsis nominibus, severitatem pro sævitia, parsimoniam pro avaritia, supplicia & contumelias vestras, disciplinam appellat.* Hæc qui probant, aut Deum non credunt res curare humanas, aut Principes supra homines esse credunt. Contra ac vult Psalm. 82. Sap.6 Baruch.3. *An tecte Iuris nomine tegantur.*

Sed eo jam progressi sumus, ut multi talia flagitia, necessaria esse dicant: quæque sint usurpanda, aut non imperandum. Vt de Antonio Leva, refert Bottero *d. detti, fol.* 105. Et talis item Politicus fuit Achitophel: suadens Absolomi, ut novercis abuteretur. 2. *Sam. c.*16. *v.*21. Hucque pertinet, quod Augustus Imperator Romanus & Eduardus Angliæ Rex, adulteriis grassati fueruut, ut sibi maritos devincirent. *Cominæus lib.* 3. *c.* 7. *fol.* 231. Viros probos & sapientes, quive auctoritatem in Republica habent, è medio tollere, hisque sublatis, cæteros vel nutu, vel vi ad serviendum compellere, seu spicas eminentiores mutilare. Quod consilium olim Thrasybulo *An necessaria.*

 dedit

Exempla. dedit Periander, teste Herodoto. Et Tarquinius filio suo, apud Gabios exulanti, ut Livius recenset. Contra quod flagitium Apollonius apud Philostratum disputat *lib. 5. f.m. 231.* Sunt certè boni semper Tyrannis suspecti. Dn. Gruter *part. 2. disc. ad Tac. f. 116.* ut & impii, ac religione õni carentes, ferre nequeunt pios: eosque Hypocriseos reos facere audent. Flagitiosa item sunt arcana, populum excoriare, & bonis spoliare, quo magis obediens reddatur. *Secret des Finances, 3. fol. 416. &c.* Prohibere, ne cives inter se ineant societatem: ne congressus, colloquia, conventus convivia celebrent. Odia inter cives seminare, ut odiis, simultatibusque privatis intetia mutuo se seditionibus conficiant & bellis. Legum simulare observationem, & easdem transgredi scelestè. *Michael Piccart. observat. 4. decad. 1.* Quemadmodum Tiberius noluit, virginem supplicio affici, sed prius stupro pollui eandem curavit. Parile est: exteros alere Prætorianos: ut Ianitsaros Turcæ, *Thesoro pol. 1. f.* 120. voluptatibus vincere, armis invictos. Dn. Ian, Gruterus *disc. part. 2. fol.* 48. Alia similia habet Boccalini, 1. *ragg. 29.* Cominæus *lib. 5. c. ult. fol. 470. &c. Hucque pertinent ii modi atq; rationes, qui in discursu quodam* Gallico extant, ex Italico traducto, *Quomodo in absolutũ Imperium Gallia sit redigenda.* Cujus & meminit Thuanus. *lib. 57. fol. m.* 1149. *&c.* Confert & huc instructio secretissima, Friderico Palatino de administrando Regno Bohemico præscripta: ubi congeruntur pleraque arcana, quæ ad subigendum Regnum Electivum

vum & liberum, noviter partum, conducunt. Scopus autem illius scripti fuisse videtur, ut Ordinibus Bohemicis, odiosum & suspectum redderetur Imperiũ novi sui Regis.

Arcana domus eodem pertinent.

II. Huc pertinent *Arcana* Domus. Qualia in Turcia sunt perpetua illa parricidia. *Vide Sueton. Tib. c. 22.* Item cum aula non discreta est à Republ. *Vid. Clapmar. 5. c. 6.* & quæ sunt alia Tyrannorum propria, ut & ea, quæ in Ochlocratia & Laocratia observantur: ubivis in historicis obvia, & à Politicis notata. Subtilium ejusmodi rationum nõ ignarus fuit *Boris*, non ita multos ante ãnos qui in Moscovia imperitavit: *qui s'adaisa se faire ũ acte pour ruiner le peuple, & puis relever de sa perte, à fin d'avoir sa bienviellance, &c. Mecrure Francois, tom. 1. fol. 33.* Quod in Moscovia, adolescentes tantum legere & scribere discunt, reliquis artium & disciplinarum omniũ rudimentis explosis, hoc barbaræ Dominatiõi conservandæ convenientissimũ judicat *Kirchnerus disp. de Repub. 19. hypot. 1.*

Recensentur alia arcana.

Huc pertinet quoque otium negotio inani à plebe arcere, ne novis conatibus studeat, & si quæ alia cõtra Israelitas usurpavit Pharao. *Exod. 1. 10. seq.* Successorem malũ optare, ut sit magis desideratus antecessor. Quo nomine Caligulam ad imperium Tiberius promovit, Dion. & Suetonius *Tib. c. 21.* Mandare facinus & mandatum non agnoscere, sed punire. *Suetonius Tib. c. 22.* Adde Leidhresseri *diss. pol. 1. c. 11. ad fin.*

Caput IV. & Ultimum.
De Simulacris Imperiorum

Simulacra Imperii quae.

PErtinent quoque ad Reipublicæ administrationem *Simulacra Imperioꝝ.* Sicut autem arcana Imperii, pleraque sunt occultæ sed validæ artes, quæ opponũtur hominibus seditiosis, quive à Reipublicæ administratione removentur: ita hæc simulacra, occultæ sunt artes, sed inanes, sed cassæ, & ut Iovius appellat, inania jubendi jura: quæ iis indulgentur, qui extra Rempubl. sunt, & quibus aliud agitur, aliud simulatur. *Clapmar. 6. cap. 1. Optime Gryphiander. disp. de arcanis thes.* 110.

Eorum ab arcanis differentia.

Et arcana penes Principem sunt: simulacra penes subditos: sed & ea respectu Principis sunt arcana. Subditi putant se habere veritatem, cum tantum habeant Idolon seu simulacrum. Porro qui ipsum Imperium habent, haud adeo magni faciunt hæc, quæ speciosa tantum sunt & umbratica. Contra, qui re ipsa carent, videri malunt, quam & non esse & non videri. *Clapm. 4. cap. 1.* Hinc Tacitus: *Apud Romanos,* inquit *jus Imperii valet, inania transmittũtur. Hicque præsertim locum tuetur, quod dicitur: In Republica gubernanda, nõ minus (atque haud scio an* plus) opinionem valere, ac simulationem, quam rem ipsam. Maxumeque in Rerumpub. conversionibus non repente, qui mutationes ejusmodi moliuntur, Rempubl. commutant; indeque etiam pristinæ leges remanent: sed ii, qui Rempu. diverterunt, dominantur. *Arist. 4. pol. 5. in fin. Machiavel. 1. discur. c. 25.*

Et

Et sunt certe etiam simulacra, quæ in nova religione introducenda observari solent: cum aliter & longe mitius agendum sit cum iis, qui in fide sunt etiam recentes, & imbecilles: aliter cum adultis, & in fide jam corroboratis, sive qui firma radice in fide fuerint solidati, ut loquitur ibi textus; qui eo recte accommodat dictum Pauli. 2. *Cor.* 3. *Lac dedi vobis potum, non escam, seu cibum solidiorem.* Eademq; ratione Norvvegis, novellis Christianis P. M se accommodavit, eorumque infirmitati condescendit, ut docet Cujac. *ad c.* 3. *de cons. & affin.* Et etiam Theologi concedunt: Nonnunquam consultius esse deferre, id est, nonnihil indulgere multitudini, & observatæ consuetudini, quam aliud in dissensionem & scandalum populi statuendum, quadam adhibita novitate *Rittershus. de diff. jur. Civil. & canon lib.* 1. *cap* 6.

Religionis novæ introducendæ simulacra.

II. Ad hæc simulacra pertinent ea omnia, quæ de pristina Romanorum Republ. fuerunt reliqua, in Principatu, & quod in speciem etiam ea, quæ majora sunt, nonnunquam obtulerunt populo vel Senatui Principes. Ex quibus ideo male Regnum à Principatu sejungere volunt nonnulli. Vide meum *discurs. de Monarch. c.* 4. *n.* 2. *&c.* Cæsar cum populo comitia est patitus, & tamen cætus atque conventus populi vetuit: Suetonius. *c.* 51. pœnas auxit &c. Suetonius *cap.* 42. De Cæsare & Augusto, dictum est, ind. meo discurs. *d. Monarch. c.* 2. adde de Augusto, Dionem, *l.* 52. *&* 53. & Appianum *d. bello Civil. lib.* 2. Et idem *lib.* 54. de eodem scribit: *Cum in Asiam venisset, omnia*

Quatenus de pristinæ Romanorum Reipub. relicta ad simulacra imperii pertineant.

omnia ibi, & in Bithynia cōstituisse: nec neglexisse eas Provincias, qui populi erāt, sed omnium illarum curam gessisse, ut quæ ejus essent, ὡς καὶ ἑαυτοῦ ὄντων. Sicque simulacrum fuit, quod populo quasdam Provincias reliquit, debiles puta, & pacatas, nec ad res innovandas aptas. *Strabo, ad fin.* Et nec Magistratuū creationem, populo ex toto ademit. *Lipsius in excurs. ad lib. 1. Annal. Tacit. lit. E.* Itidem & ille simulandi artifex Tiberius, cuncta per consules incipiebat, tanquam vetere Republica. Edictum quo patres en curiam vocabat, non nisi tribunitiæ potestatis præscriptione posuit, sub Augusto acceptæ: interim cohortibus, ut Imperator signum dedit; milite in forū, milite in curiam comitabatur, nec usquā nisi cùm in foro loqueretur, cunctabatur. *Tacit. 1. annal.* Vbi Annib. Scotus *fol. 18.* Dion *lib. 57.* Idē in aliis reperitur successoribus; qui tanquam Argi oculati, perspicacia, acumine, astutia & insidiosis artibus, quas apud populum & Senatum, atque apud exercitum etiam, probè exercere sciebant; sub specie juris antiqui, retentis quiSusdam Reipubl. liberæ insignibus, dominati sunt, *Frater Gabriel Barlietti, suspicion. d. 4. Monarch. & Antichr. c. 6. fol.* 191. Vsque dum Senatui consulibusque sua tandem prorsus adempta fuit potestas. *Vide* Coras. *de offic. Consulis*: omniaq; tandē officia popularia cessavere. *Bacchov. ad Treutl. disp. 1. f. 22.* Hincque Boëtius 3. *de consolatione Philosophiæ pros. 4: Prætura olim magna potestas: nunc inane nomen.* Sed de Arcanis Principum Romanorum argute Gryphiander *d. loc. th. 113.* Sic & Florentinus Principatus

Tiberii in ea re artificium.

patus sua habet simulacra: *Thesoro polit.* 1. *fol.* 283. §. *quanto & §. seq.* & etiam ipsa in Roma Pontifex Romanus, *Thesoro polit. part.* 1. *fol. m.* 34. *&c.* Sic & Romæ species est libertatis, licentia Pasquillorum. *Floresta Espagnola, part.* 1. *c* 1. *nu. ult.* Quemadmodum etiam Augustus & Tiberius, summam linguæ libertatem permiserunt: ut Respublica adhuc libera esse videretur. *Pierre Matthieu in Sejano fol.* 103. *&c.*

Simulacra etiam sunt Privilegia subditis data. *Damit grosse Herren ihre schmirige Vnderthanen, wie die weinende Kinder mit dē Docken geschmeygen, und selbige hernacher mit sonderbarer Manier wider hinweg nemē.* Vt Boccalini scribit, *cent.* 2. *ragguagl.* 1. Lubet addere censuram De Gryphiand. *velit. polit. de Arcanis, th.* 127 *& seq.* qui ait: *Huc pertinent Privilegiorum cōcessiones, tributorum remissiones, immunitates & alia indulta, quibus plebs demulcetur, ut* Imperio Dominantis *lubens acquiescat. In quibus cōcedendis Principes morosi esse non solent, maxime in novo Imperio; ut subditi novis ex rebus aucti tuta & præsentia, quam vetera & periculosa malint, ut Tacitus loquitur.* Eam enim vulgi naturam esse, Aristoteles tradidit; ut si utilitatem percipiat, Imperii cupidine non magnopere ducatur. Qua liberalitate usi, aut potiùs abusi Principes Romani, epulas, spectacula, congiaria, missilia & alia vitiorum delinimenta, ut Tacitus vocat, in plebem ac militem erogarunt, ultra vires ac modum. Quod ipsis humanitas vocabatur, cum pars servitutis esset, ut idem auctor animadvertit. Quibus deliciis populus sensim

Et privilegia sunt simulacra.

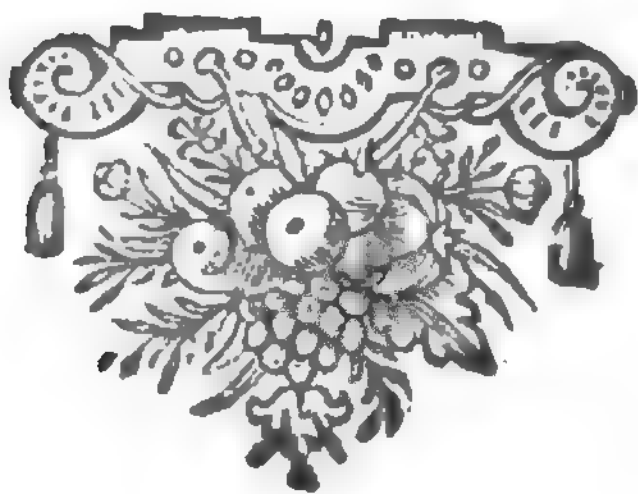
Deliciis plebem sensim ad voluptates assuefacere.

sim ad voluptates corporis assuefactus, curam omnem Reipub. in sinum Principum ultro rejecit. Ita conquerente Satyrico: qui dabat olim Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se continet, atque duas tantum res anxius optat, Panem ac Circenses.

Vmbrā libertatis offerri. Idemque Gryphiand. *th.* 91. *& seq.* prudenter scribit: *Libertatis quoque prætextus in negotiis gerendis, favorabilis est; utpote quā omnibus rebus favorabiliorem ICtus* Gajus, *Paulus reminæstimabilem dicit, quâ nihil gratius homini obvenire possit: sicuti cōtra, servitus omnis misera est, ejusque jugum grave omnibus in libertate educatis, ut Cicero fatetur* Hocque prætextu populo sæpe imponitur, dum quandoque libertas ad speciem offertur, quæ in se meram servitutem habet, quam Plinius vocat libertatis umbram: tantò erupturam ad infensius servitium, quantò majore libertatis imagine tegitur, ut Tacitus præsensit. Sicuti & in quibusdam Hanseaticis & Belgicis civitatibus videmus; cives specie libertatis in populari statu durius haberi, quam si sub Principe viverent.

Notatur temperamentum salubre à simulacris diversum. III. Notandum verò est omninò, simulacra probè separanda esse à temperamento salubri, quibus temperatur Monarchiæ impetus ac ad mixturam propendet, per leges fundamentales. Sic interdum quoque Democratia, Aristocraticis rationibus optimé regitur. Sicut Romana Respubl. cum penes populum summa rerum esset, interim tamen aristocratice per Consulatum, & maximè Senatorium ordinem administrata fuit vid. Kirch. 5, *th.* 1. *lit. c.*

1.*lit.c.* Pariter Monarchicus ſtatus, Ariſtocraticum temperamentum longè ſaluberrimè ſuſcipit. Ita Regnum Francicum temperamentum Ariſtocraticum Comitiorum & conventuum, ſemper habuit. viciſſim Ariſtocratia, ratione Monarchica (nempè per Ducem) regitur Venetiis, & alibi: ubi probè dijudicandum, an Ariſtocratia regatur rationibus Monarchicis, an verò Monarchia, rationibus Ariſtocraticis, vide diſcurſ. mei, *de Monarchia. c. 2. in princ.*

INDEX RERVM

& Verborum quæ juxta cætera notatu digna visa sunt in hoc opere.

Ates

in

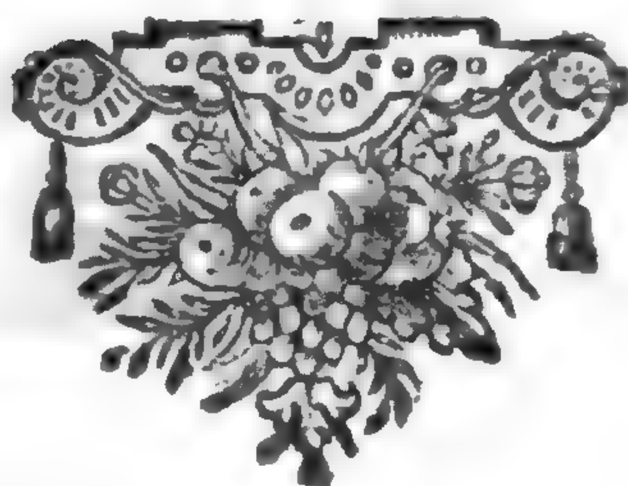
Domitia

Iuri,

Tenere

Tutanus.

FINIS.

ARNOLDI
CLAPMARII.

FRANCISCI
ROSELLI
ET
VVOLFGANGI HEINRICI
RVPRECHTI

Conclusiones
DE
JURE PUBLICO.

Lugduni Batavorum

Apud IACOBVM MARCI.
Anno 1644.

Illustrissimo Potentissimoque

PRINCIPI MAURICIO, Landgravio Hassiæ, &c. Domino meo clementissimo.

INgens nominis tui tum magnitudo, tum singularis erga me clementia, magne Princeps, tantum potuit, ut non solum me tantarum rerum non immemorem redderet, sed & faceret audacẽ. Neque enim debuit tuarum virtutum recordationem ullum temporis locorumve intervallum mihi eripere, neque potuit imponere, quo minus tibi rationem redderem otii atque officii mei. Equidem ex quo tua autoritate atque consilio hanc in Academiam concessi, non tantum id me composui, ut in officio essem, quod à me requirebat fides mea, verumetiam ut satisfacerem expectationi atque commendationi tuæ, qua ut imbecillitatem meam, ita etiam multorum hominum opinionem facile superasti. Quo majore mihi ope nitendũ fuit, ut cum propter insigne tuum de me Iudicium, cujus me suppudebat, pro tenuitate mea; tum propter officii hujus mei difficultatem, cui ego vix par sum, & Academiæ huic otii mei constaret ratio, & te commendationis non pœniteret tuæ. In hoc studiorum laborumque stadium ingressus, dum me respicio, atque nunc hoc, nunc illud parturio, commodum mihi excidit disputatio hæc de Iure publico: Cujus studii difficultas, quantum apud nonnullos valet, quæ eos à tam laudabili absterreat negotio, tantum apud me potest dignitas, quæ me ad tantæ rei magnitudinem addu-

DISPUTATIO I.
De
JURE PUBLICO
excerpta ex C. Corn. Tacito
Præside
ARNOLDO CLAPMARIO
Respondente
Ioan. Christophoro Kotzero.

THESIS I.

DE Cocceio & Capitone Tacitus, de Scævola Vellejus, de Tuberone Pomponius, de Tito Aristo Plinius, de aliis alii, eos scientissimos fuisse tum publici, tum privati Iuris: Cæterum in Historiis peregrinos esse, qui negant Ius publicum uspiam extare.

II.

Neque enim ea, de quibus Ammianus loquitur, fuisse quædam, quorum seriem scrutari non licuit, nec si licuisset, proferre decebat in publicum, de Iure publico intelligenda sunt: Neque etiam in Commentario, sive Rationario Imperatorum, cujus capita commemorant, Tacitus, Suetonius & Dion, continebatur jus publicum.

III.

Ius publicum quid, & in quib. consistat

Est autem jus publicũ, ut recte Vlpianus, *quod ad statum Rei Romanæ spectat*. Eadem significatione apud Tacitum 4. *Histor. Status Imperii*. Et consistit in sacris, in sacerdotibus,

tibus, in magistratibus. Vnde plerique existimant jus publicum esse idem, quod est Politica, sed falso & contrà sententiam Aristotelis.

IV.

Tacitus 3. Annal. *Magna*, inquit, *ejus diei species fuit, quo Senatus majorum beneficia, sociorum pacta; etiam qui ante vim Romanam valuerunt decreta, ipsorumq; numinum religionem introspexit.* Nimirum hæc sapiunt jus publicum.

V.

Capita juris sacri. *Capita juris sacri fere sunt hæc*: Iura Relligionis, rituum, sacrificiorum, Augurum, funerum, templorum, Manium, oraculorum. De quibus extant fragmenta Varronis, & historiæ abundant: modo sunt, qui enucleent.

VI.

Capita juris publici. Pulchre Tacitus Sacra regni, sacra legationis: Alii sacra belli, sacra fœderum, sacra latium. Sic Iurisconsulti Majestatis jura, & quæ de regni jure licent, appellant Sacra sacrorum. Verum tamen hæc omnia non proinde sunt juris sacri, sed publici.

VII.

Iuris publici capita sūt hæc: Iura Imperii, Dominationis, Magistratuū, Senatus, Comitiorum, monetarum, ordinum, jura libertats civium, suffragiorum, Nundinarum, Vectigalium, Tributorum, Ærarii, Census, jura fœderum, legationis, bellorum, victoria, & id genus alia.

VIII.

Imperator, Dominus, Cæsar, Rex, Princeps & quæ sunt plura dominationis vocabula

bula reipsa fuerunt unum & idem: Glaucoma tantum fuit obducta populo. Quantumvis contradicat Plinius. Apertius & verius de Vitellio Tacitus: *Præmisit*, inquit, *in urbem Edictum, quo vocabulũ Augusti differret: Cæsaris non reciperet, cum de potestate nihil detraheret.*

I X.

Differunt tamen Majestas, Imperium, sive τὸ κῦρος, Potestas, Dominatio, vis, dignitas, Authoritas, Principatus, sive Principium, consilium, necessitas, ditio. Quamvis pleraque à multis perperam confundantur.

X.

Ius sacrum ab initio fuit penes Reges, postea ad summum Senatum delatum est (*quãvis viri docti dissentiant.*) Mutata Re-publ. ut reliqua omnia, ita etiam quæ ad res divinas relligionemque pertinebant, in se transtulerunt Imperatores. De quo Tacitus & Iosephus. Et extat in hanc sententiam responsum Demetrii Chomateni. *Ius sacrum apud quos fuerit apud Romanos.*

X I

Fuit tamen sub Augusto & Tiberio & paucis aliis Senatus Romani circa jus sacrum magna autoritas. Id quod constat ex illo SCto. ne Christus salvator noster inter Deos referretur. Item viderent Pontifices quæ retinenda firmandaque Aruspicum: sub reliquis imperatoribus exigua.

X I I.

Pontifices in Romana Republica neque in Imperatores neque etiam olim in Reges jus bono titulo habuerunt, vel ipso Frisingense teste. Ideoque detestanda est ancillaris

XVII.

Ea quæ Tacitus appellat arcana domus, discerno ab iis, quæ Scafneburgensis vocat jura aulæ, sive leges Palatinas. Illa vulganda non erant, teste Salustio Crispo, & plerunque flagitia erant; hasce aulicorum animis impressas esse oportebat. *Arcan domus ab arcanis aulæ differunt.*

XVIII.

Cæsar de Sylla, quod Dictaturam deposuerat eum literas nescivisse. Idem de Cæsare dici nihil prohibet, quod Prætorianos demisit. Quo nomine eum eruditissimus Savilis Solœcum & malum Grammaticum appellat. Quanto rectius Tiberius in funere Augusti præsidia disposuit, utut irrisus fuit à populo.

XIX.

Flamini Diali olim apud Romanos in provinciam ire cum imperio non licuit: neque Martiali, ut est apud Valer. Max. Itaque idem Valerius Relligioni, inquit, summum imperium cessit. Multo summissius quam hodie spirituali & civili gladio utitur, teste Ottone, cujus verba non possum mihi imperare quin huc adducam: *Videntur*, inquit, *culpandi sacerdotes per omnia qui regnū suo gladio, quem ipsi ex Regum habent gratia, ferire conantur, nisi forte Davidē imitari cogitent, qui Philisteum primò virtute Dei stravit, postmodum proprio gladio jugularit.* Nimis tamen inclementer Arnoldus Brixensis, Episcopos imperia & regalia habentes salvari non posse: ideoque combustus est, teste Gunthero.

XX.

Duos Præfectos Prætorio Imperatori decrevit Mecænas apud Dionem, unum A- *Duo an unus*

 grippina

Præfectus prætorio rectius creatus. grippina apud Tacitum: Vter rectius. Nos existimamus imperatores à duobus tutiores fuisse, quam ab uno. Nec minus tamen rectè Agrippina, si ab uno regerentur Prætoriæ cohortes, intensiorem fore disciplinam. Illud prudenter quod tantum ex equestri ordine electi sunt, quamvis hoc postea mutavit.

XXI.

Itaque haud absurde Suetonium dicentem ante Titum præfecturam prætorio non fuisse administratam, nisi ab equite Romano, reprehendit Tacitus *4. Histor.* Exemplo Aretini Clementis, qui quanquam Senatorii ordinis, factus est præfectus prætorio.

XXII.

Coercitio Ecclesiastica cũ censura Romanorum comparata. Coercitio Ecclesiastica, quæ summo cum Reipublicę detrimento, teste Cypriano, in desuetudinem abiit, non absurde in quibusdam comparatur cum censura Romanorum. Qua in re Christianos à Romanis superari, pudor est relligionis nostræ. Atqui censum quem Augustus, Germanicus aliique egerunt, nonnulli deprimunt: Nos dicimus eos ex utilitate Reipublicæ fecisse. Hodie ex hujus rei negligentia multæ Respublicæ privatim potentes sunt, publicè inopes.

XXIII.

Rectè Appius Pulcher quod contempto Augurio pullos contra fas relligionis in mare projecit, & malè pugnavit, judicio publico damnatus est. Eidem crimini obnoxius est apud Livium Flaminius, & Pætus apud Tacitum.

Sed

XXIV.

Sed an rectè Papirius falsis nunciatis auspiciis, tamen pugnavit? inquiens: *qui auspicio adest, si quid falsi nunciat, in semetipsum relligionem reciperet: siquidem tripudium nũciatum est, populo Romano, egregium auspiciũ.* De hoc loco dissentiunt duo illi acutissimi Scriptores ab Hetruria, Machiavellus & Admirates. Nos hunc sequimur:

XXV.

Reverentia populi Rom. circa res divinas.

Cæterum magna fuit reverentia populi Romani circa res divinas. Hinc Varro: *De rebus divinis prius quam de humanis ad Senatum referendum est.* Eandem superstitionis vim Turcæ mutuati sunt à Numa, qui haud absurde Mahometi in nonnullis comparatur: Vere Polybius. *Ista*, inquit, *superstitionũ varietas huc spectat, ut injecto numinum metu, militares animi in officio magis contineantur*: Exempla sunt apud Tacitum.

XXVI

Augustus, cur sapiẽter plures adoptaverit.

Sapienter Augustus nõ unum, sed multos adoptavit, quo, ut inquit Scriptor noster, pluribus munimentis insisteret. Quare Seneca appellat adminicula aulæ. Suetonius subsidia dominationis. Alibi Tacitus, Plena Cæsarum domus, juvenis, filius, nepotes adulti moram cupitis Seiani adferebant. vel hoc nomine continuatio imperii Romani à mille & tot centum annis soli debetur Augusto. Idem non ignorant imperatores Turcici.

XXVII.

An successor designandus vivo Principi.

Hic quæritur, *an Principi adhuc vivo sit designandus successor?* Ita certe: Quamvis hoc plerisque periculosum videtur. Ideo Tullia

quam ipse, qui indixerit, observet. Recte vero Cæsar Treviros quod neque ad consilia veniebant, neque imperio parebant, pro transfugis habuit.

XXXI.

Soli Principi olim competebant jura monetarum: Et pro arcanis imperii hæc hodie observant Imperatores Turcici. Idem jus olim Reges Vngariæ habuisse, & sancte servasse, testis est illustris scriptor Otto Frisingensis. Nunc mutata Republica etiam hæc jura divisa sunt.

Iura monetarum cui competant.

XXXII.

Comis observantia imperii non adimit libertatem. Id exprimit Tacitus *libr. 2. Annal. Nam Phrahates*, inquit, *quanquam depulisset exercitus ducesque Romanos, cuncta venerantium officia ad Augustũ vertit.* Alibi vocat reverentiam in populum Romanum. *Quod*, inquit Proculus, *adjicitur, ut intelligatur alterum non esse liberum.*

XXXIII.

Iura sociorum, fratrum, confœderatorum, item jura patrocinii, ut appellat Festus & Plinius perperam à quibusdam confunduntur. Cæterum ex hac Romana consuetudine hodie Turcæ Venetorum & Ragusæorum respublicas appellant suas cognatas.

Iura sociorum, &c: & patrocinii distincta.

XXXIV.

Non recte Cretogniates deditionem Servitutem appellavit. Aliter sentio de deditione Calitensium apud Frossardum. Recte tamen Livius de Campanis: aliam esse conditionem eorum, qui non fœdere; sed per deditionem in fidem venissent.

XXXVI.

Pætiana pacta cum Vologese vix fuisse pacta. Immo Pætum pœna dignum fuisse qui non pro isto periculo depectus est. Idem pæne sentio de pace ad Candium facta; quæ sponsio fuit, non fœdus: quamvis Caudini appellarunt publicam fidei violationem. Laudabile est in Anglis, qui belli gerendi caussa profecturi ad exteros Regi suo sanctè promittunt, se nullas conditiones pacis cum hoste firmaturos, citra Regis ac Procerum voluntatem.

XXXVI.

Consules &c. regio fuisse imperio.

Consules, Triumviri, Decemviri, Dictatores regio fuerunt imperio, quamvis contra dicat Cabotius. Sanè ejectio Regũ tantum aliquod simulacrum libertatis attulit populo Romano, teste ipso Livio *libr.* 2. Cicero de Legibus. *Duo regio imperio sunto.* Neque (ut putant alii) dissentit Tacitus.

XXXII.

Religio Romanorum circa loca & res sacras.

Magna fuit populi Romani circa loca & res sacras etiam tempore belli relligio atque reverentia. Itaque acriter repræhendit Tacitus milites, quod Deos etiam in prædam coëgerint, spoliatis in urbe templis, egestoque auro. Laudabiliter certè Solymannus in expugnatione Rhodi aliisque bellis semper à sacris abstinuit. Hic quæstio est; An *quod Fridericus Imperator cum premeretur inopia commeatus loca sacra violavit, sacrilegium cõmisit?* Nego, utique, cum postea Episcopatus illos insigni & ampliore remuneraverit beneficio, ut testantur Historici. Illud etiã rectè Tacitus de Pompeio cum templum Hierosolymitanum jure victoriæ ingressum esse.

Plus-

XXXVIII.

Plusquam civilia agitare, contumacem, ferocem, turbidum, violentum esse (Ammiano est, *recalcitrare Majestati*) opponuntur iis quæ Tacitus appellat, modestum, obsequiosum esse, servitio promptum esse, Græci ἄρεσκον. Galli & Itali *un courtisan*, Germani *Hofmann*. Illi erunt, qui libertatem pristinam restitutam cupiebant, quos Aristoteles appellat ἀντιτέχνους καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους. Hi qui favebant dominationi Cæsarum &, ut cum Horatio loquar, obsequio grassabantur. Quos Tacitus appellat Magistros Dominationis, hodie vulgo Machiavellistas.

XXXIX.

Meritò donationes, seu potius profusiones Neronis, à Senatu revocatæ sunt. Hujus rei exempla sunt non una in regno Galliæ. Recte tamen Nerva & Trajanus beneficia Domitiani conservarunt.

XL.

Adgandestrius Princeps per literas mortem Arminii promittebat, si patrandæ neci venenum mitteretur. Responsum est à Senatu Romano, non fraude, neque occultis, sed palam & armatum populum Romanum hostes suos ulcisci. Digna vox majestate Romana. Livius *libr.* I. vocat artem Romanam. Longè alia res fuit in Iudit & Mucio. Addo quod nec hostis ubique recte interficitur: quamvis id putat pragmaticorum coryphæus: Hoc enim erat apud Romanos, teste Valerio Maximo, victoriam non mereri, sed emere.

Non fraude sed palam hostes ulciscendi.

XLIV.

Etiam novus Princeps imperandi auspicium facere debet à clementia, ut recte Livia Augustum monuit. Itaque de Mithridate Tacitus eum atrociorem fuisse quam novo regno conduceret. Dissentit Thuscus scriptor, ex inscitiane, an vero ut inserviat crudelitati Borgiæ? Periculosum est illud, oderint dum metuant: periculosissimum, populum in continuo metu tenere. Eadem mente Antonius apud Tacitum. *Adhuc Vitellio vires si deliberarent, acres si desperassent.*

Novus Princeps imperandi auspiciū facere debet à clementea.

XLV.

Adeoque sapienter Germanicus, postquam Cappadociam in formulā provinciæ redegisset, quædam ex regiis tributis deminuit, quo ut loquitur Tacitus mitius Romanum imperium speraretur. Itaque hoc scitum est in publicis rebus: Quanto autem magis obtinet in causis relligionis, quæ instar Melancholiæ nimiis remediis magis magisq; exulceratur, teste Augusto.

XLVI.

Vere Tacitus de Mario & Sylla eos victam armis libertatem in Dominationem vertisse, Regna enim fuerunt, non Dictaturæ, quicquid alii dicant.

XLVII.

Arcana imperii sunt certæ profundæ intimæ leges sive privilegia conservandi pristini status sive Reipublicæ. Sicut *arcāa Dominationis* (Italis & Gallis est ragion di stato Germani non efferunt, nisi forte per *Reichsstand*, vel per *Reichssachen*) *sunt certa & secreta privilegia conservandæ dominationis,*

Arcana imperii & dominationis quæ.

minationis, introducta boni publici causa Quibus opponit Tacitus *flagitia dominationis.* (Italis la cattiva ragione di stato) *quibus fides & relligio violatur.*

XLVIII.

Agrippina maritum petit, non impetrat. Vbi Tacitus. *Sed Cæsar non ignarus quantum ex Republica peteretur*, Arcanum est, sive potius jus dominationis: Eadem arte Octavia filia Claudii Imperatoris despondetur Neroni, *quod*, inquit Historicus, *majora patefacturum erat.*

XLIX.

Ex Augusti instituto, nemini ex Senatoribus licuit peregrinari rei privatæ causa, non exquisita Principis voluntate. Stante Republ. liberum fuit. Est hoc ἐπιχώριον sive arcanum regiæ Dominationis: sicut etiam illud quod nemini licitum erat ad Senatum publice scribere præter Principem.

L.

Arcana dominationis & jura dominationis distincta.

Cæterum arcana dominationis subtiliter discerno ab iis, quæ sunt jura dominationis, quæ tamen scriptor Florentinus, aliique omnes videntur confundere.

LI.

Adeoque jura dominationis immerito vapulant. Neque tamen quod Nero Vespinum, sine ullo crimine & accusatore & indice ad vim dominationis conversus interfecit, hoc jure fecit. Neque hoc ex jure Petronius Turpil. & Cingonius Varro inauditi atque innocentes perierunt, quæ res identidem magnam invidiam conciliavit Galbæ. Bene & non pro more suo Tibe-

rius

tius. Non utendum esse imperio ubi legibus agi posset. Et de Philopœmene Achæorum prætore Livius: non quia salvos esse cupiebat, sed quia perire indicta causa nolebat.

LII.

Recte tamen ex hoc jure Spurius Melius á Servilio magistro Equitum, Sejanus à Tiberio, & non ita pridem Dux de Guisa ab Henrico III. Francorum Rege, interfecti esse videntur.

LIII.

Similiter frustra sunt qui hoc jure, vel violationem fidei, vel etiam relligionis depravationem velant atque defendunt. Recte ille, hæc jura accommodanda esse relligioni, non contra.

LIV.

Ideoque huc non refero hodierna Turcarum fratricidia, neq; Tarquinianã papaverum decussionem. Asylum tamen hoc jure à Romulo apertum esse existimo. Et exilium L. Tarquinii hoc jure excusari potest, item raptus Sabinarum Virginum; Item religio illa Romanorum juvandi socios. Quamvis elegantissimus Belgarum contra sentiat; Rectius Dionysius. *Ratio imperiorum est ne noceri possit.*

LV.

Apud Ammianum videtur etiam ad jus dominationis referri, *ne quis exercitũ alloquatur præter Imperatorem.* Iulianus id noluit, *ne*, inquit Marcellinus, *videretur id affectasse, quod sibi soli deberi Augustus existimabat.*

Ostenditur exemplis

citantur cives, teste Vlpiano. Agrippa murum circa Hierosolymam inchoarat: veritus autem Claudium Imperatorem, ne magnificentiam constructionis ad novarum rerum, ac discorpiæ suspicionem traheret, fundaments tantummodo jactis ab opere destitit.

L X.

Ad jura imperii pertinet, *magistratuum creatio. Ad curam Principis*, inquit Modestinus, *magistratuum creatio pertinet, non ad populi favorẽ*, Et Zonaras: *Creatio magistratuum maxima pars est muneris* Imperatorii.

Creatio Magistratuũ ad jura imperii pertinet.

L X I.

Ideo cum Asinius Gallus censeret in quinquennium magistratuum comitia habenda esse: *Haud dubium*, inquit Tacitus, *arcana imperii tẽtari*. Prorogatio enim Imperiorum imminebat præsenti Reipub. statui. Itaque recte Tiberius; *superbire homines annua designatione, quid si honorem per quinquennium agitent*? Sed enim dices: Quare ergo idem plerosque præsides ad finem vitæ in iisdem jurisdictionibus habuit? Causæ sunt graves & pro disputatione pargesient.

L X I I.

Callidissime tamen Augustus & sapienter instituit, ut magistratus deposito honore manerent in urbe quinquennium, antequam in provinciam abirent, nimirum ne continuarentur imperia, ut ex Dione & Suetonio notat Merserus.

L X I I I.

Arcana à jure

Cæterum arcana sive secreta imperii iden-

tidem

Imperii distincta. tidem à jure imperii quodammodo discerno. Iovius, *Franciscus,* inquit, *moriens, Henrico filio arcana tuendo regno opportuna communicavit, & quibus maxime artibus gentiũ subjectarum certißimũ studiũ promereretur.* Recte dixit, *arcana* non *jura* imperii. Sic Imperator, *arcana Iurisprudentiæ,* & Nicephorus Greg. *arcana Theologiæ, quibus inhiat vulgus, ut herbis & pascuis armenta.*

LXIV.

Differentia hæc juris & arcanorum imperii, vel exillo Taciti apparet: *Evulgato imperii arcano, posse Principem alibi quã Romæ fieri.* Arcanum est, non jus imperii. Neque quisquam tam blennus est, qui hoc ad jura imperii referat, quod periculum Imperatori tentare videbatur. Porro quod in jure publico est *vulgare arcana imperii,* propemodum est in jure privato *nudare intima, atque secreta negotii aperire.*

LXV.

Arcana imperii à simulacris imperii distincta. Ab hisce arcanis imperii distinguenda etiam sunt simulacra imperii & libertatis: seu potius eis opponenda. Sunt enim, ut alibi Tacitus, *Arcana inania.* Aristoteli σοφίσματα καὶ κατασκευάσματα, Quibus non absimilia sunt Platonis εἴδωλα καὶ ἐμπεσόωντα, Plinio, *libertatis umbra,* Tacito, *imperii inania & subdola,* item *species libertatis,* Vellejo *imperium sine re.* Quale Frisingensis scribit habuisse hæredes Bertolfi Zeringensis Sueviæ Ducis, Principes sine Principatu, soloque nomine sine re participantes.

LXVI.

Quibus opponitur, *vis ac vera potentia* à Paterculo, & Tacito, *vis dominationis:* Quare verba

verba illa Taciti: *Sua Consulibus, sua Prætoribus, species*, simulacrum tantum & imaginem denotant pristinæ Reipublicæ.

LXVII.

Nam prudenter Augustus occupato imperio eadem magistratuum vocabula reliquit; contra quam sentit Scriptor acutus ab Hetruria. Augustum etiam secutus Tiberius, recte cuncta per Consules incipiebat, tanquam vetere republica & ambiguus imperandi. Porro impius est eo in loco Machiavellus.

LXVIII.

Vectigalium constitutio, sive impositio est summi Principis, ut testatur Hermogenianus. Indulsit hoc Nero tantum Consulibus & Tribunis, acri, ut videbatur, libertate. Tacitus.

Vectigalium constitutio summi Principis.

LXIX.

Tiridates Parthorum Rex petiit à Romanis, ne ferrum traderet, aut complexu Provincias obtinentium arceretur, foribusve eorum assisteret, tantusque Romæ, quantus consulibus honor esset: Stulte; Nam spreto imperio, inania tantum, atque imaginem libertatis sectatus est. Quare acriter Scriptor noster: *Scilicet externæ superbiæ sueto non erat notitia nostri, apud quos jus imperii valet, inania trāsmittuntur.*

LXX.

Tiberius per litteras castigavit oblique Patres, quod cuncta ad Principem rejicerent: Refero hoc ad simulacra libertatis. Itaque magnifice Tiberius; *Majus*, inquit, *aliquid & excelsius in Principe requiritur*: Nimirum Senatui concessit ea, quæ nullius momen-

netorum, alia Noricorum: Germani quodammodo efferunt *gut Konnigsch*, *gut Stattisch*.

LXXIII.

Imperium hodiernum Aristocraticum esse dixit Moguntinus Elector in comitiis Francofortensibus *Sleidanus lib.* 1. Nos mixtum dicimus: neque hic admittimus illud Tencterorum; *Haud facile libertas & Domini miscentur*. Falsissime Iovius; *Iura imperii in Germania esse penes 70. urbes*. *Imperiū hodiernū quale.*

LXXIV.

Bizantini urbem in fertili loco ædificarunt, & propter mare. Chalcedonii contra elegerunt sterilem. Vter rectius? Ego Oraculo adstipulor quod Bizantinis redditum est à Pythio Apolline: quærerent sedem cæcorum terris adversam: Atque in hac disputatione Aristotelem sequor, quicquid Plato dicat, quicquid etiam alii adferunt ex Cæsare de Belgis, Ambianis, Suevis, aliisque gentibus.

LXXV.

Acris dissensio fuit inter Marcellum & Helvidium Priscum, utrum Legati suffragiis à magistratu jurato eligendi essent, an vero sortito, sive per urnas. Marcellum, quamvis ut inquit Tacitus, proprius rubor excitabat, ne aliis electis posthabitus crederetur, tamen ejus sententia prævaluit, & merito. *Legati quomodo eligendi.*

LXXVI.

Sed suffragia si admittantur, expeditne esse aperta, an vero tacita. Nos identidem legi Tabellariæ palmam ferimus; quamvis illud vitiosum remediū appellavit Plinius in Epistol.

Recta

LXXVII.

An inde quod adulteri Apuleia item Augusti filia & neptis morte & fuga puniti recte infertur eo tempore adulteriũ fuisse capitale.

Rectè Apuleia propter adulterium majestatis postulata est, rectè Augusti filia & neptis, earumque adulteri non minus, quam apud Livium *lib.* I. Horatius propter sororicidium, perduellionis, teste Charisio, antiquo Grammatico: Hostilitas enim quædam fuit tempore belli sororem occidere: Quo difficilius hic capio illud Taciti de Augusto, eum clementiam majorum suasque leges egressum fuisse.

LXXVIII.

Adeoque rectè adulteri earum morte & fuga puniti sunt: Vnde tamen quod colligunt nonnulli eo tempore adulterium fuisse capitale: frustra sunt certe ex hoc loco. Nam hoc adulterium cum filia Principis patratum conjunctum erat cum crimine majestatis: Majestas erat, ne quis Augustam domum violaret.

LXXIX.

Quædam in Rempublicam contra bonos mores irrepunt, quæ satius est à seipso mutari, quam acri coercitione: adeoque coercitio sæpe plus damni Reipublicæ infert, quam emolumenti. Prudenter Tiberius. *Quam indecorũ*, inquit, *attrectare quod non obtinetur*. Et de Felice Tacitus, eum nimiis remediis delicta accendisse. Et de Manlio Livius libr. 6. eum remedio seditionem irritasse.

An in florenti Rep. luxus coercendus.

LXXX.

Hinc quæritur *an luxus in florẽti Republica coercendus sit*? Affirmavit Q. Haterius Consularis ex LL. Fannia, Licinia, Æmilia, Iulia. Negavit Asinius Gallus, rationibus

bus speciosis tantum, sed pro isto tempore non absurdis. Hujuscemodi qui tentare volet, tempori oportet insidietur: itaque adjecit Tiberius, non id tempus censuræ.

LXXXI.

Non possum à Michaelis Montani Scriptoris Gallici, sed fidi & docti, sẽtẽtia discedere, quantumvis maximè velim, Cornelium Tacitum de nonnullis non tam ex rei certitudine judicasse, quam ex ingenio, atque prudentia sua: qua, sine ambitione dicam, omnes superavit historicos. Exempla reperio non una.

LxXXII.

Tiberius in jure dicundo, judiciisque exercendis severus fuit, vel eo potissimum nomine, ut omne imperium omnemque jurisdictionem lento nisu, ut cum antiquo Poëta loquar, in se transportaret. Notat id Tacitus cum ait; *Dum veritati consulitur, libertas corrũpebatur*. Vbi *veritatẽ* accipio pro *æquitate*, pro *justitia*. Cæsar; *non esse verum, qui suos fines tueri non potuerint, alienos occupare.*

LXXXIII.

Sub Augusto magnam fuisse SCtorum autoritatem, sub Tiberio vero deminutam. Quod notat Dion & Xiphilin. Quo etiam nomine SCta non tantum autoritates, sed etiam adulationes sæpenumero appellat Tacitus. Nec enim per omnia assentior Principi Iurisconsultorum, qui putat SCta tantum ideo autoritates esse dictas, quod ad ærarium nondum erant delata. *SCta cur autoritates dicta.*

Nihil

quæ in fiscum nō referebantur, inter cives dividebant ut caveretur iis, qui consulis jussu in foro remanserant ad subdita belli. In nostra militia, ut multa alia, ita etiam hæc jura in desuetudinem iverunt. Vnde accidit, ut quemadmodum Tacitus de majoribus nostris, omisso hoste spolia insectentur. Nimis hic morbus hæreditarius est nostratibus, novissimum exemplum fuit in prælio Agriensi.

XC.

Vectigalia nervi Imperii.

Recte Vlpianus tributa atque vectigalia appellat nervos imperii. Quare ea tolli vel alienari nequeunt. Id Neronem volentem cuncta vectigalia omittere, idque pulcherrimum (ut ille putabat) donum generi mortalium dare, docuit Senatus Romanus, inquiens: *dissolutionem imperii futuram, si fructus, quibus Respublica sustinetur, deminuantur.*

XCI.

Cæterum vectigalia à Carolo IV. oppignorata ad imperatorem redire splendoris imperii interest: An vero præsenti statui? Haud scio: Id quod tamen affirmavit Iulius Pflugius Episcopus Neuburgensis patruus Christophori Pflugii, juvenis ad maxima quæque nati, atque ad Germaniæ decus.

XCII.

Pœnæ perduellionis Principatus, Excommunicatio Pontificatus propugnaculum.

Sicut pœna majestatis perduellionisque propugnaculum erat Principatus Romani, ita etiā Pontificis excommunicatio (Guicciardino sacra, sive cœlestia arma. Scafneburgensi Apostolicæ autoritatis virga) clypeus est Pontificatus. Vnde non immerito idem

idem Guicciardinus, Principes gentium appellat potius, quam pontifices rerum sacrarum.

XCIII.

Turpe tamen esse, imo non videri è re Principis legem Majestatis ad minima & ridicula quæque reduci, quamvis aliter censuit Pomp. Macer: Quanquam neque hoc ignoravit Alexander, de quo Curtius: *Rex*, inquit, *cognita causa pronunciavit ab accusatoribus unum & id maximũ crimen esse præteritũ, desperationem salutis suæ*; (ita appellat læsam majestatem) *numquam enim talia ausuros, qui ipsum ex India sospitẽ aut optassent reverti, aut credidissent reversurum.* Tacitus apposite; *Majestatis crimen omnium accusationum complementum.*

XCIV.

Cæterum famosos libellos ad crimen majestatis primus traxit Augustus teste Tacito, non Sylla. Quod tamen videtur velle Cicero *libr*. 3. *Epist*. 11. quæ duo loca primus contulit nobilis atque eruditissimus ICtus Scipio Gentilis, Sol Academiæ nostræ.

XCV.

Factiones, popularitas & adulationes quomodo noxia.

Sicut factiones in Aristocratico statu, & popularitas in Democratia; ita etiam adulatio in regno perniciosissima est. Verum enimvero in nonnullis adulationem erga Principem omni laude dignam videri. Exempla sunt in senatu Romano erga Drusum Neronem & alios. Eadem adulatione recte usus est Otto erga milites seditiosos, & Cerialis erga Treviros, & Agricola erga

erga Britannos. Argute Tacitus *idque apud imperitos humanitas vocabatur, cū pars servitutis esset.*

XCVI.

Ne duo hæredes Remp. premãt.

Non fuit de nihilo quod, teste Tacito, populus Romanus metuit, ne duo hæredes Agrippa & Tiberius Rempublicam premerent, quandoque distraherent. Itaque prudenter apud veteres Germanos jura prædiatoria, sive etiam jura principatus unus invadebat, reliquis cum pecuniola abire jussis. Idem apud Principes Flandriæ usitatum fuisse testatur Fuldensis scriptor. *Ne*, inquit, in *plures divisa provincia, claritas illius per inopiam rei familiaris obsoleret.* Et hodie illud observant multi Principes in Germania, Italia, Gallia. Idque fieri existimo cum summo tum reipublicæ, tum ipsius familiæ splendore atque emolumento.

XCVII.

Magnus Cosmus Medices postquam fundasset Episcopatum S. Stephani, lege cavit, ut ejus administratio penes Duces Florentinos esset, quibus deficientibus ad eos devolveretur, qui uterentur titulo magni Ducis Hetruriæ. Hinc nata sunt illa pacta, sive fœdera mutuæ successionis, quæ salutariter in Italiam & Germaniam introducta esse existimamus: Quicquid contradicat curiosus ille arcanarum rerum auceps.

XCVIII.

Princeps quatenus solutus legibus.

Principem omnibus legibus scriptis solutum esse ex Tacito liquet, Dione & Vlpiano: In qua lege æstuant Doctores, sed in

CII.

In exercitu Romano ex clamore militum facile potuisse decerni, quonam loco starent res bellicæ, passim Livius & Tacitus. Quem morem qui hodie in Turcis improbant, tanquam barbarum, næ illi hujus rei usum, qui maximus fuit apud Romanos, ignorant.

CIII.

Propugnacula Romana an meritò deprimantur.

Propugnacula in Romana militia hodie plerique deprimunt; Absurde. Certe multum spei & roboris in iis posuerunt ipsi Romani: De Cremona Tacitus; fuisse propugnaculum adversus Gallos trans Padum agentes, & si qua alia vis per alpes rueret. Omnium absurdissime qui negant hoc tempore ullo in usu esse. Aliter & recte Fridericus Dux Alemanniæ plurima castella ad Rhenum posuit: unde in proverbium ivit: *Fridericum in cauda equi sui semper trahere castellum.*

CIV.

Quare qoud de Augusto putat Admiratus eum accepto nuncio de clade Vari tantum propter inopiam propugnaculorum tam fœde exterritum fuisse. Idem metus fuit Solimanni de Tartaris, quos sciebat sine ullo impedimento Constantinopolin usque excurrere posse. Idem etiam nobis timendum, si Turca Viennam occupet, quod Deus avertat. Quam in sententiam Sinan Bassæ fortiter respondit magnus ille Zamoscius Polonicæ gentis decus & præsidium.

Romanorum acies.

C V.

Imprudenter Sacrovirum Ducem Gal-

lorum aciem instruxisse, dum in fronte statuit Crupellarios, in medio cohortes, à tergo semermos: longe aliter Romani, bellorum supra omnes gentes peritissimi. Itaque quod in comparatione Alexandri cum Ducibus Romanis apud Livium *libr. 9.* periculum fuit, ne solertius quam quivis ex Romanis castris locum caperet, (nota hic capita scientiæ militaris) commeatus expediret, ab insidiis præcaveret, tempus pugnæ eligeret, aciem instrueret, subsidiis firmaret. Nego: Quin potius in hisce omnibus Romanos omnium expeditissimos fuisse mihi ex historiis liquet.

CVI.

Duo destinabantur sub Tiberio imperio, Germanicus, & Drusus. Tiberius incolumi Germanico integrum inter utrosque judicium tenuit; ne scilicet aut alterum firmando, suum abjiceret; aut istum præferendo studia popularium adversus se concitaret. Itaque mortuo demum Germanico Drusum summæ rei admovit. In quo turpiter erravit Galba. Sapienter Agrippina destinato Nerone Britannicum omni honore & potentia exuit. Sed ut in aliis negotiis publicis, ita etiam hic locum habet illud Taciti: *Non perinde dijudicare posse quid optimum factu fuerit, quam pessimum fuisse quod factum est.*

CVII.

Hostis fugax an insectandus.

Recte Dolabella hostem fugacem & vagum non gravi nec uno incursu consectandum esse: Recte Cæsar moderatius cedentem insequi hostem jubet. Propter hujus rei ignorantiam sæpe Germani milites

ingente

ingentem cladem acceperunt à Turca, ut multis exemplis ostendit Bonfinius.

CVIII.

Delatores sive emissarios in bona Republica non esse ferendos. Et est vox illa tyranni, non Principis: subverterent potius jura quam custodes eorum amoverent: Indigni sunt commercio hominum illi, qui palam laudant, absentem flagitant, & ut loquitur Tacitus excusando exprobrant *Pessimum*, inquit idem, *inimicorum genus laudantes*, *Delatores an in bona Rep. ferendi.*

CIX.

Tiberius mandabat honores, nobilitatem majorum, claritudinem militiæ, illustres domi artes spectando: laudabiliter. Et hunc modum hodie servant Turcæ. Apud nos in usu est illud de Vitellio: satis est ter consulis filium esse. Quo in loco interpolando nimis est curiosus acerrimus alioquin librorum censor.

CX.

Argumenta contra legem Cinciam ab istis crumenimulgis & tintinabulis allata esse φαινόμενα, & nullius ponderis.

CXI.

Ædui à Romanis petierunt jus Senatorium. Plerique contradicunt in Senatu Romano. Claudius Imperator Æduis indulget. Quæritur utrũ magis in Rempublicam? Nos Claudium recte & ad magnitudinem Romanam fecisse arbitramur. Sed an rectè quod promiscue victos ad civitatis jura admiserit? Ita certe, si Rempublicam crescere voles: Vere Claudius: *Quid aliud exitio Lacedamoniis atq; Atheniẽsibus fuit, quanquam armis* *Victi an ad civitatis jura admittendi.*

armis pollebant, nisi quod victos pro alienigenis arcebant?

CXII.

Militarem disciplinam non posse satis severam pro immanitate militum institui. Recte de Corbulone noster; *Intentum & magnis delictis inexorabilem scias, cui tantum asperitatis etiam adversus levia credebatur.* Cæterum errant, qui negant eam restitui posse. Vtinam modo adsint plures Manlii, Papirii; plures Avidii, Cassii.

CXIII.

Varietas pœnarum in Rep. Rom.

Varietatem pœnarum pro persona in Republica Romana usum habuisse multi existimant: sed falso. Exempla sunt in Horatio, Manliis, Marco & Tito, aliisque. Romani, ut est apud Livium, pulchrè appellarunt jus gratiæ non dare; Hinc Tacitus: *ut odium & gratia desiere, jus valuit.* Contrarium est in Vrgulania apud Tacitum, contra morem & severitatem Tiberii. Nimirum Iustinianus non solus muliebri potentiæ indulsit.

CXIV.

Stultè Galba, & non ab exemplo Augusti, Tiberii, Claudii & Neronis donativum negavit militibus eo tempore, quo hæredem imperii designavit. Constabat enim potuisse conciliari animos quantulacunque parci senis liberalitate. Multo stultius, efferato jam milite, de congjario cogitavit. Sera remedia tunc, cum vulnus saucium perduxit ad extremos halitus. Seræ destinæ, cum ruit convitio parietum domus.

Adeo-

CXV.

Adeoque hic Galba, ficut & Cato*, Pompeius, Pertinax, aliique intempestive severi fuerunt: Bono id quidem consilio: quis negat? sed dum honestatis nimis retinentes fuerunt, se & Rempublicam multum afflixerunt. De Galba scriptor noster: Accessit Galbæ vox pro Repub. honesta, ipsi anceps: legi à se militem non emi: quæ vox illum enecavit; sicuti Pertinacem illud; militemus. Itaque Tacitus. *Nec enim ad hanc formam cætera erant.* Ibid. *Nocuit antiquus rigor & nimia severitas, cui jam pares non sumus:* Sic Cicero imprudenter Antonium turbido tempore efflagitavit, non secus atque *ἄγροικος* ille, apud Theophrastum in Characteribus, qui ad nuptias vocatus, inter mulieres in muliebrem sexum debacchabatur. Vno ore omnes Politici: *δεῖ δ' αὐτοὺς ἀεὶ τοὺς περιπλοῦς ἐπὶ πρὸς τὸν καιρὸν σκοπεῖν.*

Aliquorum Imperat. intempestiva severitas.

CXVI.

Neronis Parricidium omnes non immerito detestantur. Nos videbimus, si Tacito credendum est, num aliqua ex parte excusari possit Nero. Quippe quod Agrippina Principi Romano insidias struxerat, & crimen læsæ majestatis incurrerat. Simile superiori ætate exemplum fere accidit in regno Galliæ. Idem sentio de Timoleonte, qui fratrem, sed tyrannum curavit interficiendum. Plutarchus.

Neronis parricidium an excusari possit.

CVII.

Solus Princeps insignia imperii habuit: solus etiam intercessione Tribunitia con-

demnatum à Senatu morti eximere potuit: solus jura ordinis reddere. Quo tamē referri non potest condemnatio Antistii: Quippe qui neque à Senatu condemnatus est, neque intercessione Neronis morti exemptus.

CXVIII.

Populo tumultuanti quomodo occurrendum.

Populo tumultuanti & feroci satius est ultro concedere, vel ea quæ contra bonos mores postulant, quam Rempublicam in periculum vocare. Nam postea sedato populo retractari possunt. Tacitus, *Mutata*, inquit, *quæ per seditionem expresserant*. Et alibi, *proximæ seditionis male consulta abolita in posterum*. Qua in re errant sæpe in Republica viri, cæteroquin prudentes.

CXIX.

Boni publici tanta est religio, ut ei vel Princeps ipse cedere debeat. Quemadmodum Otto mortem elegit potius, quam ut pateretur tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus sterni rursus & reipubl. eripi. Plane secundum illud Caiphæ: *Expedit unum hominem mori pro populo.*

CXX.

Eligi Principē quomodo loco libertatis.

Galba ad Pisonem: *sub Tiberio & Caio & Claudio unius familiæ quasi hæreditas fuimus: loco libertatis erit, quod elegi* cœpimus: Recte *loco libertatis* inquit. Nam eandem libertatem mansisse Romanis neque ex hoc, neque ex aliis locis ostendi poterit, quod putat summus ICtus.

CXXI.

Non minus bene idem Galba: *Generari & nasci à Principibus fortuitum, nec ultra æstimatur; adoptandi judicium integrum,*

grum, etsi velis eligere consensu monstratur. Præclara hæc tum pro eo tempore, tum pro natura populi: qui, eodem teste, nec totam servitutem pati potuit, nec totam libertatem.

CXXII.

Aureum illud effatum est Taciti: *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur:* Quo dicto freti, & decimationem militum probamus, & sexcentos servos ob unius Domini mortem, secundum jus Romanum, à magistratu supplicio affectos esse existimamus.

CXXIII.

Livius lib. 1. Hic, inquit L. Tarquinius Regũ primus, traditum à Principibus morem de omnibus Senatum consulendi solvit, domesticis consiliis Rempublicam administravit, bellum, pacem, fœdera, societates per se ipse cum quibus voluit, injussu populi ac Senatus fecit diremitque: Hæc magnam partem non tam sunt imperii, quam Tyrannidis capita. Plane alia & diversa de Neronis initio Tacit. *Nihil in penatibus suis venale, aut ambitioni perviũ; discretam domum & Rempublicam teneret antiqua munia, Senatus,* &c.

Tyrãnidis capita in L. Tarquinio.

CXXIV.

Non una de causa Corbulo proprium ducem tuendæ Armeniæ poposcit. In nostra Republ. officia miscentur ac duplicantur cum summo Reipublicæ detrimento. Quo magis hodie convenit illud de Metioco apud Plutarchum. *Metiocus exercet Panarium, Metiocus farinam tractat,* &c.

CXXV.

Ostracismus an recte vapulet.

Ostracismus quo non tantum Græci, verum etiam Romani usi fuerunt, immerito à nonnullis Theologis atque Philosophis vapulat. Certè hoc pacto viri quantumvis magni, sed nimiæ potentiæ, suspecti sibi & turbis consulebant, seque subtrahebant pravè diffamantibus, ut ad Plautum scripsit Nero. Idem fecit Scipio Africanus, & lubens civitate cessit. Illud præclarum quod specie legationis, aut alterius honoris emissi sunt.

CXXVI.

Corbulonis Artaxatã urbẽ in Armenia delentis factum an crudelitatem referat.

Corbulo Artaxatam urbem in Armenia delevit, atque solo æquavit: *Quia*, inquit Tacitus, *nec teneri sine valido præsidio ob magnitudinem mœnium, nec id nobis viriũ erat, quod confirmando præsidio, & capessendo bello divideretur.* Idem fecerunt in propugnaculo Montelices Germani, teste Guicciardino. Neque hoc crudelitatem refert. Aliter tamen Fulvius, qui Capuam prævalidam, propinquam, inimicam, adeoque quibusdam delendam censentibus tamen servavit: alii alio pacto sibi & victis consuluerunt, & fortasse laudabilius.

CXXVII.

An apud Romanos in mandandis honoribus ætatis habita ratio.

Falsum est quod viri prudentes affirmant, freti tum Livii tum Taciti loco, apud Romanos in mandandis honoribus nullam fuisse rationem ætatis. Hinc quærunt viri magni, an expediat juvenem creare Ducem belli: veluti de Alexandro, Scipione, Corvino, Pompeio, Octaviano, & aliis legitur. Equidem multo rectius, quam olim Cardinales, qui Papam crearunt na-

tum

tum 100. annos, qui mulæ impositus ex ista insolenti equitatione & molesto officii genere, triduo post exspiravit.

CXXXVIII.

Nimis sero Pisonem designavit Galba. Prudentius hac in re Augustus, Tiberius, & alii. Adeoque Henricus III. filio suo Henrico adhuc Catechumeno Principibus regni juramentum & fidem imperavit. Sic, inquit Tacitus de Tiberio, cohiberi pravas aliorum spes rebantur. *Successor an maturè designandus.*

CXXIX.

An perduelles sunt qui pro libertate arma sumunt? Extat contra hanc sententiam Saxonum gravissima Oratio ad Henricum III. apud Scafneburgensem. Verum tamen non puto Christianis licere. Verè Tacitus: *Libertas & speciosa nomina prætexũtur, nec quicquam alienum & dominationem sibi concupivit, ut non eadem ista vocabula usurparet.*

CXXX.

An vero Principi liceat subditos ad religionem cogere armis, aut bello? Promiscuè non existimo, utique cum plerique relligionis specie in ambitionem delabantur, ut Taciti verbis utar. Multo minus hic capio illud Papiniani: *summa ratio est quæ pro relligione facit.*

CXXXI.

Rectè Asinius Gallus apud Tacitum, quamvis non ex animi sententia, unum esse Reipublicæ corpus & unius animo regendum. In eandem sententiam Constantius apud Marcellinum: Rempublicam nec posse dividi nec debere, sed pro viribus *Vnum debere esse Reip. corpus.*

quemque ei ferre suppetias fluctuanti. Hodierna imperiorum varietas in Europa causa est tot seditionum atque bellorum: Vaticinium illud fuit Cerialis apud Tacitum. *Pulsis, quod Di prohibeant, Romanis, quid aliud quam bella omnium inter se gentium existent.*

CXXXII.

Lex Porcia de capite civis Romani quo referenda.

Lex Porcia de capite civis Romani, non tam ad simulacra libertatis referenda est, quam ad ipsum jus imperii, contra quam videntur sentire alii nixi Aristotele. 5. *Polit.* 9.

CXXXIII.

Sabinus Vespasiani imperatoris frater in Capitolio obsessus, ad Vitellium Imperatorem mittit cum mandatis & questu, quod pacta turbarentur, & fortasse frustra ex illius summi Dominationis Magistri sententia Aliter Numa, qui in incunabulis imperii sanxit ut fides ac juramentum, propulso pœnarum metu, civitatem Romanam regerent. Itaque nos eum perfide fecisse dicimus.

Fides Principi servanda.

CXXXIV.

Sic contra jus gentium, sive, ut Tacitus appellat, jus humanum, Antonius Regem Armericorum specie amicitiæ illectum, & Tiberius per dolum arcessitum Regem Cappadocum ad mortem impulit: Quod tamen in Cæsare qui Commium per simulationem colloquii interficere voluit, admittere nequeo: Alias Cæsar jura colloquii sanctissime coluit.

Aliquam

CXXXV.

Aliquam posse instituti comparationem rei militaris Romanorum cum nostrate. Quamvis etiam in Romana militia, ut testatur Servius in 2. Æneid. accessu temporis ducum varietas semper mutavit militiæ disciplinam.

CXXXVI.

Diuturnitas Imperii Germanici unde.

Verè Hetruscus ille in libello de statu Germaniæ, quadruplicem in imperio ordinem causam esse, tranquillitatis & diuturnitatis Imperii Germanici: De Republica Romana scriptor noster; Octingentorum annorum fortuna disciplinaque compages hæc coaluit, quæ convelli sine convellentium ex tio non potest. Viderint illi quantum ignem accendant, qui aliter sentiunt.

CXXXVII.

Militiæ Tiberio stipendia quomodo suffecerint.

Militum stipendia sub Tiberio erant deni in diem asses: Mirum est multis, milites Romanos tantillò potuisse vitam tolerare. Hinc enim inquit Tacitus, vestem, arma, tentoria, hinc sævitiam centurionum & vacationes munerum redimi. Nodum solvit Savilius erudite & vere ut puto; *Postquam copiose abundant* τὰ νόμῳ μόνον ὄντα, *trahuntur etiam necessario* τὰ φύσει ὄντα, *ea quæ natura requirit ad grandius precium in foro.* Quo argumento idem recte defendit vulgarem lectionem in Polybio de admirabili fertilitate Galliæ Cisalpinæ, contra doctissimum ICtum.

Princeps an moveri rumoribus vulgi debeat.

CXXXVIII.

Rectè Tacitus, Principum eam esse sortem ut præcipua rerum ad famam dirigenda. Verumtamen fungos esse ac vanos Principes oportet, qui rumoribus vulgi moventur. Aliter de Tiberio Tacitus; Tiberius, inquit, spernendis rumoribus vacuus. Item: relinquendum esse rumoribus tempus quo senescant. Stulto Vitellius rumores edicto coercuit: Id, inquit Tacitus, alimentum famæ erat.

CXXXIX.

Verè Cicero, pecuniam esse instrumenta belli: verè Mucianus apud Tacitum pecuniam esse nervos belli civilis, utut contra nitatur acutus ille ex Syllæ colonia Scriptor.

CXL.

Tormenta atque machinas bellicas Romanorum, quamvis ab hodiernis valde differant, tamen eandem propemodum vim habuisse. Exempla rem confirmabunt; ideoque hodierna militia non magis tollit virtutis discrimen, quam olim, quod tamē existimant multi non milites sed Murci, veteri vocabulo.

CXLI.

E contrario hodiernas nostras sinuationes sive obliquationes, & prominentias aggerum atque propugnaculorum veteribus notas fuisse. Quamvis id negent hodie nova ingenia, ut vocantur, antiquo more apud Tacitum. Vide mihi vel solam Hierosolymam apud eundem Tacitum.

In omnes socios cō

CXLII.

In omnes & singulos conjurationis socios

cios

cios non anxie inquirendum, nedum animadvertendum esse, quamvis aliter sentiant illi sanguini sugæ. Præclare de Tiberio Tacitus: Quanquam multi è domo Principis Equitesque ac Senatores sustentasse opibus, juvisse consiliis dicerentur, haud quæsitum. Seneca libro 1. de Clem. scribit de Augusto, *postquam Cornelio Cinnæ ignoverat, nullis amplius insidiis ab ullo petitum fuisse.*

jurationis an animadvertendum.

CXLIII.

Idem locum habet in seditionibus. De Postumiana cæde Livius libr. 4. *Consules summa moderatione ac lenitate per paucorum supplicium quos sibimetipsos conscisse mortem satis creditum est, transactare, nequivere tamē consequi, ut non ægerrime id plebs ferret.* Et de Valente Tacitus: *ille utili moderatione non supplicium cujusquam poposcit, ac, ne dissimulans suspectior fieret, paucos incusavit.*

CXLIV.

Imo multa patrari in Republica in quibus satis est pœnitere: Prudens in eo Fabius, Germanicus, Agricola. Imprudenter Agrippina quæ noluit pœnitentiam filii, aut satietatem opperiri; & Cæcinna, qui proximam quamq; culpam antequam pœniteret ultum ibat. Quanto moderatius Flandriæ Princeps perduelles, cum facti veniam deprecarentur, in initio dirus quidem accepit: sed tamen ne malum hoc importune tractatum & incommode longius serperet, culpam illis omnem condonavit.

CXLV.

Mutianus tamen Vitellii filium interfici jussit; mansuram discordiam obtendens, ni-

semina

semina belli restrinxisset. Nego id verum esse etiam contradicente acutissimo Politicorum. Quanto præclarius Diocletianus Cassii filios & amicos non tantum non occidit, verum etiam honoribus adfecit.

CXLVI.

Libertas loquendi an populo relinquenda.

Haud inconsulto facit Princeps: qui libertatem loquendi populo relinquit, ipse vero, ut Laurentius Medices dicebat, facit: Id notat Tacitus, *facta*, inquit, *arguebantur, dicta impune erant.* Et de Tiberio 2. Annal. *in se jacta nolle ad cognitionem vocari.* Extat pulchra in hanc sententiam oratio Cremucii. Nimirum rectè temperavit Theodosius *C. si quis Imper.* maled.

CXLVII.

Quod in populo Romano superbiam atque arrogantiam appellarũt gentes Barbaræ, nos magnanimitatem appellamus. Quod illi cunctationem servilem, nos patientiam. Quod illi timorem, nos potentiam & consilium. Quod illi perfidiam, nos legem & jussum populi.

CXLVIII

Interfectores Galbæ an rectè à Vitellio occisi.

Vitellius interfectores Galbæ quamvis hostis, omnes conquiri & interfici jussit, non, ut ait Tacitus, honore Galbæ, sed tradito principibus more munimentum ad præsens, imposterum ultionem. Idem fecit Magnus Cosmus, olim David, & Alexander; & multi alii, & recte fecerunt. Acriter noster: *ultor est quisquis successit.* Et Cæsar postquam erexisset statuam Pompeii, suam ipsius diuturniorem fecit. Imprudentes & impii, qui aliter faciunt.

Legatum

CXLIX.

Legatum (quod nomen teste Cæsare apud omnes nationes sanctum inviolatumque semper fuit) etiam hostilia tentantem impune non lædi. Livius de Legatis Tarquinii: *Quanquam, visi sunt commisisse, ut hostium loco essent, jus tamen gentium valuit:* Sic teste Tacito: *Parthorum legati, quamvis cum superbissimis venerant mandatis, tamen cum donis remissi sunt.*

Legati quousque sancti & inviolati.

CL.

Pisonem ut nimis severum, & nimis, ut Cicero dicebat, antiquorum hominum, ad imperium occupandum retinendumque ineptum fuisse, quicquid Galba contra sentiat. Notat hoc Tacitus multis in locis, utique cum dicit: Nec aliud sequenti quatriduo dictum à Pisone in publicum factumve: De Ottone vero quæ & qualia? Nec deerat Otto, protendens manus, adorare vulgum, jacere oscula; & omnia serviliter pro dominatione: Nimirum citius favor populi largitione & ambitu quam per bonas artes quærebatur.

Piso an aptus ad Imperium.

CLI.

Vere Vespasianus, *imperium cupientibus nihil medium inter summa aut præcipitia.* Et Tacitus alibi de F. Valente; *Mox utrumque consilium aspernatus, quod inter ancipitia deterrimum est, dum media sequitur, nec ausus est satis nec providit.* Neque hic audio nonnullos ICtos. Illud tamen inique Henricus Imperator qui neutrales accusabat læsæ majestatis, teste Scriptore Fuldense. Quanquam neutralitatem periculosissimam esse, non nego.

Nimis

CLII.

Solœcismus Vitellii occupato imperio legiones spargentis.

Nimis secure Vitellium, occupato imperio, legiones sparsisse, cohortes exarmasse, numeros incidisse. Solœcismum appelles merito in civili scientia. Nam hoc pacto, teste Muciano, nova bello semina ministravit. Contra Vespasianum recte victas legiones, ne manente adhuc civili bello ambigue agerent, per Illyricum dispersisse: Turpissime Cæcina & Vitellius apud Tacitum, & Galli, apud Guicciar. exercitum diduxerunt; satis valide, teste Tacito, si simul incubuissent.

CLIII.

In civili bello inter Vitellium & Vespasianum, virtus an fortuna plus effecerit.

In bello civili inter Vitellium & Vespasianum, ut & in aliis, plus effecisse fortunam, quam virtutem; quicquid neget callidus Hetruscus. Fatebitur qui summam belli accurate putat. Militariter, id est, ingenue Ammianus Marcellinus. *Virtus convenit atque fortuna, plerumque dissidentes, quarum si altera descivisset, ad perfectam non venerat summitatem.*

CLIV.

Vitelliũ qui Vespasiano prodidere an perfidi.

Tametsi interfuit Vitellium vinci, tamen imputare perfidiam non possunt, qui Vitellium Vespasiano prodidere, cum à Galba descivissent. Tacitus 3. *Histor.* Sapienter Claudius ad legatos Parthorum: ferenda Regum esse ingenia: & Cerialis: quomodo sterilitatem, aut nimios imbres, & cætera naturæ mala; ita luxum, vel avaritiam dominantium tolerandam esse. Notent hæc qui se appellant τυραννοκτόνους & liberatores, si diis placet, orbis terrarum. Tritum est de

est de Cassio qui Cæsarem interfecit, Regem eum, non regnum odisse.

CLV.

Tiberius, quod Neroni Germani filio Quæsturam petebat, à quibusdam irrisus est. Est enim, ut ait ICtus, quæstura ingressus tantum, & quasi primordium gerendorum honorum: Ac tamen inquit Tacitus, initia fastigii Cæsaribus erant. Bene & secundum morem majorum Callistratus: *Gerendis honoribus ordo certus adhibitus est*. Nam majorem magistratum quisquam nisi minorem susceperit, gerere non potest.

CLVI.

Proconsulibus quo consilio Legati adjuncti.

Nō sine ratiōe Proconsulibus Legati adjuncti fuerunt velut æmuli & quasi inspectores. Ac tamen hinc factum est, ut Legatorum jus nonnunquam auxerit, Proconsulum deminutum sit. Adde quod ex hac æmulatione magnæ res plerumque impediuntur. Exempla sunt in Volumnio & Appio Claudio, Fabio Maximo & Marcello, Corbulone & Vinidio. Nimirum hic convenit illud Lucretii.

---Medio de fonte Leporum.
Surgit amari aliquid quod in ipsis floribus angat.

CLVII.

Triumvirorũ insolentia erga filios proscriptorum.

Triumviri insoléter, ut multa alia, filios proscriptorum jure petendorum honorum prohibuerunt, simulque, ut Senatorum filii & onera ordinis sustinerent, & jura perderent. Quod quamvis indignissimum esse censet Vellejus Paterculus, tamen jure belli, & recte fecisse dicendum est. *Cicero*, & *Quinctil. lib. 11. cap. 1.*

Prudenter

CLVIII.

Augusti prudentia ex consilio Mecænatis.

Prudenter Augustus & ex consilio Mecænatis populo Romāo indulsit Histrionicam voluptatem, Cicero appellat munera popularia. Multo prudentius, quamvis abhorrens, idem fecit Tiberius: *Alia*, inquit Tacitus, *Tiberio morum via. Sed populum per ãnos molliter habitum nõdum audebat ad duriora vertere.* Peccant qui aliter faciunt.

CLIX.

Sanctissima fuit ratio centesimæ apud Romanos, & hodie apud Turcas. Atque hujus rei carentia in nostra militia tot seditiones excitat, cũ, teste Scriptore Anglico, nunquam in Romano exercitu ullus de stipendio motus fuerit. Ego tamen excipio bella civilia. Verissime Tiberius, militare ærarium eo subsidio niti.

CLX.

Consilia mala punienda, non eventus.

Turpe fuit in lege Majestatis, ut qui male gessisset Rempublicam, in crimen læsæ-Majestatis incurreret. Quanto prudentius Athenienses, ipsique olim Romani, consilia mala puniverunt & quidem mitissimè, non eventum.

CL XI.

Germanici magnificentia.

Germanicus ad vivum magnificentiam Aristotelis expressit; quod dum Galli, Itali & Hispani arma, equos, aurum offerebant, laudato eorũ studio, armis modo & equis ad bellum sumptis, propria pecunia militem juvit. Idem fecerunt Romani erga Neapolitanos, & erga Regem Macedoniæ Philippum; Livius *libr.* 22. Legatis gratiæ actæ pro munificentia curaque; patera quæ ponderis minima fuit accepta.

Non

CLXII.

Peditatus an equitatus major habenda ratio.

Non majorem rationem habendam esse peditatus, quam equitatus, etsi viri magni dissentiunt. Idem sentiendum de Romana militia: Idem de Turcica contra Iovium & alios, qui existimant in Ianitzaris totam vim belli esse; à quibus etiam perperam Ianitzari comparantur cum prætorianis militibus.

CLXIII.

Tribūnitia potestas qua

Tribunitiam potestatem proximum gradum fuisse ad imperium, non tamen fuisse summum Imperium, ut Tacitus appellet summi fastigii vocabulum. Quo nomine Augustus eam triginta septem annos continuavit, & Principibus juventutis tribuniciam potestatem petiit.

CLXIV.

Quatenus in Rep. quædam contra leges recte fiāt.

Nonnunquam in Republica quædam contra leges fieri, & recte fieri. Itaque regulas nonnullas in jure Civili secundum appendices atque momenta temporum, personarumque, quas teste Agellio, includere in præcepta difficile est, ponderandas esse. Iusserat Menius castrorum præfectus duos seditiosos supplicio affici contra jus militare. Nam, ut testatur Vegetius *lib.* 2. Ad præfectum castrorum solum pertinebat castrorum positio, valli & fossæ designatio, impedimentorum militarium cura, &c. non vero jus plectendi militis. Dion. *lib.* 53. Itaque addit Tacitus factum id esse bono magis exemplo, quam concesso jure.

Tiberius

CLXV.

Sedes imperii premenda.

Tiberius prudenter pressit sedem imperii, id est, ut Vellejus & Tacitus appellant, *caput rerum*, quicquid vulgus claumniabatur. Idem factitarunt Augustus, Antoninus Pius, Iustinianus, Carolus Rex Galliæ adversus Edovvardum, Amurathes & alii. Antonius hanc causam asseruit, quod provincialibus comitatus Principis nimis gravis futurus erat. Verrus Capitolinus, ne Imperatore absente sedes imperii à conjuratis occuparetur.

CLXVI.

Imprudenter tamen Otto cum de summa rerum certaretur, relicto exercitu Brixellum concessit: ubi Tacit. Is primus dies Ottonianas partes afflixit.

CLXVII.

Simulatam ignorantiā sæpe prodesse.

Sapientis esse in Republica nonnunquam videri, non intelligere. *Intelligebantur artes*, inquit Tacitus, *sed pars obsequii in eo, ne depræhenderentur*. Et de Agrippina; solum insidiarum remedium esse, si non intelligerentur. Novit hoc Syrus qui ad Dromonem: *tu quod scis, nescis, si sapis, Dromo*. Verum tamē haud scio, an huc simulata Bruti stultitia referenda sit. Certe Vitellii & Valentis simulatio vana fuit & ridicula. *Doli non sunt doli*, inquit ille, *nisi astu colas*. Quanto melius Galba seditionem duarum legionum ultro asseveravit, ne, ut Tacitus, dissimulata seditio in majus crederetur.

CLXVIII.

Nonnunquam in Republica quædam visceri, quo, ut ait Tacitus, cæteris quies sit. Neque hæc pugnant cum pietate Christiana:

na; Cæsar exemplo supplicii deterrendos reliquos existimavit, itaque omnibus qui arma tulerant, manus præcidit, vitamque concessit; quo testatior esset pœna improborum. Quo tamen illud de Valente referre nolim, qui ut Gallis terrorem incuteret, quatuor millia hominum innoxiorum occidit: neque de Principe Flandrorum, qui occupato Grandmontio omnes ad unum interemit senes, gravidas, infantes.

CLXIX.

In invadendo Imperio prætextus sive titulus aliquis quærendus.

In omni imperio invadendo sumi prætextum aliquem sive titulum. Sic Imperatores emendicarunt vel potius ementiti sunt legem Regiam, & Pontifices Donationem Constantini. Idem fecit Solymannus ad occupandam, quam spe devoraverat Romam, teste Iovio. Perspicue hoc Tacitus de Tiberio; *Dabat & famæ, ut vocatus, electusque potius videretur, quam per uxorium ambitũ & senili adoptione inrepsisse.* Simpliciter & ingenue Paulus III. *O*, inquit, *vos Scholasticos, & omnium rerum ignaros, qui ejus imperii jus quæritis, quod jã à tot annis contra omnium vim possedimus, & ferro defendimus.*

CLXX.

Expedire Principi hæredem potentẽ designare.

Expedit Principi hæredem designare potius potentem quam imbecillum. Quare Pyrrhus interrogatus cui imperium deferret, respondit, ei qui acutiorem ensem habet: & Tiberius, teste Tacito, longam & continuam absentiam meditatus est, ut amoto Patre Drusus munia consulatus solus obiret; id est, ut potentia & dignitatẽ cresce-

cresceret is quem imperio destinabat. Itaque hodie in Frãcia hæredes regni Delphinatum Viennensem, in Anglia ducatum Normanniæ, in Arragonia principatum Gerundæ, in Scotia præfecturam Cumbriæ ominis loco & in subsidium capiunt.

CLXXI.

Sicuti Relligio, Respubl. Senatus, libertas sæpenumero obtentui sumuntur, & sunt exempla in Pompeio, Ottone, Henrico IV. Ferdinando, Ludovico Sfortia, & aliis, ita etiam sub legationis & fœderum specie multa fiunt scelera. Qui vero propterea fœdera & legationes damnant, næ illi peponem pro corde habent.

CLXXII.

Non assentior Vegetio *libr. 2. cap. 1.* Romanos in auxiliis minores, in legionibus longè ampliorum militum numerum asscripsisse. Contraria sunt exempla infinita apud Tacitum, Livium & alios. Cæterum quod de Gallis, Germanis, Britannis olim Tacitus; eos dominationi alienæ sanguinem suum accommodasse, hodie Christianis convenit, qui in Ianitzaros asscribuntur.

CLXXIII.

Illud incaute Theodosius, ut scribit *Zosimus*, quod sine ullo delectu in legiones etiã adsumpsit Barbaros transdanubianos. Idem alibi, nullus ordo in exercitu, nec erat discrimen Romani à Barbaro. Itaque recte Synesius monet Arcadium ut numeros & legiones civibus impleat. Fuit hæc ruinæ imperii non minima causa. Hodie quod auxilii

cum delectu legiones assumẽdæ.

auxiliis pæne ſolis bellum geritur contra Turcam, multæ præclaræ res negliguntur: Exemplum eſt inſigne apud Scafneburgenſem, ſub Henrico III ſed odioſum.

CLXXIV.

Recte apud Romanos Proconſules ſummum imperium habebant: Recte etiam legati ab his mittebantur nullis certis mãdatis, ſed ut ex re conſulerent, viderentque ne Reſpublica detrimentum caperet. *Cæſar & Tacitus non uno loco.* ICti efferunt cum libera univerſorum negotiorum adminiſtratione.

Proconſulũ & Logatorum autoritas.

CLXXV.

Meritò etiam hoc imperium Pompeio Magno, Germanico, Corbuloni extra ordinem amplificatum eſt, & utiliſſimo inſtituto, ut ego cenſeo. Quo etiam conſilio Britanniæ Princeps Procancellario cartas puras tradebat ſed ſigillo conſignatas, quibus in publicis negociis pro arbitrio ſuo uteretur. *Comin. libr.* 1.

Cum qualibus mandatis Dux in bellũ mittendus.

CLXXVI.

Sic Iuſtinianus confirmavit ſe omnia quæ in bello gereret Beliſarius, & poſt mortem ſi prius excederet, ratihabiturum. Quæ res Beliſario & autoritatem & animum auxit, teſte Procopio. Sinan Baſſa totum ſeptennium ſub Amurate ſupremum belli imperium ea poteſtate, qua Imperator ipſe, in caſtris exercuit. Vt teſtatur Sorantius, prudens Sciptor & fidus; quem nuper latinitate donavit Iacobus Geuderus decus Nobilitatis Noricæ.

Hodie

CLXXVII.

Hodie indigne Duces belli cum certis mandatis in bellum eunt, & tanquam nauta ex Commentario, ut est apud Galenum, rem gerunt. Vnde accidit ut ex distantibus terrarum spatiis, consilia post res adferantur, ut loquitur Tacitus. At hercule Reges, *ait Livius lib. 9.* non liberi solum impedimentis omnibus, sed domini rerum temporumque trahunt consiliis cuncta, non sequuntur. Omniũ stultissime atque inhumanissime Nero, qui classes jusserat certum ad diem in Campaniam redire, nullis exceptis maris casibus.

CLXXVIII.

Consilia Imperatoria.

Callide atque laudabiliter Antonius, ut opinionem de adventu Muciani cum tot legionibus apud Vitellianos promoveret, jussit exercitum se invicem salutare, & gradus inferre, quasi recentibus auxiliis auctos. Blenni sunt, qui hæc damnant. Polybius vocat furta belli. Multo magnificentius M. Tullius, consilia imperatoria. Tacitus hæc & alia meditamenta belli, Ammianus, belli commenta, Vegetius campestres meditationes. Quamvis hæ proprie fuerint exercitia bellica: quorum ut & castrorum metandorum aliarumve rerũ in nostra militia, nec vola, quod dicitur, nec vestigium.

CLXXIX.

Iura victoriæ notantur.

Iura victoriæ sunt imponere præsidia, tributa, obsides imperare, cives ferro exuere, legibus rempublic. munire, & ut Cæsar ait. *Ius est belli, ut qui vicerunt iis, quos vicerunt, quemadmodum velint imperent.* Itaque Henrici Romãi Regis cõsiliarii frustra toties

toties iterabant, contra regiam majestatem esse; obsides dare Saxonibus.

CLXXX.

Otto præmisit Spurinam ad occupandas Padi ripas, sperans Cæcinam intra Gallias posse sisti, sed jam tum, inquit Tacitus, Cæcina alpes fuerat transgressus. Hic quærunt Politici. an satius sit venienti hosti occurrere, an vero ejus adventum expectare, & pro viribus propulsare. Postremum putat Hetruscus: Nos existimamus hosti periculosius fore bellum habere in ditione sua quam extra eam. *Venienti hosti occurrere, an eius adventũ expectare præstet.*

CLXXXI.

Saluberrimum SCtum fuit adversus eos, teste Polybio, qui aliquid strenuè à se factum retulissent falso ad Tribunum vel Ducem. Crimen dicebatur falsæ pugnæ, cui obnoxius meritò erit Domitianus apud Tacitum, & Constantinus apud Marcellinum: qui falsos triumphos egerunt. Quo etiam crimine postulatus est, à M. Catone Censorio Q. Thermus Oratione quæ inscripta est: in Q. Minucium Thermum de falsis pugnis, ut recte legit eruditissimus Mercerus, perperam alii pœnis. *SCtum adversus falsas gestorũ relationes.*

CLXXXII.

Nulla causa est, quin eidem crimini obnoxii fuerint, Pompeius, Verrannius, Terentinus Varro, Pætus & alii. Hic Pætus literas è castris rescripsit, quasi jam confecto bello, verbis, ut ait Tacitus, magnificas, rerum vacuas.

CLXXXIII.

Simulationem in Tiberio qui tantopere detestantur, næ illi, quo in loco tunc erat *Tiberii simulatio an detestanda.*

X tum

tum ipse, tum Respublica ignorant. Itaque verba ejus Tacitus plerumque appellat *obscura, alibi perplexa, alibi suspensa*, item *eluctantia*. Dion. ἀρέσκειαν καὶ ὑπόκρισιν, Græci alias eleganter πλόκας καὶ παλιλλογίας. Poëta vetus magis expressè, *versutiloquas malitias*: Cicero, *verborum involucra*: Recte idem Tiberius, & hunc secutus Ludovicus XI. Rex Galliæ: *Regnare nescit qui nescit dissimulare.*

CLXXXIV.

Domestica discordia familiarum venenum est, quicquid dicebat Cato. Multo verius Titus apud Tacitum disserit de incommodis suspicionum domesticarum, & apud Livium Demetrius lib. 40.

CLXXXV.

Cur Nero Germanici filius ad Imperiũ non venerit.

Nero, Germanici filius, quamvis è domo Augusto, quo minus ad imperium venerit, hæ fuerunt causæ. 1. Libertorum & Clientum præpropera exstimulatio. 2. Contumax & inconsultus sermo de imperio occupando. 3. Promptior animus matris in Neronem, quam in Drusum. 4. Populi nimius favor. 5. Matris spes male tecta. De his caveat, qui tam ancipiti in loco positus est.

CLXXXVI.

Tacitus *lib. 5. Histor.* Civitatem Hierosolymam in duas factiones descivisse, donec propinquantibus Romanis bellum externum concordiam pareret. Frustra igitur sunt, qui hanc occasionem captant. Argutè Philippus Mediolanensium dux dicere solitus est, *ineptias istas* (ita appellavit discordias

dias Florentinorum) *sibi constare viginti centenis millibus aureorum.*

CLXXXVII.

Acutè Macroni exprobravit Tiberius: *Occidentem ab eo deseri, orientem spectari*: Hunc sequitur sidus illud Angliæ, teste Buchanano, in rebus Scoticis. Vtrumque natum est à Pompeio, qui Syllæ respondit, ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες ἢ δυόμενον προσκυνοῦσι: Quod tamen absolute verum esse negamus.

CLXXXVIII.

Thraseas an meritò obiurgatus.

Objurgatus est Thraseas, quod nimis levia in libertate senatoria consectaretur: *Quin*, inquiunt, de bello, de pace, de vectigalibus & legibus, quibusque aliis res Romana continetur, (nota mihi hoc loco cursim capita quædam iuris publici) suaderet dissuaderetve: quæ si summa dissimulatione transmitterentur: quanto magis inanibus abstinendum, Thraseas contra, se patrum honori dare, ut manifestum fieret, magnarum rerum curam non simulaturos, qui animum etiam levibus adverterent. Nimirum respexit illud Philosophi: τὸ παρὰ μικρόν.

CLXXXIX.

Bellum an trahendum.

In historiis versanti mihi infinita exempla occurrunt eorum, qui quantumvis potentia inferiores essent, trahendo bello superiores facti sunt. Itaque apud Tacitum Suetonius bellorum peritissimus, festinationem hostibus, moram ipsis utilem disseruit. Sertorius hic esto, & carptim singulos pilos evellito: Quod cum ignorasset Ludovicus Vngariæ Rex cum totius exercitus

 interne-

internecione occisus est. Quare illud καθόλε non est, cedendum esse potentioribus: quod tamen existimat Politicorum hodiernorum pene Princeps.

CXC.

Vir bonus an sub tyranno in honore.

Falsum est, quod ajunt virum bonum sub tyranno nequaquam in honore aut precio esse posse. Contraria exempla sunt in Lepido, Agricola, Lamia, Nerva, L. Pisone, Volucro & aliis. Recte Alexander: *obsequio mitigantur Principũ ingenia.* Nimis abscissus & asper fuit Calisthenes: cui licuisset inter abruptam contumaciam & deforme obsequium pergere iter & ambitione & periculis vacuum. Æque falsum est, quod scribit Machiavellus, in populo majorem constantiam atque prudentiam esse, quam in Principe.

CXCI.

Tiberii calliditas in caussa Libonis & Filiola Sejani.

Libo accusatur Majestatis. Negante, quæ objiciebantur, Libone, servos per tormenta interrogari placuit, sed quia vetere SCto quæstio in caput Domini prohibebatur, Tiberius callidus, & novi juris repertor, mancipari singulos actori publico jubet. Idem fecit in filiola Sejani, quæ juxta laqueum & carnificem compressa est, quia triumvirali supplicio virginem affici inauditum habebatur. Sic triumviri Reipublicæ impuberem jusserunt necari, sed prius indutam toga virili: Quæ quamvis eo pertinebant, ne fraus legibus fieret, tamen vix capio.

CXCII.

Illud Romani rectè, facto SCto: ne simulata adoptio in ulla parte muneris publici

blici juvaret, ac ne usurpandis quidem hæredibus prodesset: Et laudabiliter C. Licinius à M. Popilio Lenate lege sua decem millibus æris est damnatus, quod mille jugerum agri cum filio possideret, emancipandoque filium fraudem legi fecisset, *Livius lib. 7.*

CXCIII.

Falluntur qui negant Romanorum præmia militaria reduci posse: Vide quæso qualia fuerunt? Aucta stipendia, coronæ quercea vel graminea. hastæ, phaleræ, libræ farris, quartarii vini: Quæ Arminius, ut homo barbarus, contempsit, appellans vilia servitii pretia. Causam veriorem exprimit Livius: *Rem,* inquit, *dictu parvam: cæterum inopia fecerat eam, argumentum ingens caritatis, cum se quisque victu suo fraudans, detractum corpori atq; usibus necessariis ad honorem unius viri conferret.* Et quod Romanis coloniæ fuerunt, hodie sunt feuda; vel commendaturæ, Turcis Timaræ. Idem de pœnis militaribus sentio.

Romanorum præmia militaria quæ.

CXCIV.

Nimias divitias, adeoque nimiam alicujus viri magni paupertatem periculosissimam esse in Republica, quicquid argutatur Hetruscus Scriptor: De Ottone Tacitus. *Inopia vix privato toleranda*: Idem de Sylla & Plauto: *Sylla inops, unde præcipua audacia: Plautus magnis opibus.* Itaque prudenter vel ob hanc causam Tiberius & Nero census Senatorum pecunia juverunt, Imprudenter Claudius, qui Senatores pauperes ordine movit.

Nimiæ viri magni divitiæ aut paupertas Reip. periculosa.

CXCV.

Tacitus *libr. 5. histor.* Cerialis insulam Batavorum hostiliter populatus, agros villasque civiles intactas, nota arte ducum, sinebat. Nimirum ut hostem apud suos suspectum redderet. Supra modum religiosus ille, qui hoc improbat. Eadem astutia usus est Annibal adversus Fabium, & Zeno adversus Phalarim.

CXCVI.

Leges quomodo aliquãdo ferantur in Rep.

Secutæ leges, inquit Tacitus, etsi aliquando in maleficos ex edicto, sæpius tamen dissensione ordinum, & adipiscendi illicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob prava per vim lata sunt. Vnde tamen parum prudenter infirmare studet Andius ille autoritatem juris civilis. Eodem loco verè Tacitus: *Corruptissima Republica plurimæ leges*: hodie eò ventum est, ut contra disertam Iustiniani constitutionem non tam ex LL. quam ex DD. autoritate causæ dijudicentur atque decidantur. Quo verius hoc tempore videtur illud: ut antehac flagitiis, ita nunc legibus laborari.

CXCVII.

Prudenter Aristoteles minima quædam, quæve majestati regiæ scientiæ non conveniebant in nomothetica scientia omisit: Verum tamen in horum numero non est jus publicum, quippe quod tractat eadem quæ sunt *τὰ ὁσιώδη* in civili scientia. Materia est eadem pene. Modus tractandi variat. Exempla sunt in Tacito nostro.

CXCVIII.

Cæterũ jus publicum, ut etiam historia ex minimis rebus laudem quærit, id est, etiam

illa

illa persequitur, quæ philosophis sunt τὰ ἐπουσιώδη. Verè Tacitus. *Non sine usu fuerit introspicere illa primo aspectu levia ex queis magnarum sæpe rerum motus oriuntur.* Et paulo post. *Nos sævâ iussa, continuas accusationes, fallaces amicitias, perniciem innocentium & easdem exitus causas coniungimus, obvia rerum similitudine & satietate.*

CXCIX.

Senator debet nosse Rempublicam.

Quibus tamen neque dum Senator in Republica contentus esse debet: sed præter hac nosse (verba sunt Taciti) *opes publicas, quantum civium sociorumque in armis, quot classes, provinciæ, tributa, vectigalia, necessitates, ac largitiones.* Est, inquit Marcus Tullius 3. *de legibus,* Senatori necessarium, nosse Rempublicam, idque late patet, quid habeat militum, quid valeat ærario, quos socios Respublica habeat, quos amicos, quos stipendiarios, qua quisque sit lege, conditione, fædere, tenere consuetudinem decernendi, nosse exempla majorum, &c.

CC.

Verum tamen hæc neque ex politica, neque ex jure publico, neque omnia ex historiis, sed ex Rerumpublicarum registris petenda sunt. Quæ cum ignorarent duo consules apud Ligures, meritò eos, *teste Livio lib.* 40. Senatus Romanus perstrinxit; & Calenum Cicero in Philippicis.

COROLLARIA.

1.

Sicut Iurisconsulto necessaria est historiarum lectio, ita etiam Historico necessaria est scientia juris civilis.

2.

Ius publicum absque juris privati studio incommode tractari, non contra.

DISCE-

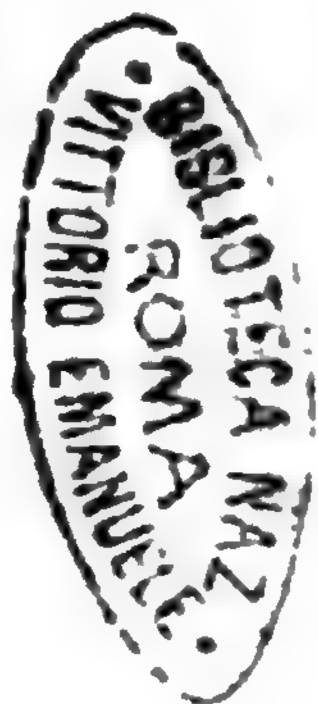

DISCEPTATIONIS DE IURE PUBLICO

Defensio, suscepta pro consequendis doctoralibus in utroque jure privilegiis ex decreto Ordinis Iuridici Basiliensis.

A

FRANCISCO ROSELLO Bruntrutensi.

POSITIO I.

IVs publicum quod à legibus 12. tabb. manat in penetralibus Pontificum abditum olim erat, hoc est, ut inquit Pomponius, illius interpretandi scientia & actiones apud pontificum collegium erant. Quod non ita accipio, ac si exercitio, jurisque illius publici dictio penes eos esset; sed magis de cognitione ejus & interpretatione IC puto loqui. Et cum dicit constitutum aliquem fuisse, qui quoque anno præesset privatis; de auctoritate juris populo enodandi id interpretor. Præesse enim multis modis quis dicitur, docendo, explicando, jure dicendo, vel alios in judicio instruendo. *Cic. 1. de Orat. Multisque,* inquit, *præessem, qui aut interdicto tecum contēderent, aut te ex iure manum consertum vocarent.* Eadem

Ius publicum quatenus dicatur olim fuisse abditum in Pontificum penetralibus.

forma antecessores pro professoribus dicti sunt.

II.

Cur de eo Digestorum architecti parcè egerint.

Mirantur autem multi, imo accusant nonnulli (inter quos Pratejus Omission. c.2.) architectos Digestorum, quod de jure publico brevissime egerint: Verum parcius hæc Triboniano objicienda putarim. Credibile enim est, pauca admodum Iustiniani æuo de illo jure scripta veterum extitisse, cum jam elegantiori multo & vetustiori seculo, quo maxime juris publici studium propter temporum summam domi forisque difficultatem excitari debebat, vix ulla ejus habita ratio fuerit, teste Cicerone *libr.* 1. *de legib.* ubi jus publicum incognitum esse affirmat, quod minus in usu necessarium sit.

III.

Viden' rationem hujus incuriæ? (Monent scilicet Iurisconsulti, cottidiana plenius esse tractanda *l. legavi. D. de lib. leg. & qua* ἐπὶ τὸ πλεῖστον) Hinc puto factum, ut libri Tuberonis de jure publico interirent: quos tamen incorruptos vita diutius sustinuisset, si eos recente usitati sermonis sale, quam veteri fermento condire maluisset. At enim Pomponius, exoleta verba auctoris minus grata fuisse.

IV.

Accedit ad causam à Cicerone prolatam, quod jus publicum in militibus juris civilis Romani non remaneat, sed Reipublicæ & civitati illi magnæ (quam dicit Seneca & Lactantius) mundi commune fiat. Voluit enim natura hominem esse sociale

sociale animal. & societatem humanam jure quodam gentico gubernari. Vnde videmus jura fœcialia Romanis fere cum aliis populis quoad suam substantiam communia fuisse: siquidem nec bellum gerere diversis gentibus invicem datum est, nec variarum sectarum Philosophis disceptare, absque legibus & principiis utrique parti accommodatis & receptis. Vniversalia itaque jura communi rationi, cumque ipsa mundi machina superfutura conscribere supervacaneæ (si conjicere licet) operæ plerisque ICtis visum est.

V.

Quapropter Tullius in reprehensionem incurrere potest, dum *libr.1. Offic.* scribit: *Belli quidem æquitas sanctißimè fœciali populi Romani jure perscripta est.*

V I.

Potuit tamen ad solennes quosdam ritus Quiritum respexisse. Cujusmodi fuit Clarigatio, quam inde dictam literatores existimant, quod clara voce repetitum res pater patratus ibat. Iuris hoc fuit Romani: alios enim alibi cernere est mores: ut & à scripto denunciatio belli fiat, testatur Ludovicus Avila de bello Germanico: Ducem Saxoniæ & Landgravium ad Imperatorem misisse, cum tibicine puerum quendam nobilem, qui literas diffidationis (Dd. nostri sic loquuntur) in summitate baculi gestaret, & hunc morem Germaniæ in bello indicendo esse ait. Sic etiam sagmina, quibus legati Romanorum sancti fiebant, juris Romani erant. Nam alia græcos legatos insignia tuebantur, teste Marciano.

lib. 8. de rerum divis. Barbaris quoque pro caduceo coronas & folia fuisse, auctor est Suidas. Sic præterea non eadem apud omnes gentes feriendi fœderis forma fuit, prout edocuit Alexand. ab Alexand. in suis genial. Sic denique Quiritium peculiare fuit, in legatione gentium (quam alias æquitas naturalis temperat) ut eum, qui legatum pulsasset hostibus dederet *libr. ult. D. de legat.* Alia multa hujusmodi in patrocinium summi illius causarum patroni adferri possent, quæ, memor instituti mei, prætermitto.

VII.

Vt porro laxior cura nostris auctoribus fuit in conscribendo illo jure, cujus imperium terminat orbis, ita publicarum legum quas Romani fines continebant studiosiores fuisse deprehenduntur. Nonne de magistratibus fusè explicarunt veteres? De eorum jurisdictione & imperio in criminibus persequendis? Cui vero ignotum est Macrum Arriumque Menandrum de re militari & alios passim de captivis, omnibus tamen ad castra & militem populi Romani reflexis tradidisse? Quem Rubrica illa, de legationibus, non quidem genticis, & ad exteros pertinentibus, sed provincialibus & retrorsum ad Rempublicam Romanam versis latere potest?

VIII.

Publici juris homonymia.

Nunc ad rem propius accedamus. Publici juris non una est significatio. Quandoque enim pro jure communi accipitur *lib. nihil consensui. §. 1. D. de reg. jur.* quod manifestum fiet si conferas *l. ult. C. de in int. restit. min. &*

min. & l. inter eos, §. pen. D. fide iusso. Ratio appellationis est, quia non uni sed omnibus & universo populo (à quo publicum dictum quasi populicum) jura constituuntur. Nonnunquam etiam jus publicum est, quod à populi vel Principis, populum repræsentantis, auctoritate pendet. Sic factio testamenti juris publici esse dicitur *l. 3. D. qui testam. fac. poss.* nec ea jure denegata à privato concedi potest, *l. 6. eod. l. Paulus. §. 2. D. de bon. libert.* Hinc frustra fuisse puto Pardulphum Pratejum libr. inversion. c. 1. qui existimavit materiã testamentorum ad tractatum de jure publico pertinere: nec quicquam eam juvat *d. l. 3.* Imo etiam militum testamentum partem juris publici (quod nunc inquirimus) fuisse negatam.

1. Accipitur pro iure communi.

2. Pro eo quod dependet à populi sive Principis auctoritate.

IX.

Ius publicum propriè & restrictè est, quod ad statum rei Romanæ spectat: quod de fine principali accipio. Aliàs enim quod publicè utile est, utile etiam est privatim, & vice versa *l. 2. D. jur. dot. Nov. 8. §. 1. l. 2. C. de nat. lib.* Ius publicum seu jus civitatis Romanæ sub jure civili comprehẽdo, Cujacio haud credulus, qui hæc male discindere seu discerpere videtur, in recit. *ad l. 1. de just. & jure.* De origine juris publici haud leve dubium est, utrum ex iisdem fontibus cum jure privato rivulos suos derivet. Nos neque artem neque naturam vetare putamus quin æque ut privatum, publicum jus ex naturalibus, genticis & civilibus præceptis sit collectum, quamvis secus magnis quibusdam magistris videatur. Quos erroris accusavit *Gulielm. Ranchin. lib. 3 var. lect.*

Quid propriè tale sit.

Eius origio qua?

lect. cap. 4. Qui tamen nec ipse extra omnem est reprehensionem, dum jus publicum ex civili quoque jure manasse inficiatur

X.

Ius sacrum an à publico rectè separetur.

Difficultas alia non minor oritur exinde, quod Ausonius, sacrum jus à publico separet his versibus:

Ius triplex, tabulæ quod ter sanxere quaternæ;
Sacrum, privatum, & populi commune quod usquam est.

Et Horatius

--- *fuit hæc sapientia quondam,*
Publica privatis secernerè, sacra profanis.

Quibus addi potest Quintilianus *lib.2.c.4.* qui jus in sacrum, publicum & privatum deducit: Cum tamen Vlpianus sacrum sub publico comprehendat, quod fieri verius Pratejus putat, *in Dicæologia c.*4. At mihi, si ex animi sententia loqui liceat, aliud videtur, nec affirmare dubito, paganismi fuisse (cujus nos vestigia imitari non decet) sub jure publico, & sic sub jure civili jus sacrum collocare: Id verò factum fuisse à Romanis, illud satis apud Tullium testatur: *Separatim nemo habeßit Deos, neve novos sive advenas, nisi publicè adscitos, privatim colunto.* Dignũ hoc nempe Romãis fuit, qui religionem Reipublicæ commodis, non Rempublicam religioni accommodabant & subjiciebant, ut non inepte Machiavellus annotat: Nobis autem indignum est, qui non peculiares hujus, vel illius nationis Deos agnoscimus, sed universalem Ecclesiã, unum pastorem, & unum ovile credimus.

Divinum

XI.

Divinum itaque jus ſeparamus ab humano, idque qua civile eſt, in publicum & privatum tribuimus. Et divinum quod de fide, de doctrina & cultu Dei, de inſtitutione miniſtrorum verbi, eorumque officio ac munere præcipit, ſufficienter in ſacris literis traditum eſſe putamus, quibus nec ſanctionem Iuſtiniani *in 1. libr. Cod.* præjudicare poſſe cenſemus, nedum traditiones illas recentium Romanorum, quas more juris priſci civilis ſacri, inventas & ad firmandum regnum Pontificium excogitatas eſſe, vere dixeris. Gratianus certè in Decreto ſub publico jus ſacrum comprehendit.

Divinū jus ab humano ſeparatur & qua civile eſt in publicum & privatum tribuitur.

XII.

Accuſatur Vlpianus quod ſacris & magiſtratibus jus publicum circumſcribat, & ut illud ſuperfluum nobis viſū eſt, ita hoc nimis anguſtum nonnullis videtur. Ego ſanè IC. non planè excuſo: ſed ſi de publicis rebus membrum addas, non multum fuerit, quod amplius deſideres. Magiſtratus enim juriſdictionem, adminiſtrationem, munuſque comprehendit: Et ex hoc trunco multi efflorescunt ramuſculi.

Vlpianus an jus publicum rectè circumſcribat ſacris & magiſtratibus.

XIII.

Magiſtratus aut eſt ſummus, aut inferior. Summus nobis eſt Princeps Romanus, quem merito Vlp. legibus ſolutum eſſe ait, cum populus (qui nec legibus ſuis tenebatur, ſi in eo univerſo majeſtatem, non ſi ſingulorum obedientiam conſideres) ei, & in eum omne ſuum imperium & poteſtatem contulerit.

Magiſtratus quotuplex.

Quæ-

XIV.

Quâ lege majestas ad Augustos translata.

Quæstionis est, qua lege & quando hæc majestas translata fuerit in Augustos? Religio mihi est ab auctoritate Pandectarum recedere. Itaque & lege (pace consultiss. D. Vult.) id factitatum esse, eaque Regia nomine; & una (quamvis plures fingat Mar. Salom.) pro futuris. Principibus omnibus statuendum puto. Sub Vespasiano autem latam fuisse eam legem probat satis ænea illa tabula, quæ Romæ in æde Capitolina (conservatorum dicta) ipsa legis verba, paucis truncatis, hodieque asservat. Non igitur video, quomodo eam multi probabiliter ad Augustæum ævum referant. Quid enim opus fuisset retro à Vespasiano acta, gesta, decreta, imperata, (sunt verba legis) justa rataque ea lege haberi, si jam lex extabat, quæ omni exceptione majorem imperatoris potestatem constitueret.

XV.

Princeps quatenus solutus legibus.

Porro de naturalibus & gentium legibus si quæratur, dico constanter Principem iis solutum non esse: eosque in tyrannos sicca indignos morte degenerare, qui quodlibet licere sibi putant, qui dum bona sine justa ratione, sine emptione, sine permutatione, sine præscriptione, sine successione subditis eripiunt, sua se majestate defungi putant. *Hinc consequens est, Principē sine causa nemini jus suum ex plenitudine potestatis auferre posse.*

XVI.

Hæc conclusio, ut pote jure naturali fundata, nullam recipit distinctionem: nec potest

test non detrimentosa esse Reipub. opinio illa interpretum, qua inter Principis absolutam potestatem & ordinariam distinguunt, ut ex Gail.2.obs.56. colligitur. qui rectius communiorem illum calculum (quo magnum tyrannidis fundamentum collocatur) abjecisset quam fovisset.

XVII.

Cum hæc absolutè vera sint de Principe, bene infertur, hasce formulas: Non obstante ex certa scientia, proprio motu, de plenitudine potestatis, &c. rationem juris gentici nil mutare. Male igitur nata censenda est præsumptio illa absolutæ potestatis, quam Doctores inesse putant illis formulis rescripto Principis adjectis: Minusque sana sunt hæc verba Baldi *in proœm. feud. Quando Princeps aliquid vult ex certa scientia, nemo potest ei dicere, cur ita facis?*

XVIII.

Iure porro majestatis legum promulgatio & descriptio, magistratuumque creatio soli Imperatori competunt, & ad jus publicum pertinent: quandoquidem sine illis stare aut esse salva civitas nequit, quod Iustinianus his verbis indicat: Civilia jura tunc esse cœperunt, cum & civitates condi, & magistratus creari, & leges scribi cœperunt. *Legum promulgatio, Magistratuũ creatio sunt juris Majestatis.*

XIX.

Magistratus igitur omnis inferior à Principe constituitur & est persona publica, quæ jurisdictioni in suis partibus præest: *Quæ mehercle* definitio Bodini descriptione libr. 3. de Republica cap. 3. potior habenda est.

Magistra-

XX.

Ratio Magistratus Romani.

Magistratus Romanus vel domi pro tribunali, vel foris pro castris imperitabat, hoc est, vel pacis vel belli tempore rem Romanam administrabat. Qui pacis rector erat, vel in urbe, vel in provinciis jurisdictioni præerat: Hinc urbani magistratus, ut consules, præfecti urbi, Tribuni: Et provinciales, ut præfecti provinciarum, proconsules, legati, Duum viri, &c. Quidam vero cum Principe aulæ ventis agitati hinc inde fluctuabant, ut præfecti prætorio, Quæstores & alii.

XXI.

Jurisdictio quotuplex.

Omnis vero jurisdictio à Principe pendet: Nec pugnare putamus, si jurisdictionem quandam jure magistratus competere, & eandem à Principe concedi dicamus: Quemadmodum nec illud contrarium est, judicis dandi licentiam jure magistratus competere, & eandem lege quibusdam dari, quod est in *l.12.§.1.D.judiciis.*

XXII.

Quomodo competat.

Si tamen distinctius rem expendere velimus, necesse est, ut elegantem divisionem quæ habetur in *l.1.D.off. ejus cui mand. est jurisd.* usurpemus, atque jurisdictionem aut jure magistratus competere, aut specialiter lege vel Senatusconsulto, aut constitutione Principum permitti dicamus, & ideo illam mandari posse, hanc non item, ne quidem in delegato Principis, quamvis non me fugiat, literatissimum virum Scipionem Gentil. *lib.3. de jurisdict.28.* scripsisse, hoc casu merum imperium posse subdelegari.

Hic

XXIII.

Hic ſane ingens illa materia de juriſdictione ſimplici, de criminibus & pœnis explicanda foret, cum illa etiam ad jus publicum pertineat: ſed cum peculiares tractatus ea requirat, alia non minus grata perſequemur.

XXIV.

Par in parem non exercet jurisdictionem.

Par in parem exercere juriſdictioné ſuam non poteſt. Hinc quidam conſtitutum fuiſſe putant, ne Prætor apud Collegam ſuum manumittat *l.1. in fin.D. off. conſ.* ubi permitti videtur Conſuli apud Collegam manumittere, cum tamen ut prætor in prætorem, ita nec conſul in conſulem imperium habere dicatur. *l.13.D.ad SC.Trebell.* Albericus Gentilis in novitio ſcripto ad lib. Machab. hunc nodum diſſolvere conatus eſt: Nos aliter rem explicabimus.

XXV.

Tuentur rem Romanam & fulciunt alii quoque officiales, qui juriſdictione carent, ut ſunt Decuriones, legati provinciales, Tabelliones, Scribæ, Apparitores, Viatores, Lictores & alii miniſtri publici.

XXVI.

Duumviri apud Romanos an magistratus.

De duumviris magnum dubium eſt. Nam hos Bodinus magiſtratus fuiſſe negat. Sed verior affirmativa mihi videtur, quamvis reſtricte admodum remedia, quæ ad tuendam & explicandam juriſdictionem neceſſaria videntur, eis conceſſa fuerint, ut patet ex l.ea quæ.D.ad municip.

XXVII.

Major de Senatu controverſia eſt, utrū is magi-

magistratus fuerit? Sunt enim qui id inficiantur, inter quos Carolus Sigonius, Corasius, Bodinus, Cuiacius (quanta vero nomina?) Nobis tamen non usquequaque; horum vera videtur sententia. Scribit enim Tacitus *libr.* 13. *Annal.* mansisse, temporibus Neronis, quandam imaginem Reipublicæ, cum Senatus prohibuit Tribunos jus prætorum præripere, aut vocare ex Italia, cum quibus lege agi posset, intra domum pro potestate animadvertere: & multa alia scribi senatum prohibuisse vel jussisse.

An major Senatus:

XXVIII.

An Legatus Proconsulis.

Quæstionis est de legato proconsulis, utrum is magistratus fuerit? Et quamvis P. Faber ad *l.* 70. *de regul. jur.* id neget, magis tamen est ut dicamus magistratum fuisse: sed non ante quam excitata esset ipsius jurisdictio à proconsule. Meæ autem opinionis auctorem optimum habeo Asconium Pædianum, *in Verrin.* 3. Vbi bis Legatum magistratum appellat.

XXIX.

An Legatus à Rep. missus ad Principem.

Legatus Reipublicæ qui à Republica sua ad Principem mittitur negocii publici caussa, non magis magistratus est, quam legatus gentium, de quo Asconius *in Verrin.* 3. *Invidiose orator hoc addidit, cum de magistratu dicat, non legato:* Hæc lectio proba est, Hottomanni verò illa, quam de magistratus legato dicat, improbanda. Asconium enim legatum gentium magistratui magis opponere voluisse, quam legatum magistratus, indicant satis verba proxime sequentia. Adde quod Asconius non longo retro

retro intervallo notarat, Verrem, qui legatus erat, imminuisse magistratum suum.

XXX.

Certis tamen privilegiis legatus Reipubl. fruitur, ut puta revocandi domum *l.* 1. D. *judic.* Magna verò quæstio est, utrum constituens Romæ, quod ante legationem in provincia contraxit, Romæ conveniri possit. Et non posse ait *l.* 8. *D. jud.* Cui repugnare videtur *l.* 5. §. 1. *D. const. pecun.* Verum Cuiac. *in lib.* 13. *obser.* c. 27. hanc legem accipit, cum quis Romæ constituit, se Romæ soluturum. Pacius verò *in Antin.* 2. c. 21. dictam *l.* 5. negatè legit: *convenit non debere.* Ego sanè ut hanc correctionem non admitto: Ita etiam summi Cuiacii conjecturam tolerabilem, non tamen necessariam puto. Ibi enim Vlpianus non definit de loco, in quo legatus Romæ constituens conveniri possit, sed simpliciter ait conveniri posse, quod verum est si de provincia id accipias.

Legatus à Roma cōstituēs, quod in provincia ante legationē contraxit Romæ conveniri possit.

XXXI.

Gravis quæstio est de legato gentium, utrum is sortiatur forum eo loci, quo ipse delinquit? In quo distingui verè posse videtur inter delicta, quæ adversus statum Principemve, ad quem missus est, perpetrantur, & ea, quibus privati saltem offenduntur: & hoc casu legatum existimo remittendum ad suum dominum, ut dignis pœnis afficiatur. Priori vero specie, quia fidem, in qua ipse vicissim obligatus est, violat & committit (verbo Livii de Tarquinii legatis) ut hostis loco habeatur, pro legato & sancto eum non esse habendum punien-

Legatus Gentiū an sortiatur forum eo loci in quo delinquit.

puniendumque existimo: Ideoque superioribus annis Hispanicum legatum, qui contra Reginæ Angliæ caput, regnique incolumitaté conjuraverat, capite plecti potuisse, dicendũ est, quicquid scribat Kirchner. *lib.2.c.1. de legat.* & auctor Dial .2. qui *le Reveille-matin des Frãsois* inscribitur.

XXXII.

Quemadmodum magistratus in urbibus cavent, ne quid turbet quietem publicam: Ita alii foris evigilant, ne quid Rempublicam infestet. Et si quæ incommoda Reipublicæ immineant, vel bello vel pace facta, aut fœdere contracto, ea moveant.

XXXIII.

De causis belli quæ ex ea juris gentium parte, quæ de offensione & defensione tractat, desumuntur, nullam nunc instituo disputationé. Quamvis autem quis justam belli causam habeat, juste tamen non facit nisi bellum indicat. Nam hostes hi demum censentur, qui nobis, aut quibus nos publice bellum decrevimus, cæteri latrones aut prædones. *l.118.de V.S.l.24.de capt.& postlim.& Cice.lib.1.offic. Nullum, ait, bellum juste haberi, nisi nunciatũ, nisi indictũ, nisi repetitis rebus.* Nec tantum Romanorum ritus hic fuit, sed aliarum quoque nationum, adeo ut Deus ipse belli denuntiationem præcipiat *Deut.* 20 Hinc superfluum fuisse concludo, quod Bartolomæus Facius scribit, pace inter Genuenses & Alphonsum Regem contracta sancitũ fuisse, ne sine denunciatione sibi invicem bellũ inferrent.

Bellum indicendum.

XXXIV.

Denunciatio

Penes Principem summum, belli denunciatio

ciatio est, & Lex Iulia majestatis eum damnat, qui injussu Principis bellum gessit *l.3. ad l.Iul.majest.vide.Vult.de feud p.84.Zoan. de Rō.Imp.Gail.de pac.publ.lib.1.cap.4. nu. 6,& seqq.Covarru.adc.peccatū de reg.jure.in 6.p.2.§.9.* ubi plurimi nominantur auctores. Ob eam causam fit, ut inter cives ejusdem civitatis non sit bellum, sed seditio: Vnde etiā belli effecta, captivitates, prædæ inter eos cessant *l.21.§.1.D.capt.& post lim. Donel. libr.4 comm. 21.* Licet sciam sæpe cives Romanos ab una parte captos sub hasta venditos fuisse, & in servitute detentos.

belli penes summum est Principem.

Inter cives non bellum sed seditio.

XXXV.

Romani simul denunciare & inferre bellum non solebant: ęquissimum hoc erat, ut deliberaret hostis, num cedere vellet necne: Valeant igitur politici improbi, qui imparatum hostem obruendū esse pręcipiunt. Quantum autem tempus hujus dilationis fuerit, constat ex Livio ita scribente: sæpe legatos ante missos res repetitas: renunciatum amicitiæ si non redduntur: & diebus tribus & triginta peractis, bellum postremo indici. Oldendorpius vero *de usucap. sub cap.de temp.quod in mat.belli consid.* ait: bellū si triduo antequam committatur, denunciatum fuerit, vulgo planè honestum existimatur.

Denunciatum bellum non cito inferendum.

XXXVI.

Solent bello capta capientium fieri *l.5. §.ult.l.7.princ.l.51. D.adquir.rer.dom.* Nec distinguo, quod faciunt multi magni auctores, inter res mobiles & immobiles: Nihilominus enim vera posita regula manet.

In bello capta fieri capientiū.

Capit

Capit Imperator, depulsis & devictis hostibus, agros & prædam, ideo hæc publica fiunt *l.20.§.1.D.Cap.& postl.* Quæ privati capiunt, privata fiunt, ut sunt mobilia, quæ perseverante adhuc bello, nec dum devictis hostib. capiuntur, ut bene Donel: lib. 4. comm: c. 2. docet.

XXXVII.

Captivitas hominum an tolerabilis inter Christianos.

De captivitate hominum quæritur, utrum tolerabilis sit inter Christianos servitus? Plurimi sane viri in jure & elegantiori doctrina præcipui id negant. Alciatus *ad l.239.D. ver. sig* VVesenb. *in ff. de capt. & postim.* Covarruvias, Duarenus, Donellus & alii, quod bella plusquam civilia inter Christianos gerantur. Nos verò cum piis aliquot theologis rationis esse putamus, ut ii qui occidi prælio & fervore pugnæ poterant, servituti justæ & moderatæ subijciantur. Hinc mancipia dicta quod manu bello caperentur: nec allusio illa, qua servi à servando dicuntur inepta putanda est, licet veriloquium verius aliunde sumatur, ut docet Iosephus Scaliger ad Varronem.

XXXVIII.

Servitus an inter Christianos necessaria.

Non tamen existimo servitutem necessariam esse, quod velle videtur Gregorius *l.6.de Repub.cap.13.n.12.* Nam experientia multorum annorum nos docuit, Christianam Rempublicam mancipiis carere posse. Quamvis enim servi videantur fuisse usque ad annum M. CC. (quod constat ex Can. Innocentii *3.* qui circa illud tempus sedi Romanæ præfuit c. final. ext. de conjug.) credibile tamen est, eo jam tempore valde imminutum servorum numerum.

Suo

Suo enim tempore Leo Imp. constituerat, ne sui venditionem quis pacisci posset, & qui hoc fecerat salva libertate verberibus castigaretur. Nov. Leon. 59. Et Bartolus qui floruit MCCC. scribit ad leg. hostes. D. Capt. sua jam ætate nullos omnio servos extitisse.

XXXIX.

De iure postliminii.

Quemadmodum justè captivi servituti subjiciuntur, ita naturali æquitati consentaneum est, ut detur captivis postliminium, *l.19 D. capt.* in qua postliminium definitur. Postliminium aut in bello aut in pace dicitur competere: De illo res plana est, de hoc magna meo judicio extat difficultas in *l. 5. §. 2. D. capt.* ubi in pace inter populos non hostes captivitati locus relinquitur. Cui sententiæ Ælius Gallus apud Festum consentit. Cum tamen res hostium saltem acquiri nobis posse videantur. §. 18. *Inst. de rer. divis. l.59. §. 1. l. 34. de capt. l. 5. in. fin. & l. 7. in prin. D. adquir. rer. domin.* Non quidem me fugit Alb. Gentilem *lib. 1. de iure belli*, *c.* 12. conciliationem tentare, sed utrum perfecerit, aliorum relinquo judiciis. Bodinus. *lib. 1. de repu.* ait hodie jus illud receptum non esse, sed quæro, cur receptum fuerit. Accursius accipit de iis quibus bellum non est indictum, at guerram cum illis habemus. Minus dextre tamen, ut ostendit Budæus in annot. D. Hic igitur hæsitanti mihi subveniet, magnas à me feret gratias.

X L.

Si is qui bello arma amisit, capite punitur, multo rationabilius est, ut qui armis

Y5 victi

victi hostibus se dediderunt, postliminio careant *l.17. de captiv.* Nam ut ait VVesenbecius. volentes se hostibus subjiciunt. Unde Silius lib. 10.

Cuncta adeo scelera & noxã superaverit omnẽ
Armatum potuisse capi.

Cui addatur Horat. 3. Od.

XLI.

In bello captis, in bello saltem postliminium est: Nec sententiam hanc evertit *l.12. pr. de capt.* si cum Cujacio *libr. 24. obs. 31.* fingamus ellipticam orationem, quod faciendum oratio sequens cogit, quia spem revertendi civibus in virtute bellica magis, quã in pace Romani esse voluerunt. Vox hæc virtuti Romanæ propria. Sic *Afri. apud Iustin.* 31. Nec de filio redimendo unquam tractavit, nec senatum de eo agere permisit, sed ut dignum majestate ejus erat, se recepturum filium dixerat.

CLIII.

Agri ab hostibus capti si in sua præsidia se recipiat hostis ã ad priores dominos redeant.

De agris quos cœperunt hostes dubium est, si forte se in sua præsidia recipiat hostis, utrum ad priores dominos redeant? Distinguendum puto & dicendum, ut quæ ab hostibus tenentur, quasi hospitibus & viatoribus ea statum mutasse non censeantur; Quemadmodum nec inundatio rei formã evertit: si quæ vero occuparunt hostes tanquam victores & domini, ea non recipiuntur, nisi rursus ipsis expulsis *l. 20. de captiv.* Meritò ergo superbum atque indignum visum Annibali ejus soli, quod ipse bello captum possideret haberetque inventum Romæ emptorem; nihil ob id diminuto pretio teste Livio *lib. 6. Dec. 3.* Qui addit, ducem illum

illum extemplo vocato præcone jussisse, ut tabernæ argentariæ, quæ circa forum Romanum tunc essent venderentur.

XLIII.

Videtur inter res mobiles & immobiles fuisse differentia, ut illæ si in præda essent, in pristinum statum non redirent *l*. 28. *D. capt*. Hæ vero omni casu ad priores dõinos reverterentur *l*.20.*eod*. Et istam differentiã P.Faber, qui omnia sua sub ascia polire solitus, probat eleganter .2.*sem* c.2. In partes diversas abit Covarruvias & alii ab eo citati ad *c.peccatum.de reg.jur.in*. 6.§.11.*num*. 8.*usque ad fin*, Ne autem quem moveant loca quædam Historicorum, quibus exempla prædæ universæ Dominis priscis redditæ, ea adgratiam Ducum, præmiaque bonorum civium, nõ ad jus referimus. Polybius. L.Æmilius, prædam de victis Gallis captam restituit eis, quorum fuerat. Et Livius: *Præda de Volscis capta in cãpo Martio omnis exposita, ut suum quisque cognitum abduceret*.

XLIV

De sententia *l.transfugam D.adquir.rer. dom*. mota est à magno observatore *lib*.4. *obs*.& *emẽd.cap*.9. magnoque ejus discipulo P.Fabro 2.*sem.c*.3. controversia non contemnenda & decisa auctoritate Ciceronis, hostes qui nunquam apud nos fuere à nobis recipi scribentis. Vt ego quidem tantis viris non obstrepo, ita etiam glossam non puto esse ineptam, quæ de servo transfuga eam legem accipit. Verbo enim *recipere*, recuperatio ejus, quod nostrum prius fuit denotatur *l.cum quit*.§.*ult*, ibi: *dotem enim eã magis recepisse, quam accepisse*.*D.dote præleg*.

Sententia L. transfugam .D. acq. rer. dom.

XLV.

Scribit Bodinus disciplinæ politicæ apex *lib.* 1.*de Repub.ca.*6.*in leg.*4. *de capt.* inepta est lectio Florentini Codicis, ut satis intelligatur ex Cicerone in Topicis: Nos contra disputabimus, nec firmari hanc reprehensionem Tullii testimonio defendemus.

XLVI.

Æquitati inprimis consentaneum est, ut bello capti redimi possint. Redemptio autem facultatem redeundi præbet, non jus postliminij *l.* 5.*C. eod. tit.* Miror ergo doctis. VVesenbec. *in D.de capt. num.*9. annotasse redemptos postliminium habere: Cui sententiæ Rubrica ff.& C.satis repugnat.

XLVII.

Non iniqui debent esse captivi contra æquos hostes, qui ipsos pretio accepto dimittunt: Imo qui λύτρον abeuntes promiserunt, redire ad solutionem debent *l.* 21. *cum l.*23.*D.neg.gest.* Quod verius est quam Bartoli placitum, quo discipulos suos naturæ ipsius hostes efficit, dum ad violandam fidem hosti datam instruit. Melius Megarenses & Corinthii Ethnici, qui dimissos suos ab hoste cives, ut pretium referrent, fidem fallentes tanquam perfidos, ingratos & injustos notabant. *Plutarc. auctor in quæst.Græcis.*

An victor miles in redemptione captivorum possit à primis pactionibus recedere.

XLVIII.

In his militum pactis facto quandoque evenit, ut postquam de precio conventum est, captivi facultates multo majores deprehendantur: Vnde quæsitum, num victor possit à priori conventione recedere, & pretii summam pro modo divitiarum

sese

ſeſe redimentis ampliare? Deciſum eſt in Parlam. Gratianopolino Anno 1457. pactionibus primis ſtandum eſſe Guid. Pap, deciſ. 113. incip. in facto guerrarum.

XLIX.

Serie Digeſtorum de re militari agendum eſſet, de militum perſonis, delictis, pœnis & diſciplina: qualia multa deduci poſſent ex libris viam præmonſtrantibus Obrechto in tractatu de re milit. & Zoan. in lib. de Rom. Imp. Sed nos exquiſitiora & palæſtræ noſtræ accommodatiora annotabimus, de pactis ſcil. publicis, induciis, pace & fœderibus.

L.

Quæ pactiones dicendæ publicæ

Non ſunt autem publicæ conventiones dicendæ, quæcunque ab his contrahuntur, qui Rebuſpublicis præſunt: ſed magis illæ tantum quæ ſtatum rei Romanæ reſpiciunt, & ex cauſa publica fiunt: extra quam ſi Princeps contraxerit ut privatus obligatur.

LI.

Stratagemata & fraudes, quæ citra perfidiam fiunt, bello ſunt utiles: in aliis religio colenda. A pactis enim omnis calumnia & malitioſa interpretatio abeſſe debet, quamvis ſubtilitate aliqua juris civiles nitatur. Ob quam cauſam merito culpantur Romani, quod civitatem Carthaginenſium ſalvam fore pacti, urbem eorum evertere veriti non fuerint. Credibile enim non eſt Carthaginenſes de illa inter urbem & civitatem differentia (quæ in uſu Romanis teſte Cicer. in fragm. de Rep.) cogitaſſe.

LII.

Veneno an in bello locus.

Perfidia quandoque non minor in rebus quam verbis. Vnde venenis in bello locum non relinquimus, quamvis Baldus ex spiritu Italico hostem veneno necari posse contendat. Hic priscum Romanæ indolis candorem requiro. *Florus. libr.* 2. Mixtis nefas veneno fontibus infamem fecit victoriam. Nam contra fas Deûm moresque majorum medicaminibus impuris sacrosancta Romana arma violavit. Defensio utique in bello esse debet; at contra venenum nemo se tuetur *l.1,17.C.ad SC.Syllan.*

LIII.

Populus an obligetur juratis pactis, dolo adversarii inductus.

Quæsitũ est, ã populus juratis pactis, quæ dolo adversarii inductus iniit, obligetur? Nonnulli id putant arg.c.9.lib.Iosuæ: Imo Huraltus *de off. status c.*12. inde extruit perfidis servandam esse fidem. Vtrobique nobis negatum vero propius accedere videtur: Et aliæ sunt rationes, cur Deus noxæ dederit familiam Saulis.2. *Regum. cap.*21. Ad quem locum videndus P. Martyr. & Alb.Gentil. *de jure belli* 3.19.*auct. vin. contra Tyrann.*

LIV.

Duces belli an inscio Principe inducias possint contrahere.

Induciæ quæ scitè Varroni belli feriæ definiũtur *l.19,D.captiv.* Quæritur porro, utrum Duces belli qui imperium à Principe majori acceperunt, inscio Domino suo inducias contrahere possint? Et sane de induciis brevioris temporis, quia ad sepeliendos mortuos id affirmari potest arg .*l.2. D. Iuri, dict.* Secus verò statuendũ, in induciis longioribus & pace: Bello enim gerendo, non omittendo dux est præpositus: Et hanc

ob

ob causam Postumium Romani Samnitibus, Corsis Clodium, Numantinis Hostilium dederunt: Adde rationes Cabotii 2. *dispu. c. 15.* ubi eleganter contra Duarenum, cui aliud judicium est, disserit.

LV.

Pactum induciarum bellum differt non aufert, nec eo tam hostilitas omittitur, quam intermittitur. Unde putamus perperam responso suo Alciatum sup. *consi.* 17. oppidum quoddam (Tignale dictum) Episcopo Tridentino attribuisse, cum inter eum & Venetos conventum esset, ut sic quisque possideret, uti possidebat ante proximum præsens bellum. Occupaverat vero durante bello Episcopus oppidum, & postea induciæ intercesserant, quibus exactis, denuo ad arma fuerat conclamatum. Proximos hos actus de proximo bello Alciatus interpretabatur, negans idem bellum esse, quod per inducias divisum seu dilatū fuerat. Sic sane nec eadem erit actio, quam dilatoria exceptio suspendit: Falso. Nolim tamen hæc indistincte de quibusvis accipi induciis. Longissimæ enim paci annumerandæ videntur, quod ex *l. 19. §. 1 in verb. cum in breve. D. capt.* conjicio. Et hanc sententiam firmat Autor meditationis pro fœderibus. *c. 3. n. 39.*

Pactum induciarū differt bellum non aufert.

Alciati notatur responsum.

LVI

Tractant Dd. utrum quemadmodum pax ex nova causa juste rumpi dicitur, ita etiam treuga ex nova causa frangi possit? Non audio Dd. qui abnutive propterea concludunt, quod sanctius in induciis jus versetur, quam in pace. Si enim sacratiores

Treugæ an ex nova causa rumpi posit.

sunt, (quod ait Bodinus) ac minus violabiles induciæ, quam pax ipsa, eo severius in induciarum violatores animadvertendum erit. Gailii itaque sententiam: 1. de *P. P. c.* 4. *num.* 45. & *c.* 19. *num.* 3. amplector. Licet Augustum illum Spirensem confessum aliud probasse scribat. *Myns.* 4. *obs.* 7. in causa comitis de *Hennenberg* contra Duces Bavariæ.

Bartoli judiciũ circa treugæ observãtiam notatur.

Bartoli judicium truculentum nimis fuit, circa fidei hosti datæ observantiam, quod etiam manifestum fit ex specie, quam ad *l.* 15. *D. publican. num.* 3. proponit his verbis: I*nter Regem Franciæ & Regem Angliæ facta fuit treuga, & fuit factum statutum; quod milites Regis Franciæ poßint impune regnum Angliæ intrare, & hoc usque ad Pascha, & ultra licitum eßet unicuique reperienti militem Regis alterius interficere. Modo contingit quod unus miles Regis Franciæ ivit in Angliam, & cum rediret per mare Anglicum intra Pascha, mare retinuit ipsum, & remisit eum in regnum Angliæ, modo* Quæritur an iste possit interfici? Bartolus affirmat, sed qua fronte aut quo colore non video: Nam illud, quod de statuti stricta interpretatione profert, futile est.

LVIII.

De salvi conductus observantia.

Si vero salvo conductu (qui etiam pactum publicum) abeundi causa ad certum tempus concesso, abitus alicujus fiat tardior propter casum valetudinis aut tempestatis? Nos hic quoque summum jus, quod summa injuria secundum Cic. abesse volumus per *l.* 15. *de public.* & *l.* 14. *de re milit.* Non

Non tamen eorum causam fovemus, qui securitatem datam ad alia dolose extendunt, de quibus probabiliter actum non est. Vafre itaque factum existimamus ab illis mulierculis, quæ abitum cum iis quæ auferre possent pacta, maritos suos, & Guelfum Ducem Bavariæ à Cunrado 3. obsessum humeris absportarunt: quo quidem lepido nimis actu motus Imperator veniam omnibus concessit, cum suo jure agere potuisset.

LIX.

Quidquid delirant Reges plectuntur Achivi. Hinc non inelegans exurgit tractatus, utrum belli Duces pacem contrahentes pacisci possint, ne ulla detrimentorum hinc inde acceptorum quæstio habeatur? In partes circa hanc quæstionem discesserunt Dd. ut constat ex Bodino *lib. 1. de Rep. c. 9.* Nos Principis pactum hujusmodi valere putamus, si aliter civium conmuni saluti consuli nequeat, quo moderamine adhibito facile patiemur privata incommoda ab utilitate publica absorberi.

An belli Duces pacem contrahentes pacisci possint, ne ulla detrimentorum hincinde acceptorum ratio habeatur.

L X.

Huc ea quæstio pertinet, quam M. Afflicticius *decis. Neapol.* 150. *tractat.* Num debitores Alphonsi Regis, qui fugato Alphonso, mandatu Caroli 8. Regis Galliæ nonnullis militibus Gallis, quorum forti opera Carolus usus erat, solverant, potuerint denuo ab Alphonso, qui suum regnum quatuor post mensibus recuperarat, erigi? Negationem cum Hottomanno & P. Gregorio contra M. de Afflictis tuebor.

Nobiliss.

LXI.

Pax an cũ magno damno redimẽda.

Nobilissimum pactorum pax est: Belli siquidem finis est, victoque & victori est æque utilis: Et auctore Seneca, pacem reduci velle victori expedit, victo necesse est. Non tamen magno nostro damno aut turpitudine eam redimendam esse existimat Rex sereniss. Angliæ in lib. de Principe, & Auctor libri de fœderibus. *p. 198. Si enim pace* (inquit Cicero Philipp. 7.) *frui volumus, bellum gerendum est: si bellũ omittimus, pace nunquam fruemur.* Nec rursus belli ita debemus esse studiosi, ut pacis artes negligamus. Lanius discept 9. Hinc male cessisse Æacidis dicitur quod fuerint magis belli potentes, quam sapienti potentes, ut auctor antiquus loquitur: Et in Romanis hoc idem reprehenditur à summis politicis, Paulo sc. Paruta copiose *discept.* 1. & Contareno *lib.* 1. *de repub. Veneta.*

LXII.

Princeps captivus pacem contrahens an restitutionem in integrum prætendere possit.

Penes Imperatorem bellorum & pacis constitutio *Nov. 105. de consulib. in pr.* Quæri autem non ineleganter potest, utrum Princeps R. captivus pacem contrahens restitutionem ex edicto & metu prætendere possit? Nos contra Dd. nonnullos juris fœcialis imperitos, (ut eos vocat Bodinus 5. de *Repub.* 6.) assertionem negativam tuebimur: Et quamvis Imperator magnum detrimentum imperio per pacta sua creare non possit (*Zoan. de Rom. imper.*) personam tamen ejus obligatione non solvo.

LXIII.

Olim pacta sæpe inter belli Duces intercedebant,

debant, ut is qui singulari certamine victus esset, victori cederet: sed nonnulli Theologi hujusmodi pacta legitima esse inficiantur: Politici vero, inter quos Patricius & Cicarelli *in discept. 6. ad T. Livium*, expedire ea Reipublicæ negant. Vnde dubitari potest, utrum illis standum sit? Et magis est ut id affirmem cum Hottomanno. *Fides enim temerè danda non est, data autem servanda.*

LXIV.

Exemplum conventionis publicæ usitatissimum in fœderibus: Tria fœderum genera colligit ex auctoribus juris & melioris literaturæ P. Faber *libr. 1. semestr. c. 7.* Primum est cum populi paciscuntur, ut unus in alterius fide & ditione sit: *Alterum* fœderis genus ad comem observantiam confœderatorum ligat: *Tertium* fit de auxiliis & sub aliis conditionibus. *Tria fœderum genera.*

LXV.

Ad secundum genus referri illæ possunt pactiones, quibus se populi Principis alicujus protectioni subjiciunt absque libertatis imminutione arg. *l. 7. D. capt. Gail. 2. obs. 54.* Bodinus *p. 107.* Quamvis occasio occupandæ civitatis clientelaris ex hac re minus religiosis Principibus hodie sit & olim fuerit. *Cic. in fragm. de Repu.* Noster autem populus sociis defendendis terrarum jam omnium potitus est. Quod de Romanis probat exemplis Cicarelli *in discursibus suis ad Livium*

LXVI.

Scribit porro Bodinus, patronos adversus hostes absque mercede clientes suos

tueri debere, & eos qui præter gratiam quid amplius paciscuntur patroni vel protectoris nomen amittere & fieri mercenarios existimat. Sed hoc mihi non fit verisimile, siquidem causarum patronus non propterea minus patronus est, quod salarium capiat: Et raro hodie à Principibus, vel civitatibus patrocinia gratis suscipiuntur.

LXVII.

Peregrinis injuste oppressis an adversus socios opitulari debeamus.

Tractari non ineleganter potest, an peregrinis injuste oppressis, adversus socios opitulari debeamus? Dubium id facit vir pius Philippus Melanchton in Ethicis suis, ubi ait, in fœderibus semper excipi casum justæ defensionis: Movet etiam exemplum Athenienfium, qui Corcyræis adversus Corinthios socios auxiliū tulerunt: sed tutius fuerit exemplum Romanorum, qui Campanis auxilia contra Samnites petentibus sic apud Livium respondent: Auxilio vos Campani dignos censet Senatus, sed ita vobiscum amicitiam institui par est, ne qua vetustior amicitia & societas violetur. Sãnites nobiscum fœdere juncti sunt: Itaque arma, Deos prius quam homines violatura, adversus Samnites vobis negamus. Legatos sicuti fas est, precatum ad socios mittemus, ne qua vobis vis fiat.

LXVIII.

Si quis duos habeat confœderatos, qui eodem in tempore diversis in locis bellum gerant, distinctio Baldi habere locum potest, ut persona, quæ individua est, in auxilio ferendo priori tempore debeatur, res vero utrique; Si vero ex tribus sociis inter

inter se fœderatis unus alterius opem imploret contra vim à tertio illatam, cum Romano putamus antiquiori socio succurri oportere, quamvis aliud D. Alberico Gentili visum sit: nisi forte fœdus sit sanctius puta unius gentis vel unius corporis contra alium fœderatum. Sic Helvetii recte Helvetiis contra alios fœderatos auxilia ferunt. Præter enim fœdus, quo invicem sũt arctissime ligati unam quoq; Rempublicam constituere videntur, si Simlero potius, quam Bodino credamus.

LXIX.

Nunc alterum membrum disputationis nostræ expendamus, de rebus scilicet publici juris, ut sunt res fisci, hoc est, quæ ex pœnis, privilegiis, tributis, vectigalibus fisco imputantur. Item viæ, loca, flumina & ædificia publica, muri & portæ civitatis: de quibus singulis quæstiones ponemus.

LXX.

Pœna ex populari actione an fisco debeatur.

Ius fisci est, ut pœnæ ex criminali actione exactæ fisco tribuantur: sed difficultas est in popularibus, utrum pœna actori vel fisco sit applicãda? Varii varie hic sentiũt, ego cum Baldo totam eam actori regulariter adjudicandam existimo, quamvis hic non mediocriter turbet *l.25. §.final. D. ad SC. Syllan.* de qua dicendum videtur, credibile esse quod aliquid singulare ibi lateat. Constat enim bona, alias publicari in casu *SC.* Syllan. *l.5. D. eod.* non vero pœnam centum aureorum infligi.

LXXI.

An bona damnatorũ seu proscriptorum.

Bona damnatorum seu proscriptorum hodie fisco non cedunt, quod ratio politi-

ca

ca utilius esse Reip. suadet Bodin. *lib. 5. c. 3.* & Iustinus sanctione sua introduxit *Authen. bona. C. bonis proscript.* In qua tamen Irnerius hæc verba. *Ex latere usque ad tertium gradum:* de suo addidit. Nil enim de collateralibus in Nov. ipsa comprehensum est: Adeo ut exceptione omni major non sit auctoritas Irnerii, cujus fidem in aliis quoque alii desiderant, ut videre est apud *Hartm. Pistor. lib. 1. quæst. p. 7.*

LXXII.

Fisci in hypotheca privilegium. Præfertur in hypotheca fiscus propter privilegium, de quo est elegantissima species in *l. 28. D. jure fisci*: quam cum Accursio ita accipio, ut contractus cum fisco, privati contractum sequatur, contra Donellum *in tract. de pignorib.* (qui verbum *Contraxerit*, non ad futurum, sed ad præteritum tẽpus refert) & Hottomannum qui eandem opinionem astruens pro *Contraxerit*, reponit *Contraxisset*. Vterque male: Quod enim esset privilegium fisci, si fiscum fingamus contractu priorem fuisse?

LXXXIII.

Vectigalia & tributa quid differant. Fisco inferuntur vectigalia & tributa: inter quæ differentiam Perenotus (cujus fatum immaturum Musæ adhuc lugent) *libro 2. animad. capit. ultim.* demonstrat, dum vectigal ordinarium facit, tributum extraordinarium. Cujus distinctionis utilitas cernitur apud Gailium 2. *observation. 53.* Eleganter vero notat Bodinus, Romanis legibus vectigalia nulla indicta fuisse earum rerum, quæ ad vitam commodius honestiusque degendam asportantur: sed earum quæ ad luxum faciunt. Vt videre

est

est apud Vlpianum *in l. interdum §. species. D. publicanis.*

LXXIV.

In fiscum pro dimidia parte thesauros in loco Cæsaris vel religioso inventos Divi fratres voluerunt *l. 3. §. si in locis. D. jure fisci.* Cui tamen contrarius est veracissimus . §. *thesaurus. Instit. de rer. divis.* Nec inepte ex his locis & aliis colligitur, semper fuisse divisa placita Imperatorum & diversos animos in delationibus, quibus fiscus augetur. Divorum tamen fratrum placitum magis recipiendum videtur, quia & postetius, & Frederici constitutione probatum, usuque multis locis, ut in Gallia, teste Cujacio receptum.

LXXV.

Privatus an in loco publico ædificare possit absque Principis permissu.

Quæstionis est, an privatus ædificare in loco publico possit absque Principis permissu? Et magis est ut id affirmemus cum Donello 4. *Comm. ca. 9.* & Sixtino *de regalib. c. 5.* ubi verbum, Maxime, cum Accursio, subintelligitur, *quasi maxime sine incommodo publico* IC. responderit: Vt licentia Principis eo demum casu sit opus, quo aliquid fiat cum incommodo publico.

LXXVI.

An is permittere possit si id cum incommodo alicujus fiat.

Hinc illud efflorescit, an Princeps ædificia in loco publico permittere possit, si cum incommodo alicujus id fiat? Ad hanc quæstionem trahitur *l. 2. §. 16. D. ne quid in loco public.* quam Accursius de modici præjudicii concessione accipit. At Pinellus in *tr. de rescind. vendit. p. 29.* eam legem interpretatur, cum Princeps ex justa causa aliquid

aliquid cum alterius incommodo concedit. Nos vero absurdum esse negamus, ut Princeps qui loci publici dominus est, illud possit, cum etiam privati rerum suarum moderatores & arbitri, cum incommodo vicinorum ædificare possint, argum. *l. 9. &* II. *D. servit. urb.*

LXXVII.

Non autem quemadmodum ædificium in loco publico positum ædificantis fit, ita etiam quod in flumine publico exstructum est, auctoris sui fit, licet non paucos habeam dissentientes.

LXXVIII.

De muris aliquid addendum, & hisce concludenda est dissertatio nostra: Sancti hi habentur, & si quis eos violaverit, capite punitur: sed dubitatur, an id etiam in municipiis obtineat? quod putamus per *l. 8. in fine C. rer. divis.* quamvis Doctores quidam celebres, Boetius, Ruinus, Menochius, Corasius diversæ sententiæ auctores sint.

LXXIX.

Quemadmodum civitates delinquant & puniantur, vel à philologis explicatum est: At operæ pretium est, si dispiciamus, num mœnibus solo æquatis, privilegia civitatis pereant? Distinctionem hic esse necessariam existimo: ut si furore hostili & expugnatione corruerunt muri, hoc sine privilegiorum fit fraude: At si propter delictum civium disjecti sint, cum muris cadunt quoque privilegia quæ simplici murorum

rorum restauratione non redintegrantur. Dissentiente Petro Gregorio. *lib. 2. de Rep.*

Et hos, quos potui in hac temporis angustia de jure civitatis flosculos summatim carpere, huc congessisse sufficiat.

PARERGA EX IURE PRIVATO, CIVILI ET CANONICO.

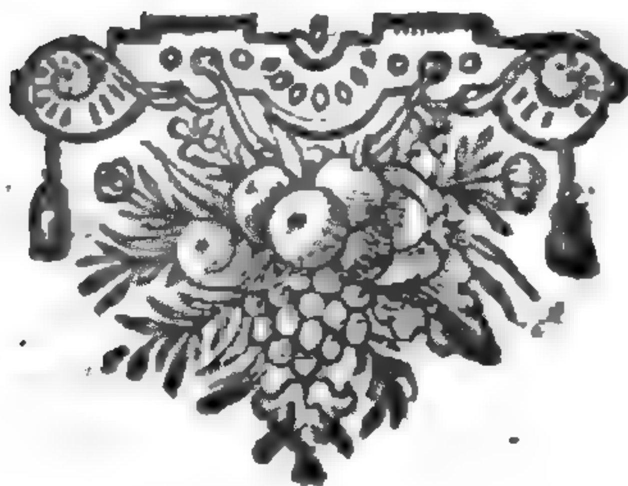
1. *Ius naturale non est definitum ab Vlpiano.*
2. *Distinctio procuratoris generalis cum libera vel sine, Doctorum est & Canonum, non juris civilis.*
3. *Antichresis constitui non ita potest, ut inter usurium legitimum excedatur, contra recentiores fere omnes.*
4. *Publiciana jure pontificio, quod bonam fidem in præscript. perpetuo requirit, non est sublata.*
5. *Frustra requiritur bona fides in præscriptione servitutum.*
6. *Statutum de lucranda dote non favet sponso de præsenti.*
7. *Procurator ad lites constitui non potest minor 25. annis.*

8. Im-

8. *Improbum fœnus exigentibus infamia non ipſo jure inuritur.*

9. *Venatio in prædio alieno nulla eſt ſervitus, ſed jus aliud.*

10. *Pignus in genere ſumptum non eſt contractus nec conventio.*

THESES

THESES DE IURE PUBLICO;

Quas

Cl. CUNR. RITTERSHUSIO

IC. Antecessore & Consiliario Norico Praeside, XXV Maji. Anno M. DC. XI. Altorphi publicè pugnavit

VVOLFGANGUS HEINRICUS RUIRECHT.

THESIS I.

Vita civilis in societate est: Societas in commercio & imperio. *a* Vnde juris nostri ad salutem societatis humanæ hac in vita feliciter tuendam constituti *b* duæ sunt positiones publicum & privatum. Publicum jus est quod ad imperium & statum Reip. spectat. *c*

a Lips. 2. civ. doctr. sive politic. c. 1. b. Bocer. class. 1. disp. 1. th. 11. c. l. 1. §. hujus studii. ff. de just. & jur. §. huius studii. infra eod. v. Ioach. Hopper. Fris. lib. de vera iurisprud. tit. 7

II.

Quamvis autem etiam jus publicum ad ICtos pertineat. *d* Ejus tamen tanta est varietas, ut legum præceptis fere non potuerit includi, ideoque jus nostrum civile maxime in jure privato versetur. *e*

d Giphan

d *Giphan in disp. de princip. jur. Diss. Ant. ap. Cic. 1. de orat.* e *Donel. 2. comm. 7. in prin.* in Pandectis præsertim parcissime de jure publico tractatum est. Vetuit enim Imperator ea pandectis inseri de quibus cautum est in libris Codicis *l. 6. §. similique modo. 15. C. de vet. jur. enucl.* Extat autem juris publici expositio plenior in Codice. *Vid. etiam Cabot. lib. 1. disp. jur. publ. & privat. c. Giphan. in œcon. lib. 49. ff. Matth. VVesenbec: ad tit. ff. de just. & jurisdictio. num. 14.*

III.

Reipublicæ definitio secundũ Aristotelem.

Rempublicam Aristoteles *a* definit ordinem civitatis tum aliorum magistratuum, tum ejus maxime qui omnium summam potestatem habet. Atque hanc definitionem Clariss. Scherbius *b* Bodinianæ definitioni Reipublicæ longe præfert.

a 3. *polit.* 5. b *disp. philosoph.* 11. *thes.* 29.

IV.

Reipublicæ tres sunt species: Monarchia, Aristocratia & Democratia, *c* Quæritur autem an detur aliqua Respubl. ex his speciebus mixta? Affirm. *d*

c *Aristot. 3. polit. 5.* d *v. Clapmar. lib. 5. de arcan. Rerumpubl. c. ult. Lips. 2. polit. 1.* Diss. ii qui jura majestatis dividi & communicari posse negant per trad. *Cyn. in l. si viva matre. 3. C. de bon. matern. & Bald. in l. omnes. 4. C. de præscript. 30. annor.*

V.

Quæ species Reip. optima?

Quæritur etiam *e* quænam Reipubl. species sit optima? Nos in thesi Monarchiæ palmam deferimus. *f*

e *Bart.*

e *Bart. in tract. de regim. civit. num. 6.* Investigatio, inquit, quis sit melior modus regendi, necessaria est Iuristis. Nam Domini universales dum de reformatione civitatis tractant vel Iuristas consulunt vel eis committunt, vel cũ ipsi assidẽt apud eos de regimine civitatis querela proponitur.

f *Cum Hieron. Cagnol. in tract. de regim. boni princ. n. 46. Cont. Log. p. 2. meth. jur. c. 21. Donell. 1. comm. 7. P. Gregor. lib. 6. de Repub. c. 3. & 4. & lib. 21. syntax. art. mirab. c. 4. Fr. Patrit. lib. 1. de regno & regis instit. tit. 3. Lips. 2. polit. 2. Schonborner. 5. polit. 1. Kirchner. disp. polit. 4. th. 1. Ioh. Gerhard. decad. 1. quæst. polit. 7. Althus. cap. 32. polit. Lal. Zecch. libr. 1. de princip. c. 4. num. 2. P. Gilken ad Arist. 4. polit. nu. 40. Rodolph. Goclen. lib. 1. polit. Platon. cap. 6. sive ult. fac. c. in apibus. 7.* quæst. 1. Dissentiunt *Frideric. Tilum disp. Pand. 2. th. 10. p. 1.* qui Aristocratiam præfert, & scribit etiam Apostolorum statum fuisse Aristocraticum per tradita *Ioh. Calvini lib. 4. Instit. 6. §. 9. & c. 20. §. 8.* Cui adde *Abrah. Scultet. in synth. doctr. Epiphan. c. 21.* & Guliel. VVitakerum, *de pontif. Rom. contra. 1. advers. Bellarmin:* Dissentit *etiam Machiavellus* qui in discurs. ad Livium Democratiam laudat. *Polybius lib. 6.* mixtam rempublicam præfert. His adde Aristotelem 4. *polit.* 1. & 12. Bodin. 5. *de Rep. cap.* 1. Fr. Patrit. *lib. 1. de instit. Reip. tit. 4.* Bartolum *in tract. de regim. civit. num. 15. & seqq.* Lamb. Danæum *1. polit. Christ. cap. ult.*

VI.

Fatetur Cicero a quod populus Romanus

sociis defendendis terrarum omnium potitus sit. Nec tamen verum est quod scribit Oldradus *b* Romanum imperium illicitis artibus crevisse. *c* -

a In fragm. de republ. b cons. 79. c v. Arn. Clapmar. lib. 4. de arcan. rerumpub. c. 10. Schonborner. 5. polit. 4.

VII.

Per quartũ summũ imperiũ apud Danielẽ intelligi Romanum.

In prophetia Danielis *d* quatuor enumerantur summa imperia. Per quartam autem ibi intelligi imperium Romanum, verissimum est. *e*

d C. 2. & 7. e D. Luther. & Luc. Osiand. ad d. cap. 2 & 7 Daniel. Bart. super const. ad reprimend. ad §. totius orbis. num. 8. Phil. Melanth. in præfat. Chron. Carion. Matth. Dresser. in orat. de quat. Monarch. Schleidan. de quat. sum. imper. P. Gregor. lib. 6. de Republ. cap. 13. Diss. Bodin. in meth. histor. & libb. de Republica.

VIII.

Romanus Imperator non habet jus in omnia regna.

Romanum tamen Imperatorem totius terræ sine exceptione Dominum esse, aut jus in omnia regna habere negamus.

Covarrru. in c. peccatum, de regul. jur. in 6. p. 2. §. 9. num. 5. & seqq. Menoch. consil. 2. num. 98. & seqq. Danth. in tract. de testam. num. 248. Matth. Steph. lib. 2. de juris. p. 1. cap. 1. num. 52. Scip. Gentil. th. 66. de Princip. Romam. Herm. Kirchner. disp. polit. th. 5. lit. B P. Gregor. lib. 6. de Repub. c. 13. num. 14. & seqq. Dissentit *Bart. in l. hostes, 24. num. 3. & seqq. ff de capt. & postlim. revers. & super constitut. ad reprim. ad §. totius orbis. Fr. Zoannet. in tract. de Rom. imp. n. 135. Georg. Lorich. cons. 2. de vindic. Germin. exteros. Vid. etiam Lucam Osian. ad c. 2. Daniel.* ibi: *non omnino separati sunt,* &c.

Petrus

IX.

Petrus Costalius *a* scribit: se non plane scire, an sit aut ubinam sit imperium Romanum. Sed Henning. Goden imperii Romani axioma à Græcis ad Germanos translatum esse rectissime respondit. *b* Quamvis idem hanc translationem Papæ beneficio perperam adscribat, *c*

a *In l. de quibus ff. de ll.* b *cons. 1. sub tit. quom. & qual. imp. & reg. Roman. primo fuerit ad. pop. Rom. num. 5.* c *v. Franc. Iun. advers. Bellarmin. peculi. libr. hac de re script. Dresserus Isag. hist. millen. 5.* Dissentit *Bart. in tract. de regim. civit. num. 24. Alphons. Alvaretz. cap. 56. spec. summ. pontif. & imper. per c. venerabilem. 34. §. verum illis. & ibi Innocent. & Panorm. n. 18. extr. de elect.*

X.

Quæritur autem an hoc ipso imperium in peregrinos sit translatum? Neg.

Vid. Kirch. disp. polit. 3. coroll. 9: & Bart. in tract. de regim. civit. num. 24.

XI.

Imperiũ Romanum an sit Aristocraticum.

Imperium Germanicum an sit Aristocraticum, an vero Monarchicum, valde controversum est. *a* Ego hanc disputationem meam non facio, sed aliis relinquo.

a *v. Kirchner. disput. polit. 3. thes. ultim. lit. e. & disputa. 5. thes. 1. lit. e. Iohan. Gerhard. disputat. polit. 1. thes. 9. Schonborner lib. 1. pol. c. 16. Arnold. Clapmar. lib. 5. de arcan. Rerumpub. c. ult. & the: 73. de jurepubl.*

XII.

Vlpianus *a* jus publicum in sacris, sacerdotibus *b* & magistratibus consistere dicit. Nimis anguste. Nam jus publicum in omnibus

Vlpianus an recte dicat ius publicū consistere in sacris sacerdotibus & magistratu.

nibus iis consistit quæ ad Rempublicam pertinent vel natura sua, vel propter aliud. c. Natura sua ad Rempublicam pertinent personæ & res. Personæ sunt magistratus & subditi.

a In *l.* 1. §. *hujus studii ff. de* 1. *&* 6. *b.* Non desunt qui existimant jus sacrum publico non debere subjici. *Vide Donell.* 2. *comm.* 3. *&* 6. *Rittershus. p.* 1. *comm. ad Novel. Fr. Ros. in disputat. de jure public. thes.* 10. (quam impugnat Clapmar. libr. 5. de arcan. Rerumpublicarum cap. 4.) *& thes.* 11. quam probare videntur tradita per Cynum *in l. quoties.* 3. *C. de judic. Alberic. de Rosate in l. bene à Zenone. num.* 18. *C. de quadr. præscript. Marsil. Patavin. p.* 2. *defens. pac.* 2. *& capit.* 5. *Aut. bruti fulmin. sub titulo crimen sacrilegii, pagina octuagesima quarta & sequentibus c. v. Donellum.* 2. *commen.* 5.

XIII.

Princeps quibus legibus solutus.

Magistratus aut est summus *e* aut inferior. *f* Summus est Princeps Romanus, quem Vlpianus legibus solutum esse scribit. *g* De quibus autem legibus hoc accipiendum sit, quæritur: Ego de legibus mere positivis, non vero divinis, naturalibus & genticis intelligo. *h.*

e Qui improprie magistratus dicitur *Matth. Stephan. lib.* 2. *de jurisdict. p.* 1 *cap.* 1. *num.* 1. *& seq. Scip. Gentil. li.* 2. *de jurisdict. ca.* 26. *& lib.* 3. *ca.* 18. *Herman. Kirchner. disp. pol.* 2. *thes.* 1. *lit.* a.

f *Lamb. Dan. lib.* 6. *polit. Christ. c.* 2. g *in l. princeps.* 31. *ff. de ll.* h *Vult. in* §. *sed & quod Principi. Inst. de jur. nat. gen. & civ. Fachin.* 1. *controvers. c.* 2. *Dn. Gottfrid. Muller. disp.*

sen. 2.

feu.2.th.1.Matth.Cuno in tract. de pact. c.24. n.5. Vbi ex hoc colligit Principem contractum suum servare teneri. Aliter autem sentit *Cuiac. 15.obs. 30.aliter Donell.1.comm. 17. & Coras.2. miscell. 4. & 5.* aliter *Græcorum interpp.scholæ*,aliter *Gothofr.in d.l.31.*

XIV.

Magistratus summi *a* hæc fere jura *b* sunt: Leges condere, easque interpretari, abolere: *c* bella indicere ac finire *d*. Magistratus constituere *e*: Academias fundare *f*: Doctores, Licentiatos, Magistros, &c.creare *g*: Monetas cudere *h*: Vectigalia & tributa exigere: *i* Potestatem vitæ & necis, & provocationem extremam habere, &c.*k* *Iura summi magistratus.*

a Sive is sit Monarchicus, sive Polyarchicus. Nam quo ad imperii jura, Rerumpublicarum species non discriminantur. *Frid. Tileman.1.disp. Pand.2.th.8.* b Vocantur jura majestatis, regalia, jura imperii. *Dd.in cap. un.quæ sint regalia. Arnold. Clapmar. lib.1. de arcan. Rerumpub.cap. 10. c.l.1.3.8. & ult .C. de ll.* Localem legem (quam statutum appellant *c. ut animarum. 2.de constit.in 6.*) etiam inferior magistratus condere potest. *Vide Bart.in l. omnes. 9. num.7. & 8. ff. de just. & Iur. VVesenbec.ad tit.ff. de ll.num.3.Borch.c.5. de feud. num.37. A. Gail.1. de P.P.c.6.n.10.* Interlocutio Principis legis vim non habet; nisi de voluntate Principis contraria expresse constet. *Iul. Pac. 1. antin.17:* Dissentit. *Fr. Duaren.ad tit.ff. de const.prin.* Vid.etiã *Menoch.l.5.cõs.412.nu.39.* Rescriptũ Principis (quod legis habet vigorẽ *l.1.ff.de cõst.princ.*)

 vitio

vitio Grammaticali evidenti vitiari docet *Bart. in l. Plautius 9. n. 5. ff. de auro & arg. leg.* Quod & de rescripto pontificis traditum est *in cap. ad audientiam. ext. de rescript.* sed D. Scipio Gentilis. *cap. 4. de erroribus testat.* id ambitiose traditum esse dicit, cum pontificum scripta soloecismis & barbarismis plæraque scateant. *Neque tamen* (subjungit) statim repudiandi vel reprehendendi sunt, qui interdum minus apte loquuntur l. si servus legatus, §. *si margarita ff. de legat.* 1. Cum & in ipsis Ciceronis scriptis soloecismos aliquos viri doctissimi, Erasmus & alii notaverint. Adde *c. quamvis errare. §. sed licet & c. seq. dist. 38.* d *l. neminem. 17. C. de re milit. lib. 12. v. VVesenb. cons. 46. n. 8. Menoch. 1. cons. 1. nu. 243. & seqq.* Pontifici etiam hoc jus tribuit Alphonsus Alvaretz *c. 16. de potest. & jure pontif. n. 7. contra c. non pia. c. reprehensibile. c. convenior. 23. q. 8. c. si quis vult. dist. 36.* e *l. 1. ff. ad l. Iul. de ambitu. Bartolus in l. 1. 6. de dignit.* f *Natta cons. 957. in pr.* g *Ferrar. Montan. de feud. lib. 5. c. 2. & 7.* h *cap. un. quæ sint regalia. l. 2. C. de falsa moneta.* Solutionem in minori fieri posse *Hottom. ill. quæst. 15. Donell. in l. 3. n. 10. ff. de reb. cred. Fachi. 2. controv. 49.* Dissentit *Bart. & Gothofr. in l. 3 ff. de reb. cred. & idē Bart. in l. 1. §. ult. ff. de aur, & arg. leg. Boer. decis. 327.* nisi vel pacto convenerit ut solutio in eadem monetæ forma fiat *arg. l. 43. ff. de pact. l. 23. l. semper. ff. de reg. jur. Ordin. monetæ An. 1559. promulgata. §.* die jetzt gemeine. *ibi*: vvas hievor auszgetheidingt vnd verschrieben ist. Vide *Gail. 2. obs. 73. n. 6. Mynš. cent. 1. obs. 61. & cent. 4. obs. 1. Tom. decis.*

decis. 19. Vel creditor ex solutione minoris monetæ maximum pateretur damnum, ut si solutio fieret in minutissima moneta. *Arg. l.* 3. *ff. de reb. cred. l. Paulus.* 99. *ff. de solut. d. ord. moneta.* die jetzt gemelte gemeine reichsmuntz I I. Pecunia debita alterata æstimationem pecuniæ deberi, quæ fuit tempore contractus, non quæ est tempore solutionis. Vide *Vigel. lib.* 5. *method. jur. controv. c.* 1. *reg.* 48. *& cent.* 1. *decis.* 2. *Add. Fichard. vol.* 1. *cons.* 30. *Menoch. consil.* 49. i *l. vectigalia.* 10. *in pr. ff. de publi. l.* 3. *& tot. tit. C. nova vect. inst. non posse. Clar. in §. feudum. q.* 29. *n.* 1. *Myns.* 1. *obs.* 29. *n.* 1. *cum* 4. *seqq. Guid. Pap. decis.* 197. *& decis.* 444. *n.* 1. *in fin. cum nu. seq. item decis.* 551. *nu.* 11. k *vid. Bodin.* 1. *de Republ.* 10. *P. Gregor.* 9. *de Repub. c.* 1. *& Arnisai tract. de jur. majest.*

X V.

Magistratui tam summo *a* quam inferiori *b* competit jurisdictio, *c* quæ in genere accepta est notio civilium & criminalium causarum, cum statuendi & exequendi potestate. *d* *Jurisdictio cui magistratui competat.*

a *v. Obrecht* t. *c.* 6. *de jurisd. num.* 39. b Magistratui inferiori non tantum jurisdictio specialiter ita dicta, sed hodie (olim secus erat, *Alciat.* 2. *paradox.* 6. *Scip. Gentil. lib.* 3. *de jurisdict. c.* 3. Dissentit. *Matth. Steph. lib.* 1. *de jurisd. c.* 11. *n.* 10. & *seqq.*) etiam ipsum merum imperium competit vide *Kirchner. disp. polit.* 8. *th.* 1. *lit. B.* c A jure dicundo ita dicta, *argum. l.* 12. *ff. de vulg. & pup. subst. VVesenb. ad tit. ff. de jurisd. & in œcon. lib.* 2. *ff. Obrecht. c.* 1. *de jurisd. num.* 6. Dissent. *gl. in verb. mixt. est & Bart. nu.* 3. *in l.* 3. *ff. de jurisd.*

Zas.in Rubr.ff.eod.tit.num.1. d *v.Scip.Gentil.lib.* 1. *de jurisd. c.* 1. Alias definitiones vide *apud Bocer. class.* 5, *disput.* 10. *thes.*2. *Matth.Stephan.libr.*1 *de iurisd.c.*2.*num.*32.

XVI.

Iurisdictio quid.

Iurisdictio est vel jurisdictio specialiter ita dicta *a* vel merum imperium. *b* Iurisdictio in specie ita dicta, est notio civilium causarum cui imperium mixtum cohæret. *c*

a Iurisdictionis enim vocabulum & generis & speciei loco ponitur. *Ioh. Ramus libr.* 2. *Enchirid. reg.jur.axiom.* 154. *b* Merum imperium jurisdictionis in genere acceptæ speciem esse docet Scipio Gentilis. *lib.*1.*de jurisd.c.*3. Dissentit Obrechtus *c.*2: *de jurisd.num.*13. Quare concesso in feudum castro cum omnimoda jurisdictione etiam censetur concessum merum imperium *D.Scip.Gentil.*3.*de jurisd.*23. *Vult.de feud.lib.*1.*c.*5.*n.* Dissentit *Bald.in c. quanto. nu.*5.*in fin.extr. de judic.* Sub generali vero jurisdictionis omnimodæ concessione regalia non veniunt. *Mart.Steph.lib.*1. *de jurisd.c.*2.*num.*7. Et ita etiam Dn. Gregorius Ruprecht senior IC. parens meus p. m. consul respondit in causa S. contra H. Porro alii Dd. hic addunt tertiam speciem, id est mixtum imperium, sed perperam. Nam mixtum imperium idem est quod jurisdictio, vel certe jurisdictioni sic cohærens ut ab ea divelli non possit; & quicquid est jurisdictionis, etiam est mixti imperii & viceversa. *Cuiac.*21. *obs.*30.*Scip.Gentil.*1. *de jurisd.c.*2. Minime tamen inficior in quibusdam causis imperium magis conspici & jurisdictionem propemodum occultari, quæ

& inde

& inde magis imperii quam jurisdictionis esse dicuntur *in l. 4.ff.de jurisd.* Vbi vocabulum *Magis* elective poni, neque Bart. *ad illam l.4.* neque *Matth.Steph.lib.1.de jurisd. c.5.n.58.* adhuc mihi persuaserunt. *vide Scipiõem* Gentil.*l.1.de juris.c.24.Thomas Mich. conclus.92.de jurisdict.lit.e.c.l.3.ff.de jurisd.*

XVII.

Merum imperium est habere gladii potestatem ad animadvertendum in facinorosos homines. *Merum imperiũ quid.*

Ita merum imperium definitur *in l.3.de jurisd.* Vbi tamen Bart. & Dd. communiter merum imperium definiri negant. Proinde illud aliter definiunt, ut videre licet ex Obrechto *c.3. de iurisd .n.18.* Sed ego cum Matth.Steph. lib.1. de jurisd.c.6 .n.19. & seq. definitionem hanc pro perfecta agnoscerem, nisi vocabulum Homines redundaret. Nullum enim animal facinorosum esse potest quam homo *l.1.ff.si quad. paup. fec.dic.c.firmißime,& c.mulier.15.q.1.*

XVIII.

Iurisdictio etiam vel propria est vel non propria. *a* Impropria vel mandata *b* est vel prorogata.*c.* *Iurisdictio quotuplex.*

a *Vult 1.I.R.12.* Propriam habet Princeps ex jure illo quo Princeps est, nimirum ex l. Regia,§.*sed & quod inf .de jur.nat.gẽ.& civ. l.1.ff.de const.prin.* Inferior vero magistratus vel jure concessionis specialis vel jure magistratus. Iure specialis concessionis competit imperium merum: Mixtum imperium jure magistratus, l.1.*ff.de off.ejus cui mand. est jurisd.*Hodie(Nam jure Romano inauditum, imo absurdum est *Scip. Gentil.3. de*

 jurisd.

jurisd.c.18.Obrecht.c.4.de jurisd.num.17.& seqq. Leop. Hackelman. illustr.quæst.disp .1. 29,) ex jure privato (quod tamen in publicis negotiis non habet multum ponderis. *VVes.ad tit.ff.de pact.n.4. Scip. Gentil. 1. de iurisd.c.27.& lib.3. eiusd.tract.c. 22. in fine*)introductum est, ut etiam præscriptione jurisdictio acquiratur. *Matth.Steph. lib.1.de iurisd c.38.nu. 33.& seqq.* b Iurisdictionem in specie ita dictam mandari posse probat *l.1.ff.de off.eius cui mand. est iurisd . Covarru.3.var. resolut.c.20.Scip.Gentil.2.de iurisd.24* Merum vero imperium, neque jure civili *l.1.ff.de off.eius cui mād.est.iurisd. l.nemo potest.70.ff.de reg.iur.l.solent etiam 6. ff.de offic.procons.* neque jure Canonico, *arg. c.si pro debilitate,in fin.extr.de offic.de leg.c.1. Clem. de haret.* neque etiam moribus nostris *Zas.in l.3.ff.de off.eius*, &c. Dissentit VVesenb.*ad.d.tit.ff.de off.eius.&c.n.4.& ad. tit.ff.de iuris.nu.11.* mandari potest, etiamsi is qui merum imperium habet, adversa laboret valetudine. *Matth. Steph.lib.1. de iurisd.c.18. Dn.D. Scip. Gentil.lib.3.de iurisd. c.28.& 29.* c Quæro an prorogatio jurisdictionis recte fiat delegato? Affirm. *l.1.& ibi glo.ff.de jud.* Dissent. *Azo in l. 1.n.7.C.de jurisd.Cyn .in l.si quis in consensu,n.15.C.de Episcop.audien. Zasius in l.15. ff.de jurisd. v. ord. Camer.p. 2. titul. 4. §.* zum vierdten, *Mynsing.2.obs.52.A Gail.1.obs.n.3.*

XIX.

An interdicta compe-tant pro jurisdi-ctione.

Anceps autem quæstio est, an pro jurisdictione competant interdicta? Dd. affirmant: Ex praxi quidem consuetudinaria, & pro statu Reipublicæ hodiernæ (quo publica

blica cum privatis fere sunt confusa,) *a* recte: ex jure vero nostro non item. *b*

a *Matth. Hubner. thes. 117. de interdict.* b *idem Hubner. th. 52. de interdict. Bocer. class. 4. disput. 5. th. 52.* Præclare Giphanius *in tract. de ord. judic. sub tit. de causis & quæst. judicior. De causis publicis*, inquit, *non in judiciis, sed in consiliis, sive Senatu agitur ac disceptatur, ut de imperio, de jurisdictione, de Principatu, de vectigalibus, quorum species decimæ esse videntur.* Vulgo tamen plærique interpretes de publicis quoque his causis in judiciis agendum putant; actiones induxerunt, ut de jurisdictione & Imperio, & decimis & vectigalibus actionem confessoriam, sic de urbe vel arce putant rei vindicatione agendum. *Guid. Pap. decis. 60.* Quomodo olim Iulianus qui IC. & Imp. cum à Severo, Imperium occupante, sibi metueret, dicitur cum Severo interdicto de Imperio egisse; quam Historicus vocat insaniam. *Spartian. in initio vitæ Pescennii Nigri.* Adde quæ scribit Vigel. *in tract. de feud. c. 3. q. 1. & in repert. jur. c. 35.*

XX.

Subditi sunt conditionis vel eminentioris vel inferioris. Eminentioris conditionis sunt nobilies quibus etiam adnumerantur Doctores. *a* Quid vero de Doctoribus à Principe vel Comitibus Palatinis creatis sentiendum sit ambigitur: Malo certe more Bullati vocantur, & Doctoribus à collegiis Academicis creatis, si non præferendi, attamen æquales sunt. *b.* *Subditorum divisio.*

a *Vide Matth. Steph. lib. 1. de jurisdict. p. 1. cap. 7. memb. 2. n. 67. & seqq.* b *idem Matth. Steph.*

Steph. lib. 2. de jurisdict. p. 1. cap. 6. memb. 2. num. 82. & seq. Laurent. Ohm in tract. de jure Episcop. thes. 17. lit. T. Neque quisquam hic mihi communem opinionem contrariam objiciat. Vere enim Seneca *in lib. de vita beata. Nihil præstandum esse,* inquit, *quam ne pecorum ritu sequamur antecedētiū gregem, pergentes non qua eundum est, sed qua itur. Nec mihi dixeris,* ait, *hac pars major esse videtur, nam vel ideo pejor est, quia non tam bene cum rebus humanis geritur, ut meliora placeant pluribus, imo turba est argumentum pessimi.*

XXI.

Doctor minor ā restitutionem in integrum petere possit.

Minor. 25. ann. ob læsionem in judicio restitutionem in integrum petere potest, etiamsi Doctoratus *a* gradum (quem parum à doctis æstimari Iohann. Garsias scribit *b*) sit assecutus. *c*

a Doctoratum reiterari posse respondit Decian. *consil. 91. num. 1. volum. 2.* b. *in tractat. de expens. & meliorat. cap. 4. num. 6. c* Hanc opinionem tueri Fachinæus *lib. 3. controv. cap. 9. refert* Steinhausen *ad tit. ff. de minoribus, num. 3. Nam,* inquit, *alia est scientia juris, alia in rebus agendis prudentia, quæ non ex libris, sed usu atque experientia comparari potest.* Faciunt quę habet Barto. *in tract. testimon. num. 72 & 73.* ubi ait: *Licet constet aliquem esse magnum Iuristam vel Medicum: non tamen sequitur, ergo est prudens Iurista vel Medicus. Ad hoc enī requiritur, quod per practicam præcedentem, habitum fecerit ad aptandum universalia particularibus.* Adde Aristot. *lib. 5. Eth. ad Nicom. cap. 9. & ibi Acciaiol. Gelsien. & Ioan. Magir.* Dissentiunt

tamen

tamen nonnulli, *vid. Dn. D. Rittershus. in tract. de ultim. volunt. p.5. cap.2. Bocer. class. 6. disp. 10. th.40. lit.a. Vigel. lib.5. meth. iur. controv. c.13. reg.18 exc.11. & 12.*

XXII.

Inferioris conditionis sunt Mercatores, Artifices, agricolæ, pastores, &c.

Bart. in tractat. testim. num.91. Eget civitas multis, inquit, *scilicet, domino, eget subditis diversarum conditionum. Nam alii sunt cõsiliarii regentium, alii alia munera subeũt, alii sunt negotiatores, alii alia ministeria, artificia & opificia exercentes, quorum actus omnes sunt ad civilem vitã ordinandã.* Addit tamen Bartolus mercatores & artifices negotiationibus & artificiis uti ad finem proprii boni, scilicet ut propriam substantiam augeant, ideoque illorum prudentiam magis œconomicam, quam politicam dicendam esse.

XXIII.

Inter res quæ ad Rempublicam, vel civitatem pertinent, referuntur etiam ædificia publica & privata. *a* Ædificia publica pertinent vel ad religionem, vel ad defensionem, vel ad opportunitatem civitatis. *b* Ad religionem pertinent ædes sacræ, templa, &c. Defensio habet muros, *c* turres, portas, *d* &c. Opportunitatis sunt fora, *e* theatra *f* stadia, *g* &c.

a Vide Vigel. lib. 3. meth. iur. civil. cap. 31. & 32. & adde P. *Gregor. lib. de Republic.* in quo 9. capitibus agit de rebus civitatum & Reipublic. *b P. Gregor. lib. 30. syntax. art. mirabil. cap. 2. c Muri sancti sunt l. 1. & ibi gloss. ff. de rer. divis.* Adde Gilb.

Reg. 2. *ἰγκωτ.4.* Et si quis violaverit muros capite punitur *l.ult.ff.eod.titul.* Quod de muris Romanis tantum accipio *Bart. in d. l.ult.Clar.lib.5.sent.quæst.68.num.25. Roland.à Valle vol.2.consf.8. Gœdd. in l.5. num. 17.& 18.ff.de verb.signif.* Sunt quidem & in municipiis muri sancti *l.sanctum, 8.§. in municipiis.1.ff.de rer.divis.* At certe & bona municipiorum dicuntur publica. *l. inter publica. 17.ff.ver.sign.* Et tamen ea subtrahens non punitur ex l. Iulia peculatus adversus eum, qui civitatis Romanæ bona subripuit constituta, sed pœna furti. Et ita recte Accursius *in l.4.§.ult.ff.ad l. Iul. pecul.* & P. Gregor. *32. syntagm; iur. cap. 19. nume. 1. dicta legis 4. §. ult.* conciliant cum *l.ob pecuniam, 82 ff. de furt.* Dissentit *Alciatus 1.dispunct.3.* Aliter Duarenus. P. Faber & Forner. referente Gothofre. *in d. 14.* Huc referri potest nobilis quæstio: *Num destructis mœnibus privilegia civitatis pereant?* Ad quam bene respondet *A. Gail.2. obser. 61.* Addo *P.Gregor.lib.2. de Repub. 3. num. 8.* d Quæ etiam inter res sanctas referuntur, *l. 1. ff.de rer. divis.* e Iuxta hæc & continentes sunt carceres *P. Gregor. 2. de Republ. 7.* Qui autem carcerem violenter effringit, capite punitur *l. 1.ff.de effractoribus*, etiamsi incarceratio indebite facta fuerit *l. in eos. 13. ff. de custod. & exhib. reor. Damhoud. cap. 18. prax. criminal.* Dissentit *Bart. in l. vis eius C. de probat. alleg. à VVesenb. ad tit.ff. de effractoribus, dummodo carcer sit summi principis. VVesenb. d. loco.* Dissentit *Damhoud. loco cit.* f Nostris temporibus nulla fere theatrorum haberi solet ratio *Fr. Patrit. 8. de in-*

Destructis mœnibus an pereant civitatis privilegia.

stit.

*stit. Ripubl.*14. Veteres autem putarunt multitudini nihil gratius præstari posse, quam fabulas dare & spectacula ac ludos exhibere. *Patrit. ibidem.* Quare Theodosius Rex Symmacho valde commendavit theatrorum Romanorum reparationem & fulcimentum, apud Cassiodor. *lib.4. var. referente* P. *Gregor.2 .de Repub.9.num .4.* Sane cum in regno tum etiam in Aristocratia plebi quædam obtruduntur simulacra, quibus veluti lacte se pascit atque infatuatur. Inter ejusmodi simulacra etiam spectacula referuntur. *A.Clapmar.6. de arcan.Rerumpubl. c.10.* Cavendum tamen ne quod ad honestam delectationem & publicam utilitatem inventum est, ad abusum & morum corruptionem convertatur. Qua de re graviter Tertullianus & Cypriannus *in libb. de spectaculis.* & P. Gregorius *d.num .4.* g Stadia sunt in quibus homines equique currunt, ubi cum dubitatur, uter prior ad metam pervenerit, omnibus ex æquo currendi potestas denuo facienda *v. Vasq. .c. 90. controv.n.1.cum seqq.& , c.91.nu.5.cum seqq.& c.92.* Alias cujus equus prior ad metam pervenit, is victoriam reportat, nisi ipse in medio deciderit, *v.Vasq. d.c.91 .nu. 1.cum 3.seqq.Zas.in l.1. §.item acquirimus, num.22.& 23.ff.de acq.poss.*

XXIV.

De privatis ædificiis magistratus provideat, ne superbe nimis struantur aut instruantur, & signis, aulæis, aliisque operibus exornentur.

*Schonborn.1.polit.15.Christoph.*Colerus in not. ad epist.1. *Sallust. de Rep. ord. ad verb.*

Nam

Nam domum, aut villam, ubi tales sumptus, inquit, *minus sunt necessarii; & corruptam luxuria civitatem palam arguunt. Sed quid tamen,* subjungit, *non audent infimi census cives in nostris urbibus, & præsertim Mercuriales isti? Ego scio, quid inde existat, odiũ inferiorum civium, invidia cum odio Principũ vicinorum, imo quod Reipubl. perniciosissimũ egestas. Nec Deus Vltor abest. Illud ne ipse male quid ominet, dicat pro me Plinius: profecto incendia puniunt luxum, &c.*

XXV.

Fiscus quid.

Pertinet etiam ad Rempub. res fisci. Est autem fiscus propriè ærarium Principis, *a* in quod vectigalia & tributa, *b* thesauri, *c* mulcta & pœnæ damnatorum *d* aliaque, de quibus in c. un. quę sint regalia, inferuntur.

Vectigal in quo cõsistat.

a *V. Matth. Steph. lib. 2. de jurisd. p. 1. c. 7, memb. 1. Scip. Gentil. lib. 2. de donat. int. vir. & ux. c. 2.* b *l. omnium, 6. ibi qua inferri fisco moris est. C. de vectig.* Consistit autem vectigal in pecunia numerata, nec consuetudine introduci potest, ut species loco vectigalis solvatur. *Henning. Goden, cõs. 7. & 8. Schneidvvin. in §. capite, n 3. Inst. ad l. Aquil.* Hic quæri potest. I. An Princeps pro maritanda filia & redemptione captivorum tributum imponere possit? *Affirm. cum Boer. decis. 126. & 128. II.* Num magistratus telonium suum de uno eoque consueto loco absque imperatoris consensu in alium transferre possit? *Neg. arg. l. si cui. 2. vers. verum. ff. de servit. P. Frid. Mindan. lib. 2. de mandat. c. 42. n. 4. & 5.* III. Num culpa socii vel aurigæ, nautæ vel famuli res portantis, non autem proferentis eas ad telonium

Plures quæstiones huc pertinentes.

nium socio vel Domino noceat? *Neg. Rosenthal. c. 5. de feud. conclus. 40. num. 4. in not. ad lit. d. & concl. 41. in fin arg. l. fraudati, §. 1. ff. de public. fac. l. sancimus 22. C. de pœn.* c Si thesaurus in loco religioso publico inventus fuerit, dimidium inventori, & dimidium fisco competit: Quod si vero in loco religioso proprio inventus fuerit penes inventorem totus jure remanet: vide *Dominic. Arum. exercit. Iustin. 4. th. 18. Donel. 4. comm. 14. & ibid. Hilliger. in not.* d *c. un. quæ sint regal.* De differentia inter mulctam & pœnam vide *Matth. VVesenb. ad tit. C. de modo mulct. quæ in judic. infligi.* Matth. Steph. *Cl. Dn. Doct. Scip. Gentil. thes. 124. de regalibus.* pæna in eum qui album prætoris corruperit in l. 7. ff. de jurisd. statuta soli actori tribuenda est. *Gœd. in l. 12. in prin. n. 15. & seqq. ff. de verb. signif.* Dissentit. *Zas. in Paratit. tit. ff: si quis jus dic. non. obtemp.* Aliter *Duaren. in l. 25. §. ult. ff. ad SC. Syllan. & VVesenb. ad tit. ff. de jurisd. n. 13.*

XXVI.

Propter aliud ad Remp. pertinent quæ ad conservandam, augendam & curandam Rempubl. comparata sunt. Conservatur Respub. etiam bello de quo sciendũ, omnes omnino cives ad militiam cogi, & pro gravi delicto haberi munus militiæ detrectare. *An cives ad militiã cogi possint.*

I. *Qui cum uno, 4. §. gravius autem, 10. cum §. seq. ff. de re milit. Valer. Max. lib. 6. c. 3.* Sed vide Panorm. *in c. sicut & infra. n. fin. ext. de jurejur. Ang. de S. Clavasio in sua summa. in verb. bellum. n. 7. Menoch. cons. 298. n. 29. P. Greg. lib. 11. de Repu. c. 3. num. 12.* Negotiatores tamen militare non posse constat ex

tit. *C. negot. ne milit.* & *l. si cohortalis. 12. C. de cohortal. libr. 12.* vide Accurs. in *l. milites, 45. ff. ex quib. caus. major. 25. an.* & *in. d. l. si cohortalis. 12. §. sed etiam, C. de cohort. lib. 12. Claud. Coter libr. 1. de jure & privil. milit, c. 8. Luc. de Penna in l. un. nu. 1. C. neg. ne milit. Par. de Put. in tract. de re milit. lib. 1. sub Rubr. an viri negotiatores, &c. n. 2. P. Greg. 4. de Repub. c. 7. n. 6. & seq. sed adde Vigl. ad Rubr. Inst. de testã. mil. n. 15.*

XXVII.

Res captæ cujus fiant.

Res mobiles in bello captæ ita fiunt capientium militum ut Imperatoris vel Ducis assignatione minime opus sit. *a* Immobiles vero in bello captæ Regi vel Imperatori non duci vel militi capienti adquiruntur. *b*

a *Boer. decis. 178. n 5. & seq. Gœd. in l. 3. §. ejus qui. nu. 11. ff. de verb. sig. Diff. Bart. in l. naturalem, 5. §. fin. in 1. & 2. lect. ff. de acquir. rer. domin. Bald. in § item ea, n. 6. & 7. Instit. de rer. divis.* b *Covarru. in c. peccatum. p. 2. §. 11. num. 6. de reg. jur. in 6. Donel. 4. comm. 21.*

XXVIII.

Fides data hosti servanda.

Fides hosti data & à Principe *a* & à privato *b* servanda est. *c* Hinc concludo captivum ab hoste legitimo hac cum conditione, ut λύτρον solveret dimissum, ad solutionem redire teneri; Et Principi captivo pacem contrahenti edictum de vi & metu non succurrere. *d*

a *Matth. Cuno in tract. de pact. c. 22. n. 6.* b *v. Hackelmau. ill. quæst. disp. th. 1. lit. 1.* c *c. noli. 23. q. 2. Hotom. ill. quæst. 7.* d *Vid. Bodin. lib. 5. de Repub. c. 6. n. 596. P. Greg. lib. 11. de Repub. c. 15. nũ. 14. Did. Covarru. de matrim. c. 3. §. 4.*

c.3.§.4.num.13.& seq.Fortun. Garc. ad leg. conventionum.ff.de pact. Kirchner.disp..polit. 17.th.2.lit.o.

XXIX.

Incidit sæpe quæstio: num si captivus jure belli, semel de redemptione cum capiente composuerit ad certam summam, possit ab eodem capiente augeri redemptionis summa, prætextu quod post pactionem qui eum cepit cognoverit facultates captivi ampliores? Negat.

Captivus an de redemptione ad pactum iterato cogi possit.

Vid.Guid.Pap.decis.113.incip.in facto guerrarum, P.Gregor.d.n.14..in fin.

XXX.

Nicol. Everhard. à Middelb. in Topicis *a* recte defendit Ducem Brabantiæ Imperatoris Romani & Regis Franciæ Vasallum ob confœderationem cum Anglis, antiquis Regum Franciæ hostibus, contractam non potuisse argui de felonia seu infidelitate ad effectum privationis feudi. *b*

a *In loco de tanq. seu respect.* b *Vid. Clariss. Dn.Doct. Rittershus. lib.2 .partit.feud .c. 5. nu.13.*

XXXI.

Coronid. loco addo .I. Hostem veneno jure non occidi. *a* II. Christianorum inter se dissensiones non tam bella esse quam lanienas. *b*

a Clariss. Doctor meus Dn. Scip. Gent. *in orat.de re milit.Rom.& Turc.* Schonborner. *lib.6.polit.cap.18.* Kirchner. *disp.polit. ult.hypoth.5. lit.a.* b Matth. VVesenbec. *ad tit.ff.de capt. & postlim.revers.* Antô Corset. *in tract.de Potestate Regia p.5. num.36.* ubi, *non possunt,* inquit, *Reges insurgere contra*

fideles.

fideles prout hodie Principes Christiãi bella inter se gerunt. Vnde miratur Hostiensis qualiter a suis confessoribus absolvantur, *vide Bart. in l. hostes. 24. in fine & ibi in addit: Alban. ff. de capt. & postlimin. revers. Cœpolla in tractat. de servit. urb. prad. cap. 1. num. 4.*

Et hac pauca in præsentiarum de Iure Publico posuisse sufficiat

FINIS.

